

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei
al Republicii Moldova

RAPORT SOCIAL ANUAL 2014

Chișinău, 2015

Prefață

Promovarea politicii sociale bine echilibrate, incluzive, ajustate la condițiile perioadei pe care o trăim rămîne a fi o provocare continuă a Guvernului Republicii Moldova în parcursul său ferm spre asigurarea unui nivel adecvat de bunăstare și securitate socială a tuturor membrilor societății.

Protecția socială a populației este elementul-cheie al reformelor sociale și direcția principală a politicii sociale de stat. Implementarea politicii sociale în condițiile actuale presupune aplicarea de noi formule de protecție socială a categoriilor de populație social dezavantajate, noi instrumente de intervenție în politicile de dezvoltare socială, realizarea reformelor social-economice cu implicarea activă a societății prin informare, dialog și consultări.

În acest sens, promovarea consecventă a politicilor sociale proactive servește drept garant al drepturilor cetățenilor la protecție și securitate socială. Acest deziderat devine și mai consistent în condițiile angajamentului asumat prin semnarea la 27 iunie 2014, la Bruxell, a Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană. Astfel, Republica Moldova confirmînd alegerea sa privind dezvoltarea social-economică în baza modelului european, spre democratizare și onorare a angajamentelor asumate față de valorile fundamentale europene.

Raportul Social Anual 2014 prezintă o analiză a caracteristicilor generale ale politicilor sistemului muncii și protecției sociale în ansamblu. Munca de elaborare a prezentului raport ne dă prilejul de a evalua onest și deschis situația pe care o avem, precum și capacitatea noastră de a o ameliora.

În dezvoltarea și confirmarea afirmațiilor expuse mai sus, Raportul Social 2014, propus atenției cititorului, vine să reflecte rezultatele reformelor sociale în republică pe parcursul ultimilor ani, precum și să evidențieze principalele probleme cu care se confruntă sistemul de protecție socială, înaintînd, în acest sens, propuneri și recomandări pentru depășirea unor situații concrete. Raportul Social Anual poate fi privit ca o sursă informațională relevantă pentru subdiviziunile sectoriale, structurile statale administrative, mediile academice, comunitatea donatorilor, membrii societății civile active în domeniul social, și, nu în ultimul rînd, pentru toți cei interesați de politicile în domeniul protecției sociale.

Pentru contribuția adusă la elaborarea Raportului Social Anual 2014 exprim sincere mulțumiri tuturor specialiștilor din subdiviziunile ministerului și din întregul sistem al muncii și protecției sociale, partenerilor noștri din sectorul neguvernamental și sper că acest raport va contribui la o mai bună înțelegere a reformelor promovate de minister și va oferi răspunsuri exhaustive la numeroasele întrebări ale cititorilor.

Mircea BUGA,

**Ministrul Muncii, Protecției
Sociale și Familiei**

CUPRINS

Lista abrevierilor	
Introducere	
1. EVOLUȚIA INDICATORILOR SOCIAL – ECONOMICI ȘI DEMOGRAFICI	
1.1. Dezvoltarea social-economică	
1.2. Profil demografic	
1.2.1. Caracteristici ale evoluției demografice	
1.2.2. Gestionarea schimbărilor demografice	
Concluzii. Recomandări.....	
2. PIAȚA MUNCII ÎN REPUBLICA MOLDOVA	
2.1. Ocuparea și șomajul în anul 2014.....	
2.2. Măsurile de ocupare și protecție socială	
2.2.1. Măsuri active.....	
2.2.2. Măsuri pasive	
2.3. Șomajul și ocuparea în rândul tinerilor.....	
2.4. Formarea profesională și formarea profesională continuă a resurselor umane.....	
2.4.1. Admiterea la studii profesionale.....	
2.4.2. Absolvirea	
2.4.3. Coordonarea procesului de elaborare a standardelor ocupaționale pentru profesiile muncitorești.....	
2.5. Migrația forței de muncă	
2.5.1. Cadrul normativ.....	
2.5.2. Imigrarea în Republica Moldova a cetățenilor străini și apatrizilor	
2.5.3. Emigrarea cetățenilor Republicii Moldova în scop de muncă.....	
2.5.4. Cooperarea cu statele de destinație a lucrătorilor migranți moldoveni.....	
2.5.5. Informarea corectă privind oportunitățile de angajare în țară și peste hotare.....	
2.5.6. Promovarea reîntoarcerii și reintegrarea lucrătorilor migranți.....	
2.6. Politici salariale.....	
2.7. Inspectoratul de Stat al Muncii.....	
Concluzii. Recomandări.....	
3. ASIGURAREA SOCIALĂ	
3.1. Sistemul public de asigurări sociale de stat. Aspecte generale.....	
3.2. Finanțarea prestațiilor de asigurări sociale de stat.....	
3.2.1. Executarea Bugetului de Asigurări Sociale de Stat.....	
3.2.2. Contribuțiile de Asigurări Sociale de Stat.....	
3.3. Pensiile de asigurări sociale de stat.....	
3.4. Prestațiile de asigurări sociale	
3.5. Acorduri bilaterale în domeniul securității sociale.....	
Concluzii. Recomandări.....	
4. ASISTENȚA SOCIALĂ	
4.1. Prestații de asistență socială	
4.1.1. Alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni	
4.1.2. Alocația pentru îngrijire	
4.1.3. Ajutorul de deces.....	
4.1.4. Alocații lunare de stat	

4.1.5.	Compensații participanților la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl.....
4.1.6.	Compensații în schimbul biletelor de tratament invalizilor de război.....
4.1.7.	Alocația lunară nominală de stat.....
4.1.8.	Ajutorul social.....
4.1.9.	Ajutoare materiale.....
4.2.	Servicii sociale.....
4.2.1.	Servicii sociale primare.....
4.2.2.	Instituții sociale specializate.....
4.2.3.	Servicii de ocrotire rezidențială.....
4.2.4.	Servicii de recuperare/reabilitare și tratament balneo-sanatorial.....
4.2.5.	Acreditarea serviciilor sociale.....
4.3.	Inspekția socială.....
	Concluzii. Recomandări.....

5. PROTECȚIA FAMILIEI ȘI COPILULUI

5.1.	Prestații adresate familiei și copilului.....
5.2.	Servicii sociale adresate familiei cu copii.....
5.2.1.	Servicii sociale primare.....
5.2.2.	Servicii sociale specializate.....
5.2.3.	Servicii sociale cu specializare înaltă.....
5.2.4.	Mecanismul de acreditare și contractare a serviciilor sociale.....
5.3.	Protecția drepturilor copilului
5.3.1.	Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate.....
5.3.2.	Adopția.....
5.3.3.	Reprezentarea drepturilor copilului în procesele civile.....
5.4.	Repatrierea copiilor identificați fără ocrotire părintească peste hotarele republicii.....
5.5.	Odihna de vară a copiilor.....
5.6.	Mecanismul de colaborare intersectorială în domeniul medico-social.....
	Concluzii. Recomandări.....

6. EGALITATEA DE GEN. PREVENIREA ȘI COMBATerea VIOLENȚEI ȘI TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

6.1.	Asigurarea egalității de gen.....
6.2.	Prevenirea și combaterea violenței în familie.....
6.3.	Protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane.....
	Concluzii. Recomandări.....

7. PROTECȚIA SOCIALĂ A PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

7.1.	Statistica actuală.....
7.2.	Măsuri de protecție socială adresate persoanelor cu dizabilități.....
7.2.1.	Prestații Sociale.....
7.2.2.	Servicii Sociale.....
7.3.	Dezinstituționalizarea copiilor cu dizabilități.....
7.4.	Asigurarea cu mijloace ajutoare tehnice.....
7.5.	Consemnarea Zilei ¹ Internaționale a persoanelor cu dizabilități – 3 decembrie.....
7.6.	Suport din partea statului acordat organizațiilor obștești.....
7.7.	Incluziunea în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități.....
7.8.	Determinarea dizabilității și capacității de muncă.....
	Concluzii. Recomandări.....

TABELE

Tabelul 1.1. Populația aptă de muncă și coeficientul îmbătrânirii, la 1 ianuarie 2010-2015	
Tabelul 1.2. Speranța de viață la naștere în anii 2010 – 2013.....	
Tabelul 1.3. Nivelul de securitate demografică în aspect teritorial, 2008, 2010-2013.....	
Tabelul 2.1. Statistica antrenării șomerilor la lucrări publice 2011 – 2014, persoane.....	
Tabelul 2.2. Structura beneficiarilor de ajutor de șomaj în anul 2014, conform motivelor încetării plății ajutorului de șomaj.....	
Tabelul 2.3. Ratele de activitate, ocupare și șomaj în categoria de vârstă 15-29 ani, %2009-2014.....	
Tabelul 2.4. Admiterea în instituțiile de învățământ secundar profesional, mediu de specialitate și superior, 2009/2010 – 2014/2015, persoane.....	
Tabelul 2.5. Populația aflată la muncă sau în căutarea unui loc de muncă în străinătate, după nivelul de instruire, sex și mediul de reședință.	
Tabelul 2.6. Dinamica venitului din activitatea salarială, 2010-2014.....	
Tabelul 2.7. Dinamica salariilor medii ale angajaților din ramurile sectorului real, 2009-2014.....	
Tabelul 2.8. Repartizarea salariilor conform investigației din luna septembrie, 2012-2014.....	
Tabelul 2.9. Dinamica salariilor angajaților în sectorul bugetar, 2009-2014.....	
Tabelul 3.1. Dinamica cuantumului pensiilor, 2011-2014.....	
Tabelul 3.2. Minimului de existență și pensia medie pentru limită de vârstă, 2012-2014.....	
Tabelul 3.3. Coeficientul indexării, 2003-2014.....	
Tabelul 3.4. Mărimea tarifului de asigurări sociale de stat, 2014.....	
Tabelul 3.5. Numărul beneficiarilor de pensii pe categorii, 2012-2014.....	
Tabelul 3.6. Condițiile de stabilire a pensiei pentru limită de vârstă în condiții avantajoase.....	
Tabelul 3.7. Condițiile speciale de stabilire a pensiilor pentru limită de vârstă în condiții avantajoase pentru unele categorii de cetățeni.....	
Tabelul 3.8. Stagiul de cotizare necesar pentru stabilirea pensiei de dizabilitate în funcție de vârsta asiguratului.....	
Tabelul 3.9. Condițiile de stabilire a pensiilor pentru unele categorii de cetățeni.....	
Tabelul 3.10. Beneficiari de indemnizație pentru creșterea copilului până la vârsta de 3 ani pe anii 2013 – 2014.....	
Tabelul 4.1. Alocații sociale de stat, 2010-2014.....	
Tabelul 4.2. Numărul beneficiarilor de alocații sociale de stat, 2004-2014.....	
Tabelul 4.3. Evoluția cheltuielilor lunare la plata alocațiilor sociale de stat, 2004-2014.....	
Tabelul 4.4. Alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere în anii 2012-2014.....	
Tabelul 4.5. Ajutorul de deces, 2012-2014.....	
Tabelul 4.6. Informație privind plata alocațiilor lunare de stat în anii 2013-2014.....	
Tabelul 4.7. Prestații participanților la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl, 2013-2014.....	
Tabelul 4.8. Alocațiile nominale de stat pentru merite deosebite față de stat, 2013-2014.....	
Tabelul 4.9. Ajutoare materiale acordate persoanelor nevoiașe în anul 2014.....	
Tabelul 4.10. Costul mediu de întreținere a unui beneficiar în instituțiile sociale în anul 2014.....	
Tabelul 4.11. Cheltuielile efective pentru alimentație, medicamente și materiale de pansament pentru întreținerea unei persoane cazate în instituțiile sociale, anul 2014.....	
Tabelul 4.12. Dinamica beneficiarilor plasați în instituțiile rezidențiale din subordinea MMPSF, pentru persoane adulte, 2009 – 2014.....	
Tabelul 4.13. Unitățile de personal ale instituțiilor sociale, anul 2014.....	
Tabelul 4.14. Numărul de persoane care au beneficiat de bilete de reabilitare, 2008-2014.....	
Tabelul 4.15. Dinamica prețului mediu al unui bilet de recuperare/reabilitare, 2008-2014.....	
Tabelul 5.1. Numărul de copii, numărul de beneficiari și mărimea medie a indemnizațiilor adresate familiilor cu copii, a. 2013 – 2014.....	
Tabelul 5.2. Mărimile alocațiilor pentru copiii plasați în serviciul de asistență parentală profesionistă.....	

Tabelul 5.3. Normele de asigurare materială a copiilor rămași fără ocrotire părintească din casele de copii de tip familial.....	
Tabelul 5.4. Numărul familiilor cu copii beneficiari ai ajutoarelor materiale, anul 2014.....	
Tabelul 5.5. Numărul copiilor plasați în serviciul de tutelă/curatelă, anul 2014.....	
Tabelul 5.6. Numărul de copii din Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale în anii 2010-2014.....	
Tabelul 5.7. Activitățile Comisiilor pentru protecția copilului aflat în dificultate în 2014 față de 2008.....	
Tabelul 5.8. Reprezentarea drepturilor copilului în instanță de către reprezentanții structurilor teritoriale de asistență socială.....	
Tabelul 5.9. Costul orientativ al unei zile în taberele de odihnă și întremare a sănătății copiilor și adolescenților (10-12 zile) în anul 2014.....	
Tabelul 7.1. Numărul persoanelor cu dizabilități în anul 2014.....	
Tabelul 7.2. Dinamica populației și numărului persoanelor cu dizabilități, 2010-2014.....	
Tabelul 7.3. Evoluția cuantumului pensiei minime și medii de dizabilitate, 2010-2014.....	
Tabelul 7.4. Alocații sociale de dizabilitate, 2010-2014.....	
Tabelul 7.5. Numărul beneficiarilor de alocații lunare de stat, 2010-2014, persoane.....	
Tabelul 7.6. Acordarea ajutoarelor materiale persoanelor cu dizabilități, 2010-2014.....	
Tabelul 7.7. Acordarea ajutoarelor materiale familiilor care au la întreținere copii cu dizabilități, 2010-2014.....	
Tabelul 7.8. Acordarea ajutorului protetic-ortopedic, 2010-2014.....	
Tabelul 7.9. Ajutoare materiale unice acordate persoanelor cu dizabilități către Ziua Internațională a persoanelor cu dizabilități - 3 decembrie, 2011-2014.....	
Tabelul 7.10. Servicii acordate persoanelor cu dizabilități de către agențiile pentru ocuparea forței de muncă, 2010-2014.....	
Tabelul 7.11. Solicitarea și încadrarea persoanelor în grad de dizabilitate, 2010-2014.....	
Tabelul 7.12. Repartizarea persoanelor în vârstă de 18 ani și peste cu dizabilitate primară conform gradului de dizabilitate, 2010-2014.....	
Tabelul 7.13. Încadrarea repetată a persoanelor cu dizabilități în vârstă de 18 ani și peste în grad de dizabilitate, 2010-2014.....	
Tabelul 7.14. Rata gradelor de dizabilitate la persoanele reexpertizate în vârstă de 18 ani și peste, 2013-2014.....	
Tabelul 7.15. Încadrarea persoanelor în grad de dizabilitate fără termen de expertizare la persoane în vârstă de 18 ani și peste, 2010-2014.....	
Tabelul 7.16. Rata gradelor de dizabilitate primară la persoane de vârstă 0 – 17 ani 11 luni 29 zile, 2013-2014.....	
Tabelul 7.17. Dizabilitatea repetată la persoane în vârstă de 0-17 ani 11 luni 29 zile, 2014.....	
Tabelul 7.18. Încadrarea persoanelor în vârstă de 0-17 ani 11 luni 29 zile în grad de dizabilitate stabilită fără termen, 2014.....	

FIGURI

Figura 1.1. Repartizarea născuților-vii după rangul născutului.....	
Figura 1.2. Mortalitatea populației în anul 2014.....	
Figura 2.1. Evoluția ratelor de activitate și ocupare, 2008-2014, %.....	
Figura 2.2. Distribuția populației după relația cu piața forței de muncă în a. 2014.....	
Figura 2.3. Evoluția ratelor de șomaj și subocupare în perioada 2007-2014, %.....	
Figura 2.4. Formarea profesională a șomerilor în anii 2007- 2014.....	
Figura 2.5. Numărul șomerilor care au beneficiat de ajutor de șomaj în perioada anilor 2008-2014, mii persoane.....	
Figura 2.6. Structura beneficiarilor de ajutor de șomaj, 2013-2014, persoane.....	
Figura 2.7. Structura beneficiarilor de alocație de integrare/reintegrare profesională, persoane.....	
Figura 2.8. Dinamica șomerilor (16- 29 ani) înregistrați la ANOFM și plasați în câmpul muncii,	

persoane.....
Figura 2.9. Evoluția admiterii la studii de formare profesională în anii 2008-2014, persoane.....
Figura 2.10. Evoluția absolvenților din instituțiile de învățământ superior, mediu de specialitate și secundar profesional, 2009-2014.....
Figura 2.11. Numărul de Avize acordate privind prelungirea/revocarea dreptului la muncă cetățenilor străini în perioada 2013-2014.....
Figura 2.12. Populația de 15 ani și peste, aflată la muncă sau în căutarea unui loc de muncă în străinătate, după țara de destinație.....
Figura 2.13. Diversificarea formelor de venit.....
Figura 3.1. Veniturile acumulate la bugetul asigurărilor sociale de stat în anii 2011-2014.....
Figura 3.2. Structura veniturilor executate ale bugetului asigurărilor sociale de stat.....
Figura 3.3. Dinamica veniturilor proprii și transferurilor de la bugetul de stat pentru acoperirea deficitului BASS, 2012-2014.....
Figura 3.4. Dinamica cheltuielilor efective ale bugetului asigurărilor sociale de stat în anul 2012-2014.....
Figura 3.5. Dinamica cheltuielilor efective pentru plata pensiilor de asigurări sociale, a numărului beneficiarilor și a mărimilor medii ale pensiilor, 2012-2014.....
Figura 3.6. Numărul beneficiarilor de indemnizație lunară pentru creșterea copilului pînă la vîrsta de 3 ani la situația 01.01.2015.....
Figura 3.7. Structura cheltuielilor pentru prestațiile efectuate din mijloacele bugetului de stat.....
Figura 3.8. Rata de înlocuire, 1997-2014.....
Figura 3.9. Tipurile de pensii stabilite de CNAS.....
Figura 3.10. Mărimea medie a pensiei pentru limită de vîrstă, 2010-2014.....
Figura 4.1. Numărul beneficiarilor de alocații lunare de stat, 2009-2014.....
Figura 4.2. Compensația în schimbul biletelor de tratament invalizilor de război, 2011-2014.....
Figura 4.3. Dinamica numărului beneficiarilor de alocații lunare nominale de stat, 2004-2014.....
Figura 4.4. Fluctuația cererilor de ajutor social pe parcursul anului.....
Figura 4.5. Evoluția Serviciului de asistență socială comunitară, 2007-2014.....
Figura 4.6. Dinamica evoluției Serviciului de îngrijire socială la domiciliu, 2009-2014.....
Figura 4.7. Beneficiarii serviciului de alimentare în cantinele de ajutor social.....
Figura 4.8. Dinamica evoluției Serviciului de alimentare în cantinele de ajutor social, 2009-2014....
Figura 4.9. Tipurile centrelor ce prestează servicii sociale pentru persoanele adulte și adulți cu dizabilități.....
Figura 4.10. Distribuția pe mediu a instituțiilor sociale pentru persoanele vîrstnice.....
Figura 4.11. Finanțarea serviciilor sociale.....
Figura 4.12. Numărul beneficiarilor BCIS, 2013-2014.....
Figura 4.13. Numărul beneficiarilor BCIS diseminat pe nivelul rural și urban.....
Figura 4.14. Volumul informațiilor și serviciilor prestate de către prestatorii BCIS, 2013 – 2014.....
Figura 4.15. Capacitatea instituțiilor rezidențiale pentru adulți.....
Figura 5.1. Asistența parentală profesionistă, 2007-2014.....
Figura 5.2. Case de copii de tip familie, 2007-2014.....
Figura 5.3. Forme de protecție aplicate copiilor, avizate de către Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate, a. 2014.....
Figura 5.4. Forme de protecție de tip familial avizate de Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate, a. 2014.....
Figura 5.5. Adopția, 2012-2014.....
Figura 5.6. Numărul copiilor repatriați de peste hotarele Republicii Moldova, 2007-2014.....
Figura 5.7. Formele de protecție aplicate asupra copiilor după repatriere, 2007-2014.....
Figura 7.1. Ponderea categoriilor persoanelor cu dizabilități în anul 2014.....
Figura 7.2. Procesul de dezinstituționalizare în perioada anilor 2008-2014.....
Figura 7.3. Structura persoanelor cu dizabilități pe tipuri de activități, anul 2013.....
Figura 7.4. Rata gradelor de dizabilitate la persoanele expertizate primar în vîrsta de 18 ani și peste,

2013-2014.....	
Figura 7.5. Structura dizabilității primare după nozologii la persoane în vîrsta de 18 ani și peste, %....	
Figura 7.6. Ponderea persoanelor reexpertizate conform gradului de dizabilitate, 2013-2014.....	
Figura 7.7. Încadrarea persoanelor în grad de dizabilitate fără termen de expertizare la persoane în vîrsta de 18 ani și peste, 2010-2014.....	
Figura 7.8. Rata gradelor de dizabilitate primară la persoane de vîrstă 0 – 17 ani 11 luni 29 zile, 2013-2014.....	
Figura 7.9. Structura dizabilității primare în vîrstă de 0-17 ani 11 luni 29 zile după nozologii, %.....	
Figura 7.10. Ponderea dizabilități fără termen din total dizabilități (primare și repetate).....	

ANEXE

Anexa 1. Repartizarea salariilor conform investigației din luna septembrie, 2012-2014.....	
Anexa 2. Indicii operativi de activitate ai Inspectoratului de Stat al Muncii în anul 2014 comparativ cu anul 2013.....	
Anexa 3. Date privind aplicarea în anul 2014 a Acordurilor în domeniul securității sociale încheiate de Republica Moldova.....	

LISTA ABREVIERILOR:

ANOFM – Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
APC – Autoritățile Publice Centrale
APL – Administrația Publică Locală
AȘM – Academia de Științe a Moldovei
BASS - Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat
BIM – Biroul Internațional al Muncii
BNS - Biroul Național de Statistică
BRD – Biroul pentru Relații cu Diaspora
BS – Bugetul de Stat
CBGC – Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice
CEDAW – Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei
CNAS - Casa Națională de Asigurări Sociale
CNDDCM - Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă
CNMS - Centrul Național de Management în Sănătate
CREPOR – Centrul Republican Experimental Protezare, Ortopedie și Reabilitare
CSI – Comunitatea Statelor Independente
FRSSP - Fondul Republican de Susținere Socială a Populației
ILO - Organizația Internațională a Muncii
IITSD - indicatorului integral teritorial de securitate demografică
INCE - Institutul Național de Cercetări Economice al AȘM
ÎMM – Întreprinderile Mici și Mijlocii
MAI – Ministerul Afacerilor Interne
ME – Ministerul Economiei
MMPSF - Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei
MTIC – Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor
ODIMM – Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii
ODM – Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului
OIM - Organizația Internațională pentru Migrație
OMS – Organizația Mondială a Sănătății
ONG – Organizații Nonguvernamentale
ONU – Organizația Națiunilor Unite
OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
UNAIDS - Organizația Națiunilor Unite privind HIV/SIDA
PIB - Produsul Intern Brut
PNUD – Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
PTH – Persoane care Trăiesc cu HIV
SNR – Sistemul Național de Referire
SUA – Statele Unite ale Americii
SIDA – Agenția Suedeză pentru Dezvoltare Internațională
UE – Uniunea Europeană
UNFPA – Fondul Națiunilor Unite pentru Populație
UNICEF – Fondul Națiunilor Unite pentru Copii
UNIFEM – Fondul Națiunilor Unite pentru Femei
VLMG – Venitul lunar minim garantat

INTRODUCERE

Protecția socială se concretizează prin programe sociale, care cuprind măsuri și instrumente menite să asigure creșterea standardului de viață și îmbunătățirea calității vieții, precum și protecția populației de efectele negative, cum sunt șomajul, sărăcia, exodul forței de muncă, inflația, pauperizarea, efecte ce pot apărea în anumite perioade determinate de diferitele condiții economice și sociale.

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei este promotorul politicii sociale de stat în domeniul protecției sociale a populației, care are drept scop creșterea nivelului vieții cetățenilor și asigurarea garanțiilor sociale de stat. În vederea realizării acestui deziderat, Ministerul continuă mersul reformelor în domeniu, reforme ce sînt orientate spre asigurarea unei protecții sociale eficiente, juste și incluzive.

Implementarea politicii sociale în condițiile actuale presupune aplicarea de noi mecanisme de protecție socială a categoriilor de populație cu venituri mici, perfecționarea cadrului legislativ-normativ, care va asigura accesul populației la servicii de asistență socială calitative, achitarea la timp și în cantumuri majorate a plăților sociale.

Pornind de la obiectivul principal al protecției sociale privind diminuarea și chiar înlăturarea consecințelor unor riscuri asupra nivelului de trai al segmentelor de populație social vulnerabile, la fundamentarea și promovarea politicilor sale sociale Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei stăruie asupra creării unui sistem de protecție socială a populației echitabil, social eficient și stabil din punct de vedere financiar.

Raportul Social Anual, propus atenției cititorului, reprezintă o generalizare a aspectelor principale ale activității Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei pe parcursul anului 2014. În el sînt reflectate rezultatele reformelor sociale în republică, sînt evidențiate problemele cu care se confruntă sistemul protecției sociale. Astfel, raportul constituie un instrument important de monitorizare a situației sociale din țară în decursul unui an.

Raportul este adresat unui cerc larg de cititori, interesați de problemele protecției sociale a populației. Constituind sursă de informare și fiind un instrument util de lucru, raportul poate servi, în egală măsură, organismelor și instituțiilor statale, societății civile, suscitînd interesul studenților, mediilor academice, organizațiilor internaționale și cetățenilor de rînd.

La elaborarea Raportului Social Anual 2014 și-au dat concursul specialiștii Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, Fondului Republican de Susținere Socială a Populației, Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă, de asemenea au fost furnizate date de către specialiștii Casei Naționale de Asigurări Sociale și Secțiilor/Direcțiilor asistență socială și protecție a familiei.

Raportul Social Anual 2014 este alcătuit din șapte capitole și reprezintă o analiză a situației din cadrul sistemului național de protecție socială, condiționată de schimbările social-politice și economice care au avut loc pe parcursul ultimilor ani.

Primul capitol oglindește indicatorii dezvoltării social-economice a Republicii Moldova în anul 2014, precum și dinamica variabilelor demografice.

Capitolul *doi* prezintă aspecte ale politicilor de ocupare a forței de muncă și celor migraționiste, de remunerare a muncii și de formare profesională a cadrelor.

Capitolul *trei* expune rezultatele monitorizării sistemului de asigurări sociale cu prezentarea celor mai importante momente privind acordurile de securitate socială.

Capitolul *patru* prezintă analiza eficacității și eficienței sistemului de asistență socială din perspectiva prestațiilor și serviciilor sociale.

Politicile de protecție socială a familiei și copilului sînt reflectate în capitol *cinci*.

În capitolul *șase* este prezentată retrospectiva politicilor sociale în domeniul egalității genurilor, prevenirii și combaterii violenței în familie și traficului de ființe umane.

Capitolul *șapte* prezintă reflecții asupra problemelor de protecție socială a persoanelor cu dizabilități.

1. EVOLUȚIA INDICATORILOR SOCIAL-ECONOMICI ȘI DEMOGRAFICI

1.1. Dezvoltarea social-economică

Rezultatele activității economiei naționale a Republicii Moldova în anul 2011, conform datelor preliminare, se prezintă în felul următor (fără datele întreprinderilor și organizațiilor din partea stîngă a Nistrului și municipiul Bender)* :

Produsul intern brut (PIB), conform datelor operative, în anul 2014 a însumat 111501 milioane lei, prețuri curente de piață, în creștere – în termeni reali – cu 4,6% față de anul 2013 **semidefinitiv**.

Indicele volumului producției industriale în anul 2014 în raport cu anul 2013 a constituit 107,3%. Majorarea volumului producției industriale a fost determinată de creșterea volumului producției în industria extractivă cu 0,2% și în industria prelucrătoare cu 8,5%.

Producția globală agricolă obținută în gospodăriile de toate categoriile în anul 2014, conform estimărilor preliminare, a constituit (în prețuri curente) 27071 mil. lei sau 108,2% (în prețuri comparabile) față de anul 2013. Majorarea producției globale agricole a fost determinată de creșterea producției vegetale cu 10,4%, producția animalieră a crescut cu 4,0%.

Investițiile în active materiale pe termen lung din contul tuturor surselor de finanțare realizate în economia națională în anul 2014 au fost însușite în valoare de 20352,5 milioane lei (în prețuri curente), din care lucrările de construcții-montaj au constituit 10685,1 milioane lei sau respectiv, 101,8% și 104,4% (în prețuri comparabile) în raport cu anul 2013. Darea în folosință a caselor de locuit s-a micșorat cu 7,8% față de anul 2013.

Întreprinderile de transport feroviar, auto, fluvial și aerian au transportat în anul 2014 mărfuri în volum de 14452,0 mii tone, cu 4,2% mai mult față de cel realizat în anul 2013. **Parcursul mărfurilor** la întreprinderile de transport a totalizat 4170,4 mil.tone-km, cu 6,5% mai puțin comparativ cu cel înregistrat în anul 2013.

Volumul cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de comerț cu amănuntul (cu excepția comerțului cu autovehicole și motocicletele) în anul 2014 s-a majorat cu 7,5% (în prețuri comparabile) comparativ cu anul 2013.

Volumul cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate populației în anul 2014 a înregistrat o creștere cu 7,4% (în prețuri comparabile) față de anul 2013.

Valoarea cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de comerț cu ridicata (cu excepția comerțului cu autovehicole și motocicletele) în anul 2014 s-a majorat cu 12,0% (în prețuri curente) comparativ cu anul 2013.

Valoarea cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate întreprinderilor în anul 2014 a crescut cu 10,2% (în prețuri curente) față de anul 2013.

Exporturile de mărfuri realizate în anul 2014 au totalizat 2339,5 milioane dolari SUA, volum inferior celui înregistrat în anul 2013 cu 3,7%. **Importurile** de mărfuri au evoluat la 5317,0 milioane dolari SUA, volum inferior cu 3,2% comparativ cu anul 2013. **Balanța comercială** s-a soldat cu un **deficit** de 2977,5 milioane dolari SUA sau cu 86,6 milioane dolari SUA (-2,8%) mai mic față de cel marcat în anul 2013.

* Date BNS

Cîștigul salarial nominal mediu brut al unui salariat din economia națională în luna decembrie 2014 a constituit 4865,4 lei sau cu 13,7% mai mult față de luna decembrie 2013. În sfera bugetară cîștigul

salariul mediu a constituit în luna decembrie 2014 – 4000,4 lei (+14,4% față de luna decembrie 2013), iar în sectorul real al economiei – 5233,5 lei (+13,7%).

Numărul șomerilor oficial înregistrați, conform datelor Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, la 1 ianuarie 2015 a fost de 20,7 mii persoane. Numărul șomerilor, determinat conform definiției Biroului Internațional al Muncii, în trimestrul IV 2014 a fost de 40,2 mii persoane.

Indicele prețurilor de consum (IPC) în luna decembrie 2014 față de luna noiembrie 2014 a constituit 100,7 la sută, iar față de luna decembrie 2013 – 104,7 la sută (IPC în luna decembrie 2013 față de luna noiembrie 2013 a constituit 100,8%, iar față de luna decembrie 2012 – 105,2%).

1.2. Profil demografic

Populația constituie o variabilă macroeconomică cu caracteristici specifice, ce influențează majoritatea proceselor și fenomenelor economice și sociale, având efecte semnificative asupra pieței muncii, creșterii economice și coeziunii sociale.

Situația demografică în Republica Moldova continuă să denote caracteristici îngrijorătoare. Nivelul înalt al mortalității și nivelul jos al natalității, în comparație cu situația din țările dezvoltate, determină o reducere continuă a populației, dar și o dezechilibrare a structurii pe vârste a populației, ce semnifică îmbătrânirea demografică. Asistăm la declinul demografic în aspectul componentelor de natalitate, mortalitate și migrație.

1.2.1. Caracteristici ale evoluției demografice

În ultimul deceniu populația țării s-a diminuat cu un ritm mediu anual de 3473,6 persoane, însumând în anul 2014 o pierdere umană de peste 34,0 mii persoane. În acest deceniu populația urbană a crescut cu 37,5 mii persoane, iar cea rurală a scăzut cu 72,2 mii persoane, cu un ritm dublu de micșorare față de creșterea populației din mediul urban, sub influența factorilor natalității, mortalității și a migrației. Necesită a fi luat în considerație că Republica Moldova continuă să fie țara cu cel mai scăzut grad de urbanizare în Europa, practic este la nivelul țărilor din Africa. În clasamentul european printre cele mai urbanizate state se evidențiază: Belgia – 97%, Marea Britanie – 90%, Danemarca – 86%, Spania și Franța – 77%. Conform datelor Biroului Național de Statistică (BNS) în anul 2014 doar 42,4% din populație era stabilită în localitățile urbane, iar 57,6% – în cele rurale. Îmbătrânirea și depopularea la sate este mai intensă, fiind cauzată de descreșterea mai rapidă a natalității, precum și de migrația externă și internă.

Generația tinerilor este în declin în mod constant, iar ritmul de descreștere a acestui grup, care are capacitatea să mențină dezvoltarea economică și demografică, este mai accelerat decât ritmul de creștere a contingentului de populație în vârstă. În consecință, s-a produs un dezechilibru în structura pe vârste a populației și s-a intensificat procesul de îmbătrânire demografică. În perspectivă medie și durabilă vom avea prevalarea numărului de vârstnici asupra numărului de persoane active pe piața muncii. Datorită schimbărilor fără precedent în structura demografică, Republica Moldova se confruntă cu transformări socio-economice de proporții, deoarece ele implică o serie de provocări: ofertă mai mică pe piața forței de muncă, presiune majorată asupra resurselor financiare și umane din sistemul de sănătate, sistemul de asigurări sociale, problemele calității vieții după pensionare. Efectele îmbătrânirii se resimt și mai mult din motiv, că se majorează povara ce cade pe umerii populației apte de muncă, care descrește ferm în contextul crizei demografice declanșate.

Structura populației pe sexe și vârste

Numărul populației stabile al Republicii Moldova în anul 2014 a constituit 3557634 persoane, din care 1502996 – populația urbană sau 42,4%. și 2054638 – cea rurală sau 57,6%. Astfel în decursul ultimilor 5 ani populația a scăzut numeric cu peste 6 mii persoane, pierderea fiind estimată la 0,17%. S-a diminuat atât numărul de femei (– 4080 persoane), cât și numărul de bărbați (– 1981 persoane). Populația rurală s-a micșorat cu 32376 persoane, iar cea urbană a crescut cu 26315 persoane, ceea ce reprezintă o tendință de redistribuire demografică constantă. Dinamica urbană

ascendentă este datorată micșorării ratelor natalității, dar creșterii ratei mortalității în mediul rural și proceselor migraționale cu direcția sat – oraș sau peste hotare.

Prin compararea datelor statistice privind structura populației stabile pe vârste, sexe, medii au fost relevate următoarele tendințe demografice din ultimii 5 ani. Deși a crescut numărul copiilor cu vârsta de 0–4 și 5–9 ani, segmentul populației de 0–9 ani s-a micșorat cu 7,8%.

Concomitent a crescut proporția grupelor de populație cu vârsta de 50–54 ani și 55–59 ani, iar populația cu vârsta de 60–64 ani a fost suplimentată cu peste 50 mii de persoane. Grupul de vârstnici de 85 ani și peste s-a majorat cu 26,5%, fiind în proporția de 14,1% în populația de peste 60 de ani. Astfel, creșterea ponderii “marilor seniori”, implică un volum tot mai mare de resurse pentru întreținerea acestui grup al populației. Descreșterea segmentului populației cu vârsta de 15–19 și 20–24 ani va avea efectul de micșorare a ofertei demografice pe piața forței de muncă, iar extinderea numerică a grupelor populației cu vârstă de 50–54, 55–59, 60–64 ani va crește presiunea democioeconomică asupra populației active economic, conform evoluției următorilor indicatori la 1 ianuarie 2010-2015.

Tabelul 1. 1. Populația aptă de muncă și coeficientul îmbătrînirii, la 1 ianuarie 2010-2015

Ani, ponderea	2010 %	2011 %	2012 %	2013 %	2014 %	2015 %
populația sub vârsta aptă de muncă (0-15 ani)	18,2	17,8	17,5	17,3	17,2	17,1
în vârsta aptă de muncă (16-56/61 ani)	66,5	66,7	66,6	66,4	66,0	65,6
peste vârsta aptă de muncă (peste 57/62)	15,3	15,5	15,9	16,3	16,8	17,3
coeficientul îmbătrînirii (numărul persoanelor în vârstă de 60 ani la 100 locuitori)	14,0	14,4	14,8	15,3	15,7	16,2
coeficientul îmbătrînirii a populației	15,0	15,2	15,5	15,8	16,1	16,4

Sursa: BNS

Coeficientul îmbătrînirii populației (numărul persoanelor în vârstă de 60 ani și peste la 100 locuitori) a constituit în anul 2014 – 16,2%. Aproximativ 16,4% din populația rurală a depășit vârsta de 60 ani și peste, în totalul populației feminine din mediul rural ponderea femeilor vârstnice fiind de 19,4%.

Cel mai îmbătrânit efectiv al populației după vârstă s-a creat în zona de nord a țării, media estimată fiind de 19,2%. Mai afectate sînt raioanele Dondușeni - 24,3%, Drochia – 22,4%, Edineț – 22,0%, Briceni – 21,6%, Rîșcani – 21,7%. Doar într-o singură unitate administrativ-teritorială (Ialoveni) a fost înregistrat în jur de 12%.

Natalitatea

În anul 2014 numărul născuților-vii a fost de 38616 persoane, fiind mai mare cu 745 (2,0%) față de anul 2013, dar mai mic cu 819 față de anul 2012. Rata natalității a constituit 10,9 născuți-vii la 1000 locuitori (2013 – 10,6‰, 2012 – 11,1‰, 2011 – 11,0‰, 2010 – 11,4‰). Nivelul natalității în localitățile rurale (12,0‰) se menține mai înalt decît în localitățile urbane (9,3‰). Conform ultimelor date disponibile din anul 2013, în statele Uniunii Europene rata natalității constituia în medie 10,0‰ – de la 8,5‰ în Germania pînă la 15,0‰ în Irlanda.

Anual se nasc mai mulți băieți decît fete. Din numărul copiilor născuți-vii 51,6% au fost băieți, raportul de masculinitate fiind de 107 băieți la 100 fete. Indicatorul sumar al natalității rămîne totuși

cu 40% mai scăzut decât nivelul necesar pentru simpla completare numerică a generației părinților de către generația copiilor lor.

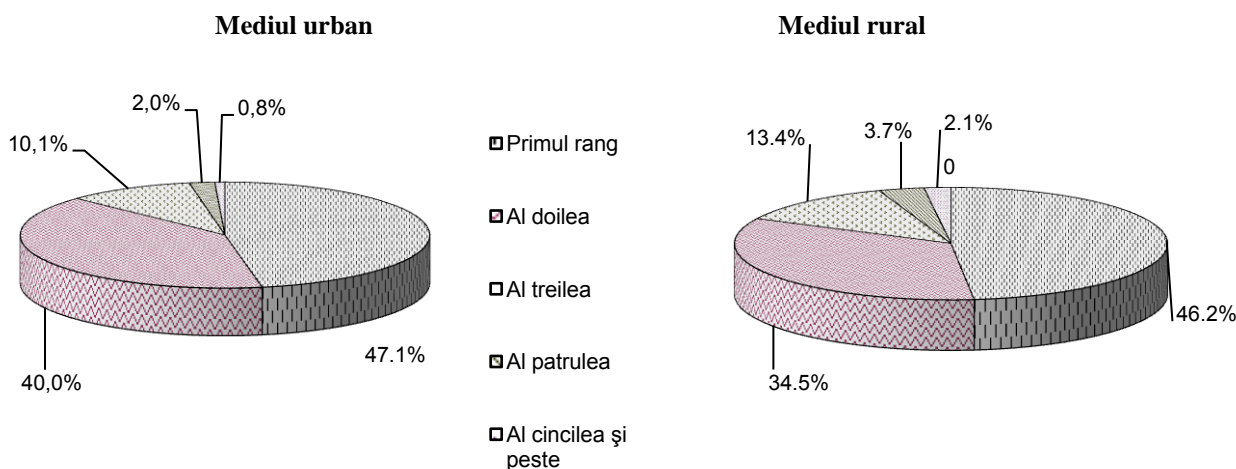
Conform situației juridice, în anul 2014 numărul copiilor născuți în afara căsătoriei a fost de 8233 (21,3% din numărul total al născuților-vii), cu 1,0 la sută mai puțin decât în 2013.

Se păstrează tendința de micșorare a numărului născuților de mame în vârstă sub 20 de ani, reprezentând 7,7% din numărul total al născuților-vii, față de 7,9% – în anul 2013 (8,0% – 2012, 8,6% – 2011 și 9,4% – 2010).

Vârsta medie a mamei la prima naștere a fost de 23,9 ani. Mamele din mediul rural nasc la o vârstă mai mică (23,0 ani) decât mamele din mediul urban (25,4 ani).

În anul 2014 s-a înregistrat o scădere a ponderii născuților-vii de rangul I, constituind 46,5%, pe când ponderea născuților-vii de rangul II a crescut. Majoritatea copiilor născuți în familiile numeroase revin mamei din mediul rural.

Figura 1.1. Repartizarea născuților-vii după rangul născutului



Sursa: BNS

Conform datelor Centrului Național de Management în Sănătate al Ministerului Sănătății, indicele natalității constituie 10,9‰ (2013 - 10,6‰). Majorarea indicelui natalității s-a înregistrat în următoarele unități teritoriale: Șoldănești – 10,0‰, Telenești – 9,5‰ și Rîșcani – 8,7‰. În 25 teritorii a avut loc micșorarea natalității: Ocnița – 6,68‰, Briceni – 7,38‰, Basarabeasca – 7,58‰, Drochia – 8,08‰, Fălești – 8,28‰, Edineț – 8,38‰, Cimișlia – 8,48‰.

Rata fertilității a constituit în anul 2013 – 1,26 copii născuți de o femeie în cursul vieții sale fertile (2012 – 1,28‰, 2011 – 1,23‰), față de 1,34‰ în anul 2009, când s-a atestat cea mai mare valoare a acestei rate din ultimii 10 ani.

Conform prognozei demografice (2014 – 2035) a Institutului Național de Cercetări Economice al Academiei de Științe, dacă fertilitatea se va menține la nivelul 1,3 copii per femei de vârstă fertilă, către anul 2035 raportul dintre cele trei grupe mari de vârstă (copii, adulți și vîrstnici) se va modifica semnificativ, ponderea persoanelor în etate (60+) ajungînd să constituie 25 la sută în structura generală a populației, totodată, se va reduce drastic ponderea copiilor (pînă la 12,8%). Scenariile mediu și înalt demonstrează o proporție mai mare a copiilor (14,1% și 14,7%), precum și a persoanelor în etate (25,5% și 26%).

Speranța de viață la naștere în 2013 a crescut comparativ cu 2010 aproximativ cu 2,5 ani, în măsură mai mare a crescut speranța de viață a bărbaților ce locuiesc în mediul rural (cu 1,25 ani). Femeile trăiesc mai mult decât bărbații în medie cu 7,5 ani. Acest decalaj se datorează nivelului mai înalt al mortalității premature a bărbaților. Datorită nivelului diferențiat al mortalității, durata medie a vieții locuitorilor din mediul urban a fost mai mare decât a celor din mediul rural, cu 3,3 ani atît la bărbați cît și la femei.

Tabelul 1.2. Speranța de viață la naștere în anii 2010 - 2013

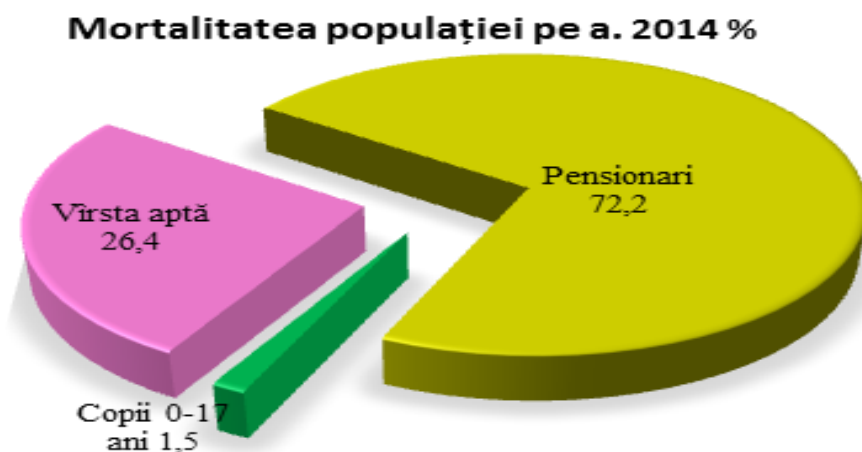
Anii	Total			Mediul urban			Mediul rural		
	Ambele sexe	Bărbăți	Femei	Ambele sexe	Bărbăți	Femei	Ambele sexe	Bărbăți	Femei
2010	69,11	65,00	73,41	72,04	67,77	76,25	67,38	63,41	71,71
2011	70,97	67,10	75,00	73,55	69,80	77,38	69,50	65,61	73,62
2012	70,99	67,08	74,86	73,42	69,31	77,24	69,55	65,71	73,40
2013	71,85	68,05	75,55	74,01	70,08	77,60	70,53	66,76	74,29

Sursa: BNS

Mortalitatea

Conform datelor Centrului Național de Management în Sănătate, pe parcursul anului 2014 au decedat 39494 persoane sau cu 1434 persoane (3,8‰) mai mult față de perioada respectivă a anului 2013 – 38060 persoane și cu 4137 persoane mai puțin față de anul 2010.

Figura 1.2. Mortalitatea populației în anul 2014



Sursa: CNMS

În perioada anilor 2010 – 2014 rata mortalității s-a redus de la 12,3‰ pînă la 11,1‰. În pofida progresului înregistrat, mortalitatea în Republica Moldova rămîne a fi mai mare decît în țările UE – 9,7‰. În anul 2014 structura mortalității pe principalele cauze de deces practic nu s-a schimbat: ca și în anii anteriori, cele mai multe decese (57,9%) au drept cauză bolile aparatului circulator, urmate de tumori (15,1%), bolile aparatului digestiv (9,2%), accidente, intoxicații și traume (7,7%), bolile aparatului respirator (4,3%).

Mortalitatea masculină, specificată pe cauze de deces, diferă de cea feminină. „Supramortalitatea masculină” a fost de 3,5 ori mai mare în cazul bolilor infecțioase și parazitare; de 4 ori – în cazul accidentelor, intoxicațiilor și traumelor; de 2,4 ori – bolilor aparatului respirator și de 1,5 ori – tumorilor. „Supramortalitatea feminină” s-a înregistrat numai în cazul bolilor aparatului circulator (cu 13,6%).

Prin prisma rezervelor demografice existente, supuse unor analize și concluzii, ar trebui calificate ca evitabile următoarele cazuri de decese care produc mari pierderi demografice: din cauza suicidului au decedat 581 persoane în anul 2014; accidentelor de circulație – 384 persoane; prin înec au decedat 183 persoane.

Un factor major cu impact demografic și socio-economic prezintă mortalitatea în vîrsta aptă de muncă. Indicele mortalității în vîrsta aptă de muncă constituie 442,8 la 100 mii locuitori. Din 39494 persoane decedate în 2014, în vîrstă aptă de muncă erau 10431 persoane, ceea ce a constituit 26,4%.

În anul 2014 s-au înregistrat 368 cazuri de deces al copiilor sub 1 an, iar 607 copii în vîrsta pînă la 18 ani. Chiar dacă rata mortalității infantile s-a redus la 9,5 decedați în vîrstă sub 1 an la 1000 născuți-vii (2004 – 12,2‰), totuși este cu mult mai înaltă comparativ cu media pe UE – 3,5‰. Din numărul total de persoane decedate, ponderea populației urbane constituie 33,2%, rurale 66,9%.

Nupțialitatea și divorțialitatea

Evoluția proceselor demografice mai depinde în mare măsură și de numărul căsătoriilor și divorțurilor. În 2013 s-au încheiat 24,4 mii căsătorii, cu 0,8 la sută mai mult comparativ cu anul precedent, rata nupțialității constituind 6,9 căsătorii la 1000 locuitori.

Cei mai mulți bărbați care s-au căsătorit în 2013 aparțin grupei de vîrstă 25-29 ani (38,6), iar femeile din grupa de vîrstă 20-24 ani (43,5%). Vîrsta medie la prima căsătorie a fost de 26 ani pentru bărbați și 23 ani pentru femei.

Numărul divorțurilor pronunțate prin hotărîrea judecătorească a fost în 2013 de 10,8 mii, cu 1,3% mai mult față de anul 2012 revenind în medie 3,0 divorțuri la 1000 locuitori. În anul 2013 din totalul divorțurilor, 28,2% au intervenit după o perioadă de căsnicie mai mică de 5 ani, urmate de căsătoriile desfăcute după o perioada cuprinsă între: 5-9 ani (26,5%), 10-14 ani (12,9%), 15-19 ani (10,8%), 20 ani și peste (21,6%). Durata medie a căsătoriei desfăcute prin divorț a fost de 11 ani.

Potrivit Raportului „Anuarul Demografic al ONU” publicat în iunie 2013, Republica Moldova deținea locul 5 din lume după rata de divorțialitate. Din țările europene vecine, pe primul loc s-a clasat Federația Rusă (4,5‰), urmată de Belarus (4,1‰), Letonia (4‰) și Lituania (3,2‰).

Migrația

Migrația constituie un fenomen ce modifică în timp numărul și structura populației pe sexe și vîrste, în felul acesta punînd amprentă pe caracteristicile și procesele demografice atît pe termen mediu, cît și pe termen durabil. Dacă în unele state acest fenomen contribuie semnificativ la creșterea populației, atenuînd unele probleme legate de îmbătrînire, în Republica Moldova migrația a contribuit la reducerea mecanică a populației.

Raportul analitic Profilul Migrational Extins al Republicii Moldova 2008–2013 (PME), elaborat de Biroul Migrațiune și Azil al Ministerului Afacerilor Interne (BMA al MAI), prezintă datele I.S. „CRIS Registru” privind emigrarea autorizată cu retragerea vizei de reședință înainte de plecarea din țara. În baza acestor date a fost estimat un număr de circa 101,9 mii persoane originare din Republica Moldova, care în 2013 locuiau peste hotare. În anul 2014 au plecat pentru a se stabili cu domiciliul permanent în străinătate 2374 persoane. Emigrarea autorizată înregistrează tendințe stabile spre diminuare, în 2013 rata de descreștere a fluxului emigrării autorizate față de 2008 a constituit 63%. Fenomenul este mai pronunțat în mediul urban față de cel rural.

Pe parcursul ultimilor 5 ani a emigrat un număr mai mare de femei. Astfel, numărul femeilor a depășit cu cca. 15% numărul bărbaților. Datele privind fluxul anual al emigrării autorizate denotă că emigrează preponderent persoane tinere instruite, cu studii medii de specialitate sau superioare. În totalul numărului de emigrări autorizate în anul 2013, cea mai mare pondere este înregistrată pentru populația cuprinsă între 25–29 ani (10,1%) și 30–34 ani (8,9%), urmate de cele din grupurile de vîrstă 35–39 ani (8,3%) și 20–24 ani (6,9%). Cumulativ, grupurile de vîrstă între 20–39 ani, formează o pondere de 34,2% din totalul persoanelor care au emigrat autorizat în 2013. Țările principale de destinație sînt Ucraina și Federația Rusă, ce cumulează cca. 70% din emigranți. Printre alte țări cu ponderi semnificative de emigrare sînt: Germania, Israel, SUA, Belarus, Republica Cehă.

O sursă importantă, care oferă posibilitatea estimării dimensiunii emigrării internaționale, este informația Departamentului Poliției de Frontieră (DPF) al MAI privind perioada aflării persoanelor în afara țării, în baza înregistrărilor traversării frontierei de stat. Conform acestei surse, la sfîrșitul anului 2013 un număr de 358,9 mii persoane se aflau în afara țării mai mult de 12 luni, acest termen depășit îi califică ca persoane ce nu fac parte din populația stabilă, conform definiției internaționale a noțiunii de emigrant. Circa 64% dintre aceștia au vîrsta de 15–44 ani, femeile constituind cu 13,7% mai mult decît bărbații.

În conformitate cu datele Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, acumulate de la punctele de trecere a Frontierei de Stat, controlate de autoritățile oficiale, la 01.01.2014 au lipsit din țară pe o durată de la 1 an pînă la 2 ani 105,3 mii persoane (01.01.2013 – 100,7 mii, 01.01.2012 – 94,4 mii, 01.01.2011 – 91,9 mii). Numărul persoanelor, care nu au fost în țară de la 2 ani pînă la 3 ani la fel este în creștere fata de anul precedent, fiind de 57,3 mii persoane (01.01.2013 – 55,6 mii, 01.01.2012 – 57,3 mii, 01.01.2011 – 66,2 mii), pe cînd numărul persoanelor care lipsesc mai mult de 3 ani s-a majorat, constituind 196,2 mii persoane (01.01.2013 – 179,1 mii, 01.01.2012 – 155,6 mii, 01.01.2011 – 126,3 mii).

Migrația internă. Pe parcursul anului 2014 și-au schimbat locul de trai în interiorul țării 35,8 mii persoane, față de 33,4 persoane în 2013. Indicele de mobilitate al populației în anul 2014 a înregistrat o valoare de 10,1 persoane la 1000 de locuitori comparativ cu 9,4 în anul 2013. Intensitatea de plecări este mai mare în 18 raioane față de media pe țară. Cel mai mare număr de plecări s-a constatat în raioanele: Donușeni, Florești, Fălești, Rîșcani, Soroca, Călărași, Rezina, Telenești, Ungheni, Șoldănești, Căușeni, Cantemir și Leova (10-14 plecați la 1000 locuitori), iar 16 – în raionul Dubăsari. Ca și în anul precedent, un număr mai mic de plecări au fost în municipiul Bălți, raioanele Ialoveni, Taraclia și UTA Găgăuzia (mai puțin de 8 plecați la 1000 locuitori). Intensitatea de sosiri a fost mai mare în municipiul Chișinău (16) și în raionul Dubăsari (17 sosiți la 1000 locuitori). Soldul pozitiv al migrației interne este caracteristic numai municipiilor Chișinău și Bălți, raioanelor Dubăsari și Ialoveni. În mare parte, migranții interni (mai mult de 90%) sînt persoane în vîrstă apta de muncă, cu o predominanță a grupei de vîrstă 20 – 49 ani. Fluxul de sosiri/plecări, privit prin prisma de gen, a constituit 58% femei și respectiv 42% bărbați. Aproximativ 2/3 din numărul total al populației care și-a schimbat locul de trai în anul 2014 provine din mediul rural.

Bilanțul migrator negativ în mediul rural este cel mai des determinat de insuficiența și incertitudinea locurilor de muncă, venituri mici, lipsa de protecție socială și a serviciilor publice, salarii reduse, condițiile de viață inacceptabile. Cauzele mobilității pot fi diferite și uneori de ordin personal, dar cert este faptul că viața de la sat rămîne neatractivă pentru populația tînără și aptă de muncă. În acest sens bilanțul migrației interne a populației țării nu poate fi interpretat ca factor minor, deoarece pune la îndoială efectul dezvoltării regionale durabile, provoacă multe probleme și motive de îngrijorare vizavi de strategiile de dezvoltare a satelor.

Rezervele demografice

Domeniile înglobate în dimensiunea componentelor demografice - natalitatea, mortalitatea și migrația - deocamdată dețin rezerve demografice importante ce pot reface potențialul natural de creștere a populației, cel puțin, în următoarele etape pe termen scurt. Astfel, problema majoră constă în evitarea oricăror pierderi umane, fie definitive, fie temporare. În special trebuie depuse eforturi pentru neadmiterea pierderilor evitabile din rîndul populației.

În acest sens, reducerea pierderilor reproductive, scăderea mortalității infantile și materne reprezintă importante rezerve pentru creșterea numărului anual de nașteri. Conform rezumatelor studiilor specialiștilor în domeniu, pierderile reproductive ating anual cifra de 16078 cazuri, 1/3 din toate produsele de concepere (inclusiv, 3082 de avorturi spontane și sarcini oprite în evoluție, 10312 de avorturi la cerere, 542 de avorturi după indicații medicale, 142 din motive sociale, 450 de decese a nou-născuților în perioada ante-, intra- și neonatală, 350 copii decedați în primul an de viață). Valorile acestor indicatori depășesc de 3-4 ori cele semnalate în țările economic dezvoltate. În creștere este și numărul micuților născuți prematur și numărul copiilor născuți cu afecțiuni din timpul sarcinii. Potrivit Biroului Național de Statistică, în ultimii patru ani, creșterea este cu aproape 15%. La fel, se atestă creșterea numărului femeilor și bărbaților cu afecțiuni ale sistemului reproductiv, tot mai multe cupluri au probleme de infertilitate.

Alte pierderi demografice sînt și ca urmare a soldului migrațional negativ. În decursul mai multor ani sîntem clasați ca țară furnizoare de emigranți, fără a se întrevădea o diminuare a contribuției migrației externe la scăderea demografică pe termen mediu. Acest fapt are impact major la descreșterea fertilității, deoarece emigrează preponderent persoanele tinere ce ar putea avea contribuția esențială la redresarea demografică.

În virtutea tendințelor fenomenelor demografice este lesne de prevăzut regresul constant al natalității și al numărului de tineri în următoarele decenii. Previziunea rezultă din starea curentă, care o prezintă cifrele statistice. Pe parcursul ultimilor ani generația tinerilor este în descreștere, în mod special a categoriei de vîrstă 15-19 ani, ponderea căreia în numărul total al tinerilor s-a micșorat de la 31,8% la 01.01.2009, pînă la 26,0% la 1 ianuarie 2014. Numărul persoanelor în vîrstă de 20-24 ani de asemenea, s-a redus cu 48,5 mii persoane sau cu 2,3 puncte procentuale.

Concomitent, cca.15% din totalul tinerilor în vîrstă de 15-29 ani sînt plecați peste hotare la lucru sau în căutare de lucru. Numărul estimativ al migrației de muncă în rîndul tinerilor constituie 135,5 mii. Din totalul acestora, 78,2% sînt tineri de la sate, iar 73,8% sînt bărbați.

Ponderea mortalității în pierderile demografice este esențială și impune o deosebită atenție în raport cu rezervele existente pentru a le valorifica. În cazul Republicii Moldova, deși este în scădere, mortalitatea a rămas la un nivel relativ ridicat în contextul european.

Statistica accidentelor rutiere a Centrului Național de Management în Sănătate arată, că pe parcursul ultimilor 10 ani în Republica Moldova au decedat în urma accidentelor rutiere 5088 persoane, care echivalează cu populația a 2 sate mari. În prima jumătate a anului 2014 au fost înregistrate cca. 1000 de accidente rutiere, cu 4% mai multe față de aceeași perioadă a anului trecut. Prin măsuri de prevenție primară decese datorate accidentelor rutiere în mare măsură ar putea fi evitate.

De asemenea, numărul accidentelor la locul de muncă este în creștere. Inspectoratul de Stat al Muncii anunță că în 2013 s-au înregistrat peste 400 de cazuri. Numărul accidentelor mortale a crescut anul trecut cu aproape 50 la sută, față de 2012. În 2013, au fost înregistrate 37 de accidente fatale la locul de muncă, cu 13 mai multe decît în 2012, iar numărul accidentelor grave s-a majorat cu 11. Concomitent, au fost înregistrate 251 de accidente, în urma cărora victimele au avut nevoie de recuperare. Concluzia se impune de la sine și reclamă măsuri categorice în mai multe domenii, avînd în vedere efortul conjugat în scopul scăderii mortalității generale, ce trebuie luate în considerație din perspectiva redresării evoluției demografice.

Prin urmare, evoluția demografică și consecințele acesteia, necesită aplicarea unui interes deosebit prin politici adecvate, în care sînt vizate cu prioritate politicile familiale - ca generator de ordin demografic, de protecție socială, cele din domeniul educației, sănătății și a îngrijirilor de lungă durată. Se impune realizarea activităților de ameliorare a caracteristicilor capitalului uman și de adaptare la schimbările în structura populației, în scopul obținerii a unui grad cît mai avansat de securitate demografică.

1.2.2. Gestionarea schimbărilor demografice

Politicile statului pentru redresarea situației demografice

Angajamentul de implementare a Programului de Acțiune al Conferinței Internaționale pentru Populație și Dezvoltare de la Cairo din 1994 a fost asumat și de Republica Moldova, alăturîndu-se obligației de a evidenția numeroasele conexiuni între populație și dezvoltarea durabilă. Esența acestei corelării semnifică respectarea efectivă a drepturilor fundamentale ale omului, reducerea sărăciei, susținerea familiei, consolidarea capacităților instituțiilor statului pentru accesul fiecărui cetățean la servicii publice de calitate și informații complete.

De asemenea, prin aderarea la Planul de Acțiuni de la Madrid privind Îmbătrînirea din 2002, Republica Moldova și-a asumat responsabilitatea de a întreprinde măsuri de soluționare a problemelor ce țin de îmbătrînirea populației și integrarea mai pronunțată a preocupărilor de populația vîrstnică în politicile naționale.

În acest context, au fost stabilite obiective ce țin de promovarea politicilor proactive în vederea diminuării declinului demografic și crearea condițiilor pentru creșterea cantitativă și calitativă a populației. Acțiunile prioritare sînt orientate la integrarea în strategiile de dezvoltare a măsurilor de ameliorare a caracteristicilor capitalului uman și de adaptare la îmbătrînirea populației, în scopul obținerii a unui grad cît mai avansat de securitate demografică.

Necesitatea de realizare coordonată a măsurilor pentru stabilizarea populației, a fost dictată de evoluția indicatorilor statistici, ce continuă să semnaleze o situație demografică nefavorabilă.

Prioritatea politicilor demografice este determinată de scăderea rapidă și importantă a natalității, de nivelul ridicat al mortalității și de o migrație externă, a cărei dimensiune încă nu o cunoaștem univoc și în toată complexitatea ei.

Conform obiectivelor Programului național strategic în domeniul securității demografice (2011-2025), aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.768 din 12.10.2011, măsurile sînt destinate soluționării problemelor, ce se referă la 3 componente ale domeniului demografic: natalitatea, mortalitatea și migrația, avînd în vedere multitudinea factorilor de influență asupra proceselor din fiecare parte integrantă. Potrivit prevederilor Programului, ce se referă la adoptarea consecutivă a planurilor 3-anuale pe termen mediu de implementare a Programului, a fost elaborat Planul de acțiuni pe perioada anilor 2011-2013, ulterior fiind aprobat Planul de acțiuni în domeniul securității demografice pentru perioada anilor 2014-2016 prin Hotărârea Guvernului nr.551 din 10.07.2014. Planul prevede realizarea măsurilor pentru a valorifica rezervele existente din mai multe domenii socio-economice, orientate la stoparea declinului populației și înlăturarea obstacolelor, ce împiedică relansarea demografică

Urmează a se ține cont de scenariile prognozei demografice, estimată pe perioada pînă în anul 2050, ce previzionează o scădere a populației cu peste 900,0 mii persoane, modificarea esențială a structurii populației, inclusiv a ofertei demografice pe piața muncii și creșterea raportului de dependență economică. Astfel, în domeniul securității demografice au fost prioritizate politicile de stimulare a natalității, reducerea morbidității și mortalității, a migrației, în vederea diminuării și stopării declinului demografic, urmărind realizarea obiectivelor:

- Obținerea unei coordonări mai eficiente în realizarea măsurilor stabilite pentru stimulare demografică și corelarea efectivă a tendințelor și transformărilor în structura populației cu dezvoltarea;

- Creșterea gradului de protecție a familiei cu copii prin măsuri de extindere a beneficiilor de ordin social și fiscal în scopul reducerii riscurilor de sărăcie;

- Prelucrarea și procesarea calitativă a rezultatelor Recensămîntului populației și al locuințelor din anul 2014, urmărind determinarea mai exactă a datelor privind schimbările ce s-au produs în numărul, structura, repartizarea teritorială a populației

Conform obiectivelor Programului pentru integrarea problemelor îmbătrînirii în politici, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.406 din 02.06.2014, au fost scoase în prim plan problemele sărăciei persoanelor în vîrstă, ca urmare a nivelului scăzut al veniturilor și pensiilor, insuficienței serviciilor medicale specifice și a medicamentelor mai ieftine pentru ei. O importanță specială s-a acordat necesității de consolidare a respectului între generații, scăderii considerabile a gradului de integrare socială, a creșterii nivelului de izolare și retragere din activitatea comunității.

În acest mod, abordarea în cadrul de politici a subiectelor îmbătrînirii demografice cuprinde analiza atît prin prisma impactului asupra sistemelor de susținere socială a populației, cît și prin prisma dificultăților specifice vîrstei.

Implementarea Programului prevede sensibilizarea întregii societăți asupra necesităților persoanelor vîrstnice, fiind conștientizat faptul că o societate îmbătrînită impune pregătirea pentru asemenea condiții, conceptualizarea și reorientarea planurilor de viitor ce privesc populația.

În acest context, obiectivele prioritare în domeniul integrării îmbătrînirii în politici sînt realizate prin:

- Intensificarea activității pentru dezvoltarea platformei de dezbateri și de promovare a reformei sistemului de pensii, avînd în vedere constrîngerile economice și demografice;

- Extinderea colaborării cu societatea civilă în scopul dezvoltării activității de voluntariat, inclusiv prin metode de stimulare a potențialului de voluntari în vederea cultivării abilităților sociale de integrare, participare și implementare a bunelor practici;

- Determinarea condițiilor și identificarea suportului necesar în scopul formării Consiliului național al persoanelor în vîrstă;

- Evaluarea posibilităților de implementare a mecanismului de măsurare a impactului politicilor privind îmbătrânirea prin aplicarea Indicelui Îmbătrânirii Active .
- Realizarea acțiunilor coordonate în scopul consolidării potențialului de promovare a îmbătrânirii active.

Evaluarea nivelului de securitate demografică la nivel teritorial

Conform reglementărilor în vigoare, Institutul Național de Cercetări Economice al AȘM, anual efectuează evaluarea nivelului de securitate demografică în aspect teritorial, ținând cont de condițiile de dezvoltare a fiecărui raion și municipiu din Republica Moldova.

Acțiunile realizate în procesul de evaluare includ evidențierea factorilor la nivel local ce au determinat, în cea mai mare măsură, o influență asupra stabilității demografice, având în vedere componentele natalității, mortalității și migrației populației.

Au fost luate în considerație evoluțiile în domeniile socioeconomice de bază și transformările în structura populației, reflectate prin dinamica indicatorilor statistici demografici și din domeniile ce condiționează un impact complex asupra dezvoltării umane. Astfel, procedura de monitorizare și analiză a fost efectuată prin aplicarea metodei științifice de evaluare a situației în profil economic, social și demografic al raionului sau municipiului, prin corelarea indicatorilor și selectarea lor în baza mai multor criterii, fiind analizate valorile din anul 2013 și comparate cu cele din anii precedenți. Indicatorii evidențiați au fost utilizați în formula de calcul a indicatorului integral teritorial de securitate demografică (IITSD), care demonstrează diferențele care sînt observate între raioane în domeniul asigurării securității demografice – avînd rangul cel mai bun la nivel de 35, iar 1 fiind cel mai redus nivel. Acest indicator poate fi utilizat pentru evaluarea efectelor politicilor demoesocioeconomice promovate și implementate. Totodată, indicatorul furnizează informații privind comparabilitatea raioanelor, existînd un raion mai dezvoltat, iar altul mai puțin dezvoltat, indicînd punctul slab în momentul cercetării integrale și pe fiecare dintre domenii separat.

Tabelul 1.3. Nivelul de securitate demografică în aspect teritorial, 2008, 2010-2013

Denumirea raioanelor	2008	2010	2011	2012	2013	Denumirea raioanelor	2008	2010	2011	2012	2013
Taraclia	25	22	8	2	1	Soroca	27	24	19	29	20
Șoldanesti	1	1	2	6	2	Nisporeni	20	9	22	20	21
Ocnita	9	11	7	5	3	Drochia	18	26	20	19	22
Telenești	2	4	6	8	4	Edineț	21	23	25	23	23
Glodeni	6	5	3	4	5	Hincești	17	8	27	25	24
Briceni	10	10	1	1	6	Criuleni	24	27	30	26	25
Fălești	3	2	5	3	7	Ungheni	32	29	26	28	26
Călărași	16	7	11	11	8	Cimișlia	12	15	13	16	27
Dubăsari	8	20	9	7	9	Orhei	30	31	21	24	28
Basarabeasca	26	25	17	10	10	UTAG	28	32	31	30	29
Dondușeni	14	13	4	9	11	Strășeni	22	19	28	27	30
Sîngerei	4	6	10	14	12	Ialoveni	29	21	29	31	31
Rezina	19	16	12	13	13	Anenii Noi	31	28	32	32	32
Rîșcani	15	18	14	15	14	Cahul	34	34	33	33	33
Leova	13	17	23	21	15	mun.Bălți	33	33	34	34	34
Ștefan Vodă	7	12	15	12	16	mun.Chișinău	35	35	35	35	35
Florești	11	14	18	22	17						
Cantemir	5	3	16	17	18	* 1- cea mai deprivată și 35 – cea mai bună situație					
Căușeni	23	30	24	18	19						

Concluzii. Recomandări

Situația demografică în Republica Moldova continuă să denote caracteristici îngrijorătoare. Nivelul înalt al mortalității și nivelul jos al natalității, în comparație cu situația din țările dezvoltate, determină o reducere continuă a populației, dar și o dezechilibrare a structurii pe vârste a populației, ce semnifică îmbătrânirea demografică. Asistăm la declinul demografic în aspectul componentelor de natalitate, mortalitate și migrație.

Prognoza demografică și estimările specialiștilor naționali și ale celor din structurile ONU au confirmat, că fără o intervenție din partea statului în ceea ce privește o politică demografică activă, Republica Moldova riscă să intre în instabilitate demografică într-o perspectiva de câteva decenii.

Conform obiectivelor Programului pentru integrarea problemelor îmbătrânirii în politici, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.406 din 02.06.2014, au fost scoase în prim plan problemele sărăciei persoanelor în vârstă, ca urmare a nivelului scăzut al veniturilor și pensiilor, insuficienței serviciilor medicale specifice și a medicamentelor mai ieftine pentru ei. O importanță specială s-a acordat necesității de consolidare a respectului între generații, scăderii considerabile a gradului de integrare socială, a creșterii nivelului de izolare și retragere din activitatea comunității.

Implementarea Programului prevede sensibilizarea întregii societății asupra necesităților persoanelor vârstnice, fiind conștientizat faptul că o societate îmbătrânită impune pregătirea pentru asemenea condiții, conceptualizarea și reorientarea planurilor de viitor ce privesc populația.

În acest context, obiectivele prioritare în domeniul integrării îmbătrânirii în politici vor fi realizate prin:

- Intensificarea activității pentru dezvoltarea platformei de dezbateri și de promovare a reformei sistemului de pensii, având în vedere constrângerile economice și demografice;
- Extinderea colaborării cu societatea civilă în scopul dezvoltării activității de voluntariat, inclusiv prin metode de stimulare a potențialului de voluntari în vederea cultivării abilităților sociale de integrare, participare și implementare a bunelor practici;
- Determinarea condițiilor și identificarea suportului necesar în scopul formării Consiliului național al persoanelor în vârstă;
- Evaluarea posibilităților de implementare a mecanismului de măsurare a impactului politicilor privind îmbătrânirea prin aplicarea Indicelui Îmbătrânirii Active .
- Realizarea acțiunilor coordonate în scopul consolidării potențialului de promovare a îmbătrânirii active.

2. PIATA MUNCII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Principiile noi de organizare a sistemului social-economic, ca consecință a restructurărilor economice produse în ultimii ani, au avut un impact semnificativ asupra pieței muncii, care s-a soldat cu: reducere a locurilor de muncă, nivel scăzut al ocupării, șomaj, decalaj esențial între cererea și oferta forței de muncă.

În aceste condiții rolul serviciului public de ocupare a forței de muncă constă în aplicarea strategiilor în domeniul ocupării forței de muncă, în scopul asigurării unei ocupări cât mai depline, precum și protecției sociale a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă.

În prezentul capitol se analizează sistemul existent al ocupării forței de muncă: structura și obiectivele serviciului public de ocupare a forței de muncă, măsurile de ocupare a forței de muncă promovate pe piața muncii, precum și situația pe piața muncii din Republica Moldova.

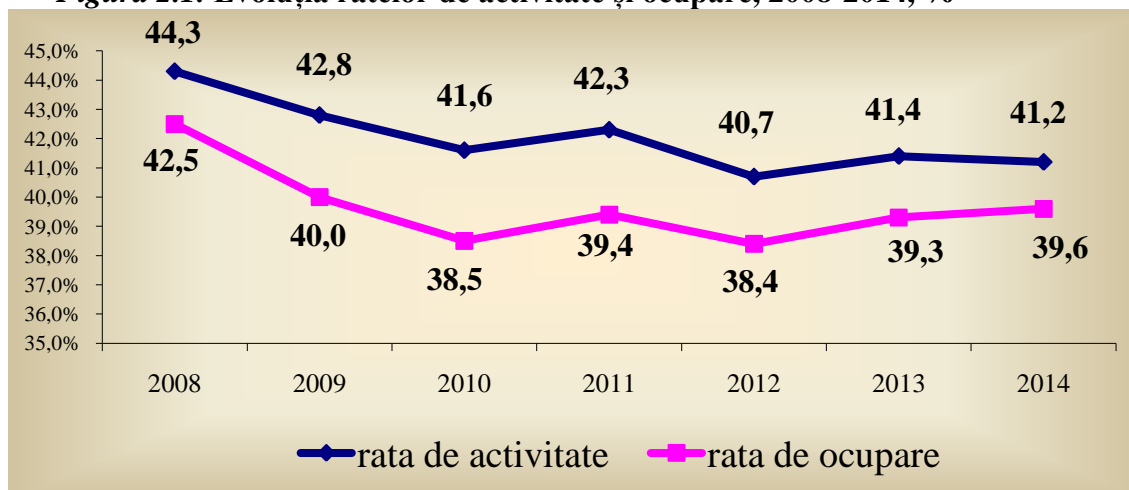
2.1. Ocuparea și șomajul în anul 2014

Conform datelor Biroului Național de Statistică, în anul 2014 **populația economic activă** în Republica Moldova a constituit 1232,4 mii persoane, fiind în descreștere cu 0,3% (3,5 mii) față de anul 2013.

Disparități importante pe sexe și medii în cadrul persoanelor economic active nu s-au înregistrat: ponderea bărbaților (50,8%) a depășit ușor ponderea femeilor (49,2%), iar ponderea persoanelor economic active din mediul rural a fost mai mare față de cea din mediul urban: respectiv 54,0% și 46,0%.

Rata de activitate a populației de 15 ani și peste a constituit 41,2%, înregistrând aproximativ aceeași valoare ca în 2013 (41,4%). Acest indicator a atins valori mai înalte în rândul populației masculine – 44,1%, în comparație cu cea feminină – 38,6%. Ratele de activitate pe medii au înregistrat următoarele valori: 44,1% în mediul urban și 39,1% în mediul rural. În categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a avut valoarea 29,4%, iar în categoria 15-64 ani – 45,6%. Rata de activitate a populației în vârstă de muncă (16-56 ani pentru femei și 16-61 ani pentru bărbați) a fost de 48,4%.

Figura 2.1. Evoluția ratelor de activitate și ocupare, 2008-2014, %



Sursa: BNS

Populația ocupată a constituit 1184,9 mii persoane, în creștere cu 12 mii față de 2013. Ca și în cazul populației economic active, nu au fost înregistrate disparități pe sexe (50,4% bărbați și 49,6% femei). Aceeași situație s-a înregistrat și în repartiția pe medii de reședință (54,6% mediul rural și 45,4% mediul urban).

Rata de ocupare a fost de 39,6%, înregistrând aproximativ aceeași valoare ca în 2013 (+0,3 p.p.). Rata de ocupare la bărbați (42,1%) a fost mai înaltă în comparație cu femeile (37,4%). În distribuția pe medii de reședință acest indicator a avut valoarea 41,8% în mediul urban și 38,0% în

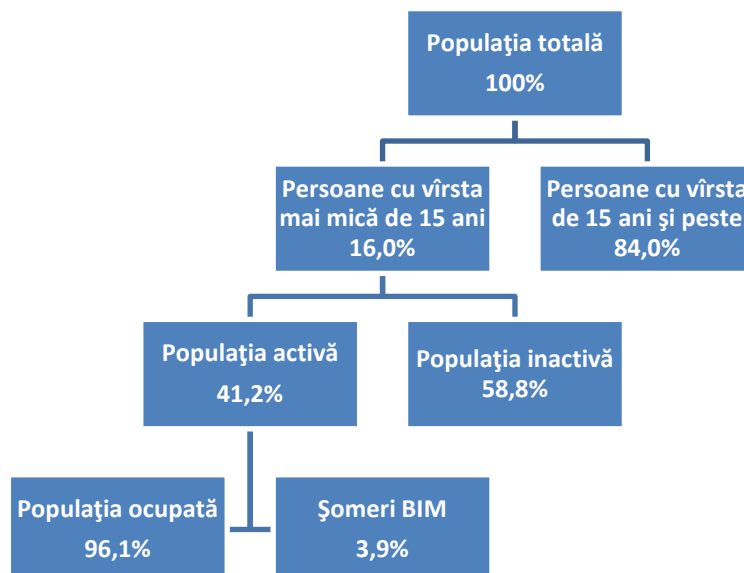
mediul rural. Rata de ocupare a populației în vîrstă de muncă (16- 56/61 ani) a fost de 46,3%, a populației în vîrstă de 15-64 ani – 43,8% și în categoria de vîrstă 15-29 ani acest indicator a înregistrat valoarea de 27,3%.

În distribuția după **activitățile din economia națională** se constată că în *sectorul agricol* au activat 361,1 mii persoane (30,5% din totalul persoanelor ocupate). Față de 2013 numărul populației ocupate în agricultură a crescut cu 23,2 mii, sau cu 6,9%.

În *activitățile non-agricole* au fost ocupate 823,8 mii persoane, în scădere cu 11,1 mii (-1,3%) față de 2013. Ponderea persoanelor ocupate în *industrie* a constituit 12,3% (12,1% în 2013) și în *construcții*, respectiv, 5,6% (5,5% în 2013). Față de nivelul anului precedent numărul persoanelor ocupate în industrie a crescut cu 2,2%, iar în construcții - cu 2,1%. În *sectorul servicii* au activat 51,6% din totalul persoanelor ocupate, ponderea acestora fiind în descreștere față de anul precedent cu 1,9 p.p. (15,6 mii).

În repartizarea după *forme de proprietate* 74,0% din populație a fost ocupată în sectorul privat și 26,0% - în sectorul public. Structura populației ocupate după *statutul profesional* relevă, că ponderea salariaților a constituit 67,3% din total. Marea majoritate a salariaților (92,2%) a fost angajată pe o perioadă nedeterminată de timp. Indicatorul dat a înregistrat valori mai ridicate la femei (cu 2,3 p.p.) față de bărbați.

Figura 2.2. Distribuția populației după relația cu piața forței de muncă în a. 2014



Sursa: BNS

În **sectorul informal** au lucrat 16,1% din totalul persoanelor ocupate în economie, iar 32,5% au avut un loc de muncă informal. Din numărul persoanelor ocupate informal salariații au alcătuit 18,7%, totodată 9,0% din totalul salariaților aveau un loc de muncă informal.

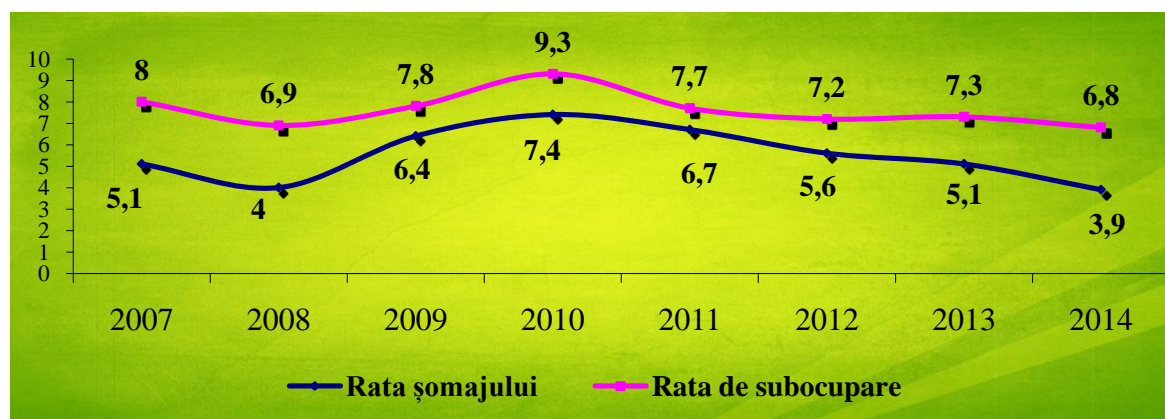
Numărul **persoanelor sub-ocupate** (adică acelor persoane care au avut un loc de muncă, însă orele efectiv lucrate în total în timpul perioadei de referință au fost sub 40 ore pe săptămînă, totodată doreau și au fost disponibile să lucreze ore suplimentare) a fost de 80,1 mii, ceea ce reprezintă 6,8% din totalul persoanelor ocupate. Numărul persoanelor din această categorie a scăzut cu 6,9% cu 5,9 mii) în comparație cu 2013.

Numărul șomerilor, estimat conform metodologiei Biroului Internațional al Muncii a fost de 47,5 mii, fiind cu 15,6 mii mai mic față de 2013. Șomajul a afectat într-o proporție mai mare bărbații – 60,8% din total numărul de șomeri, la fel și persoanele din mediul urban – 61,9%.

Rata șomajului la nivel de țară a înregistrat valoarea de 3,9%, fiind mai mică față de 2013 (5,1%). Rata șomajului la bărbați și la femei a fost de: 4,6% și respectiv 3,1%. Disparități semnificative s-au înregistrat între rata șomajului în mediul urban – 5,2%, față de mediul rural – 2,7%.

Populația inactivă de 15 ani și peste a reprezentat 58,8% din totalul populației de aceeași categorie de vîrstă, fiind cu 5,0 mii persoane mai mare decît în anul 2013. Din punct de vedere al relației cu piața muncii, în cadrul populației inactive distingem două categorii importante: *persoane descurajate* și *persoane care au fost declarate de către gospodării plecate în alte țări la lucru sau în căutare de lucru*. Persoanele descurajate în a-și găsi un loc de lucru dorit au constituit circa 13,8 mii – fata de 19,3 mii în 2013. Numărul persoanelor declarate de către gospodării plecate în alte țări la lucru sau în căutare de lucru a fost conform estimărilor de circa 341,9 mii persoane – fata de 332,5 mii în 2013. Din numărul celor declarați plecați, bărbații au constituit 64,1%. Ponderea persoanelor plecate din localitățile rurale a fost de circa 71,7%.

Figura 2.3. Evoluția ratelor de șomaj și subocupare în perioada 2007-2014, %



Sursa: BNS

2.2. Măsurile de ocupare și protecție socială

Pentru a susține persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă la integrarea în câmpul muncii, funcționează Serviciul public de ocupare a forței de muncă, reprezentat de Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM) și structurile ei teritoriale. Agențiile teritoriale de ocupare a forței de muncă oferă un șir de servicii de ocupare a forței de muncă, în scopul sprijinirii persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă de a-și găsi un loc de muncă.

Astfel, Serviciul public de ocupare a forței de muncă are la bază următoarele obiective:

- prevenirea șomajului și combaterea efectelor lui sociale;
- încadrarea sau reîncadrarea în muncă a persoanelor;
- asigurarea egalității de șanse pe piața forței de muncă;
- stimularea angajatorilor pentru încadrarea persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă;
- protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă;
- informația populației despre cererea și oferta forței de muncă;

Persoanele care doresc să se angajeze sînt în drept să solicite ajutorul agențiilor teritoriale pentru ocuparea forței de muncă (în continuare - agenții), în a căror rază își au domiciliul, depunînd o cerere. Persoanelor, care nu au putut fi angajate în câmpul muncii din lipsa locurilor de muncă corespunzătoare și care corespund cerințelor stabilite în *Legea nr.102-XV privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă*, li se atribuie statut de șomer.

Înregistrarea șomerului se efectuează prin completarea unei fișe personale, la prezentarea următoarelor acte:

- a) buletinul de identitate;
- b) actele de studii și de calificare;
- c) carnetul de muncă (în cazul persoanelor provenite din muncă) sau altor documente, care certifică faptul că persoana respectivă nu este angajată;

d) certificatul ce consemnează lipsa activității în scop de obținere a venitului (se eliberează gratuit, conform punctului 3 din Hotărârea Guvernului nr.862 din 14.07.03);

La solicitarea agențiilor, se prezintă și extrasul din contul personal al asiguratului, eliberat de organele teritoriale ale Casei Naționale de Asigurări Sociale.

Concomitent, șomerul depune o declarație pe propria răspundere în formă scrisă precum că nu dispune de un loc de muncă, nu este antrenat în activități economice în scopul obținerii de venituri și nu învață la secția de zi într-o instituție de învățământ, conform modelului aprobat de ANOFM.

Potrivit legislației privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, șomerii se pot adresa la agențiile teritoriale care sînt amplasate în **35** localități ale Republicii Moldova: **32** - în raioane, **2** - în municipii și **1** - în UTA Găgăuzia pentru a beneficia de măsuri active și pasive.

2.2.1. Măsuri active

Măsurile active de stimulare a ocupării forței de muncă constau în sporirea posibilităților de ocupare a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, stimularea angajatorilor pentru încadrarea în muncă a șomerilor și crearea de noi locuri de muncă.

Serviciile de **mediere** se acordă gratuit de către agenții, persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă și constau atât în informații privind locurile de muncă vacante și condițiile de ocupare a lor, cât și în preselecția candidaților corespunzător cerințelor locurilor de muncă oferite, în concordanță cu pregătirea, aptitudinile și interesele acestora. De servicii de mediere gratuite beneficiază, la cerere, și persoanele încadrate, care doresc să-și schimbe locul de muncă.

Astfel, de servicii de mediere au beneficiat 25247 persoane aflate în căutarea unui loc de muncă, din care 25049 cu statut de șomeri. Introducerea posturilor de autoservire și a serviciilor de auto-ocupare a permis ca informațiile despre locurile de muncă vacante să fie disponibile și căutate de sine stătător de către persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă. Au beneficiat de servicii de autoservire prin intermediul Centrelor de informare și posturi de autoocupare: 7311 persoane - de mediere electronică și 4314 persoane – de servicii telefonice.

Un instrument de informare a populației destinat în mod special celor din localitățile rurale îl constituie Birourile Comune de Informații și Servicii (BCIS) din cadrul administrației publice locale, prin intermediul cărora agențiile teritoriale oferă informații despre serviciile prestate. Nu toate agențiile teritoriale de ocupare a forței de muncă dispun de BCIS.

De menționat este faptul, că informația preluată de la angajatori privind locurile de muncă libere constituie o etapă-cheie a medierii muncii. Astfel, anul 2014 s-a caracterizat prin creșterea numărului de locuri de muncă vacante înregistrate cu cca 11% față de anul 2013, constituind 41,5 mii locuri, din care 185 - pentru persoane cu dizabilități. Pe parcursul anului 2014 ponderea locurilor de muncă ocupate a constituit 88 %.

Medierea muncii este veriga prioritară în activitatea agențiilor, care contribuie la atingerea obiectivului principal: creșterea gradului de ocupare și diminuarea ratei șomajului. Activitatea de mediere a muncii a fost susținută în mod evident și de organizarea **tîrgurilor locurilor de muncă**, oferind posibilitate persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă să negocieze direct cu angajatorii. Pe parcursul anului 2014 au fost organizate în parteneriat 78 de tîrguri ale locurilor de muncă, în rezultatul cărora au fost plasate în cîmpul muncii 18% din numărul celor participanți. Pot fi menționate: Tîrgul locurilor de muncă în cadrul Expoziției Naționale „Fabricat în Moldova” și Tîrgul locurilor de muncă pentru tineret. În premieră, în anul 2014 a fost organizat tîrgul locurilor de muncă vacante pentru persoanele cu dizabilități. În cadrul tîrgului au fost oferite cca 3400 locuri de muncă vacante. În rezultat au fost selectate pentru angajare cca 130 persoane.

Totodată, în perioada de referință au fost organizate trei Tîrguri *on line* ale locurilor de muncă: 29.01-02.02.2014 - „Locuri de munca din industria prelucrătoare”- la care au participat 36 companii cu prezentarea a cca 500 oportunități de muncă; 29.05-02.06.2014 – ”Locuri de muncă pentru Tineret” la care au participat 73 companii și cca 1500 oportunități de muncă; 4 - 8 decembrie 2014 - ”Cariere în domeniul tehnologiilor informaționale” – la care au participat 49 companii cu peste 200 oportunități de muncă. Numărul de accesări a fost de 17830, iar aplicări pentru locurile

vacante au fost în total 77.

Au fost organizate 781 seminare informative atât cu șomerii cât și cu angajatorii în scopul creșterii șanselor de angajare în câmpul muncii a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă.

Lucrările publice constituie o politică a statului pe piața forței de muncă, orientată spre ameliorarea temporară a situației unor persoane dezavantajate, în special a persoanelor din mediul rural, oferindu-le un loc de muncă temporar și o sursă de venit. Au fost antrenate la lucrări publice 1619 persoane, ceea ce constituie 3,8 % din numărul șomerilor înregistrați, ponderea femeilor constituind 34% din numărul celor antrenați la lucrări publice.

Pe parcursul anului 2014 au fost plasate în câmpul muncii 38,8 % din numărul șomerilor înregistrați. Ponderea femeilor plasate în câmpul muncii a constituit 53%, fiind în descreștere cu 3% față de anul precedent.

Tabelul 2.1. Statistica antrenării șomerilor la lucrări publice 2011 – 2014, persoane

Numărul șomerilor antrenați la lucrări publice			
	<i>Total</i>	<i>Femei</i>	<i>Rural</i>
2011	1707	631	1408
2012	1729	576	1539
2013	1812	588	1596
2014	1619	557	1394

Sursa: ANOFM

Serviciile de **informare și consiliere profesională** desfășurate în cadrul agențiilor teritoriale au un rol esențial în activitatea serviciului public de ocupare. Agențiile pentru ocuparea forței de muncă prestează gratuit servicii de informare și consiliere profesională absolvenților instituțiilor de învățământ, șomerilor și persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă. Principalele activități de orientare profesională a populației sînt consultațiile de informare și consiliere profesională, training-ul Clubul Muncii și seminarele de instruire. Informarea și consilierea profesională include un ansamblu de servicii gratuite, acordate persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, și au ca scop:

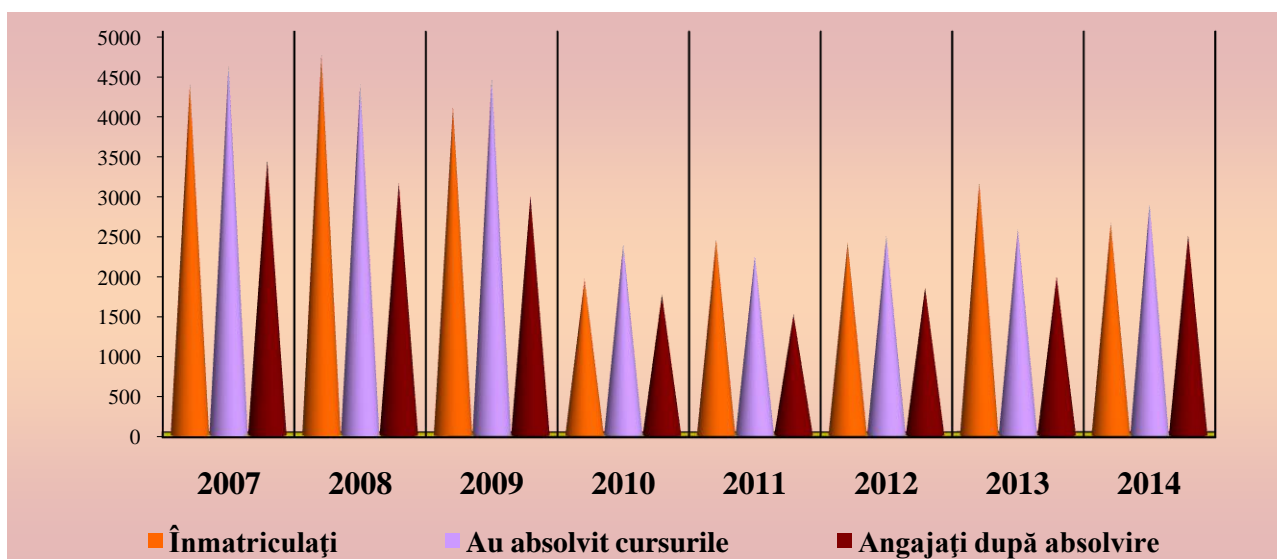
- furnizarea de informații privind piața forței de muncă și evoluția ocupațiilor;
- evaluarea și autoevaluarea personalității în vederea integrării sau reintegrării profesionale;
- dezvoltarea abilității și încrederii în sine pentru a decide asupra propriei cariere;
- instruirea în metode și tehnici de căutare a unui loc de muncă.

Pentru persoanele, care întâmpină dificultăți la angajare se organizează training-uri ale **Clubului Muncii** - un program special de adaptare psihologică și social-profesională a persoanelor aflate în șomajul de lungă durată, care ajută în luarea deciziilor de reintegrare profesională. Au fost organizate 348 ședințe ale Clubului Muncii cu participarea a 4035 persoane. Programele ședințelor au inclus: metode și tehnici moderne de integrare profesională, programarea și susținerea unui interviu, întocmirea unui CV, asistență psihologică, etc.

Programele de **formare profesională** asigură, conform legislației, calificarea, recalificarea și perfecționarea persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, ținîndu-se cont de cerințele de moment și de perspectivă ale pieței muncii și de opțiunile și aptitudinile individuale ale persoanelor respective. Pe parcursul anului 2014 au absolvit cursuri de formare profesională 2884 persoane, fiind în creștere cu 12% față de anul precedent. Ponderea persoanelor angajate în câmpul muncii în rezultatul formării profesionale a constituit 86%, din care tineri cu vârsta cuprinsă între (16-29 ani) a constituit 85 % . Ponderea cea mai mare a persoanelor înmatriculate la cursuri de formare profesională o dețin șomerii cu studii gimnaziale -1369 persoane (51,7%), cu studii medii de cultură generală, liceale – 471 persoane (17,8%), cu studii secundar profesionale 323 persoane (12,2%).

Șomerii cu studii superioare și cu studii medii de specialitate care au urmat un curs de instruire dețin câte o pondere de 10,6% și respectiv, 7,2%.

Figura 2.4. Formarea profesională a șomerilor în anii 2007- 2014



Sursa: ANOFM

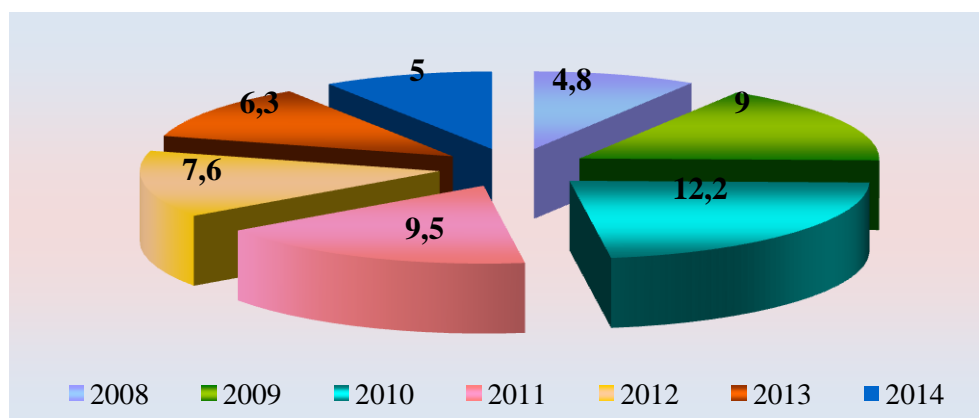
2.2.2. Măsuri pasive

Măsurile pasive de protecție socială includ acordarea **ajutorului de șomaj** și acordarea de **alocații pentru integrarea sau reintegrarea profesională** pe piața muncii și au ca scop susținerea materială a șomerilor.

Perioada de plată și cuantumul **ajutorului de șomaj** se stabilește, conform prevederilor articolelor 31-33 din Legea nr.102-XV privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, diferențiat pentru fiecare persoană șomeră, în funcție de circumstanțele în care a încetat activitatea de muncă și de stagiul de cotizare.

Au beneficiat de ajutor de șomaj 5042 persoane, constituind o descreștere cu 20,6% față de anul trecut. Această tendință s-a menținut pe parcursul ultimilor 3 ani și se justifică prin: diminuarea numărului de șomeri înregistrați și neîntrunirea condițiilor de cotizare de 9 luni în ultimele 24 luni premergătoare înregistrării.

Figura 2.5. Numărul șomerilor care au beneficiat de ajutor de șomaj în perioada anilor 2008-2014, mii persoane

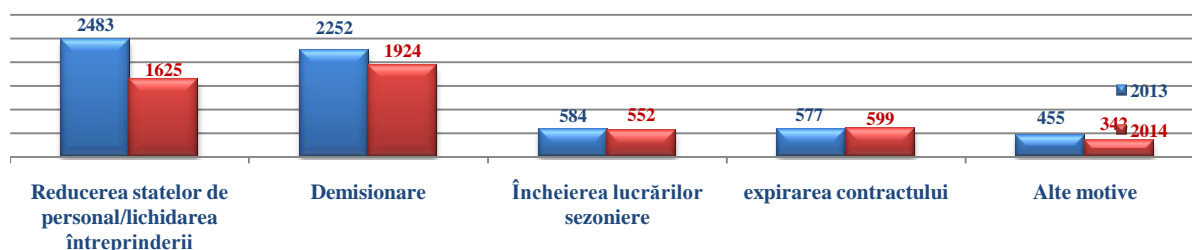


Sursa: ANOFM

Lista beneficiarilor de ajutor de șomaj clasificați după motivele aflării în șomaj denotă, că

majoritatea au fost persoanele care au pierdut locul de muncă prin demisionare – 38,2%, urmați de cei care au pierdut locul de muncă prin reducerea statelor de personal/lichidarea unității –32,2%, etc.

Figura 2.6. Structura beneficiarilor de ajutor de șomaj, 2013-2014, persoane



Au beneficiat de ajutor de șomaj cu statut special 462 șomeri.

Mărimea medie a ajutorului de șomaj a constituit 1112,3 lei, constituind o creștere cu 7,3% față de anul 2013. Totodată, în conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 550 din 09.07.2014, începând cu 01 octombrie 2014, salariul minim pe țară a fost stabilit în mărime de 1000 lei lunar, prin urmare, cuantumul minim al ajutorului de șomaj nu poate fi mai mic decât 1000 lei.

Ponderea șomerilor care au primit ajutor de șomaj o perioadă de 9–12 luni a constituit 41,6%, urmată de 3–6 luni – 25,7%, 6–9 luni –16,3% și mai puțin de 3 luni – 16,4%.

Analizând motivele încetării plății ajutorului de șomaj pe parcursul anului 2014, s-a constatat, că cei mai mulți (40,7%) au fost șomerii care au primit ajutor de șomaj pe toată perioada stabilită de legislație, fiind urmați de șomerii cărora le-a încetat plata ajutorului de șomaj din motivul plasării în câmpul muncii cu o pondere de 37,3%, constituind o creștere cu 5,3% comparativ cu anul 2013.

Tabelul 2.2. Structura beneficiarilor de ajutor de șomaj în anul 2014, conform motivelor încetării plății ajutorului de șomaj

INDICATORI	2014 persoane	Ponderea %
A fost încetată plata ajutorului de șomaj, din motiv:	3162	100%
Expirarea perioadei stabilite conform Legii nr.102	1289	40,7%
Plasați în câmpul muncii	1178	37,3%
Neprezentarea fără motiv mai mult de 2 luni	239	7,6%
Pensionarea	143	4,5%
Refuz loc de muncă corespunzător/servicii de stimulare	108	3,4%
Plecarea peste hotare	83	2,6%
Alte motive	122	3,9%

La 23 persoane a fost stabilită indemnizația de maternitate și la 85 persoane a fost achitată indemnizația de incapacitate temporară de muncă.

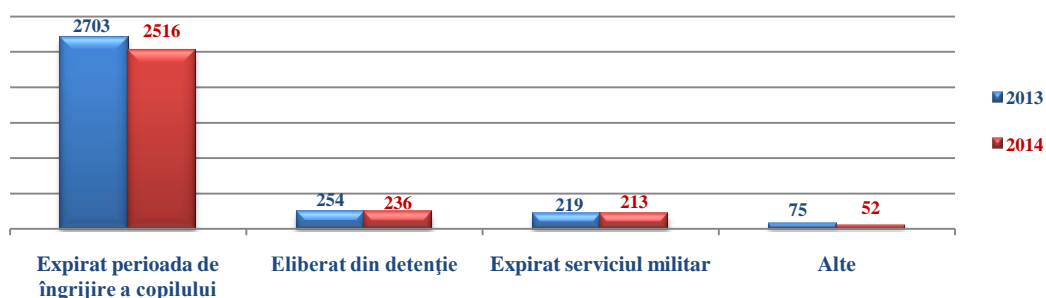
Totodată, s-a menținut presiunea asupra specialiștilor agențiilor teritoriale din domeniul financiar datorită calculării cuantumulului ajutorului de șomaj în baza salariului mediu a persoanei.

În contextul realizării măsurilor pasive de protecție socială a șomerilor se înscrie și acordarea **alocației de integrare și reintegrare profesională**, în scopul asigurării materiale a unor categorii vulnerabile de șomeri, neasigurați contra riscului șomajului. Mărimea alocației constituie 15% din salariu mediu pe economie din anul precedent și se acordă pe o durată de 9 luni.

În anul 2014 au beneficiat de alocație de integrare/reintegrare profesională **3017 persoane**, constituind o descreștere cu 7,2% față de anul trecut (sau cu 234 persoane mai puțin față de anul 2013). Ponderea maximă din numărul total de beneficiari de alocații le revine persoanelor cărora le-a

expirat perioada de îngrijire a copilului – **83,4%**, fiind urmate de categoria persoanelor ce nu s-au angajat în câmpul muncii după eliberarea din detenție, etc.

Figura 2.7. Structura beneficiarilor de alocație de integrare/reintegrare profesională, persoane



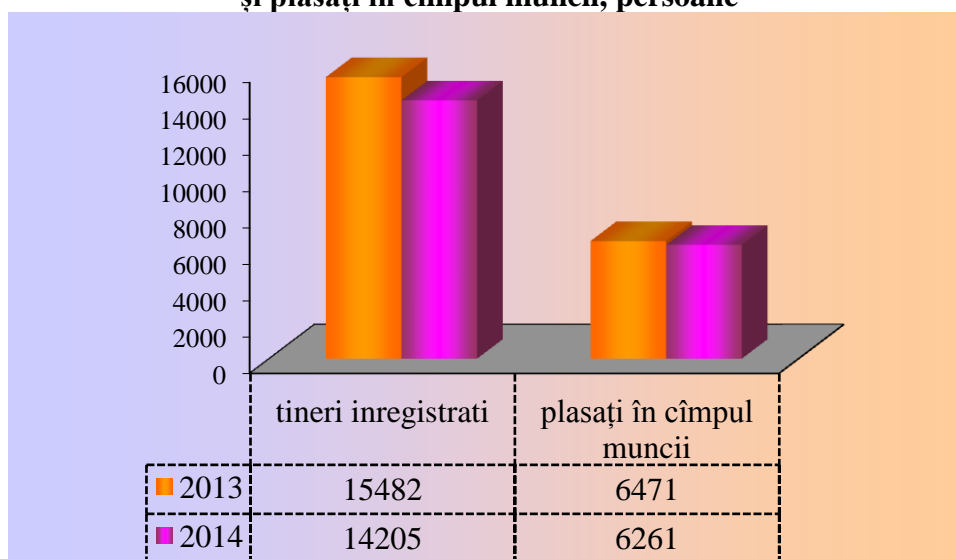
Mărimea alocației de integrare / reintegrare a constituit 564,7 lei sau 15% din salariu mediu pe economie din anul precedent (3765 lei), durata medie de primire a alocației pentru perioada de raportare a constituit în medie 3,5 luni.

Au beneficiat de alocație de integrare/reintegrare profesională din categoria șomerilor cu statut special 12 persoane.

2.3. Șomajul și ocuparea în rândul tinerilor

Șomajul în rândul tinerilor rămâne a fi un fenomen caracteristic economiilor de piață, iar combaterea efectelor sale depinde și de prestarea serviciilor calitative pe piața muncii. Conform datelor Biroului Național de Statistică incluse în Ancheta Forței de Muncă pentru anul 2014, rata șomajului în rândul tinerilor în categoria de vârstă 15-29 ani a constituit 7,2%, întrecând de două ori rata șomajului la nivel de țară (3,9%). Pe parcursul anului 2014 agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă au înregistrat cu statut de șomer 14205 persoane tinere (16-29 ani), ceea ce constituie cca. 34% din numărul total de șomeri înregistrați. În 2014 numărul tinerilor înregistrați a scăzut cu circa 8% în comparație cu anul 2012. Au fost plasați în câmpul muncii 6261 șomeri cu vârsta cuprinsă între 16-29 ani sau 44,% din totalul tinerilor înregistrați ca șomeri și 38% din totalul șomerilor plasați în câmpul muncii. Ponderea tinerilor plasați în câmpul muncii în anul 2014 din numărul tinerilor înregistrați, a crescut cu 2,2% față de 2013, însă numeric au fost plasați cu 210 tineri mai puțin.

Figura 2.8. Dinamica șomerilor (16- 29 ani) înregistrați la ANOFM și plasați în câmpul muncii, persoane



Sursa: ANOFM

În anul 2014 numărul șomerilor tineri înregistrați din localitățile rurale a constituit 9144 persoane (64%), cu 4083 tineri mai mult decât cei din zonele urbane – 5061 (36%).

Totodată, s-a înregistrat o mică creștere a numărului de absolvenți ai cursurilor de formare profesională cu 215 persoane. Pe parcursul anului 2014 au absolvit cursuri de calificare, recalificare sau perfecționare 2883 șomeri, dintre care 2037 persoane cu vârsta de 16 -29 ani (71%). În rezultat cca. 86 % dintre tineri au fost plasați în câmpul muncii. Cei mai mulți tineri (82%) au urmat cursuri de calificare, deținând o profesie solicitată pe piața muncii.

Una dintre problemele angajării în câmpul muncii a tinerilor în ziua de astăzi, este lipsa experienței de muncă. Astfel, majoritatea angajatorilor preferă să angajeze persoane care au deja o anumită experiență în muncă și o calificare profesională, fapt ce reduce esențial șansele tinerilor de a obține un loc de muncă. Pe de altă parte, persoanele tinere nu acceptă salariile, precum și condițiile de muncă propuse de angajatori la începutul carierei lor profesionale, considerându-le ca fiind inferioare, locuri de muncă neatractive cu salarii mici

Tabelul 2.3. Ratele de activitate, ocupare și șomaj în categoria de vârstă 15-29 ani, %2009-2014

Indicatori	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Rata de activitate	29,7	30,8	31,3	29,6	30,7	29,4
Rata de ocupare	26,2	26,5	27,4	26,7	28,0	27,3
Rata de șomaj	11,7	13,9	12,3	9,9	8,7	7,2

Sursa: BNS

2.4. Formarea profesională și formarea profesională continuă a resurselor umane

Reglementarea procesului de *formare profesională a cadrelor*, racordarea sistemului de formare profesională la necesitățile pieței forței de muncă și asigurarea tinerilor a accesului la studii profesionale de calitate au fost legiferate prin Legea învățământului, nr.547-XIII din 21 iulie 1995. Articolul 40 al Legii prevede, că autoritățile publice fac propuneri pentru planul (comanda de stat) de pregătire a cadrelor de specialitate cu finanțare din bugetul de stat și pe bază de contract în instituțiile de învățământ secundar profesional, mediu de specialitate, superior și postuniversitar, iar Guvernul aprobă planul (comanda de stat) de pregătire a cadrelor de specialitate cu finanțare din bugetul de stat și pe bază de contract, pe meserii, specialități și domenii generale de studii în instituțiile de învățământ secundar profesional, mediu de specialitate, superior și postuniversitar de stat și private. Potrivit Legii nr.1070-XIV din 22.06.2000 privind aprobarea Nomenclatorului specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior și mediu de specialitate și Legii nr.142-XVI din 07.07.2005 privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și a specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior, Ciclul I, Guvernul este abilitat să stabilească modul de coordonare a cotei de pregătire a cadrelor în instituțiile de învățământ mediu de specialitate și superior private și în cele de stat pe bază de contract, cu achitarea taxei de studii.

2.4.1. Admiterea la studii profesionale

În vederea racordării sistemului de formare profesională la necesitățile pieței forței de muncă și asigurării accesului tinerilor la studii profesionale de calitate, în corespundere cu prevederile legislației învățământului și Hotărârii Guvernului nr. 691 din 17.11.2009 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, structurii și efectivului-limită ale aparatului central al acestuia, a fost elaborată Hotărârea Guvernului nr. 477 din 20.06.2014, prin care au fost aprobate planurile de admitere în învățământul secundar profesional, mediu de specialitate și superior pentru anul de studii 2014 și a fost completat Nomenclatorul meseriilor (profesiilor) pentru instruirea și pregătirea cadrelor în învățământul secundar profesional, care prevede înmatricularea la studii profesionale:

- în *învățământul secundar profesional* - a 11564 persoane, inclusiv 10844 persoane (93,8%) - cu finanțare bugetară, cele mai multe fiind în domeniul industrial - 3169 persoane sau 27,4% din

numărul total de înmatriculări, din care: 1214 persoane (10,5%) în industria ușoară; în construcții - 2600 persoane (22,5%); servicii - 2195 persoane (19%) și în transport - 1475 persoane (12,8%). Pentru a asigura piața muncii cu muncitori calificați, la propunerea agenților economici a fost aprobată admiterea la 11 meserii noi: Asfaltobetonist; Fierar-betonist; Asamblator montator profile aluminiu și geam termopan; Confeționar țimplărie din aluminiu și mase plastice; Tipăritor tipar plat; Cizmar-confeționar încălțăminte ortopedică; Vânzător, precum și 4 meserii incluse la propunerea Companiei Draxlmaier: Electromontor utilaje de dispecerat și teleautomatică; Operator la mașini-unelte semiautomate și automate; Operator în depozitele mecanizate și automatizate; Controlor calitate.

- în învățământul mediu de specialitate – a fost aprobată admiterea a 9161 persoane, inclusiv: 4585 persoane cu finanțare bugetară și 4576 persoane pe bază de contract, sau cîte cca 50% din totalul de admiteri. Se prevede majorarea înmatriculărilor la acest nivel cu 998 persoane (10,7%) față de realizarea efectivă din anul 2013, aceasta fiind condiționată de reorganizarea și reprofilarea colegiilor pedagogice.

- în învățământul superior, studii de licență, ciclul I a fost prevăzută admiterea a 19519 persoane, inclusiv: 6480 persoane cu finanțare bugetară, sau 33,2% din numărul total și 13039 persoane (66,8%) - pe bază de contract. Cele mai multe persoane au avut posibilitatea să fie înmatriculate la domeniile: Educație - 3445 persoane sau 17,6% din total; Științe sociale, economice și drept – 6220 persoane (31,9%) și la domeniul Inginerie, tehnologii de prelucrare, arhitectură și construcții – 4629 persoane (23,7%). La cererea pieței muncii au fost deschise două specialități noi: Tehnologia comunicării în domeniul infodocumentar și Servicii informaționale și socioculturale.

- la studii superioare de masterat, ciclul II a fost prevăzută admiterea a 8688 persoane, din care 3548 persoane (40,8%) - cu finanțare bugetară.

Ca și în anii precedenți, a fost aprobată admiterea a 860 persoane la studiile postuniversitare medicale, iar în scopul realizării acordurilor interguvernamentale la care este parte Republica Moldova, a fost prevăzută înmatricularea a 325 cetățenii străini în învățământul superior de stat cu finanțare bugetară.

Reieșind din cerințele pieței muncii, conform Hotărîrii Guvernului nr. 477 din 20.06.2014, a fost completat cu 6 meserii noi *Nomenclatorul meseriilor pentru învățământul secundar profesional*, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.1421 din 18.12.2006, printre care: Vânzător; Asamblor montator profile aluminiu și geam termopan; Confeționar țimplărie din aluminiu și mase plastice; Operator la mașini-unelte semiautomate și automate; Controlor calitate și Operator în depozitele mecanizate și automatizate).

Potrivit datelor Biroului Național de Statistică, în anul de studii 2014/15, în temeiul planurilor de admitere la studii, aprobate de Guvern, în instituțiile de învățământ secundar profesional au fost înmatriculate 10940 persoane, în diminuare cu 624 de persoane (5,4%) în raport cu planul aprobat pentru anul 2014, prezentînd, totdată, o reducere cu 298 persoane (2,7%) față de admiterea efectuată în anul de studii precedent.

Din totalul elevilor înmatriculați, 95% au fost cu finanțare bugetară. Cea mai mare parte din elevii înmatriculați în învățământul secundar profesional au fost din localitățile rurale (77,2%). Structura admiterii pe meserii denotă o pondere mai mare a elevilor la meseriile: bucătar (11,3% din total înmatriculați), lăcătuș la repararea automobilelor (11,1%), tencuitor (7,9%), electrogazosudor-montator (5,7%), cusătoreasă în industria confecțiilor (5,1%), operator la calculatoare (4,1%), electromontor utilaj electric (3,8%), tractorist (3,4%), țimplar (3,0%), etc.

În învățământul mediu de specialitate (colegii), în anul 2014 au fost înmatriculate 9035 persoane, în diminuare cu 126 persoane (1,4%) în raport cu planul aprobat de Guvern, dar cu 872 persoane (10,7%) mai multe față de anul de studii precedent, pe contul majorării admiterii pe bază de contract cu 986 persoane (27,8%). Cea mai mare parte din elevi au fost admiși la profilurile: economie - 14,4% din totalul celor înmatriculați, medicină - 13,6%, transporturi - 9,5%, servicii - 7,2%, informatică - 5,9%, construcții - 5,6%, mecanică - 5,2%, etc.

La studiile superioare de licență (Ciclul I) au fost admise 17104 persoane, inclusiv 6031

persoane cu finanțare bugetară, fiind în descreștere cu cca 2,1 mii persoane față de admiterea realizată efectiv în anul de studii precedent.

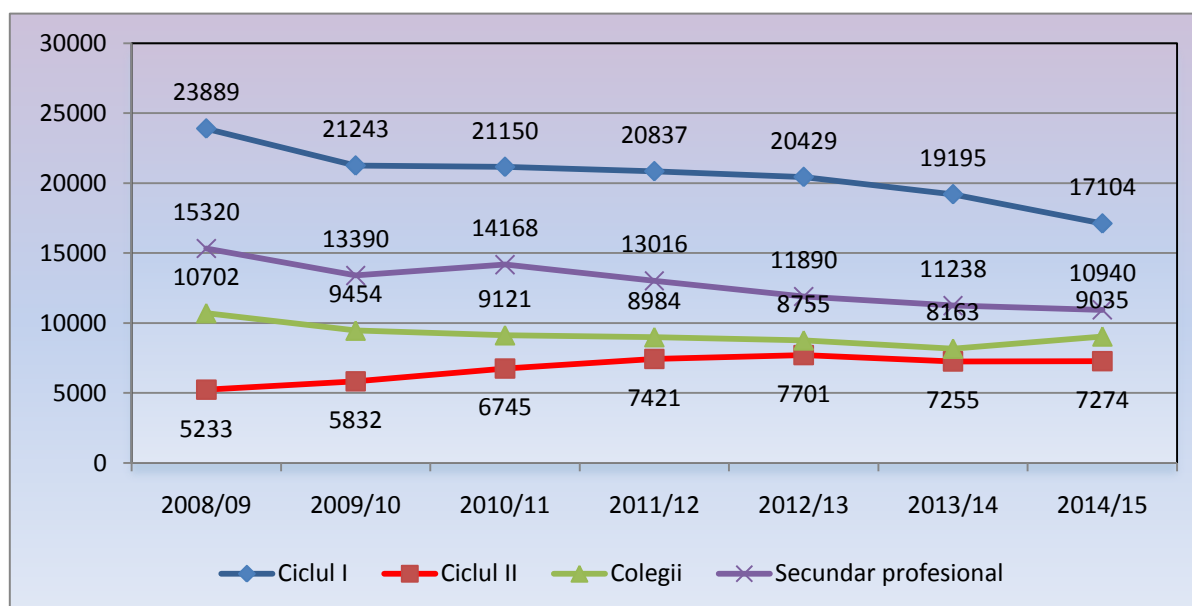
La studii superioare de master (Ciclul II) au fost înmatriculate 7274 persoane, menținându-se, practic, la nivelul admiterii la studii din anul precedent, din care 3776 persoane cu finanțare bugetară, sau 51,9% din numărul total și 3498 persoane (48,1%) în bază de contract.

Tabelul 2.4. Admiterea în instituțiile de învățământ secundar profesional, mediu de specialitate și superior, 2009/2010 – 2014/2015, persoane

	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Învățământ secundar profesional	13390	14168	13016	11890	11238	10940
Învățământ mediu de specialitate	9 454	9121	8984	8755	8163	9035
Învățământ superior:	27075	27895	28258	28130	26450	24378
Studii superioare de licență (Ciclul I)	21243	21150	20837	20429	19195	17104
Studii superioare de masterat (Ciclul II)	5832	6745	7421	7701	7255	7274

Sursa: BNS.

Figura 2.9. Evoluția admiterii la studii de formare profesională în anii 2008-2014, persoane



Sursa: BNS

2.4.2. Absolvirea

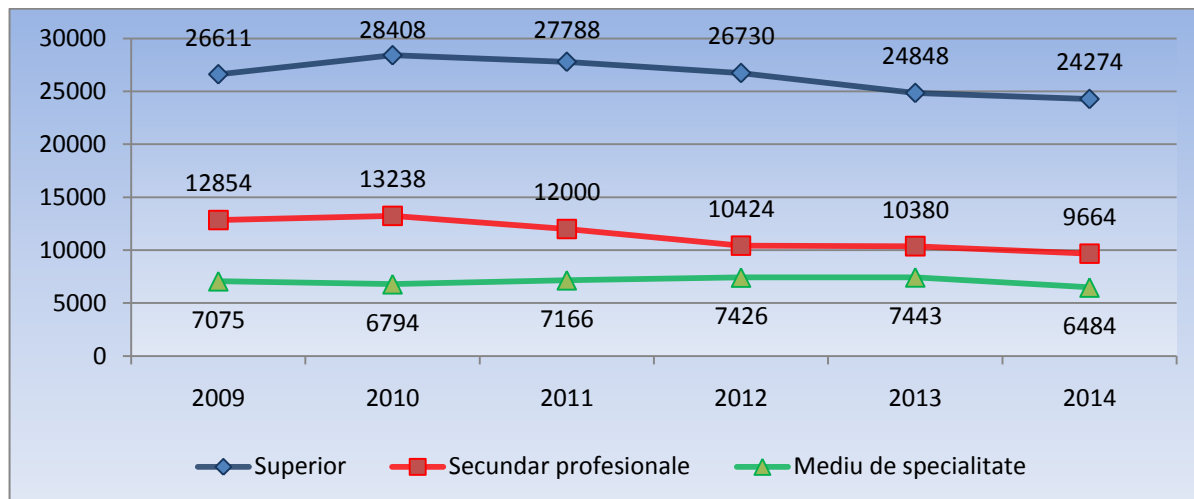
În anul 2014 au absolvit *instituțiile de învățământ secundar profesional* 9664 persoane, înregistrând o reducere față de anul precedent cu 6,9%. Din totalul absolvenților, 11,4% au obținut calificarea lăcătuș la repararea automobilelor, 11,4% – bucătar, 8,1% – tencuitor, 6,4% – cusătoreasă în industria confecțiilor, 5,8% – electrogazosudor-montator, 5,1% – operator la calculatoare, 4,0% – tîmplar etc.

Numărul absolvenților *colegiilor* din anul 2014 a constituit 6484 persoane, în descreștere cu 12,9% comparativ cu anul precedent. Cele mai mari ponderi a absolvenților au fost înregistrate la specialitățile din următoarele profiluri: medicină (9,1% față de 16,0% în 2013), economie (16,4% față de 14,1%), pedagogie (8,7% față de 6,4%), transporturi (8,2% față de 7,8%), servicii (6,1% față de 5,1%), construcții (4,7% față de 4,9%), informatică (4,5% față de 4,8%), etc.

În anul 2014 au absolvit *instituții de învățământ superior* 24274 persoane, din care: studii superioare de licență (Ciclul I): medicină și farmacie - 17865 persoane, înregistrând o scădere cu 3,5% comparativ cu anul 2013; studii de master (Ciclul II) - 6409 persoane, fiind în creștere cu 1,1 la sută.

S-a remarcat o pondere superioară a absolvenților ciclului I la domeniile generale de studiu: științe economice (27,3%), educație (14,8%), drept (12,4%) și activități ingineresti (8,8%), iar cei mai absolvenți ai studiilor superioare de masterat au fost înregistrați la domeniile: științe economice (27%); drept (20%) și educație (15%).

Figura 2.10. Evoluția absolvenților din instituțiile de învățământ superior, mediu de specialitate și secundar profesional, 2009-2014



Sursa: BNS

Pentru absolvenții instituțiilor de învățământ superior, mediu de specialitate și secundar profesional, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă oferă o gamă largă de locuri de muncă vacante aflate în evidență, în baza declarațiilor agenților economici, acestea fiind actualizate permanent.

Potrivit informației Agenției Naționale pe parcursul anului 2014 s-a conlucrat cu peste 6 mii agenți economici și au fost înregistrate în baza de date 41,5 mii locuri de muncă vacante, în creștere cu 11% față de anul 2013, tendința de creștere menținându-se și pe parcursul ultimilor ani.

Analizând locurile de muncă vacante, s-a constatat o pondere mai mare a celor din industrie – 22%, urmate de cele din comerț cu ridicata și amănuntul – 15%, administrația publică – 9%, agricultură – 8%, învățământ – 5%, etc. Totodată, predomină în mare parte locurile de muncă oferite muncitorilor – 70%.

Se atestă o tendință aproape constantă în ceea ce privește evoluția numărului de locuri vacante pentru o profesie/meserie de-a lungul anilor 2010–2014. Preponderent se solicită de către angajatori specialiști în domeniul medicinei, comerțului, tehnologiei informaționale, etc., iar din meseriile muncitorești cele mai solicitate sînt: cusătoreasă, specialist în construcție, bucătar-cofetar, chelner-barman, vânzător, etc. Meseria cea mai solicitată pe piața muncii rămîne a fi cea de cusător /cusătoreasă, pentru care numărul de locuri vacante a constituit 9% din numărul total de locuri vacante înregistrate. Se denotă un deficit de locuri vacante la profesiile/meseriile: jurist, economist, agronom, inginer-mecanic, inginer-tehnolog, chimist, viticultor, electromontor, tractorist, etc.

Un anumit număr de locuri de muncă vacante rămîn a fi neocupate pe parcursul ultimilor ani, acestea fiind neatractive: salarii mici, plata cu întârziere, condiții neadecvate de muncă, distanța mare de la locul de trai în localitățile rurale, etc.

2.4.3. Coordonarea procesului de elaborare a standardelor ocupaționale pentru profesiile muncitorești

În urma pilotării elaborării primelor standarde ocupaționale, a fost elaborată o nouă Metodologie de elaborare a standardelor ocupaționale pentru profesiile muncitorești, fiind aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr. 863 din 08.10.2014. Metodologia are drept scop:

- simplificarea procedurii de elaborare și aprobare a standardelor ocupaționale, completarea cu noi prevederi ce țin de finanțarea acestui proces;
- includerea normelor cu privire la procedura de achiziții publice, selectarea entităților care vor elabora standarde ocupaționale din mijloacele bugetare, aprobate în corespundere cu legea anuală a bugetului de stat;
- concretizarea organelor participante și a atribuțiilor acestora în procesul de elaborare a standardelor ocupaționale, inclusiv a Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, responsabil de gestionarea mijloacelor bugetare și organizarea licitațiilor publice pentru elaborarea standardelor ocupaționale și coordonarea acestor documente.

Pe parcursul perioadei 2013-2014 au fost elaborate și aprobate 10 standarde ocupaționale la meseriile muncitorești, elaborate de către Comitetele sectoriale în formarea profesională, cu suportul financiar al donatorilor, din care 4 standarde ocupaționale au fost examinate, coordonate și aprobate în anul 2014:

- *Dulgher; Lăcătuș - electrician în construcții* – standarde elaborate de către Comitetul sectorial în domeniul construcțiilor. Standardele au fost examinate și aprobate prin ordinul comun al Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei nr. 146 din 03.10.2014 și al Ministerului Educației (nr.1041 din 7 octombrie 2014), fiind publicate în Monitorul Oficial nr.313-318/1461 din 17.10.2014;

- *Electrician în construcții* - standard elaborat de către Comitetul sectorial în domeniul construcțiilor, aprobat prin ordinul Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor nr. 188 din 28.11.2014 și publicat în *Monitorul Oficial nr.366-371/1782 din 12.12.2014*;

- *Brutar* – standard elaborat de către Comitetul sectorial în agricultură și industria alimentară, aprobat prin Ordinul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare nr. 266 din 18.12.2014 și publicat în Monitorul Oficial nr.397-399/1979 din 31.12.2014.

2.5. Migrația forței de muncă

2.5.1. Cadrul normativ

Gestionarea migrației de muncă se efectuează în conformitate cu prevederile **instrumentelor internaționale** ratificate de Republica Moldova:

- *Convenția nr.97 a Organizației Internaționale a Muncii privind migrația în scop de angajare* (Legea RM nr.209-XVI din 29.07.2005);

- *Convenția europeană cu privire la statutul juridic al lucrătorilor migranți* (Legea RM nr. 20-XVI din 10.02.2006);

- *Convenția nr. 181 a Organizației Internaționale a Muncii privind agențiile private de ocupare a forței de muncă* (Legea RM nr.482-XV din 28.09.2001).

Cadrul normativ național:

- *Strategia națională în domeniul migrației și azilului (2011-2020)*, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 655 din 08.09.2011;

- *Planul de Acțiuni privind implementarea Strategiei Naționale în domeniul migrației și azilului (2011-2015)*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1009 din 26.12.11;

- Legea cu privire la migrația de muncă nr. 180 din 10.07.2008;

- Legea privind regimul străinilor în Republica Moldova nr. 200 din 16.04. 2010;

- Legea nr.274 din 27.12.2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova;

precum și acordurile bilaterale încheiate în domeniul migrației forței de muncă, semnate cu: Federația Rusă – 1993, Ucraina – 1994, Belarus – 1994, Azerbaidjan – 2005, Italia – 2011, Israel - 2012.

2.5.2. Imigrarea în Republica Moldova a cetățenilor străini și apatrizilor

Imigrarea în scop de muncă a străinilor se efectuează în funcție de necesitățile economiei naționale în forță de muncă calificată, în cazul în care ocuparea locurilor de muncă vacante nu poate

fi asigurată din resursele umane autohtone, în conformitate cu prevederile Legii cu privire la migrația de muncă și altor acte normative și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova face parte.

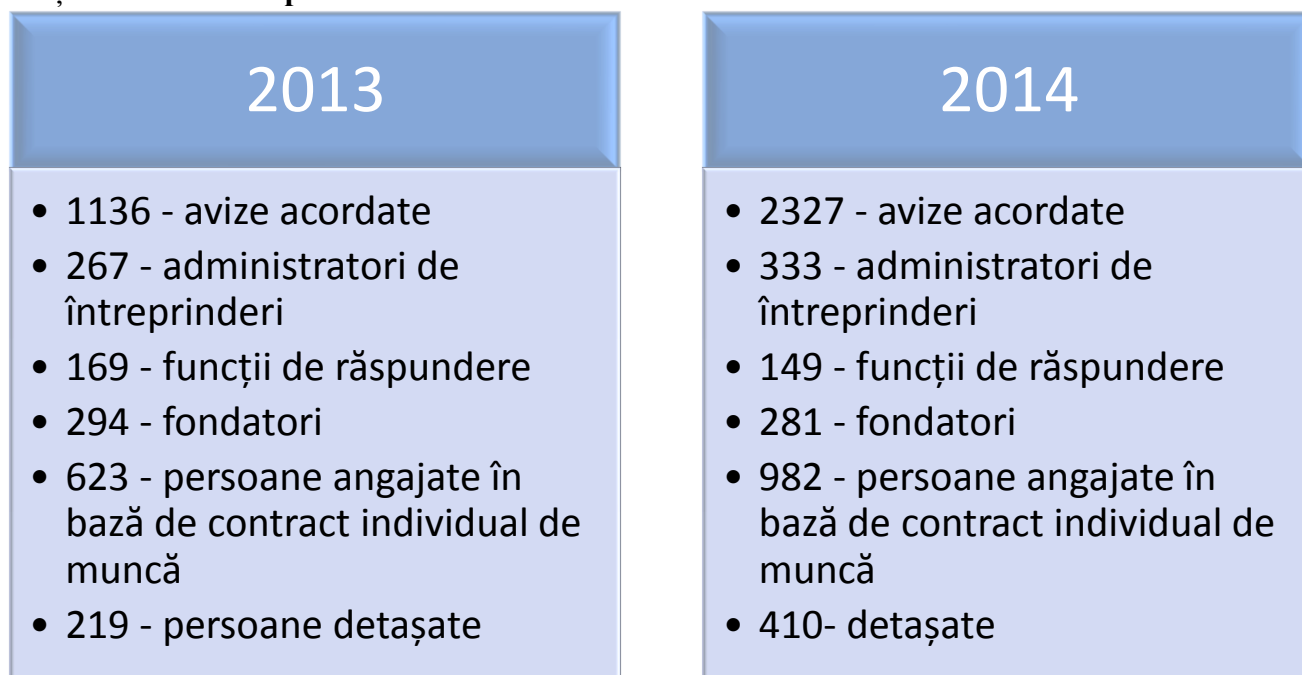
Pe parcursul anului 2014 Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, instituție abilitată să acorde și/sau să prelungească dreptul la muncă, a acordat dreptul la muncă pentru 2279 cetățeni străini.

Din numărul total de cetățeni străini, cărora li s-a acordat dreptul la muncă, 333 dețin funcția de administratori ai întreprinderilor, dintre ei 149 dețin funcții de răspundere, 910 persoane dețin alte funcții.

Din totalul de lucrători imigranți 281 sînt fondatori, 982 persoane sînt angajate în bază de contract individual de muncă, 420 sînt persoane detașate. Din numărul total a cetățenilor străini sosiți la muncă în Republica Moldova ponderea cea mare o dețin cetățenii României 39 %, Turciei 18%, Italiei 10 %, Ucrainei 7%, Rusiei 3%, altor state 23 %.

Totodată, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă în anul 2014 a prelungit dreptul la muncă pentru 935 cetățeni străini. Din numărul total de cetățeni străini cărora li s-a prelungit dreptul la muncă, 308 dețin funcția de administratori ai întreprinderilor, 206 dețin funcții de răspundere, 421 - persoane cu alte funcții. Din numărul total de lucrători imigranți, cărora li s-a prelungit dreptul la muncă, 316 persoane sînt fondatori, 828 persoane angajate în bază de contract individual de muncă, 106 persoane detașate, 1 frontalier. În Republica Moldova, ponderea o au cetățenii Turciei – 20%, României 17%, Italiei 10%, Ucrainei 8%, Rusiei 3%, altor state 42%.

Figura 2.11. Numărul de Avize acordate privind prelungirea/revocarea dreptului la muncă cetățenilor străini în perioada 2013-2014



Sursa: Agenția Națională de Ocuparea Forței de Muncă

2.5.3. Emigrarea cetățenilor Republicii Moldova în scop de muncă

Datele obținute prin Ancheta Forței de Muncă atestă că numărul persoanelor declarate plecate peste hotare la lucru sau în căutarea unui loc de muncă în anul 2014 a constituit 341900 persoane.

Distribuția pe sexe reflectă că, numărul majoritar al lucrătorilor migranți îi revine bărbaților - 219 mii persoane, cei din mediul rural constituie 159,4 mii. Majoritatea persoanelor plecate sînt căsătorite, vîrstele fiind cuprinse între 25-35 ani.

Totodată, datele statistice reflectă că ponderea migranților cu studii medii generale (liceale) și profesionale este mai mare decît cea cu studii superioare și medii de specialitate.

Conform datelor publicate de BNS, în anul 2014 ponderea emigranților era distribuită conform nivelului de studii în felul următor: 37 % - cu studii superioare, 40,8 % - cu studii medii de specialitate, 90,9 % - cu studii secundare profesionale, 80,8 % - cu studii liceale, 90,3 % - cu studii gimnaziale și 1,4 % - cu studii primare sau fără studii.

Tabelul 2.5. Populația aflată la muncă sau în căutarea unui loc de muncă în străinătate, după nivelul de instruire, sex și mediul de reședință

	2012				2013				2014			
	Barbati		Femei		Barbati		Femei		Barbati		Femei	
	Urban	Rural	Urban	Rural	Urban	Rural	Urban	Rural	Urban	Rural	Urban	Rural
Toate țările												
Grupe de virsta - total												
Superior	10,4	9,4	7,0	7,9	11,3	8,4	7,4	9,0	11,7	8,2	7,4	10,4
Mediu de specialitate	8,3	11,5	8,1	11,8	9,1	10,7	7,3	11,9	9,7	10,8	8,6	11,7
Secundar profesional	18,1	48,2	6,6	14,0	15,8	50,4	7,1	15,6	15,9	51,1	6,4	17,5
Liceal, mediu general	13,5	34,3	7,8	24,1	15,8	32,7	8,4	25,9	14,7	32,4	9,9	23,9
Gimnazial	6,8	56,8	3,3	18,6	8,0	53,0	4,1	18,5	7,4	56,1	4,7	21,9
Primar sau fara scoala	0,1	1,1	0,2	0,3	0,1	1,6	..	0,3	0,2	0,8	0,0	0,3

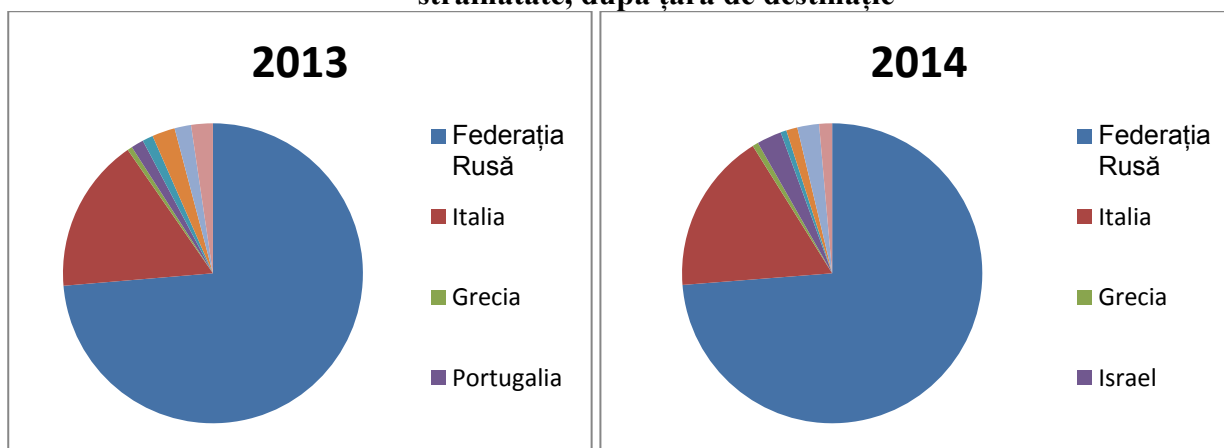
Sursa: BNS

Migrația forței de muncă din Republica Moldova este orientată tradițional spre regiuni de destinație:

1. Spre CSI, preponderant în Federația Rusă, unde au emigrat 232.8 mii persoane în anul 2014, dintre care, bărbați 173.9 mii; femei 58.9 mii.
2. Spre Europa de Vest, în special, Italia, țara de destinație pentru lucrătorii migranți plecați în UE, unde au emigrat 49.6 mii persoane în anul 2014, dintre care bărbați 11.5 mii, femei 38.1 mii.

Alte destinații importante sînt: Turcia 7.5 mii, Israel 7.5 mii, Ucraina 4.4 mii, România 3.8, Portugalia 2.0 mii, și Grecia 2.0 mii.

Figura 2.12. Populația de 15 ani și peste, aflată la muncă sau în căutarea unui loc de muncă în străinătate, după țara de destinație



Sursa: BNS

Emigrarea unui număr impunător spre Federația Rusă este determinată de intrarea fără vize, cunoașterea limbii, dar și de costurile relativ mici legate de călătorie și angajare. Accesul pe piața muncii din Federația Rusă creează posibilitatea reîntoarcerii după un timp relativ scurt (de la 3 luni - pînă la 1 an) și integrarea migrantului în familie și societate.

²Conform datelor prezentate de Poliția de frontieră, în anul 2014, 2028 moldoveni au fost întorși de autoritățile ruse de la graniță, alții 408 au fost deportați. Persoanele cărora le-a fost restricționată intrarea au declarat, că autoritățile de frontieră nu le-au argumentat nici într-un fel decizia, deși cea mai mare parte din ei nu au fost anterior în Federația Rusă.

³Mai mult de 300000 cetățeni din Republica Moldova au beneficiat de oportunitatea de a călători fără vize în spațiul UE, avîndu-se interdicție pentru intrare pentru 238 moldoveni, pe motiv că nu au îndeplinit condițiile de intrare în Uniunea Europeană, iar alții 108 au fost deportați.

2.5.4. Cooperarea cu statele de destinație a lucrătorilor migranți moldoveni

În scopul promovării migrației legale (circulare) prin dezvoltarea și consolidarea cooperării bilaterale și multilaterale cu țările de destinație ale lucrătorilor migranți și sporirii gradului de protecție a persoanelor aflate la muncă în străinătate, a continuat extinderea oportunităților legale de angajare la muncă a cetățenilor Republicii Moldova peste hotare prin încheierea/implementarea acordurilor bilaterale în domeniul migrației de muncă cu statele de destinație.

Continuă implementarea Acordului, semnat la 16 octombrie 2012, între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Statului Israel cu privire la angajarea temporară a lucrătorilor din Republica Moldova în anumite sectoare din Statul Israel (sectorul construcțiilor).

În baza criteriilor stabilite de partea Israeliană și în rezultatul procedurilor stabilite în Protocolul de implementare, pe parcursul anului 2014 au fost angajate 1235 persoane, care lucrează conform contractelor individuale de muncă în 4 profile de construcții. Majoritatea persoanelor angajate în Israel au lucrat anterior în Federația Rusă și au primit interdicție de intrare repetată.

A continuat dialogul cu partenerii din Federația Rusă în vederea stabilirii perioadei de semnare a Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Federației Ruse privind colaborarea în domeniul migrației de muncă și activității provizorii de muncă a lucrătorilor migranți pe teritoriul Republicii Moldova și Federației Ruse.

Semnarea și implementarea acestui Acord rămîne o prioritate pentru anul 2015 întrucît realizarea prevederilor acestuia va permite:

- asigurarea protecției drepturilor și libertăților lucrătorilor migranți în conformitate cu legislația ambelor state;
- promovarea muncii legale temporare, reîntoarcerea și reintegrarea socio-economică a lucrătorilor migranți;
- diminuarea efectelor negative asupra migranților și familiilor acestora.

Prin Hotărîrea Guvernului nr. 561 din 16 iulie 2014 au fost inițiate negocierile asupra proiectului de Acord dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul statului Qatar cu privire la angajarea temporară a cetățenilor din Republica Moldova în Statul Qatar.

În conținutul acordurilor respective sînt prevăzute clauze care stipulează, că cetățenii Republicii Moldova angajați pe teritoriul altor state se vor bucura de aceleași drepturi și protecție ca și lucrătorii naționali ai țării angajatoare, inclusiv în ceea ce privește condițiile de muncă și drepturile fundamentale ale lucrătorilor, în conformitate cu legislația țării angajatoare.

2.5.5. Informarea corectă privind oportunitățile de angajare în țară și peste hotare

În condițiile actuale o deosebită importanță capătă informarea corectă privind oportunitățile de angajare în țară și peste hotare.

Pe parcursul anului 2014 cetățenii au fost informați despre posibilitățile de ocupare a unui loc de muncă și măsurile de protecție în caz de șomaj. Acest lucru a fost realizat prin intermediul

² <http://border.gov.md/index.php/ro/1941-neautorizarile-moldovenilor-din-federatia-rusa-si-ue>

³ <http://www.mfa.gov.md/liberalizarea-regimului-vize/> Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene

agențiilor teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, Centrului de Informare despre piața muncii, Centrului de Apel amplasate în cadrul Agenției pentru Ocuparea Forței de Muncă a mun. Chișinău și resurselor electronice de informare ale Agenției Naționale (site-ul și portalul) care permanent au fost actualizate.

Totodată, a fost continuată activitatea de implementare a subsistemului informațional „Evidența migrației forței de muncă” și crearea bazei de date a lucrătorilor migranți, care permite luarea în evidența statistică a persoanelor reîntoarse de peste hotare, celor adresate și înregistrate la agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, precum și acordarea serviciilor de ocupare implementate pe piața muncii.

Pentru informarea emigranților privind oportunitățile de lansare și dezvoltare a afacerii proprii în Republica Moldova este administrat pagina web ale ODIMM și Portalul IMM, care sînt actualizate continuu cu cele mai recente noutăți, evenimente și informații utile pentru antreprenori și doritorii de a lansa o afacere în țară.

În perioada de referință a continuat implementarea Programului de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+1”¹, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 972 din 18 octombrie 2010”. Scopul Programului este mobilizarea resurselor umane și financiare ale migranților și beneficiarilor de remitențe în dezvoltarea economică durabilă a Republicii Moldova prin stimularea înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii.

În cadrul Programului „PARE 1+1” au fost acordate 3085 consultații în oficiu, telefon și email; au fost organizate 22 cursuri de instruire antreprenorială, la care au participat 498 migranți și rudele de gradul I ale acestora. Din numărul total de persoane instruite în anul 2014, 29,3% sînt femei, iar 44,3% - antreprenori.

Au fost depuse 309 cereri de finanțare nerambursabilă în cadrul PARE 1+1, dintre care 191 au fost acceptate spre finanțare, fiind semnate contracte, inclusiv 49,2% - cu întreprinderi nou create.

Este de menționat că, în perioada de referință, au fost acordate granturi în sumă totală de 40,96 mil. lei, atît pentru contractele semnate în anul 2014, cît și pentru ultimele tranșe ale contractelor din anii precedenți.

Finanțările nerambursabile alocate din cadrul Programului în anul 2014 au contribuit la efectuarea investițiilor în economie în sumă totală de 83,2 mil. lei, au fost monitorizate 504 afaceri, cu care s-au semnat contracte de finanțare nerambursabilă.

2.5.6. Promovarea reîntoarcerii și reintegrarea lucrătorilor migranți

Reîntoarcerea migranților are un rol important în dezvoltarea țării și în acest sens, în conformitate cu Planul de acțiuni în domeniul drepturilor omului pe anii 2011-2014, aprobat prin Hotărîrea Parlamentului nr. 90 din 12.05.2011, precum și Planul de acțiuni pentru anii 2011-2015 privind implementarea Strategiei naționale în domeniul migrației și azilului 2011-2020 (Obiectivul 7, acțiunea 6), a fost aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.339 din 20 mai 2014 ”Planul de acțiuni pentru anii 2014-2016 privind susținerea reintegrării cetățenilor reîntorși de peste hotare”. În vederea implementării Planului au fost realizate următoarele acțiuni:

1. Serviciul de Stare Civilă a inițiat un proiect de act normativ de reglementare a unei categorii de cetățeni-studenți, cetățeni ai Republicii Moldova reîntorși de la studii din străinătate, care vor beneficia de scutiri la plata tarifelor pentru prestarea serviciilor de obținere a documentelor de stare civilă (certificatelor de stare civilă), necesare obținerii actelor de identitate.

2. Biroul pentru Relații cu Diaspora (BRD) a examinat 12 proiecte de politici elaborate de APC-uri cu impact asupra migrației și diasporei, au fost examinate și oferite răspunsuri la circa 500 de demersuri din partea membrilor diasporei, peste 20 de consultații și suport informațional în domeniul economic și social - antreprenorial, agricultură, asistență socială, turism, etc.

3. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a organizat o ședință privind completarea Ghidului pentru Biroul comun de informații și servicii (BCIS), cu informații relevante privind atribuțiile noilor Birouri de reintegrare, care sînt preconizate pentru a fi create, și posibilitatea de a

obține un suport în soluționarea dificultăților în procesul de reintegrare.

4. A fost lansată pagina www.brd.gov.md, www.din.md pentru facilitarea comunicării cu persoanele aflate peste hotare, unde au fost plasate peste 200 de informații relevante pentru cetățenii din Republica Moldova, inclusiv care intenționează să revină în țară, pe portalul www.din.md au fost înregistrate circa 5000 persoane care interacționează permanent între ei.

5. MTIC, de comun cu ÎS "CRIS" "Registru" furnizează în mod operativ informația despre eliberarea actelor de identitate și stabilirea cu domiciliul în străinătate a cetățenilor RM prin intermediul misiunilor diplomatice și oficiilor consulare ale RM. Pe parcursul anului 2014 au fost eliberate 9057 acte de identitate, 774 cereri privind acordarea și redobândirea cetățeniei RM.

6. A fost diseminată inițiativa "Top 100 cele mai plătite locuri de muncă vacante din Republica Moldova", prin intermediul asociațiilor diasporei și rețelele de socializare, a fost publicată broșura "Oportunități de dezvoltare a antreprenorialului în RM", care conține informație actualizată privind toate Programele și proiectele implementate pe teritoriul țării, ODIMM a contribuit la elaborarea broșurii "Reîntoarcerea – o afacere", care conține informație utilă pentru dezvoltarea unei afaceri.

7. A fost implementată cu succes Dispoziția MTID nr 02/6-1591 din 11 octombrie 2013, cu privire la măsurile de asigurare a transportului retur al cetățenilor RM, întorși de la frontiera Federației Ruse, cărora le este oferit biletul retur de călătorie.

8. În perioada 2014 au fost acordate 1713 împrumuturi în valoare de 12,3 mil. dolari SUA (171,9 mln. lei). Cele 1713 împrumuturi includ 34 credite oferite pentru dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii, 1427 credite de micro - finanțare acordate de către IFAD micro - întreprinzătorilor din mediul rural prin intermediul Asociațiilor de Economii și Împrumut, cât și finanțarea a 252 tineri antreprenori. Este de menționat că din aceste împrumuturi au fost realizate 15 proiecte/afaceri non-agricole și anume 8 segmente de drum cu lungimea totală de 9,3 km și 7 sisteme de aprovizionare cu apă pentru irigare cu o lungime totală de 28 km pentru o suprafață totală de peste 1000 hectare.

2.6. Politici salariale

Salariul reprezintă cea mai frecventă sursă de venit, nivelul lui condiționează situația economică a unui număr însemnat de persoane. În condițiile actuale salariul apare nu doar ca preț al muncii, ci ca preț al încheierii forței de muncă, a capacității de a munci a unor indivizi liberi juridic și, desigur, ca preț al serviciilor aduse prin munca depusă de către aceștea.

Totodată, pentru posesorul de forță de muncă, pentru angajat, salariul reprezintă un venit și este principalul mijloc de existență a sa. Politicile salariale nu trebuie să neglijeze nevoile și scopurile fundamentale ale oamenilor, salariul fiind un mijloc de a satisface nu numai necesitățile fizice și biologice de bază ale angajaților, ci și un mijloc de a satisface nevoile sociale și personale ale acestora.

În acest context, o cerință deosebit de importantă, de care trebuie să țină cont politica salarială, o constituie asigurarea cadrului necesar pentru ca o parte echilibrată din valoarea nou creată să revină angajaților, deoarece exagerarea într-o direcție sau alta poate avea efecte nedorite atât în ceea ce privește eficiența activității desfășurate, cât și asigurarea caracterului stimulat al salariului.

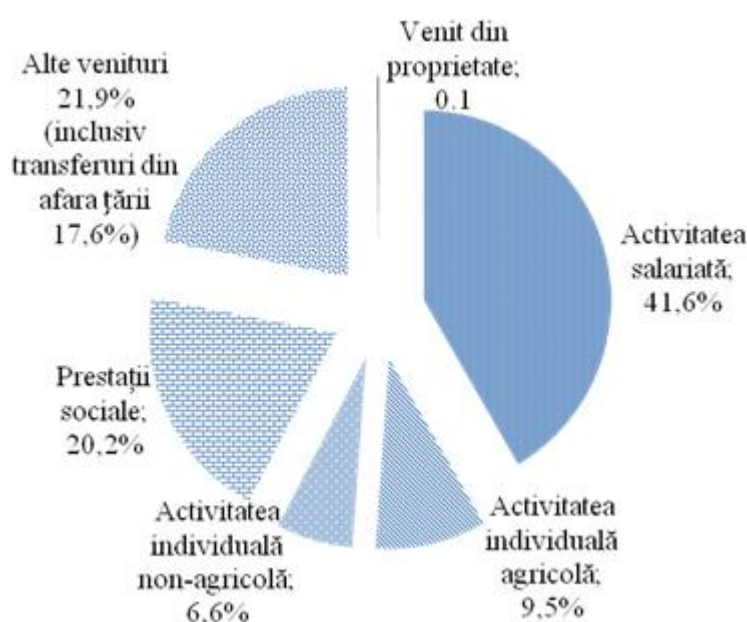
Analizând salariile din Republica Moldova, se poate constata că ele sînt evident mai mici decît în țările europene. Și ponderea salariului în totalul veniturilor este sub nivelul mediei europene. Astfel, dacă în țările economic dezvoltate ponderea salariului în totalul veniturilor se menține la un nivel de circa 50-70% prin diferite politici guvernamentale, asigurîndu-se astfel motivarea muncii și, prin urmare, creșterea productivității muncii și echitatea socială, în Republica Moldova ponderea salariului în totalul veniturilor în anul 2014 a constituit 41,6%, rămînînd la nivelul anului precedent.

Tabelul 2.6. Dinamica venitului din activitatea salarială, 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Venituri disponibile medii lunare pe o persoană, lei	1273,7	1444,7	1508,8	1681,4	1767,5
Inclusiv: venitul din activitatea salarială, %	42,6	44,7	42,7	41,6	41,6

Diferențierea populației după venituri este condiționată nu numai de diversificarea formelor de venit, dar și de diferențierea salariilor în diverse ramuri ale economiei republicii, ceea ce se observă din analiza comparativă a rețelelor tarifare de salarizare în funcție de grupele de calificare din diverse ramuri economice.

Figura 2.13. Diversificarea formelor de venit



Pe fundalul acestei situații privind salariile din Republica Moldova autoritățile publice depun eforturile necesare încât politica salarizării să urmărească asigurarea creșterii durabile a salariilor, atenuarea diferențierii pe ramuri ale economiei, precum și asigurarea creșterii competitivității economice și a productivității muncii. În acest context, în anul 2014 politica salarială s-a axat pe dezvoltarea cadrului normativ în domeniu atât pentru angajații din sectorul real al economiei, cât și ai celor din ramurile sferei bugetare.

Au fost operate modificări în Legea salarizării nr.847-XV din 14 februarie 2002, prin care au fost revizuite unele condiții de salarizare a angajaților din unitățile cu autonomie financiară.

De la 1 mai 2014 a fost modificat quantumul minim garantat al salariului în **sectorul real** și stabilit în mărime de 1650 lei pe lună față de 1400 lei în anul 2013, sporind astfel cota salariului înregistrat cu cel puțin 250 lei. Pentru angajații din ramura agriculturii și silviculturii, quantumul minim garantat al salariului a fost stabilit în mărime de 1560 lei pe lună.

Angajatorii la alegere pot aplica sistemul tarifar de salarizare sau sistemele netarifare de salarizare. În cazul aplicării sistemului tarifar de salarizare, salariul tarifar pentru categoria I de calificare, ca element de bază și obligatoriu, este reglementat la nivel de ramură sau de întreprindere, prin negocieri, în convențiile colective la nivel de ramură sau în contractele colective de muncă.

Astfel, au fost extinse drepturile și posibilitățile partenerilor sociali de stabilire a normelor salariale în cadrul dialogului social prin încheierea convențiilor colective la nivel de ramură și a

contractelor colective de muncă la nivel de întreprindere.

Noul mecanism de reglementare a salariilor la nivel de ramură se aplică eficient în ramura construcțiilor, gospodăriei comunale, energetică, agricultură și industria alimentară.

În aspect ramural, diferențierea nivelului salarizării în cea mai mare măsură reflectă situația economică din ramurile respective.

În ansamblu dinamica salariilor medii ale angajaților din ramurile sectorului real se caracterizează prin datele tabelului ce urmează.

Tabelul 2.7. Dinamica salariilor medii ale angajaților din ramurile sectorului real, 2009-2014

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Salariul mediu nominal al unui lucrător din economia națională, lei	2747,6	2971,7	3193,7	3477,7	3765,1	4172,0
majorarea față de anul precedent, %	108,6	108,2	107,5	108,9	108,3	110,8
Cîștigul salarial real al unui salariat, în % față de anul precedent	108,6	100,7	103,7	104,1	103,5	105,4
din care: în sectorul bugetar, lei	2406,5	2552,5	2860,2	3210,2	3317,2	3673,9
majorarea față de anul precedent,%	123,1	106,1	112,0	112,2	103,3	110,7
în sectorul real, lei	2944,4	3210,9	3345,5	3600,0	3948,6	4378,6
majorarea față de anul precedent,%	103,7	109,0	104,2	107,6	109,7	110,9
inclusiv pe ramuri:						
Agricultura, silvicultura și pescuit*	1468,9	1638,6	1938,9	2164,8	2475,2	2773,9
majorarea față de anul precedent,%	98,9	111,6	118,3	111,6	114,3	*
Industria extractivă	3314,0	3389,5	3400,8	3606,7	3860,2	4429,8
majorarea față de anul precedent,%	88,6	102,3	100,3	106,0	107,0	114,7
Industria prelucrătoare	2800,8	3079,8	3231,4	3481,5	3669,6	4039,1
majorarea față de anul precedent,%	101,4	110,0	104,9	107,7	105,4	110,1
Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat*	4520,3	4856,8	5146,7	5333,0	5848,6	7243,5
majorarea față de anul precedent,%	104,7	107,4	106,0	103,6	109,7	*
Construcții	3057,3	3248,0	3334,8	3650,9	3862,3	4357,3
majorarea față de anul precedent,%	88,1	106,2	102,7	109,5	105,8	112,8
Comerț cu ridicata și amănuntul; Intreținerea și repararea autovehiculelor și motocicletelor*	2614,1	2792,7	2706,8	2945,1	3162,9	3547,7
majorarea față de anul precedent,%	103,3	106,8	96,9	108,8	107,4	*
Hoteluri și restaurante	2153,6	2315,0	2276,5	2555,1	2573,4	2775,4
majorarea față de anul precedent,%	102,0	107,5	98,3	112,2	100,7	107,8
Transport și depozitare *	3653,5	3913,9	3793,9	4146,9	4440,9	4076,4
majorarea față de anul precedent,%	103,4	107,1	96,9	109,3	107,1	*
Activități financiare și de asigurări*	5637,7	6368,2	6942,4	6859,3	7382,5	7845,8
majorarea față de anul precedent,%	103,5	113,0	109,0	98,8	107,6	*
Tranzacții imobiliare	3417,2	3755,5	4052,7	4267,8	4899,4	3956,6
majorarea față de anul precedent,%	106,2	109,9	107,9	105,3	114,8	80,8

Sursa: Numărul și retribuirea salariaților în anii 2005 – 2014, BNS, Chișinău

Precizări metodologice. Începînd cu luna ianuarie 2014 este implementată în practică versiunea nouă a Clasificatorului Activităților din Economia Moldovei (CAEM Rev.2), armonizat integral cu Nomenclatorul de Activități Economice din Comunitatea Europeană (NACE Rev.2). Clasificatorul nou diferă esențial de versiunea precedentă (CAEM Rev.1). Din aceste considerente, la moment nu este posibilă prezentarea indicatorilor privind ritmurile de creștere pe activități separate.

În anul 2014 cîștigul salarial mediu lunar din economia națională a constituit 4172,0 lei și s-a mărit față de anul 2013 în valoare nominală cu 10,8%, iar în termeni reali (ajustat la indicele prețurilor de consum) – cu 5,4%. În sectorul real cîștigul salarial a constituit 4378,6 lei, iar în sectorul bugetar – 3673,9 lei.

Creșterea salariilor în sectorul real (10,9%) a fost cu 0,2 puncte procentuale mai mare decît în

sectorul bugetar (10,7).

Conform investigației din septembrie 2012 – 2014, în septembrie 2014 se achitau salarii sub minimul de existență la 30,5% din angajați față de 29,9% în anul 2013. În agricultură, în septembrie 2014 se achitau salarii sub nivelul minimului de existență la 21,2% din salariați sau cu 14,2 puncte procentuale mai puțin decât în anul 2013 (35,4%).

Tabelul 2.8. Repartizarea salariilor conform investigației din luna septembrie, 2012-2014

	Total			inclusiv agricultura		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
	Efectivul de personal care a lucrat luna întreagă, mii persoane	461,7	455,0	451,1	31,3	27,8
Procentul angajaților cărora li s-a calculat salariul în mărime de:						
Pînă la 600 lei	0,2	-	-	1,3	-	-
600,01-1200 lei	10,3	6,7	4,6	21,5	15,3	6,9
1200,01-1600 lei	16,0	16,2	7,6	19,9	20,1	14,3
1600,01-2000 lei	11,6	11,1	15,7	14,8	14,8	19,0
2000,01-3000 lei	20,6	20,8	20,0	21,0	24,5	24,8
3000,01-4000 lei	16,4	16,5	16,5	11,9	13,0	17,2
4000,01-5000 lei	10,9	11,6	13,1	4,6	5,9	8,0
5000,01-6000 lei	5,7	6,7	8,5	2,2	2,7	3,8
Peste 6000 lei	8,2	10,3	14,1	2,7	3,6	6,0

Sursa: Repartizarea personalului conform mărimii salariului în unitățile economice (sectorul real) cu 4 și mai mulți salariați și toate unitățile bugetare, indiferent de numărul de salariați calculat pentru luna septembrie 2012 - 2014, BNS, Chișinău

În același timp în anul 2014 de salarii mai mari de 4000 lei au beneficiat 32,3% sau cu 3,7 puncte procentuale mai mult decât în anul 2013 (28,6 %). Cei mai mulți salariați cu salarii peste 4000 lei activau în ramura producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat - 78,8 % (2013 – 63,1%), informații și comunicații –75,2%.

În anul 2014 numărul salariaților din economia națională a constituit 579,7 mii persoane sau cu 8,5 mii persoane mai puțin decât în anul 2013 (98,5%). Reducerea personalului a avut loc doar în sectorul real de la 409,7 mii în anul 2014 pînă la 417,1 mii în anul 2013.

Ca urmare a evoluției indicatorilor macroeconomici și posibilităților financiare prin Hotărîrea Guvernului nr.550 din 9 iulie 2014, începînd cu 1 octombrie 2014, a fost stabilit salariul minim pe țară în cuantum de 1000 lei pe lună, majorînduse cu 400 lei față de cel stabilit în ianuarie 2009.

În vederea sporirii cotei înregistrate a salariului și diminuării fenomenului negativ al plății salariilor „în plic”, a contabilității duble și „muncii la negru”, în perioada de referință a continuat implementarea Planului de acțiuni privind minimizarea practicii achitării salariilor „în plic” și „muncii la negru”, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 477 din 28 iunie 2011.

Pentru îmbunătățirea și eficientizarea Planului de acțiuni privind minimizarea practicii de achitare a salariilor „în plic” și „muncii la negru” și realizarea Hotărîrii Comisiei Naționale pentru Consultări și Negocieri colective, prin Hotărîrea Guvernului nr.976 din 04 decembrie 2014, Planul de acțiuni a fost completat cu acțiuni, care țin de revizuirea modului de stabilire și reexaminare a cuantumului minim garantat al salariului în sectorul real prin diferențierea acestuia în funcție de complexitatea muncii, nivelului de pregătire și calificare a salariaților. De asemenea, s-a propus implementarea sistemului de recunoaștere a calificărilor, dobîndite la locul de muncă și promovarea legii zilierilor, intensificarea procesului de eliberare a parolelor de acces la contul curent al persoanei asigurate și trecerea la prezentarea lunară a declarațiilor persoanelor asigurate, crearea și eficientizarea activității echipelor multidisciplinare, și alte acțiuni.

În anul de referință a fost aprobat și pus în aplicare noul Clasificator al Ocupațiilor din Republica Moldova CORM 006-14.

În anul 2014 în **sectorul bugetar** au activat 170,0 mii salariați angajați în învățămînt, sănătate și asistență socială, cultură, artă și sport, știință, administrație publică și alte unități bugetare. Față de anul 2013 (170,4) numărul angajaților din sectorul bugetar, practic, nu s-a modificat.

Salarizarea angajaților s-a efectuat conform mărimilor și condițiilor specificate în Legea cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar.

În limitele mijloacelor bugetului public național alocate în acest scop, în anul 2014 au fost realizate mai multe măsuri ce țin de majorarea salariilor diferitor categorii de salariați, și anume:

- a fost stabilit un spor în cuantum de 1000 lei lunar pentru personalul care activează în instituțiile de învățământ preuniversitar din unele localități din stînga Nistrului, subordonate Ministerului Educației.

- a fost instituit spor în mărime de 30% pentru îndeplinirea serviciului în condiții speciale, pentru militarii angajați pe bază de contract în organele apărării naționale, efectivul de trupă și corpul de comandă ai Departamentului Trupelor de Carabineri, Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale, Inspectoratului General al Poliției, altor instituții cu atribuții polițienești din subordinea Ministerului Afacerilor Interne, precum și pentru efectivul Serviciului de Curieri Speciali;

- de la 1 octombrie 2014 salariul tarifar pentru I categorie de salarizare în sectorul bugetar s-a majorat de la 900 lei pînă la 1000 lei pe lună. Această măsură a asigurat o majorare a salariilor, în mediu cu 15%, pentru circa 120 mii angajați din instituțiile de cultură și artă, medico-sanitare și de asistență socială, cultură fizică și sport, din sfera științei și inovării, din alte instituții bugetare, precum și personalului cu profesii și specialități complexe din instituțiile de învățământ, salarizarea cărora se efectuează în baza Rețelei tarifare unice.

Începînd cu 1 septembrie 2014, au fost majorate cu 20 la sută salariile lunare ale cadrelor didactice, totodată, salariile lunare a cadrelor didactice din instituțiile preșcolare au fost majorate pînă la nivelul salariilor lunare ale profesorilor și învățătorilor.

De asemenea, de la 1 septembrie 2014:

- a fost majorat suplimentul pentru dirigenție și s-a stabilit pentru toți diriginții în mărime unică de 180 lei;

- a fost stabilit sporul pentru intensitatea muncii în mărime de 30% pentru personalul medical din instituțiile de învățământ preuniversitar;

- s-a stabilit spor pentru vechime în muncă pentru ajutorii de educatori din creșe și grădinițe;

- s-a stabilit spor de 20% pentru intensitatea muncii pentru toți specialiștii cu funcții complexe și de profil, care n-au beneficiat de un asemenea spor, atît din învățământ, cît și din cultură, artă, sport, sănătate și asistență socială, specialiști civili din organele apărării naționale, securității statului și ordinii publice, din alte activități bugetare (în total peste 21 mii specialiști, inclusiv cu funcții de conducere);

- a fost majorat sporul pentru grad științific de doctor habilitat de la 700 lei la 1100 lei, pentru doctor de la 300 lei la 600 lei.

În rezultat, salariul mediu lunar al angajaților din sectorul bugetar în anul 2014 a constituit 3673,9 lei sau cu 10,7% mai mare față de anul 2013 (3317,2 lei).

În aspect ramural dinamica salariilor angajaților în sectorul bugetar se prezintă în tabelul de mai jos.

Tabelul 2.9. Dinamica salariilor angajaților în sectorul bugetar, 2009-2014

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014 față de 2010, ori
Salariul mediu pe economia națională, lei	2747,6	2971,7	3193,9	3477,7	3765,1	4172,0	1,4
Salariul mediu în sectorul real, lei	2944,4	3210,9	3345,6	3600,0	3948,6	4378,6	1,3
Salariul mediu în sectorul bugetar, lei	2406,5	2552,5	2860,2	3210,2	3317,2	3673,9	1,4
Ponderele salariului mediu în sectorul	81,7	79,5	85,5	89,2	84,0	83,9	x

bugetar față de salariul mediu în sectorul real, %							
Salariul mediu pe ramuri, lei:							
Cercetare și dezvoltare	3553,3	3738,8	3567,5	4257,9	4349,5	4682,1	1,3
majorarea față de anul precedent, %	109,2	105,2	95,4	119,3	102,2	107,6	x
Administrație publică	3179,8	3257,9	3381,2	4095,8	4758,7	5015,3	1,5
majorarea față de anul precedent, %	116,7	102,4	103,8	121,1	116,2	105,4	x
Învățământ	2105,5	2328,2	2769,0	2988,1	2768,1	3098,0	1,3
majorarea față de anul precedent, %	129,5	110,6	118,9	107,9	92,6	111,9	x
inclusiv: cadre didactice	2934,9	3142,8	3836,5	4025,3	3555,2	4000,1	1,3
majorarea față de anul precedent, %	132,8	107,1	122,1	107,9	88,3	112,5	x
Sănătate și asistență socială	2156,1	2184,2	2270,4	2514,6	2753,9	3059,3	1,4
majorarea față de anul precedent, %	118,2	101,3	103,9	110,7	109,5	111,1	x
Alte activități de servicii colective, sociale și personale	1541,0	1565,3	1705,3	1881,1	2038,2	2343,1	1,5
majorarea față de anul precedent, %	124,6	101,6	108,9	110,5	108,4	115,0	x

Sursa: Numărul și retribuirea salariaților în anii 2005 - 2014 BNS, Chișinău

Cu toate că salariul mediu în sectorul bugetar în anul 2014 a crescut cu 10,7% față de anul 2013, decalajul în nivelul de salarizare dintre sectorul real și cel bugetar a crescut cu 0,1 puncte procentuale, în detrimentul salariaților bugetari. În anul 2014 salariul mediu a unui salariat bugetar a constituit doar 83,9% față de salariul unui angajat din sectorul real.

Cele mai mici salarii în anul 2014 în sectorul bugetar în continuare au fost înregistrate în cultură, artă, sport (2393,0 lei), asistența socială (2419,8 lei). În același timp salariul mediu în știință a atins 4682,0 lei, în sănătate 4542,9 lei, inclusiv la medici 5800,0 lei. Salariul mediu al cadrelor didactice a constituit 4000,1 lei.

2.7. Inspectoratul de Stat al Muncii

Activitatea Inspectoratului de Stat al Muncii în anul 2014 a fost orientată spre realizarea obiectivelor din Programului de activitate al Inspectoratului pentru anul 2014 și Legii nr.140-XV din 10 mai 2001 privind Inspectoratul de Stat al Muncii. Obiectivul principal pus în seama Inspectoratului este asigurarea aplicării dispozițiilor legislației muncii, securității și sănătății în muncă.

În această ordine de idei, pe parcursul anului 2014 sub aspectul *respectării actelor legislative și normative din domeniul relațiilor de muncă, securității și sănătății în muncă*, au fost efectuate 6686 controale la 5900 agenți economici cu un număr de 209,2 mii salariați, din care 98,6 mii femei și 142 minori. Vizitele de lucru au fost axate pe două direcții:

- în domeniul relațiilor de muncă au fost efectuate 3715 controale;
- în domeniul securității și sănătății în muncă au fost efectuate 2971 controale.

Din numărul total de controale 4988 constituie controale planificate și 1698 controale inopinate, din care 95 – cu ocazia cercetării accidentelor de muncă.

În urma vizitelor de control au fost întocmite procese-verbale de control, în care au fost consemnate 68617 încălcări și abateri de la prevederile actelor legislative și normative din domeniul muncii, din care 34507 încălcări în domeniul relațiilor de muncă și 34110 – în domeniul securității și

sănătății în muncă. Activitățile de control întreprinse scot în evidență faptul, că angajatorii comit cel mai frecvent încălcări ale normelor legale referitoare la stabilirea salariului, adaptarea condițiilor de muncă la cerințele de securitate și sănătate în muncă.

La Inspectorat, de la începutul anului 2014, au fost comunicate 501 evenimente de accidentare a lucrătorilor în câmpul muncii (6 accidente produse în anii precedenți). Inspectorilor de muncă le-au fost dispuse spre cercetare 155 evenimente, din care 66 cu caracter mortal. Ca rezultat al cercetării 34 cazuri au fost clasificate ca accidente de muncă mortale și 61 – grave, în urma cărora au avut de suferit mortal – 37 persoane și grav – 62 persoane. În proces de cercetare se află 20 evenimente de accidentare, din care 9 cu caracter mortal.

În contextul monitorizării modului și termenelor de achitare a salariilor în sectorul real, de către inspectorii de muncă în perioada de raportare, au fost întreprinse vizite de control la 139 agenți economici, care admit restanțe la plata salariilor (60 mil.lei). Datoriile din anii precedenți constituie 24,74 mil. lei. La 31 agenți economici conturile bancare au fost blocate, iar restanța la plata salariilor în mărime de 18,99 mil. lei – constituie datoria față de 1410 persoane. În situația de lichidare sau reorganizare se află 20 agenți economici. La 112 unități suma restantă constituie – 40,93 mil. lei față de 2832 persoane. De către inspectorii de muncă au fost stabilite termene de lichidare a restanțelor salariale de 14 – 30 zile calendaristice, de asemenea au fost elaborate grafice de reeșalonare a datoriilor față de salariați. Inspectorii de muncă au încheiat 56 procese-verbale cu privire la contravenție, care se înglobează în numărul total de procese-verbale cu privire la contravenție. De la începutul anului au fost raportate ca fiind achitate circa 10 mil. lei.

Pentru realizarea prevederilor Planului de acțiuni privind minimizarea practicii de achitare a salariilor „în plic” și muncii nedeclarate, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.477 din 28.06.2011, în vederea asigurării monitorizării permanente a respectării legislației în domeniul raporturilor de muncă pentru protejarea drepturilor salariaților și contracararea muncii la negru, în anul 2014 la 93 agenți economici și 31 angajatori-persoane fizice au fost constatate 256 persoane ce activau fără forme legale de angajare, inclusiv 101 femei și 13 minori. De către inspectorii de muncă au fost încheiate 114 procese-verbale cu privire la contravenție, care se înglobează în numărul total de procese-verbale cu privire la contravenție. Ca rezultat al acțiunilor întreprinse de către inspectorii de muncă – 136 persoane au fost repuse în drepturi, fiindu-le legalizate relațiile de muncă cu angajatorii.

În perioada respectivă au fost întreprinse vizite de control privind *respectarea legislației muncii și normelor de securitate și sănătate în muncă* în comun cu: reprezentanții Inspectoratului fiscal fiind efectuate 5 controale și examinate 2 petiții, cu reprezentanți de la Procuratură – 3 vizite de control și examinată 1 sesizare, 3 controale cu reprezentanți ai Inspectoratului Raional de Poliție cu examinarea sesizărilor, câte 1 control cu reprezentantul Centrului anticorupție, Centrului raional de sănătate publică și Direcția raională de învățământ, tineret și sport cu examinarea petiției. Cu reprezentanții subdiviziunilor teritoriale ale sindicatelor au fost efectuate 96 vizite de control, cu examinarea 47 petiții, 4 sesizări și au fost cercetate 5 accidente de muncă.

Potrivit prevederilor art.34 al Legii nr.60-XIX din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, pe parcursul perioadei de referință, au fost vizitate 1958 unități cu un efectiv de 20 și mai multe persoane. Pentru plasarea în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități la 140 unități au fost rezervate 479 locuri de muncă. În 223 unități activează 685 persoane cu dizabilități. La 61 unități se duce evidență cererilor de angajare a persoanelor cu dizabilități. Administrația de la 16 unități vizitate a informat Agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă despre locurile de muncă vacante rezervate. Inspectorii de muncă au înaintat prescripții pentru conformarea agenților economici la prevederile Legii menționate.

În contextul monitorizării drepturilor persoanelor vulnerabile pe piața muncii, în perioada de gestiune la unitățile supuse controlului se aflau în relație de muncă 206 femei însărcinate, 1485 mame cu copii minori, 2315 persoane de vîrstă pensionară. De către inspectorii de muncă au fost consemnate 7 cazuri cînd femeile desfășurau activitate în condiții de muncă ce nu corespundeau normelor igienico-sanitare, 5 cazuri de modificare a contractului individual de muncă fără acordul salariatului și 50 cazuri de neachitare a salariilor. La 1928 agenți economici a fost monitorizată activitatea a 20851 femei din mediul rural.

În aceeași perioadă au fost examinate și întreprinse măsuri pentru soluționarea a 3067 petiții parvenite de la cetățeni: din care 48% - constituie probleme ce țin de salarizare, 11% - cazuri de concediere și reducere a personalului, câte 7% - invocă încălcări ce țin de evidența și completarea carnetelor de muncă, și semnalizarea muncii nedeclarate, 6% - constituie probleme ce țin de neacordarea/neplata concediilor de odihnă și sociale, 5% - probleme privind crearea unor condiții de muncă adecvate și încălcarea regimului de muncă, 2% - abateri de la prevederile legale la încheierea contractelor individuale de muncă, 1% - constituie cazuri de accidentare, 13% - invocă alte probleme. De asemenea au fost examinate 912 sesizări de la alte organe de control, persoane juridice, instituții, organizații. Pe parcursul anului 2014 au fost repuse în drepturi 2089 persoane. Concomitent, de către inspectorii de muncă, a fost acordat ajutor metodologic și consultativ la circa 1600 cetățeni.

Ca rezultat al neconformării conducătorilor unităților economice supuse controalelor la prevederile legislației muncii, pe parcursul perioadei nominalizate, de către inspectorii de muncă au fost încheiate și înaintate spre examinare 457 procese-verbale cu privire la contravenție, din care 23 – în baza art.349 al.1 al Codului Contravențional (Împiedicarea activității legitime a funcționarului public).

În vederea sensibilizării angajatorilor vizavi de necesitatea desfășurării activităților de protecție și prevenire în domeniul securității și sănătății în muncă la nivel de unitate, în perioada de gestiune la 3820 agenți economici monitorizați activitatea de protecție și prevenire este realizată de conducător, la 1214 – de către persoana desemnată, la 90 – de către serviciul intern, la 18 – serviciul extern. Comitete pentru securitate și sănătate în muncă au fost constituite la 222 unități. Au fost evaluate riscurile profesionale și întocmite planuri anuale de protecție și prevenire la 937 unități economice monitorizate.

În anul 2014 la inspecțiile teritoriale de muncă au fost înregistrate, în baza art.40 al Codului Muncii, 941 contracte colective de muncă de la agenți economici din țară.

Conform art.10 alineatului (2) litera c) din Codul Muncii, în perioada respectivă la inspecțiile teritoriale de muncă, au fost prezentate spre înregistrare statele de personal de la 17882 unități economice cu un efectiv de 243526 unități de personal.

Despre activitatea Inspectoratului și despre cele mai eficiente metode de respectare a prevederilor legislației muncii au fost aduse la cunoștința cetățenilor prin intermediul mass-media centrală și locală, fiind publicate 86 articole, participarea la 50 emisiuni televizate și 14 radiofonice.

Pe parcursul perioadei de referință inspectorii de muncă au întreprins 286 măsuri de sensibilizare în domeniul relațiilor de muncă, securității și sănătății în muncă în cadrul seminarelor organizate de inspectorii de muncă și în cadrul ședințelor, meselor rotunde organizate de serviciile desconcentrate, factorii de decizii din teritoriu, subdiviziunile teritoriale ale sindicatelor.

Astfel, inspectorii de muncă au informat cetățenii despre prevederile legislației muncii în vigoare la Tîrgurile locurilor de muncă, organizate și desfășurate prin intermediul Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă (în continuare ANOFM), efectuînd instruirea în domeniul muncii a angajatorilor și reprezentanților săi, a colaboratorilor din domeniul public ș.a. De către ANOFM au fost organizate seminare cu tematica „Incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități și plasarea lor în câmpul muncii”, cu participarea inspectorilor de muncă și a reprezentanților întreprinderilor cu un efectiv de 20 și mai mulți salariați.

În scopul sensibilizării modului de aplicare a legislației muncii au fost desfășurate întruniri de informare și consultare cu autoritățile publice locale de nivelul întâi și doi și oamenii de afaceri din raioane, organizate de Oficiul Cancelariei de Stat și Biroul Comun de Informații și Servicii (BCIS), cu participarea colaboratorilor inspecțiilor teritoriale de muncă. În cadrul acestor întruniri un capitol aparte îl prezintă informarea factorilor de decizie asupra securității și sănătății în muncă, activității salariaților fără pericole de accidentare.

În lunile februarie-martie au fost organizate întruniri cu tematica „Evaluarea factorilor de risc în instituțiile de învățămînt și responsabilitatea angajatorilor pentru nerespectarea legislației muncii”, cu participarea conducerii instituțiilor de învățămînt preșcolar și preuniversitar din raioane.

De către inspectorii de muncă au fost organizate seminare pentru informarea tineretului studios despre legislația muncii, securității și sănătății în muncă. În cadrul întrunirilor, organizate cu

colectivele de absolvenți ai instituțiilor preuniversitare despre prevederile legislației muncii în vigoare au fost informați 3743 tineri din 70 instituții de învățământ.

Concluzii. Recomandări

Pe parcursul anului 2014, Republica Moldova a atestat o anumită dinamică pozitivă, dar modestă, a principalilor indicatori de pe piața muncii, ca răspuns la creșterea economică înregistrată. Însă, analiza structurală a pieței, precum și dinamica productivității muncii în raport cu creșterea salariilor din sectorul real scot în evidență ineficacitatea utilizării forței de muncă în economia Republicii Moldova și prezintă provocări pentru competitivitatea economiei.

Totodată, este atestată o creștere a discrepanței dintre cererea pentru forță de muncă și oferta de specialiști din partea sectorului educațional de toate nivelele. Doar abordarea complexă a parametrilor structurali și de eficiență poate să contribuie la o creștere și dezvoltare durabilă.

Piața muncii din Republica Moldova a ajuns la un echilibru dinamic în ultimii patru ani. Se observă o stabilizare a ratei de ocupare în jurul nivelului de 39%, a celor care lucrează peste hotare în jurul de 26% și celor încadrați în sectorul informal, sau avînd un loc de muncă neoficial în jurul a 19%. Structura dată a populației economice active arată domeniile posibile de acțiuni pentru maximizarea ratei de ocupare în economia națională formală. Aceasta este posibil preponderent prin micșorarea cotelor ce revin migrației și economiei informale.

Cei mai mulți șomeri sînt în rîndul tinerilor, iar cei mai mulți angajați sînt în sectorul serviciilor și în agricultură.

Totodată, în rezultatul intensificării lucrului cu angajatorii au fost înregistrate pe parcursul anului 41,5 mii locuri de muncă, cu o creștere cu 11 % față de anul 2013.

Structura populației ocupate după statutul profesional relevă, că ponderea salariaților în 2014 a constituit 67,3% din total. Populația economic activă a constituit 1232,4 mii persoane, fiind în descreștere cu 0,3% (3,5 mii) față de anul 2013. Rata de activitate a populației de 15 ani și peste a constituit 41,2%, înregistrînd aproximativ aceeași valoare ca în 2013 (41,4%). Populația ocupată a constituit 1172,8 mii persoane, crescînd cu 2,3% față de anul 2012. Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste a fost de 39,6%, înregistrînd aproximativ aceeași valoare ca în 2013 (+0,3 p.p.). Rata șomajului la nivel de țară a înregistrat valoarea de 3,9%, fiind mai mică față de 2013 (5,1%).

În perioada de raportare, la agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă au beneficiat de ajutor de șomaj 5042 persoane, constituind o descreștere cu 20,6% față de anul trecut. Această tendință de descreștere a numărului de beneficiarilor se menține pe parcursul ultimilor 3 ani și se justifică prin următoarele: diminuarea numărului de șomeri înregistrați; neîntrunirea condițiilor de cotizare de 9 luni în ultimele 24 luni premergătoare înregistrării; neefectuarea transferurilor la bugetul asigurărilor sociale de stat de către o parte din angajatori; refuzul șomerului de a ocupa un loc de muncă corespunzător.

În anul 2014 au beneficiat de alocație de integrare și reintegrare profesională 3017 persoane, constituind o descreștere cu 7,2% față de anul precedent. Ponderea maximă din totalul beneficiarilor de alocația sus menționată, le revine persoanelor cărora le-a expirat perioada de îngrijire a copilului 83 la sută.

În vederea asigurării unei bune pregătiri profesionale a muncitorilor și specialiștilor calificați în corespundere cu cerințele pieții forței de muncă, care se află în permanentă schimbare, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei urmează să întreprindă măsuri concrete, precum:

- implementarea obiectivelor stipulate în Programul de activitate a Guvernului și documentele de politici ocupaționale și educaționale;
- elaborarea unui mecanism de identificare a necesităților de pe piața forței de muncă în scopul corelării pregătirii cadrelor de specialitate cu finanțare de la bugetul de stat;
- perfecționarea și actualizarea permanentă, reieșind din necesitățile pieții muncii, a conținutului standardelor ocupaționale, care stau la baza descrierii calificărilor și elaborării conținuturilor educaționale;
- Facilitarea elaborării și implementării standardelor ocupaționale prin: perfecționarea cadrului normativ cu privire la crearea și funcționarea comitetelor sectoriale, înlesnirea instituirii

comitetelor sectoriale noi pentru domeniile economiei naționale de importanță strategică și consolidarea comitetelor sectoriale existente;

- elaborarea Nomenclatorului meseriilor (profesiilor) pentru instruirea și pregătirea cadrelor în învățământul secundar profesional în funcție de necesitățile economice ale țării;
- participarea la crearea Cadrului Național al Calificărilor pentru a îmbunătăți transparența și recunoașterea competențelor și calificărilor, inclusiv a celor dobândite în context informal și nonformal.

3. ASIGURAREA SOCIALĂ

3.1. Sistemul public de asigurări sociale de stat. Aspecte generale

Sistemul public de asigurări sociale de stat este o parte integrantă a sistemului de protecție socială, avînd ca obiectiv principal acordarea unor prestații în bani persoanelor asigurate aflate în imposibilitatea obținerii veniturilor salariale în urma anumitor situații de risc (incapacitate temporară sau permanentă de muncă, maternitate, bătrînețe, șomaj, etc.). Sistemul public de asigurări sociale acoperă, de regulă, toți rezidenții Republicii Moldova, din care o parte (cei încadrați în cîmpul muncii) plătesc contribuții de asigurare, iar alții beneficiază de prestațiile sistemului (pensii, indemnizații, etc.). Rolul principal al sistemului de asigurări constă în garantarea unui venit asiguratului în caz de pierdere a acestuia, ca urmare a îmbolnăvirii, șomajului, vîrstei înaintate, etc. Mărimea prestației acordate este condiționată de durata stagiului de cotizare (muncă), mărimea salariului, gradul de pierdere a capacității de muncă, precum și de alți factori care sînt stipulați în cadrul juridic respectiv.

Sistemul public de asigurări sociale din Republica Moldova funcționează în baza Legii nr. 489-XIV din 08.07.1999 privind sistemul public de asigurări sociale, Legii nr.156-XIV din 14.10.1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat, Legii Bugetului Asigurărilor Sociale de Stat pentru anul respectiv, precum și a altor acte legislative și normative care reglementează activitatea în domeniul asigurărilor sociale.

Organizarea și funcționarea sistemului de asigurări sociale este bazată pe următoarele principii fundamentale:

- *principiul unicității*, conform căruia statul organizează și garantează activitatea sistemului public de asigurări în corespundere cu normele de drept unice;
- *principiul egalității*, care asigură tuturor participanților la sistemul public - contribuabili și beneficiari - tratament nediscriminatoriu în ceea ce privește realizarea drepturilor și executarea obligațiilor prevăzute de legislație;
- *principiul solidarității sociale a generațiilor*, conform căruia participanții la sistemul public își asumă conștient și reciproc obligații și beneficiază de dreptul pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea riscurilor sociale prevăzute de lege;
- *principiul obligativității*, potrivit căruia persoanele fizice și juridice au obligația de a participa la sistemul public;
- *principiul contributivității*, conform căruia fondurile de asigurări sociale se formează în baza contribuțiilor datorate de către persoanele fizice și juridice - participanți ai sistemului public de asigurări sociale.

Sistemul public de asigurări sociale se bazează pe colectarea contribuțiilor de asigurări sociale de stat de la angajatori și persoanele asigurate și pe distribuirea prestațiilor către beneficiari.

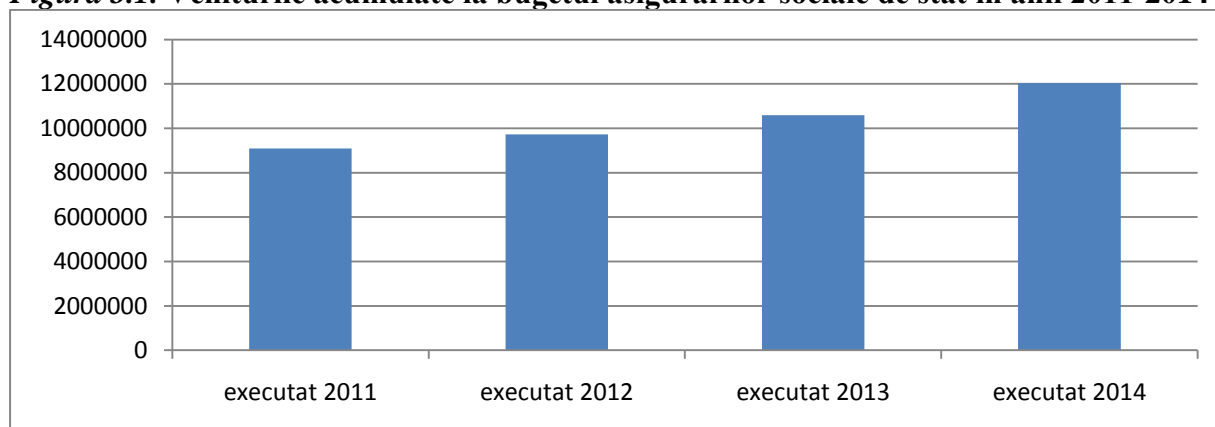
3.2. Finanțarea prestațiilor de asigurări sociale de stat

3.2.1. Executarea Bugetului de Asigurări Sociale de Stat

În anul 2014 *veniturile* Bugetului de Asigurări Sociale de Stat au constituit 10,8% din PIB.

În perioada anului 2014 la bugetul asigurărilor sociale de stat au fost acumulate venituri în sumă totală de 12028789,0 mii lei, cu o executare a prevederilor anuale precizate la nivel de 98,7%, Comparativ cu anul 2013, veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat au crescut cu 1438887,5 mii lei sau cu 13,6 la sută.

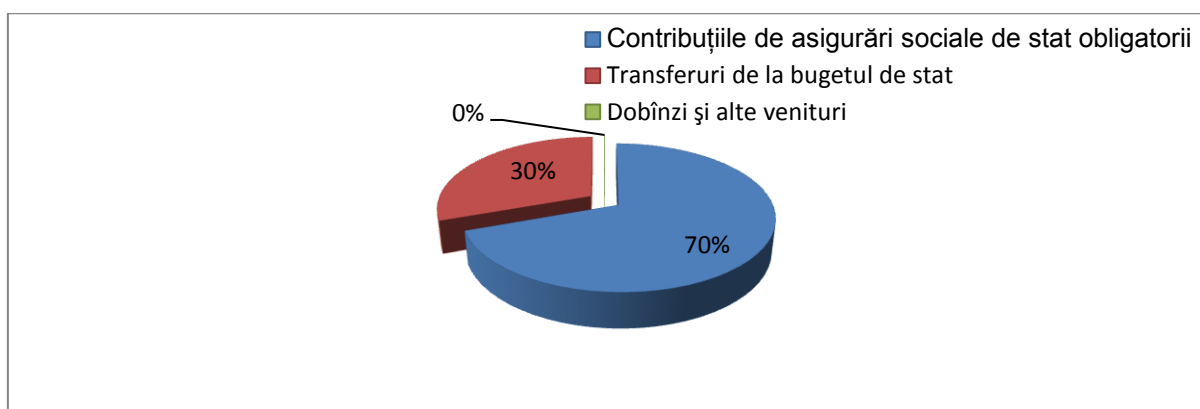
Figura 3.1. Veniturile acumulate la bugetul asigurărilor sociale de stat în anii 2011-2014



Sursa: CNAS

Veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat se formează din: contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii, transferuri de la bugetul de stat, dobânzi și alte venituri.

Figura 3.2. Structura veniturilor executate ale bugetului asigurărilor sociale de stat



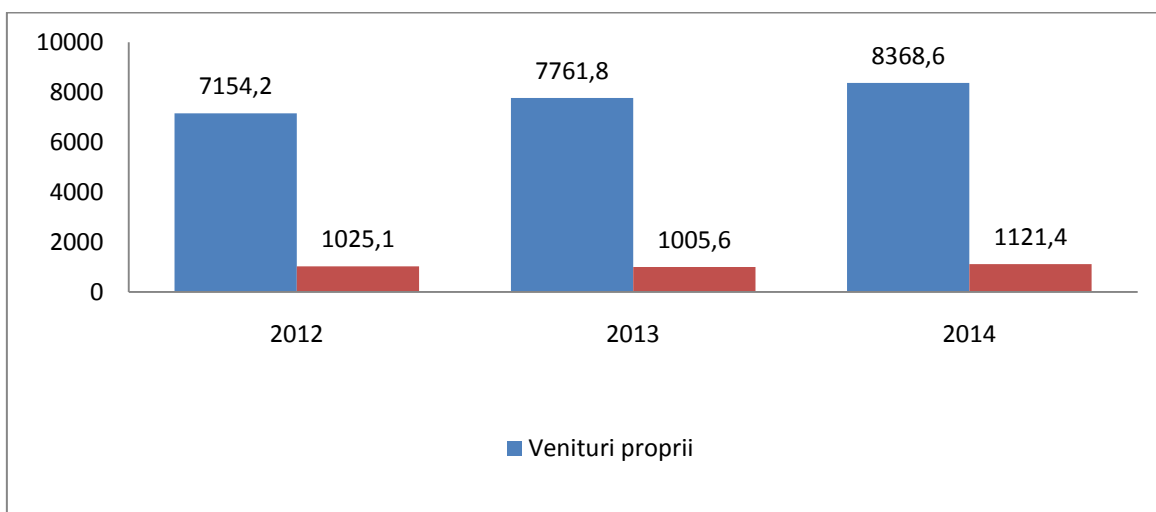
Ponderea cea mai mare în structura veniturilor o constituie contribuțiile de asigurări sociale de stat (70%), urmate de transferurile de la bugetul de stat (30%).

Contribuțiile de asigurări sociale de stat, dobânzile și alte venituri constituie venituri proprii ale Bugetului de Asigurări Sociale de Stat, care în anul 2014 au fost acumulate în sumă de 8368646,0 mii lei, cu o executare a planului precizat la nivel de 100%, iar calculate în sumă de 8473409,3 mii lei.

O componentă importantă a veniturilor bugetului asigurărilor sociale de stat o constituie transferurile de la bugetul de stat, care în anul 2014 au constituit 30,43% din suma totală de venituri. Astfel, în anul 2014 din bugetul de stat s-au transferat 3660143,0 mii lei, ceea ce constituie 95,7% la sută față de indicele planificat. Comparativ cu anul 2013, suma transferurilor bugetului de stat la bugetul asigurărilor sociale de stat a fost cu 832046,9 mii lei sau 29,4% mai mare.

În condițiile nivelului redus de acoperire din surse proprii a necesarului de achitare a pensiilor, sistemul înregistrează an de an deficit bugetar, finanțarea acestuia fiind acoperită din contul bugetului de stat, situație redată în figura de mai jos.

Figura 3.3. Dinamica veniturilor proprii și transferurilor de la bugetul de stat pentru acoperirea deficitului BASS, 2012-2014



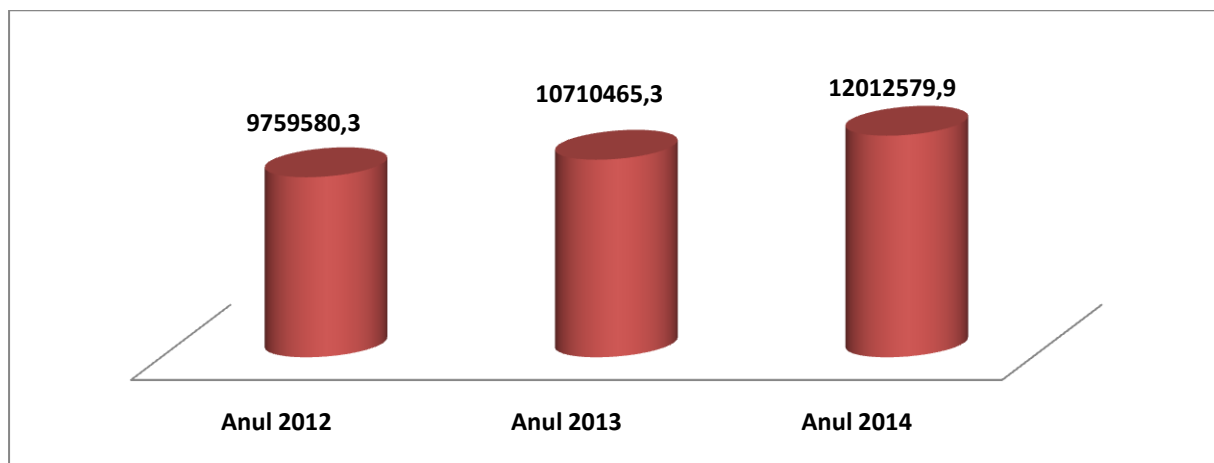
Sursa: CNAS

Datele din figură atestă că transferurile de la bugetul de stat pentru acoperirea deficitului BASS înregistrează o creștere cu cca 96,3 mil. lei (de la 1025,1 mil. lei în anul 2012 pînă la 1121,4 mil. lei în anul 2014).

În anul 2014 *cheltuielile* efectuate *din mijloacele Bugetului de Asigurări Sociale de Stat* au constituit 10,8% din PIB.

În anul 2014 cheltuielile efective ale bugetului asigurărilor sociale de stat au constituit 12012579,9 mii lei. Comparativ cu anul 2013, cheltuielile efective ale bugetului asigurărilor sociale de stat au înregistrat o creștere cu 1302114,6 mii lei sau cu 12,2%.

Figura 3.4. Dinamica cheltuielilor efective ale bugetului asigurărilor sociale de stat în anul 2012-2014



Din suma totală a cheltuielilor bugetului asigurărilor sociale de stat 79,4% au constituit cheltuielile pentru prestații de asigurări sociale.

Cheltuielile pentru prestațiile de asigurări sociale efective în anul 2014 au constituit 9540760,9 mii lei. Față de anul 2013 aceste cheltuieli au fost mai mari cu 609489,2 mii lei sau 6,8%.

Ponderea principală din cheltuielile totale efectuate din mijloacele bugetului asigurărilor sociale, revine pensiilor de asigurări sociale – 84,6% (în anul 2013 constituind 84,4%), pe cînd

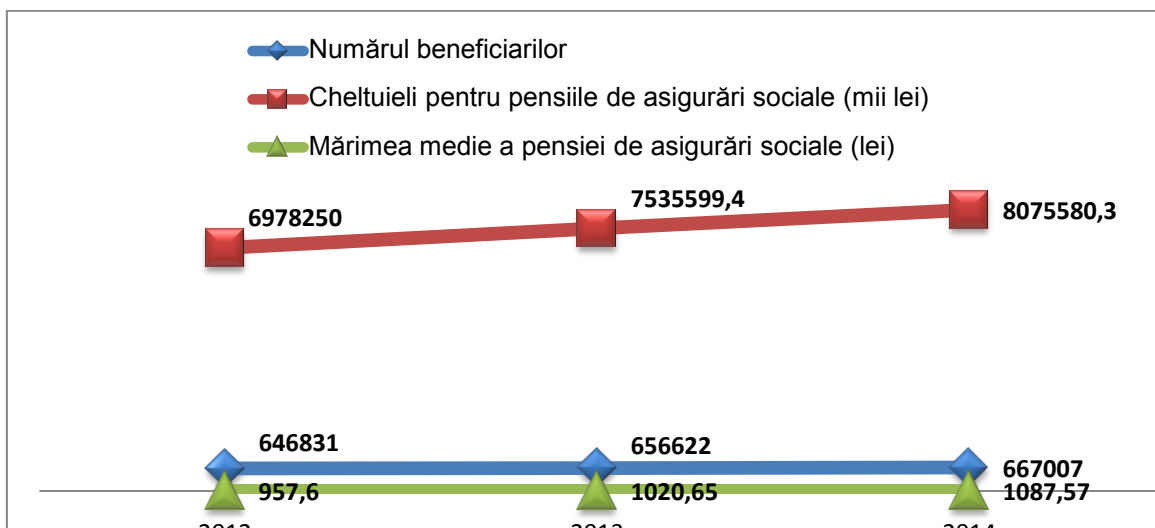
indemnizațiile de asigurări sociale – 12,7%, cheltuieli de organizare și funcționare a sistemului public de asigurări sociale – 2,4%, alte prestații de asigurări sociale 0,3% .

Totodată, de menționat, că cea mai mare pondere în cheltuielile totale destinate pensiilor de asigurări sociale revine pensiilor pentru limită de vîrstă – circa 79,35%.

Creșterea cheltuielilor pentru pensiile de asigurări sociale a fost determinată preponderent de creșterea numărului beneficiarilor de pensii.

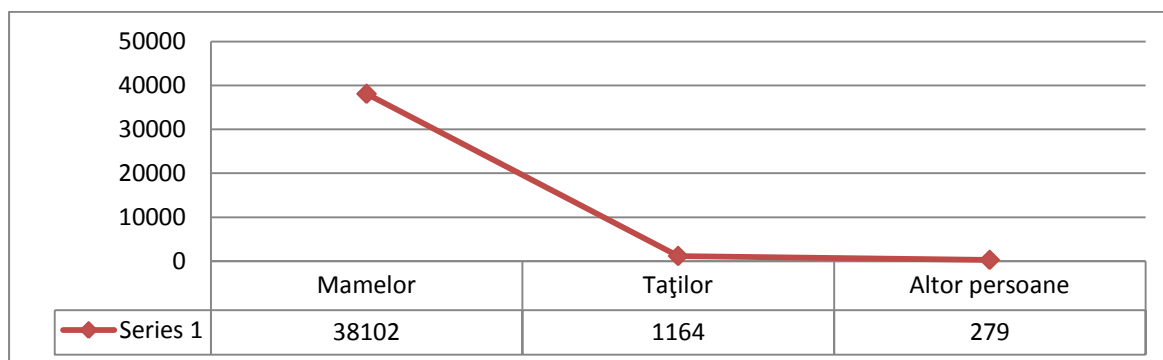
Figura de mai jos reflectă dinamica beneficiarilor de pensii, mărimea medie a pensiei și cheltuielile efective pentru plata acestora.

Figura 3.5. Dinamica cheltuielilor efective pentru plata pensiilor de asigurări sociale, a numărului beneficiarilor și a mărimilor medii ale pensiilor, 2012-2014



Pentru plata indemnizațiilor de asigurări sociale cheltuielile efective au constituit 1207904,7 mii lei, dintre care cheltuielile de plată pentru indemnizația lunară pentru creșterea copilului pînă la vîrsta de 3 ani au constituit 546885,2 mii lei.

Figura 3.6. Numărul beneficiarilor de indemnizație lunară pentru creșterea copilului pînă la vîrsta de 3 ani la situația 01.01.2015

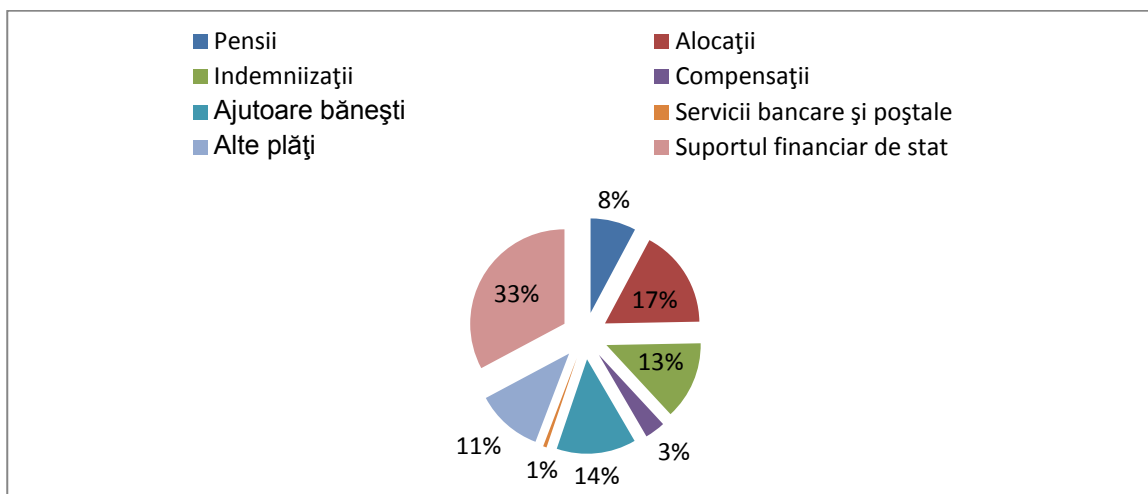


Cheltuielile Bugetului de Asigurări Sociale de Stat pentru prestațiile sociale *finanțate din mijloacele bugetului de stat* au constituit 20,6% la sută din suma totală a cheltuielilor efectuate în anul 2014.

Structura cheltuielilor pentru prestații sociale, efectuate în anul 2014 din mijloacele bugetului de stat, prin intermediul bugetului asigurărilor sociale de stat se prezintă în figura ce urmează.

Figura 3.7. Structura cheltuielilor pentru prestațiile efectuate din mijloacele bugetului

de stat



3.2.2. Contribuțiile de Asigurări Sociale de Stat

Tarifele contribuțiilor de asigurări sociale de stat și impactul acestora asupra cuantumului pensiei de asigurări sociale

Unul din indicatorii principali ce caracterizează nivelul de asigurare cu pensii este rata de înlocuire a venitului pierdut. În anul 2014 cuantumul pensiei medii pentru limită de vîrstă a constituit 83% din minimumul de existență pentru pensionari.

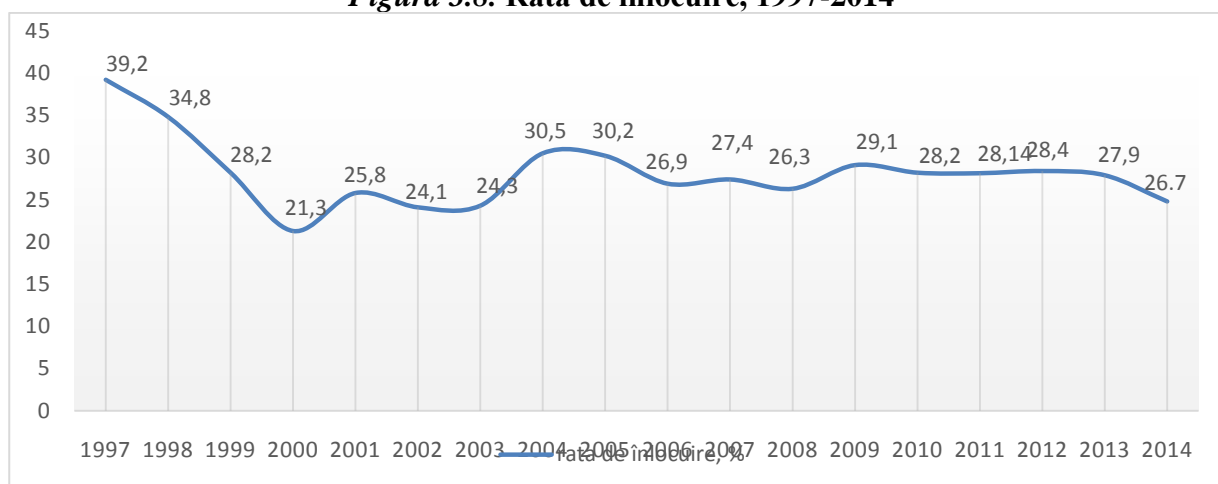
Tabelul 3.1. Dinamica cuantumului pensiilor, 2011-2014

Categoriza pensiei	Cuantumul pensiei			
	2011	2012	2013	2014
Pensii stabilite în conformitate cu:				
I. Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat - total,				
din care:				
pentru limită de vîrstă (în condiții generale și avantajoase)	900,56	987,02	1049,92	1114,73
din rîndul membrilor de Guvern	6905,72	7309,06	7417,48	7769,96
din rîndul deputaților	6051,89	6203,93	6236,1	6362,44
din rîndul funcționarilor publici	2150,93	2325,12	2506,09	2716,87
din rîndul primarilor, președinților și vicepreședinților consiliului raional	2618,05	2792,95	3081,09	3304,25
vechime în muncă (lucrători ai aviației civile, lucrători ai transportului feroviar, artiști, geologi)	4116,56	4615,38	5396,31	5788,53
unor angajați din cultură	1247,10	1087,19	1602,48	1057,23
de invaliditate	717,67	779,91	826,2	875,54
de urmaș	461,40	516,32	542,65	563,39
II. Pensii stabilite în conformitate cu alte legi - total				
din care:				
din rîndul lucrătorilor vamali	2291,90	2490,91	2680,55	2825,24
participanții la lichidarea avariei de la Cernobîl	1891,19	2086,11	2220,43	2363,47
conform legii militarilor	755,56	798,83	826,85	861,44
pentru vechime în muncă (lucrătorii medicali, pedagogii)	439,07	481,07	514,34	623,20
din rîndul procurorilor și judecătorilor	4441,20	4517,38	5336,21	8179,78
III. Pensii	874,05	957,60	1020,65	1087,57

Sursa: CNAS

Raportul de înlocuire, altfel spus, raportul dintre pensia medie pentru limită de vîrstă și salariul mediu înregistrat în economie, relevă că în prezent, rata de înlocuire, reprezintă 26,7%, situație redată în figura de mai jos.

Figura 3.8. Rata de înlocuire, 1997-2014



Sursa: Elaborat în baza informațiilor statistice

Potrivit datelor din figură, se evidențiază că acest indicator, la începutul reformei sistemului de pensii înregistra un nivel de 39,2 %, pe când în 2014 a descrescut pînă la 26,7 %, ceea ce indică o descreștere a acoperirii necesarului beneficiarilor de pensii. Se remarcă că potrivit Codului European de Securitate Socială, acest indicator este recomandat de a fi de 40%⁴.

Tabelul 3.2. Minimului de existență și pensia medie pentru limită de vîrstă, 2012-2014

	2012	2013	2014
Minimul de existență, total populație, lei	1507,5	1612,3	1627,1
Minimul de existență, pensionari, lei	1302,8	1326,9	1343,7
Cuantumul mediu al pensiei pentru limită de vîrstă, lei	987,0	1049,9	1114,7
Raportul dintre pensia pentru limită de vîrstă și minimul de existență, pensionari, %	75,8	79,1	83,0

Sursa: BNS, CNAS, calcule proprii.

În anul 2003 a fost stabilită prin lege⁵ modalitatea de indexare anuală a pensiei (majorarea pensiei), care constituie media dintre creșterea anuală a indicelui prețurilor de consum și creșterea anuală a salariului mediu pe țară pentru anul precedent.

Coefficientul indexării se stabilește anual de către Guvern, dinamica acestuia fiind prezentată în tabelul de mai jos

Tabelul 3.3. Coeficientul indexării, 2003-2014

Anii	Coeficientul indexării pensiilor, %
2003	19,3
2004	22,3
2005	18,2
2006	15,7
2007	20,7
2008	17
2009	20
2010	4,3
2011	7,8
2012	9,6

⁴ Art. 65 , pct.1 din Codul European de Securitate Socială

⁵ Art. 13, pct.1 din Legea nr.156-XIV din 14 octombrie 1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat;

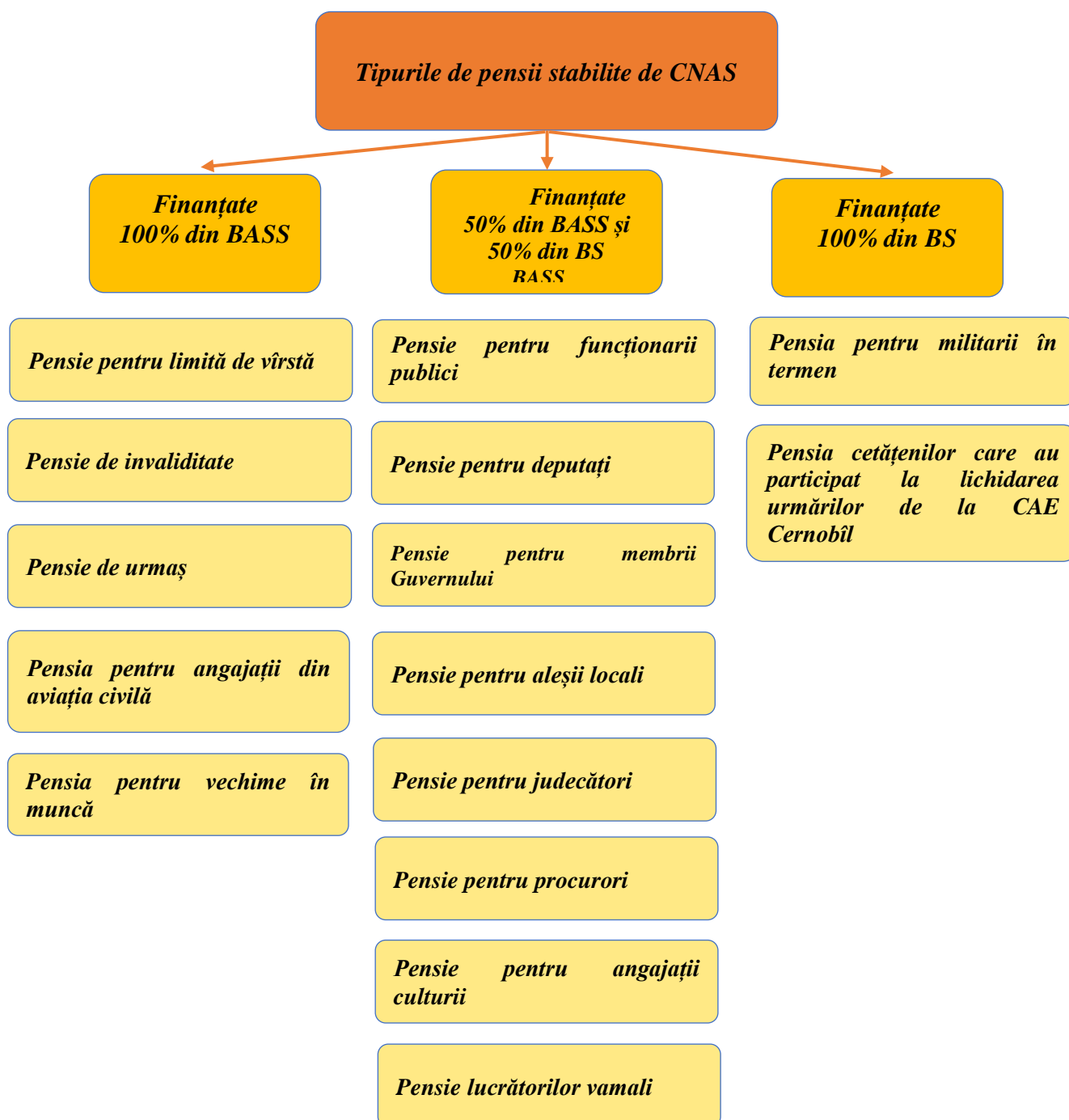
2013	6,75
2014	6,45

Sursa: Hotărârile Guvernului nr.570 din 15.05.2003; nr.278 din 22.03.2004; nr.291 din 17.03.2005; nr.297 din 21.03.2006; nr.325 din 21.03.2007; nr.316 din 17.03.2008; nr.197 din 10.03.2009; nr.202 din 19.03.2010; nr.150 din 14.03.2011; nr.157 din 12.03.2012 și nr.177 din 07.03.2013; nr. 170 din 12.03.2014 „Cu privire la indexarea prestațiilor de asigurări sociale și a unor prestații sociale de stat”.

Datele din tabel denotă că coeficientul indexării pensiilor în ultimii ani a fost în descreștere cu 12,85 puncte procentuale (de la 19,3% în anul 2003 pînă la 6,45% în anul 2014).

Indexarea pensiilor se efectuează numai pentru partea de pensii achitată din mijloacele BASS, pentru toate tipurile de pensii. În sistemul public de asigurări sociale, se acordă următoarele categorii de pensii, care sînt finanțate din BASS și/sau din bugetul de stat:

Figura 3.9. Tipurile de pensii stabilite de CNAS



Mărimea tarifului de asigurări sociale de stat și forma acestuia este diferențiată pe categorii de contribuabili redată în tabelul de mai jos:

Tabelul 3.4. Mărimea tarifului de asigurări sociale de stat, 2014

<i>Categoria plătitorilor</i>	<i>Anul 2014 Mărimea contribuției</i>
1. Angajatorul - plătitor pentru persoanele angajate prin contract individual de muncă (angajatorul/angajatul)	23% + 6%
2. Angajatorul - plătitor pentru persoanele angajate în sfera agriculturii (angajatorul/ statul/ angajatul)	16%+6%+6%
4. Persoanele fizice, care organizează și desfășoară activitatea din cont propriu (în lei)	5748 lei
5. Proprietari de terenuri agricole, care prelucrează terenul în mod individual (asigurare benevolă, în lei)	1428 lei
6. Persoanele fizice, care nu cad sub incidența nici a uneia din categorii (asigurare benevolă, în lei)	5748 lei

3.3. Pensiile de asigurări sociale

Pensia este cea mai importantă prestație de asigurări sociale acordată în sistemul public de asigurări sociale.

Pensiile de asigurări sociale de stat reprezintă drepturi bănești convenite asiguraților, corelativ obligațiilor privind plata contribuțiilor de asigurări sociale de stat. Astfel, sistemul de pensii reprezintă un sistem de protecție socială a persoanelor asigurate, conceput pentru acordarea de prestații sociale care să asigure un trai decent persoanelor aflate în incapacitate de muncă (bătrânețe, invaliditate, pierderea întreținătorului). Dreptul la asigurări sociale este garantat de stat și se exercită, în condițiile legii, prin *sistemul public de asigurări sociale*.

În sistemul public de asigurări sociale, se acordă următoarele categorii de pensii:

a) Pensia pentru limită de vârstă

În anul 2014 din numărul total de pensionari (669 mii), 507 mii de persoane au beneficiat de pensie pentru limită de vârstă.

Pensia pentru limită de vârstă se cuvine persoanelor care îndeplinesc, cumulativ, la data pensionării, condițiile privind *vârsta de pensionare* și *stagiul minim de cotizare* prevăzute de Legea privind pensiile.

Vârsta standard de pensionare pentru femei constituie 57 de ani, iar pentru bărbați – 62 de ani.

Stagiului minim de cotizare atât pentru femei, cât și pentru bărbați constituie 15 ani.

Stagiul general de cotizare pentru femei constituie 30 de ani, iar pentru bărbați constituie 32 de ani (în perioada 1 iulie 2014 – 1 iulie 2015). De la 1 iulie 2011, stagiul de cotizare necesar pentru bărbați se majorează cu 6 luni în fiecare an, pînă va atinge nivelul de 35 de ani în anul 2020.

Stagiul de cotizare include *perioade contributive* – activitățile pe parcursul cărora persoana este supusă asigurărilor sociale, precum și *perioade necontributive* – perioadele care sînt asimilate stagiului de cotizare, și anume:

- ✓ perioada de îndeplinire a serviciului militar în termen sau cu termen redus;
- ✓ perioada de îndeplinire a serviciului militar prin contract sau a altui serviciu asimilat acestuia, dacă nu este posibilă stabilirea pensiei în condițiile Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr. 1544-XII din 23 iunie 1993;
- ✓ perioada de îngrijire a unui copil pînă la vîrsta de 3 ani de către unul din părinți sau de tutore, în caz de deces al ambilor părinți;
- ✓ perioada în care asiguratul a beneficiat de indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă, ajutor de șomaj, alocație pentru integrare sau reintegrare profesională.

Pe lîngă perioadele menționate, în stagiul de cotizare se includ următoarele activități, realizate pînă la 1 ianuarie 1999:

- activitatea în calitate de membru de colhoz, indiferent de caracterul și de durata programului de muncă;
- activitatea de creație a membrilor uniunilor de creație;
- activitatea în calitate de slujitor și lucrător al cultelor, începând cu 1 aprilie 1992;
- îngrijirea unui invalid de gradul I, a unui copil invalid sub vârsta de 16 ani sau a unei persoane care a depășit vârsta de 75 de ani;
- perioada de studiu în instituțiile de învățământ superior de zi.

Stabilirea pensiei pentru limită de vârstă

Pensia pentru limită de vârstă se acordă la cererea persoanei îndreptățite, a tutorelui sau a curatorului acesteia. Cererea de pensionare și actele necesare se depun la organul teritorial de asigurări sociale de la domiciliul asiguratului, unde se înregistrează în mod obligatoriu.

Modalități de plată a drepturilor de pensie

Drepturile de pensie se plătesc lunar, pentru luna în curs, în localitățile de domiciliu prin intermediul Întreprinderii de Stat "Poșta Moldovei" și a instituțiilor financiare, în funcție de opțiunea pensionarului.

Recalcularea pensiei pentru limită de vârstă

Pensia pentru limită de vârstă se poate **recalcu**la prin adăugarea veniturilor și/sau a stagiilor de cotizare care nu au fost valorificate la stabilirea acesteia. Drepturile recalculate se acordă începând cu luna următoare celei în care a fost înregistrată cererea.

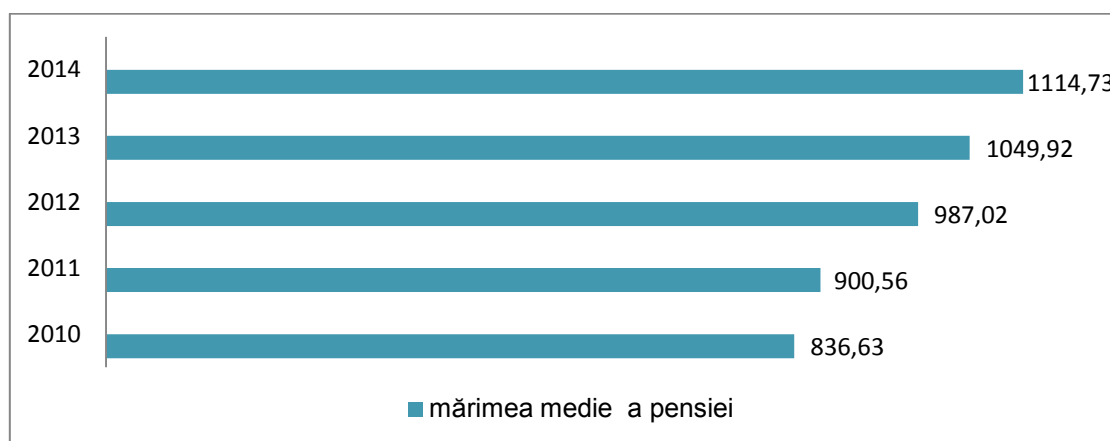
Cuantumul pensiei pentru limită de vârstă se determină prin cumularea drepturilor la pensie din perioada anterioară și cea posterioară intrării în vigoare a Legii privind pensiile. Venitul mediu lunar asigurat luat în calcul la determinarea cuantumului pensiei pentru perioada anterioară se actualizează prin coeficientul individual al pensionarului „K”, iar pentru perioada posterioară se ia în mărimea sa reală calculat pentru toată perioada de activitate de după 01.01.1999.

În cazul în care, cuantumul pensiei pentru limită de vârstă, calculat conform legii este mai mic decât cuantumul pensiei minime pentru limită de vârstă stabilit, se acordă pensie minimă.

Astfel, în anul 2014 pensia minimă pentru limită de vârstă a lucrătorilor din agricultură a constituit – 710,72 lei, iar pensia minimă pentru limită de vârstă pentru alți beneficiari de pensie a constituit – 798,33 lei.

Totodată, urmare a indexărilor efectuate pe parcursul ultimilor ani mărimea medie a pensiei pentru limită de vârstă a crescut de la 836,63 lei în anul 2010 până la 987,02 lei în 2012, atingând valoarea de 1114,73 lei în 2014. Practic, în perioada anilor 2010-2014 pensia medie pentru limită de vârstă a cunoscut o creștere de 1,3 ori.

Figura 3.10. Mărimea medie a pensiei pentru limită de vârstă, 2010-2014



Tabelul 3.5. Numărul beneficiarilor de pensii pe categorii, 2012-2014

Categorია pensiei	Numărul beneficiarilor		
	2012	2013	2014
Pensii stabilite:			
pentru limită de vîrstă (în condiții generale și avantajoase)	484545	495919	507456
din rîndul membrilor de Guvern	79	83	77
din rîndul deputaților	241	254	263
din rîndul funcționarilor publici	6563	6639	6810
din rîndul aleșilor locali	569	634	655
vechime în muncă	856	774	738
unor angajați din domeniul culturii	23	25	25
de dizabilitate	133645	133642	134019
de urmaș	19823	18159	16444
din rîndul lucrătorilor vamali	17	15	15
participanții la lichidarea avariei de la Cernobil	2017	1990	1952
conform legii militarilor	1038	960	905
din rîndul procurorilor și judecătorilor	493	503	505
Pensii total	649909	659597	669864

Legislația Republicii Moldova prevede condiții speciale de stabilire a pensiilor pentru limită de vîrstă în condiții avantajoase și anume:

- *femeilor care au născut și au educat pînă la vîrsta de 8 ani 5 și mai mulți copii*, la atingerea vîrstei de pensionare de 54 de ani dacă confirmă stagiul de cotizare de 30 de ani;

- *persoanelor ocupate la lucrări foarte nocive și foarte grele* (prevăzute de Lista nr.1 a unităților de producție, lucrărilor, profesiilor, funcțiilor și indicilor ce acordă dreptul la pensie pentru limită de vîrstă în condiții avantajoase, aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr.822 din 15 decembrie 1992) la atingerea vîrstei de pensionare de 54 de ani pentru bărbați și de 49 de ani pentru femei și confirmarea unui stagiul de cotizare 30 de ani pentru femei și 32 de ani pentru bărbați și stagiului special de cotizare de 7,6 ani pentru femei și 10 ani pentru bărbați (Tabelul 2).

Pensiile femeilor care au născut și au educat pînă la vîrsta de 8 ani 5 și mai mulți copii și pensiile persoanelor ocupate la lucrări foarte nocive și foarte grele (Lista nr. 1) se calculează similar pensiilor pentru limită de vîrstă.

Tabelul 3.6. Condițiile de stabilire a pensiei pentru limită de vîrstă în condiții avantajoase

Categoriile de persoane	Vîrsta de pensionare	Stagiul general de cotizare	Stagiul special de cotizare
Femeile care au născut și au educat pînă la vîrstă de 8 ani 5 și mai mulți copii	54 ani	30 ani	-
Persoanele, ocupate la lucrări foarte nocive și foarte grele (lista nr.1)	54 ani pentru bărbați și 49 ani pentru femei	32 ani pentru bărbați și 30 de ani pentru femei	10 ani pentru bărbați și 7 ani și 6 luni pentru femei

- *pensia unor categorii de angajați din domeniul culturii*. Se acordă pensie, în condițiile încetării activității în funcția respectivă, unor categorii de angajați din instituțiile de cultură și artă naționale de stat și municipale:

a) artiștilor de balet, artiștilor din ansamblurile profesioniste de dansuri, dacă au realizat un stagiul de cotizare de cel puțin 20 de ani, atît bărbații, cît și femeile;

b) artiștilor de circ, instrumentiștilor suflători (instrumente aerofone), dacă au realizat un stagiul de cotizare de cel puțin 25 de ani, atît bărbații, cît și femeile.

Cuantumul pensiei constituie 42% din venitul mediu lunar asigurat realizat în ultimii 5 ani de activitate în funcțiile menționate.

De asemenea, se acordă pensie unor categorii de *angajați din aviația civilă*, cu condiția încetării activității în funcția respectivă, indiferent de subordonarea departamentală a întreprinderilor în care sînt încadrați:

a) membrilor personalului navigant, precum și însoțitorilor de bord, la împlinirea vârstei de 45 de ani, dacă au realizat în condiții speciale un stagiul de cotizare de cel puțin 25 de ani bărbații și 20 de ani femeile;

b) lucrătorilor care efectuează dirijarea traficului aerian și dispun de adeverință de dispecer la împlinirea vârstei de 55 de ani bărbații și 50 de ani femeile, dacă au realizat un stagiul de cotizare în funcțiile respective de cel puțin 12 ani și 6 luni bărbații și 10 ani femeile și un stagiul general de cotizare de cel puțin 25 de ani bărbații și 20 de ani femeile;

c) personalului de ingineri și tehnicieni la împlinirea vârstei de 55 de ani bărbații și 50 de ani femeile dacă au realizat un stagiul de cotizare în funcțiile respective de cel puțin 20 de ani bărbații și 15 ani femeile și un stagiul general de cotizare de cel puțin 25 de ani bărbații și 20 de ani femeile (Tabelul 3).

Tabelul 3.7. Condițiile speciale de stabilire a pensiilor pentru limită de vîrstă în condiții avantajoase pentru unele categorii de cetățeni

Categoriile de persoane	Vîrsta de pensionare bărbați/femei	Stagiul general de cotizare bărbați/femei	Stagiul special de cotizare bărbați/femei
Membrii personalului navigant, precum și însoțitorilor de bord	45 ani	-	25/20 ani
Lucrătorii care efectuează dirijarea traficului aerian și dispun de adeverință de dispecer	55/50 ani	25/20 ani	12 ani și 6 luni/10 ani
Personalul de ingineri și tehnicieni	55/50 ani	25/20 ani	20/15 ani

b) Pensia de dizabilitate

În anul 2014 numărul pensionarilor care beneficiază de pensie de dizabilitate a constituit 134 mii beneficiari, sau 20% din numărul total de pensionari.

O persoană poate beneficia de pensie de dizabilitate dacă este încadrată într-un grad de dizabilitate, prin decizie emisă de Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă.

Dreptul la pensie de invaliditate se stabilește asiguratului care și-a pierdut total sau parțial capacitatea de muncă din cauza:

- a) unei boli obișnuite;
- b) unui accident de muncă;
- c) unei boli profesionale.

Asiguratul încadrat într-un grad de dizabilitate *cauzat de o boală obișnuită* beneficiază de pensie de invaliditate dacă îndeplinește condițiile stagiului de cotizare în raport cu vîrsta la data constatării invalidității.

Tabelul 3.8. Stagiul de cotizare necesar pentru stabilirea pensiei de dizabilitate în funcție de vîrsta asiguratului

Vîrsta la data constatării dizabilității	Stagiul de cotizare necesar
Pînă la 23 de ani	1 an
23-26 de ani	2 ani

26-31 de ani	3 ani
Peste 31 de ani	5 ani

În cazul invalidității *cauzate de un accident de muncă sau de o boală profesională*, pensia de dizabilitate se stabilește indiferent de durata stagiului de cotizare.

Cuquantumul pensiei de dizabilitate se calculează în raport cu gradul de dizabilitate conform formulelor prevăzute în Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat.

c) *Pensia de urmaș*

De pensie de urmaș în anul 2014 au beneficiat 16444 persoane sau 2,5% din numărul total de pensionari.

În situația decesului asiguratului sau pensionarului, copiii și soțul supraviețuitor au dreptul la pensie de urmaș, în următoarele condiții:

Copiii:

- pînă la vîrsta de 18 ani;
- dacă își continuă studiile într-o formă de învățămînt organizată potrivit legii, pînă la terminarea acestora, fără a depăși vîrsta de 23 de ani.

Soțul supraviețuitor:

- dacă la momentul decesului susținătorului sau pe parcursul a 5 ani după deces, a împlinit vîrsta standard de pensionare (57 ani femei, 62 bărbați) sau a fost încadrat în dizabilitate severă sau accentuată și durata căsătoriei a fost de cel puțin 15 ani și nu s-a recăsătorit;
- dacă are în îngrijire copii sub vîrsta de 3 ani ai susținătorului decedat, pe perioadele de neîncadrare în muncă sau de aflare în concediu pentru îngrijirea copilului pînă la vîrsta de 3 ani.

Soțul supraviețuitor care are dreptul la o pensie proprie și îndeplinește condițiile prevăzute de lege pentru obținerea pensiei de urmaș după soțul decedat poate opta pentru cea mai avantajoasă pensie.

Cuquantumul pensiei de urmaș

Pensia de urmaș se calculează din:

- pensia aflată în plată, în cazul în care susținătorul era beneficiar de pensie pentru limită de vîrstă sau de pensie de dizabilitate severă;
- pensia potențială calculată pentru gradul I de dizabilitate, în cazul în care susținătorul nu era beneficiar de pensie sau era beneficiar de pensie de dizabilitate accentuată sau medie.

Cuquantumul pensiei de urmaș se calculează, în funcție de numărul urmașilor, astfel:

- a) 50% - pentru un singur urmaș;
- b) 75% - pentru 2 urmași;
- c) 100% - pentru 3 sau mai mulți urmași.

Cuquantumul pensiei de urmaș, în cazul orfanilor de ambii părinți, se stabilește prin însumarea drepturilor de pensie de urmaș, calculate după fiecare părinte.

Pensii pentru unele categorii de cetățeni

Legislația Republicii Moldova prevede condiții speciale de stabilire a pensiilor pentru unele categorii de cetățeni (procurori, aleși locali, funcționari publici, deputați în Parlament, membri de Guvern). Diferența față de condițiile generale de stabilire a pensiilor constă în unele facilități acordate acestor categorii, scopul cărora a fost evidențierea și aprecierea meritelor față de stat.

Pentru a beneficia de dreptul la pensie, este necesară îndeplinirea următoarelor condiții:

- *atingerea vîrstei de pensionare*, (spre ex: 52 ani pentru procurori, 62/57 ani pentru deputați în Parlament, membri de Guvern și aleși locali, de la 1 iulie 2014 - 59 ani/54 ani pentru funcționari publici);

- *realizarea stagiului total de cotizare de 30/32 ani și a stagiului special de cotizare*, care diferă în dependență de funcția ocupată (spre ex: 15 ani în calitate de procuror, 2 ani în calitate de deputat în Parlament și membru de Guvern, 15 ani ca funcționar public și 8 ani în calitate de ales local).

Pensia medie a unui membru de Guvern este de 7 ori mai mare decât pensia medie pentru limită de vîrstă stabilită în condiții generale, pensia medie a unui funcționar public este de 2,4 ori mai mare decât pensia medie pentru limită de vîrstă.

Pensiile se calculează în cuantum de 75% din venitul mediu lunar realizat din ultimele 60 de luni de activitate în serviciul public (pentru funcționarii publici), 75% din suma tuturor plăților lunare asigurate ale persoanei în exercițiu în funcția respectivă pentru aleși locali și în cuantum de 42% pentru deputați în Parlament și membri de Guvern.

Pensiile acestor categorii de cetățeni, precum și a unor angajați din domeniul culturii se finanțează în proporție de 50% din contul mijloacelor bugetului asigurărilor sociale de stat și 50% din contul bugetului de stat.

În scopul respectării principiilor de bază ale sistemului public de asigurări sociale, la moment, se fac primii pași spre unificarea sistemului de pensii ce urmărește ca toți contribuabilii la sistemul public de asigurări sociale să beneficieze de dreptul la pensie pentru limită de vîrstă în baza condițiilor unice.

Numărul total al beneficiarilor de pensii pentru unele categorii de cetățeni a constituit 8046 persoane în 2014 sau aproximativ 1,2% din numărul total al beneficiarilor de pensii.

Tabelul 3.9. Condițiile de stabilire a pensiilor pentru unele categorii de cetățeni

Categoriile de persoane	Vîrsta de pensionare bărbați/femei	Stagiul general de cotizare bărbați/femei	Stagiu special de cotizare bărbați/femei
Procurori	52 ani*	28 ani**	15 ani
Deputați în Parlament Membri de Guvern	62/57 ani	32/30 ani	2 ani
Aleși locali	62/57 ani	32/30 ani	8 ani
Funcționari publici	59/54 ani***	32/30 ani	15 ani

- În perioada 1.07.14 – 1.07.15 vîrsta de pensionare constituie 52 ani. În fiecare an ulterior vîrsta de pensionare se majorează cu 6 luni anual pînă la vîrsta standard de pensionare (57ani pentru femei și 62 ani pentru bărbați)
- În perioada 1.07.14 – 1.07.15 stagiul total de cotizare constituie 28 ani. În fiecare an ulterior se majorează cu 2 ani anual pînă va constitui 35 ani.
- În perioada 1.07.14 – 1.07.15 vîrsta de pensionare constituie 59 ani. În fiecare an ulterior vîrsta de pensionare se majorează cu 6 luni anual pînă la atingerea vîrstei de pensionare standard (57 ani pentru femei și 62 ani pentru bărbați)

În vederea sporirii gradului de protecție socială, la 1 aprilie 2013 a fost instituit **suportul financiar de stat** (în sumă de 90 lei, 60 lei, 50 lei, în dependență de categoria de beneficiari din care fac parte) beneficiarilor de pensii pentru limită de vîrstă, dizabilitate, precum și unor beneficiari de alocații sociale de stat, al căror cuantum după indexarea de la 1 aprilie 2013 nu depășește 1300 lei.

Totodată, începînd cu 1 iulie 2014 a fost extinsă lista de persoane, din categoria beneficiarilor de suport financiar de stat cu beneficiarii pensiei de urmaș și a fost majorat plafonul mărimii pensiei de la 1300 lei la 1500 lei, precum și a fost dublată mărimea suportului financiar de stat, după cum urmează:

1. beneficiarilor de pensii integrale pentru limită de vîrstă – 180 lei;
2. beneficiarilor de pensii incomplete pentru limită de vîrstă – 100 lei;
3. beneficiarilor de pensii de dizabilitate:
 - a) severă – 180 lei;
 - b) accentuată – 120 lei;
 - c) medie – 100 lei;
4. beneficiarilor de pensii de urmaș – 100 lei pentru fiecare urmaș;
5. beneficiarilor de pensii stabilite pentru unele categorii de cetățeni conform cap. VI din Legea nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat – 180 lei.
6. beneficiarilor de alocații sociale de stat din rîndul persoanelor cu dizabilități, persoanelor cu

dizabilități din copilărie și copiilor cu dizabilități cu vârsta de pînă la 18 ani:

- a) cu dizabilități severe – 180 lei;
- b) cu dizabilități accentuate – 120 lei;
- c) cu dizabilități medii – 100 lei;

7. beneficiarilor de alocații sociale de stat din rîndul persoanelor vîrstnice – 100 lei;

8. beneficiarilor de alocații sociale de stat din rîndul copiilor care au pierdut întreținătorul – 100 lei pentru fiecare copil. În cazul pierderii ambilor părinți, cuantumul suportului financiar de stat se dublează.

Pe parcursul anului 2014 de suport financiar de stat au beneficiat 635 mii de persoane sau 95% din numărul total de pensionari, comparativ cu anul 2013, an în care au beneficiat 608 mii persoane.

3.4. Prestații de asigurări sociale de stat



Începînd cu 01 aprilie 2014 au intrat în vigoare noile modificări la Legea nr. 289-XV din 22.07.2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale.

În scopul asigurării unei echități sociale și respectarea principiilor de organizare și funcționare a sistemului public de asigurări sociale, elementele centrale supuse modificării sînt:

➤ *majorarea stagiului de cotizare* necesar pentru stabilirea dreptului la prestații de asigurări sociale de la 3 luni din ultimele 12 luni la **9 luni din ultimele 24 de luni**;

➤ *majorarea bazei de calcul a indemnizațiilor de asigurări sociale* incluse în calcul la determinarea venitului mediu lunar asigurat de la 6 luni la **12 luni**, ceea ce permite o estimare mai echilibrată a activității asiguratului și respectiv, a venitului asigurat din care se calculează cuantumul indemnizațiilor de asigurări sociale.

Venitul mediu lunar asigurat, care constituie baza de calcul a indemnizațiilor, se determină prin împărțirea la 12 a venitului asigurat realizat la toate entitățile în ultimele 12 luni calendaristice premergătoare lunii survenirii riscului asigurat. În cazul în care în perioada acestor 12 luni sînt luni în care salariatul nu a avut venit asigurat din motivele: concediu de boală, concediu de maternitate, concediu de îngrijirea copilului pînă la vârsta de 3 ani, șomaj cu drept de ajutor de șomaj, aceste luni se includ în calcul cu venit lunar asigurat în cuantumul unui salariu tarifar pentru categoria I de salarizare în sectorul bugetar, sau în cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real, în vigoare la data survenirii riscului asigurat, sau se substituie cu același număr de luni calendaristice imediat premergătoare perioadei incluse în calcul, cu condiția că aceasta va duce la majorarea cuantumului indemnizației.

I. Indemnizație de maternitate

Femeile asigurate au dreptul la indemnizație de maternitate *indiferent de durata stagiului de cotizare*.

În cazul în care soția se află la întreținerea soțului asigurat, indemnizația de maternitate se stabilește pe numele soției. Se consideră că soția se află la întreținerea soțului asigurat dacă pe parcursul a 9 luni consecutive premergătoare lunii acordării concediului de maternitate nu a fost încadrată în cîmpul muncii.

În cazul înregistrării căsătoriei după producerea riscului asigurat (acordării concediului de maternitate), indemnizația de maternitate se stabilește soțiilor aflate la întreținerea soților asigurați din data înregistrării căsătoriei și pînă la expirarea concediului de maternitate.

În cazul în care căsătoria a fost înregistrată în termen mai mic de 9 luni pînă la data acordării concediului de maternitate, soțiilor aflate la întreținerea soților asigurați, indemnizația de maternitate se stabilește cu condiția că în perioada de la data înregistrării căsătoriei și pînă la data acordării concediului de maternitate soția nu a realizat venit asigurat.

Acte necesare:

- a) certificatul de concediu medical în original;
- b) buletinul de identitate al femeii asigurate în original și în copie;
- c) în cazul soției aflate la întreținerea soțului asigurat – buletinul de identitate al soției și al soțului, certificatul de căsătorie, carnetul de muncă al soției sau declarația soției, prezentată pe propria răspundere că nu este persoană asigurată și nu are venit asigurat în original și în copie;
- d) în cazul lipsei venitului asigurat în ultimele 12 luni calendaristice premergătoare lunii producerii riscului asigurat, solicitantul poate confirma motivul lipsei venitului asigurat prin următoarele acte: carnetul de muncă, ordinul și/sau extrasul din ordin ș.a.

II. Indemnizație unică la nașterea copilului

Condiții de stabilire:

- a) pentru fiecare copil născut viu, inclusiv în cazul gemenilor;
- b) mamei, iar în cazul decesului ei – reprezentantului legal al copilului;
- c) cu condiția că copilul a fost înregistrat la oficiul stării civile;
- d) cu condiția că a fost solicitată cel târziu în termen de 12 luni de la nașterea copilului;

Cuquantumul indemnizației unice la naștere:

3100 lei – la nașterea primului copil ;

3400 lei – la nașterea fiecărui copil următor.

III. Indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă

Începînd cu 1 aprilie 2014 indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă pentru primele cinci zile calendaristice de incapacitate temporară de muncă se plătește din mijloacele financiare ale angajatorului, *însă nu mai mult de 15 zile calendaristice cumulative* pe parcursul unui an calendaristic în cazul multiplelor perioade de incapacitate temporară de muncă, iar pînă la 1 aprilie 2014 indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă pentru primele cinci zile de concediu medical se plătea din mijloacele angajatorului necondiționat de numărul cazurilor de incapacitate temporară de muncă.

De asemenea, s-a modificat și perioada de îngrijire a copilului bolnav *pînă la vîrsta de 10 ani a copilului* (potrivit normelor vechi - 7 ani). Indemnizația se acordă, opțional, unuia dintre părinți: mamei sau tatălui. În cazul în care nici mama, nici tata, din motive întemeiate (tratament îndelungat al unei boli grave sau al consecințelor traumei, spitalizare, absență temporară de la locul permanent de trai, decădere din drepturile părintești etc. – caz confirmat documentar) nu pot îngriji copilul bolnav în vîrstă de pînă la 10 ani, copilul care suferă de maladie oncologică în vîrstă de pînă la 16 ani sau copilul cu dizabilitate în vîrstă de pînă la 16 ani, indemnizația se acordă altor persoane asigurate, opțional: tutorelui, altui membru de familie, bunicului, bunicii (pînă la modificare doar mama putea beneficia de indemnizația respectivă. Doar din din motive întemeiate confirmate documentar, indemnizația se acorda altor persoane asigurate: tatălui, tutorelui, altui membru de familie, bunicului, bunicii).

IV. Indemnizație lunară pentru creșterea copilului pînă la vîrsta de 3 ani

Conform legislației menționate, de indemnizație lunară pentru creșterea copilului beneficiază, la cerere, opțional: unul dintre părinți, bunelul, bunica, o altă rudă care se ocupă nemijlocit de îngrijirea copilului, precum și tutorele, dacă sînt persoane asigurate și îndeplinesc condițiile de realizare a stagiului de cotizare (de cel puțin 3 ani sau de cel puțin 9 luni în ultimele 24 de luni premergătoare

datei producerii riscului asigurat).

NOTĂ: *Asiguratul care se află în concediul pentru îngrijirea copilului pînă la împlinirea vîrstei de 3 ani la toate unitățile în care desfășoară activități are dreptul la indemnizație lunară pentru creșterea copilului de la data acordării concediului și pînă la vîrsta de 3 ani a copilului. În cazul în care data acordării concediului pentru îngrijirea copilului diferă de la o unitate la alta, indemnizația se stabilește începînd de la data ultimei acordări a concediului.*

Acte necesare:

- a) actul de identitate al solicitantului indemnizației, în original și în copie;
- b) certificatul de naștere al copilului, după caz certificatul de naștere al copilului premergător în original și în copie;
- c) adeverința de naștere a copilului (doar în cazul indemnizației unice la nașterea copilului) în original;
- d) extrasul din ordinul de acordare a concediului pentru îngrijirea copilului, eliberat de fiecare unitate unde solicitantul activează, doar în cazul persoanelor încadrate în cîmpul muncii, în original;
- e) după caz, documentul prin care se confirmă că mama (tatăl, tutorele, adoptatorul) nu este încadrată în cîmpul muncii (carnetul de muncă, certificatul de la instituția de învățămînt, certificatul de la agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă);
- f) carnetul de muncă sau certificatul ce confirmă încadrarea în cîmpul muncii (pentru persoanele încadrate în cîmpul muncii), alte acte confirmative a stagiului de cotizare (livretul militar etc.);
- g) alte acte, după caz: extras din ordinul privind reluarea activității/angajarea în condițiile timpului de muncă parțial, extras din ordinul privind acordarea concediului neplătit, certificat de naștere, certificat de căsătorie, certificat de deces al copilului sau al beneficiarului, hotărîrea privind adopția și instituirea tutelei, certificat privind acordarea/neacordarea indemnizațiilor pe teritoriul altui stat (pentru persoanele prevăzute în punctul 7¹ din prezentul Regulament);
- h) în cazul în care solicitantul nu poate confirma documentar angajarea în cîmpul muncii, acesta anexează o declarație scrisă în care confirmă sub responsabilitate personală faptul că nu este angajat în cîmpul muncii;

În cazul în care mama sau tata (beneficiar de indemnizație) își reia activitatea în condițiile timpului de muncă parțial, indemnizația nu se suspendă.

Acordarea acestui drept creează, concomitent beneficiarului posibilitatea de a fi și contribuabil în sistemul public de asigurări sociale.

Conform datelor statistice numărul de persoane care au beneficiat de concediul parțial plătit pentru creșterea copilului pînă la vîrsta de 3 ani și și-au reluat activitatea este în descensiune, situație prezentată în tabelul ce urmează.

Tabelul 3.10. Beneficiari de indemnizație pentru creșterea copilului pînă la vîrsta de 3 ani pe anii 2013 – 2014

Categoriile de beneficiari	2013		2014	
	total	din care beneficiari care activează în cîmpul muncii	total	din care beneficiari care activează în cîmpul muncii
	numărul de beneficiari	numărul de beneficiari	numărul de beneficiari	numărul de beneficiari
Indemnizația lunară pentru creșterea copilului pînă la vîrsta de 3 ani, din care:				
- mamelor	37138	5561	39545	4628
- taților	528	208	1164	521
- altor persoane	239	0	279	0

Conform datelor din tabelul sus-prezentat, din anul 2013 pînă în anul 2014 numărul *mamelor* care au beneficiat de concediul parțial plătit pentru creșterea copilului pînă la vîrsta de 3 ani și și-au reluat activitatea *a scăzut cu 30%*, iar *numărul taților a crescut cu 40%*.

În cazul copiilor gemeni sau în cazul mai multor copii în vîrstă de pînă la 3 ani, de dreptul la indemnizație pentru creșterea copilului beneficiază, la cerere, opțional: concomitent ambii părinți sau concomitent două persoane asigurate. Fiecare asigurat beneficiază de dreptul la indemnizație/ indemnizații pentru copilul/copiii de care îngrijește nemijlocit. Pentru unul și același copil se stabilește o singură indemnizație (pînă la modificare acest drept îl avea doar o singură persoană).

V. Indemnizații de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale

Asigurarea pentru accidente de muncă și boli profesionale face parte integrantă din sistemul public de asigurări sociale obligatorii. Este fundamentată pe principiul asumării riscului profesional de către persoanele ce beneficiază de rezultatul muncii prestate, pe principiul contributivității obligatorii și pe alte principii ale sistemului public de asigurări sociale obligatorii.

Persoanele asigurate beneficiază de dreptul la următoarele indemnizații de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale:

- a) *indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă;*
- b) *indemnizație de dizabilitate;*
- c) *indemnizație de deces.*



Asigurător pentru accidente de muncă și boli profesionale este Casa Națională de Asigurări Sociale și structurile teritoriale ale acesteia.

a) ***Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de accidente de muncă sau boli profesionale***



Modul de stabilire:

Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de accidente de muncă sau boli profesionale, se acordă pe baza certificatului medical și documentelor de cercetare a accidentului de muncă sau de constatare a îmbolnăvirii profesionale, întocmite de autoritățile competente. Cuantumul indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă constituie 100 % din salariul mediu lunar asigurat al asiguratului pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională.

Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă se plătește pentru zilele lucrătoare din primele 20 de zile calendaristice, calculate de la data pierderii temporare a capacității de muncă, de către angajator, din mijloacele proprii, iar din a 21-a zi - de către structurile teritoriale ale Casei Naționale de Asigurări Sociale, din mijloacele BASS.

b) Indemnizația de dizabilitate

Cuantumul indemnizației:

- *pentru asiguratul încadrat în gradele I sau II de invaliditate se determină ca diferența dintre 2/3 din salariul mediu lunar asigurat al asiguratului pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională și cuantumul pensiei de invaliditate a acestuia stabilit prin sistemul public de asigurări sociale;*

- *pentru asiguratul încadrat în gradul III de invaliditate se determină procentual, corespunzător gradului de reducere a capacității de muncă.*



Indemnizația de invaliditate se indexează anual la 1 aprilie. Coeficientul de indexare constituie media dintre creșterea anuală a indicelui prețurilor de consum și creșterea anuală a salariului mediu pe țară pentru anul precedent, determinate în modul stabilit de Guvern.

Modul de stabilire:

Indemnizația de invaliditate se acordă la cererea persoanei îndreptățite. Asigurătorul întocmește dosarul de acordare a indemnizației de invaliditate în termen de pînă la 30 de zile de la data depunerii cererii.

Acte necesare:

- a) documentele de cercetare a accidentului de muncă sau de constatare a îmbolnăvirii profesionale, întocmite de autoritățile competente;
- b) decizia de încadrare în gradul de invaliditate;
- c) decizia de pensionare;
- d) declarația angajatorului cu privire la salariul mediu lunar asigurat al asiguratului pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională;
- e) propunerea medicului expert al asigurătorului cu privire la gradul de reducere a capacității de muncă, pentru asigurații încadrați în gradul III de invaliditate;
- f) cuantumul indemnizației de invaliditate la care are dreptul asiguratul.

c) Indemnizația de deces



În cazul decesului asiguratului, ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale indemnizația de deces se acordă o singură dată, în sumă fixă.

Beneficiari:

- a) copiii asiguratului care, la momentul decesului acestuia:
 - au vârsta de pînă la 18 ani sau au împlinit această vîrstă, dar fără a depăși vîrsta de 23 de ani, dacă își continuă studiile la instituții de învățămînt secundar, mediu de specialitate și superior, cursuri de zi;
 - sînt încadrați într-un grad de invaliditate, indiferent de vîrstă;
- b) soțul asiguratului, care la momentul decesului acestuia:
 - este încadrat într-un grad de invaliditate;
 - a atins vîrsta de pensionare;
- c) soțul sau unul din părinții asiguratului decedat, sau o altă persoană care, la momentul decesului asiguratului, nu lucrează și are în îngrijire copii ai asiguratului sub vîrsta de 3 ani.

Cuquantumul indemnizației:

- a) pentru copiii în vîrstă de pînă la 18 ani sau peste această vîrstă, fără a depăși vîrsta de 23 de ani, dacă își continuă studiile la instituții de învățămînt secundar, mediu de specialitate și superior, cursuri de zi, sau pentru copiii invalizi, indiferent de vîrstă:
 - echivalentul a 5 salarii, calculate ca medie a salariului lunar asigurat al asiguratului decedat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională, dar nu mai puțin de 5 salarii medii lunare pe economie pentru anul premergător anului în care s-a produs cazul asigurat, pentru un copil;
 - echivalentul a 8 salarii, calculate ca medie a salariului lunar asigurat al asiguratului decedat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională, dar nu mai puțin de 8 salarii medii lunare pe economie pentru anul premergător anului în care s-a produs cazul asigurat, pentru doi copii;
 - echivalentul a 12 salarii, calculate ca medie a salariului lunar asigurat al asiguratului decedat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională, dar nu mai puțin de 12 salarii medii lunare pe economie pentru anul premergător anului în care s-a produs cazul asigurat, pentru trei sau mai mulți copii;
- b) pentru soțul asiguratului care, la momentul decesului acestuia, este încadrat într-un grad de

invaliditate sau a atins vârsta de pensionare - echivalentul a 3 salarii, calculate ca medie a salariului lunar asigurat al asiguratului decedat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională, dar nu mai puțin de 3 salarii medii lunare pe economie pentru anul premergător anului în care s-a produs cazul asigurat;

c) pentru soțul sau unul din părinții asiguratului decedat, sau o altă persoană care, la momentul decesului asiguratului, nu lucrează și are în îngrijire copii ai asiguratului sub vârsta de 3 ani - echivalentul a 3 salarii, calculate ca medie a salariului lunar asigurat al asiguratului decedat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională, dar nu mai puțin de 3 salarii medii lunare pe economie pentru anul premergător anului în care s-a produs cazul asigurat.



Indemnizația acordată copiilor victimei nu se reduce.

Modul de stabilire:

Indemnizația de deces se acordă la cererea persoanei îndreptățite. Acordarea indemnizației de deces sau respingerea cererii de acordare a indemnizației de deces se face prin decizia conducerii asigurătorului în termen de până la 45 de zile de la data depunerii cererii.

Acte necesare:

- a) documentele de cercetare a accidentului de muncă sau de constatare a bolii profesionale, întocmite de autoritățile competente;
- b) adeverința de deces a asiguratului, eliberată de autoritatea competentă;
- c) alte acte din care rezultă dreptul solicitantului, conform legislației.

VI. Ajutor de deces

Ajutorul de deces constituie o prestație unică ce se acordă în scopul susținerii financiare a familiei decedatului sau a persoanei care a suportat cheltuielile ocazionate de deces.

Beneficiari:

De dreptul la ajutorul de deces beneficiază:

- a) unul dintre membrii familiei persoanei decedate:
 - soțul (soția);
 - părinții;
 - copiii în vârstă de până la 18 ani (inclusiv cei care au fost născuți morți) sau, dacă își făceau studiile la secția cu frecvență la zi la o instituție de învățământ - până la absolvire, însă până la atingerea vârstei de 23 de ani, precum și copiii cu dizabilități, indiferent de vârstă, dacă dizabilitatea a fost constatată până la atingerea vârstelor menționate.
- b) tutorele sau curatorul
sau
- c) altă persoană, care a suportat cheltuielile ocazionate de deces.

Cuantumul ajutorului deces:



Ajutorul de deces se acordă în sumă fixă de 1100 de lei.

Modul de stabilire:



Ajutorul de deces se stabilește în baza cererii depuse de către persoana îndreptățită (un membru de familie al persoanei decedate), persoana care a suportat cheltuielile ocazionate de deces. Cerere se depune la Casa teritorială de asigurări sociale de la locul de trai al decedatului, la data prezentării tuturor actelor necesare.

Acte necesare:

- a) 1. actul de identitate al beneficiarului (în original și în copie). În cazul lipsei acestuia, identitatea poate fi confirmată printr-un alt act, inclusiv cel de uz temporar, eliberat de organele competente ale statului;
2. certificatul de deces (în copie).
3. actele ce confirmă cheltuielile ocazionate de deces.
- b) În cazul nașterii unui copil mort:
1. actul de identitate al beneficiarului (în original și în copie). În lipsa acestuia, identitatea poate fi confirmată printr-un alt act, inclusiv de uz temporar, eliberat de organele competente ale statului;
2. certificatul ce confirmă nașterea copilului mort, eliberat de instituția medicală;
3. actele ce confirmă cheltuielile ocazionate de deces.



Modul de plată:

Ajutorul de deces se plătește beneficiarilor în numerar, în termen de 3 zile lucrătoare de la data înregistrării cererii cu toate actele necesare. Dreptul la ajutorul de deces poate fi solicitat, în baza actelor justificative, în termen de 12 luni calendaristice de la data decesului. Ajutorul de deces stabilit, dar neîncasat la timp, se plătește retroactiv pe o perioadă de cel mult 3 ani calendaristici de la data înregistrării cererii pentru acordarea ajutorului de deces. Suma neachitată la timp din vina organului care stabilește sau plătește ajutorul de deces se achită fără nici o limitare în termen.

3.5. Acorduri bilaterale în domeniul securității sociale

În condițiile amplificării mobilității forței de muncă între state și a fenomenului emigrării populației apte de muncă – problemă cu care se confruntă Republica Moldova în ultimele decenii - coordonarea sistemelor de securitate socială a devenit o componentă importantă a politicii sociale promovate de stat. Efectele negative ale proceselor migraționiste sînt de lungă durată și, de regulă, sînt resimțite la întoarcerea în țară a lucrătorilor migranți și membrilor familiilor lor care au activat o perioadă de timp în străinătate, fie la strămutarea pe teritoriul altor state, în ambele cazuri aceste persoane nefiind îndreptățite la prestații de asigurări sociale.

Aceste circumstanțe au condus la apariția necesității stringente de încheiere a acordurilor bilaterale în domeniul securității sociale cu principalele state de destinație a lucrătorilor migranți.

Acorduri bilaterale cu statele-membre ale UE

Pînă în anul 2014 Republica Moldova a încheiat acorduri în domeniul securității sociale cu statele de mai jos:



Austria



Belgia



Bulgaria



Cehia



Estonia



Lituania



Luxemburg



Polonia



Portugalia



România



Ungaria

Datele privind aplicarea acordurilor pe parcursul anului 2014 pot fi găsite în Anexa nr.3

Informații generale

Scopul încheierii acordurilor de securitate socială constă în dorința statului de a proteja și a garanta drepturile de asigurări sociale ale lucrătorilor din Republica Moldova care desfășoară sau au desfășurat o activitate pe teritoriul unui alt stat și a membrilor familiilor lor.

Persoanele care cad sub incidența acordurilor:

- persoanele asigurate în unul din statele contractante;
- lucrătorii independenți;
- lucrătorii detașați;
- personalul întreprinderilor de transport internațional;
- personalul misiunilor diplomatice și posturilor consulare;
- membrii de familie ale persoanelor asigurate (în caz de pierdere a întreținătorului – pensie de urmaș și în caz de deces – ajutorul de deces).

Acordul de securitate socială protejează persoana în cazul apariției **riscurilor sociale asigurate**, precum sînt, după caz: bătrînețea, incapacitatea temporară sau permanentă de muncă, pierderea întreținătorului, șomajul și decesul și acordă persoanei dreptul de a beneficia de următoarele **prestații**:

- pensii pentru limită de vîrstă, invaliditate, urmaș;
- indemnizații de invaliditate cauzată de accidente de muncă sau boli profesionale;
- indemnizații pentru incapacitate temporară de muncă și maternitate (în dependență de acord);
- indemnizații la nașterea și îngrijirea copilului pînă la vîrsta de 3 ani (în dependență de acord);
- ajutoarele de deces și șomaj (în dependență de acord).

Principiile pe care se bazează acordurile de securitate socială sînt unanim acceptate și aplicate de toate statele membre ale UE, precum și statele din afara spațiului comunitar. Acestea sînt:

- *Egalitatea de tratament* – cetățenii Republicii Moldova au aceleași drepturi și obligații ca și cetățenii statului în care aceștia activează;
- *Determinarea legislației aplicabile* – persoana va plăti contribuții de asigurări sociale doar în statul în care este angajată, și nu în ambele state contractante;
- *Totalizarea perioadelor de asigurare* – la calcularea drepturilor de securitate socială se iau în considerare atît perioadele de asigurare realizate în statul de domiciliu, cît și perioadele realizate în celălalt stat. Fiecare stat achită partea de pensie proporțional perioadei de contribuire la propriul sistem. Acest principiu se aplică și la stabilirea altor tipuri de prestații, decît pensii (indemnizația de maternitate, ajutorul de șomaj), dacă legislația unui stat condiționează acordarea acestora de o anumită perioadă de asigurare;
- *Exportul prestațiilor* – dreptul unui lucrător migrant de a beneficia de prestațiile dobîndite în statele în care acesta și-a desfășurat activitatea, pe teritoriul statului de domiciliu.

Acorduri semnate în 2014

La 1 octombrie 2014, la Chișinău a fost semnat *Acordul între Republica Moldova și Republica Lituania în domeniul protecției sociale* și Aranjamentul Administrativ pentru aplicarea acestuia. Acordul va intra în vigoare conform procedurii prevăzute de acestea.

La 1 noiembrie 2014 a intrat în vigoare *Acordul între Republica Moldova și Ungaria în domeniul securității sociale*, iar la 1 decembrie au început să se implementeze prevederile *Acordului între Republica Moldova și Republica Polonă în domeniul asigurărilor sociale*.

Negocieri și consultări desfășurate în 2014

Pe parcursul anului 2014 au continuat negocierile asupra proiectelor de acord în domeniul securității sociale cu Republica Turcia și Republica Letonia.

În perioada 6-7 noiembrie 2014, la Atena **au avut loc consultările tehnice bilaterale moldo-elene în domeniul securității sociale**, în vederea examinării oportunității încheierii unui acord bilateral. Părțile au convenit continuarea dialogului în acest sens.

La 14 noiembrie 2014, la Roma a avut loc o întrevedere a experților Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei ai Republicii Moldova și ai Casei Naționale de Asigurări Sociale cu omologii săi *italieni*, în cadrul căreia delegația moldavă a comunicat părții italiene despre necesitatea de a încheia un acord bilateral de securitate socială, pentru a proteja drepturile de asigurări sociale ale cetățenilor ambelor state. Părțile au convenit să revină la acest subiect și să păstreze dialogul deschis.

Acorduri bilaterale cu statele-membre ale CSI

În prezent continuă să se aplice acordurile în domeniul asigurării cu pensii încheiate de Republica Moldova în anii '90 cu unele state din spațiul post-sovietic – Federația Rusă (1995), Republica Belarus (1995), Ucraina (1995), Uzbekistan (1995) și Azerbaidjan (1997). În temeiul prevederilor Acordurilor sus-menționate, pe parcursul anului 2014 au parvenit spre examinare 7868 de interpelări, dintre care: 5676 din Federația Rusă, 2087 din Ucraina, 102 din Belarus, 3 din Azerbaidjan.

Acordurilor menționate au la bază *principiul teritorialității*, potrivit căruia pensiile se stabilesc și se achită de către statul pe teritoriul căruia persoana domiciliază, indiferent dacă aceasta a contribuit la sistemul public de asigurări sociale al statului de domiciliu. Acesta și alte principii sînt depășite datorită modificărilor pe care le-au avut de suferit relațiile politice, dar și economico-financiare în aceste state, de aceea urmează a fi ajustate la standardele internaționale.

Concluzii. Recomandări

Sistemul de pensii rămîne în continuare o prioritate a ministerului pînă cînd vom putea declara că echitatea socială a devenit principala caracteristică și principiul de bază al acestui sistem, iar pensia va deveni principala sursă a unui trai decent pentru pensionari.

Rata poverii de pensionare care reprezintă raportul dintre numărul plătitorilor de contribuții de asigurări sociale și numărul beneficiarilor de pensii înregistrează o tendință stabilă de descreștere. Adică, cu cît este mai mare numărul persoanelor angajate în cîmpul muncii, iar numărul pensionarilor este mai mic, cu atît este mai înaltă stabilitatea financiară a sistemului de pensii.

Astfel, pentru o funcționare stabilă a sistemului solidar de pensii *pay as you go*, precum este și sistemul public de asigurări sociale existent în Moldova, este necesară menținerea raportului dintre numărul contribuabililor și cel al pensionarilor în jur de 4/1-5/1. Dacă în anul 2003 raportul dintre numărul contribuabililor și cel al pensionarilor constituia 1,97:1 către anul 2014 acesta s-a redus pînă la 1,24:1. În această situație se evidențiază necesitatea unor schimbări parametrice ale sistemului de pensii.

Situația demografică precară din republică, inclusiv migrarea masivă a tineretului din țară a condiționat apariția unor probleme majore la capitolul acumulări la Bugetul de asigurări sociale de stat.

Sistemul de asigurări sociale se confruntă cu următoarele *probleme*:

- instabilitatea pe termen lung (îmbătrânirea populației și scăderea ratei de fertilitate), determinată de tendințele demografice nefavorabile;
- creșterea numărului de pensionari nou-stabiliți și, prin urmare, creșterea presiunii asupra populației economic ocupate și asupra bugetului asigurărilor sociale de stat;
- cuantumurile mici ale pensiilor în comparație cu salariile și minimul de existență;
- scăderea ratei de înlocuire;
- neuniformitatea tarifelor contribuțiilor de asigurări sociale;
- redistribuirea considerabilă a resurselor din cauza neuniformității tarifelor contribuțiilor pentru diverse categorii de contribuabili;

- complexitatea sistemului din cauza numărului mare de norme, care reglementează asigurarea cu pensii a diverselor categorii de beneficiari;

În scopul perfecționării sistemului de asigurări sociale, *se recomandă*:

- formularea clară a cazurilor calificate drept riscuri asigurate în cadrul sistemului public de asigurări sociale și excluderea cheltuielilor nejustificate, care nu corespund riscurilor sociale asigurate;

- continuarea politicii de redistribuire treptată a contribuției de asigurări de la angajator la angajat;

- anularea plății contribuțiilor individuale de asigurări sociale de către pensionarii încadrați în muncă sau prevederea recalculării pensiilor pentru limită de vârstă persoanelor care își continuă activitatea după stabilirea pensiei;

- calcularea pensiilor de invaliditate în baza stagiului de cotizare realizat pînă la data stabilirii pensiilor, și nu a celui potențial;

- acoperirea contravalorii prestațiilor de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale din contul contribuțiilor angajatorului (de la 0,5% pînă la 4%);

- majorarea cotei contribuției de asigurări sociale datorate de către angajator pentru compensarea cheltuielilor la plata pensiilor anticipate stabilite lucrătorilor care activează în profesiile și funcțiile specificate în Lista nr. 1, unor categorii de angajați din domeniul culturii;

- examinarea oportunității egalării vârstei de pensionare a femeilor cu vârsta de pensionare a bărbaților, ca temei pentru această propunere ar putea servi faptul că speranța medie de viață a femeilor la vârsta de pensionare este mai mare (18 ani) ca speranța de viață a bărbaților (5,1 ani);

- unificarea tarifului contribuțiilor de asigurări sociale datorate de angajator din sectorul agrar;

- actualizarea venitului mediu lunar asigurat realizat pentru perioada posterioară intrării în vigoare a Legii privind pensiile (după 01.01.1999);

- unificarea modalității de calculare a pensiei pentru unele categorii de cetățeni (deputați în Parlament, membri de Guvern, procurori, aleși locali, funcționari publici etc.);

- reducerea fenomenului negativ de achitare a „salariilor în plic”, concomitent ridicînd nivelul de conștientizare a persoanelor privitor la existența dependenței între mărimea pensiei și a altor prestații sociale și nivelul de contribuții de asigurări sociale achitate.

O soluție pentru întregul sistem de pensionare ar fi unificarea sistemului de pensii, alinierea normelor de pensionare la condiții unice. Pentru aceasta mai e nevoie de o serie de acțiuni în sensul diminuării facilităților acordate ce ar permite pensionarea echitabilă și realizarea echilibrului între contribuții și beneficii pentru toți pensionarii.

Acordurile de securitate socială încheiate de Republica Moldova vor avea un impact pozitiv asupra pensionarilor din categoria lucrătorilor migranți și a membrilor familiilor lor. Însă efectele acestora vor fi simțite ceva mai târziu, la atingerea vârstei de pensionare a persoanelor apte de muncă care actualmente muncesc în afara hotarelor Republicii Moldova.

4. ASISTENȚA SOCIALĂ

Asistența socială, ca parte componentă a sistemului protecției sociale, reprezintă un ansamblu de beneficii necontributive în bani (prestații sociale) sau în servicii sociale, aplicabile separat sau în comun, de satisfacere a necesităților persoanelor care se găsesc în situații de risc. Ea constituie mecanismul principal prin care societatea intervine pentru a preveni, limita sau înlătura efectele negative ale evenimentelor care se produc asupra persoanelor sau grupurilor vulnerabile, care nu pot face față exigențelor vremii.

Obiectivul primordial în asistența socială este atenuarea sărăciei și promovarea incluziunii sociale a persoanelor nevoiașe și cu dizabilități, familiilor cu copii în situație de risc, intervenția pe perioada de timp cât persoana se află în situație de risc pentru a o ajuta să o depășească prin diverse servicii de asistență socială, acordate în combinație cu beneficiile bănești în funcție de problemă. Diversitatea și quantumul prestațiilor și serviciilor sociale sînt condiționate de starea economiei, de resursele financiare existente, de necesitatea construirii cadrului administrativ și normativ de aplicare.

4.1. Prestații de asistență socială

Prestațiile de asistență socială sînt exprimate printr-o gamă largă de indemnizații, compensații, alocații și ajutoare acordate persoanelor în dificultate. Eligibilitatea pentru prestații este determinată preponderent de principiul apartenenței categoriale, iar caracterul plăților este de ordin recompensator. Doar în cazul a 3 tipuri de prestații sînt aplicate mecanismele de eligibilitate prin testarea veniturilor solicitanților (ajutoarele materiale din cadrul FRSSP, ajutorul social și ajutorul pentru perioada rece a anului).

Circa 95% dintre prestații sînt plătite din bugetul de stat prin intermediul BASS și doar o parte nesemnificativă - prin intermediul bugetelor unităților administrativ teritoriale.

4.1.1. Alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni

Cadrul juridic care reglementează modul de stabilire și plată a alocațiilor sociale de stat îl constituie Legea privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni nr. 499-XIV din 14 iulie 1999, cu modificările și completările ulterioare. Potrivit Legii menționate alocația socială reprezintă o sumă de bani achitată lunar sau o singură dată din bugetul de stat persoanelor care nu îndeplinesc condițiile pentru obținerea dreptului la pensie conform Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998.

Beneficiari ai alocațiilor sociale sînt următoarele categorii de cetățeni:

- persoane cu dizabilități severe, accentuate și medii (persoane cu dizabilități care nu au acumulat stagiul de cotizare necesar pentru stabilirea pensiei de dizabilitate);
- copii cu dizabilități severe, accentuate și medii (copii în vîrstă de pînă la 18 ani cărora li s-a stabilit în conformitate cu Hotărîrea Guvernului nr. 65 din 23 ianuarie 2013 „Cu privire la determinarea dizabilității și capacității de muncă”);
- persoanele cu dizabilități severe, accentuate și medii din copilărie (persoane cu dizabilități din copilărie, care nu au acumulat stagiul de cotizare pentru stabilirea pensiei de dizabilitate, inclusiv copiii cu vîrsta de la 18 ani);
- copiii care și-au pierdut întreținătorul (se stabilește persoanelor în vîrstă de pînă la 18 ani (elevilor și studenților instituțiilor de învățămînt secundar, mediu de specialitate și superior, cu excepția învățămîntului fără frecvență, - pînă la absolvirea instituției de învățămînt respective, însă nu mai mult decît pînă la împlinirea vîrstei de 23 de ani);
- persoanelor vîrstnice (se stabilește persoanelor care au atins vîrsta standard de pensionare, dar nu întrunesc condițiile pentru obținerea pensiei pentru limită de vîrstă).

Alocațiile sociale se stabilesc cu condiția că beneficiarul nu se află la întreținerea deplină a statului.

În vederea intensificării protecției sociale a acestor pături sociale, care reprezintă categoriile cele mai vulnerabile de populație, și în vederea majorării suportului material, care rămîne a fi, actualmente, încă destul de nesemnificativ, începînd cu anul 2005 și pînă în anul 2013 inclusiv,

anual la 1 aprilie alocațiile sociale de stat, cu excepția alocației pentru îngrijire, însoțire și supraveghere și ajutorului de deces, au fost indexate cu mărimea medie anuală a indicelui prețurilor de consum pentru anul precedent, fapt care a fost stipulat în art. 6, alin. (13) al Legii nr. 499-XIV. Conform modificărilor operate prin Legea nr. 30 din 13 martie 2014 articolul privind indexarea alocațiilor sociale de stat a fost abrogat, iar acestea, începând cu 1 aprilie 2014, au cunoscut o nouă reconsiderare.

Astfel, schimbarea propusă a constat în stabilirea cuantumului alocațiilor sociale de stat și alocației pentru îngrijire, însoțire și supraveghere ca procent din mărimea pensiei minime pentru persoanele cu dizabilități sau din mărimea pensiei minime pentru limită de vîrstă a beneficiarilor de pensii pentru limită de vîrstă. Cuantumul minim al acestor pensii este aprobat, anual, de către Guvern, prin Hotărîrea cu privire la indexarea prestațiilor de asigurări sociale și a unor prestații sociale de stat.

Raportul dintre cuantumul alocațiilor sociale de stat și mărimea pensiilor minime stabilit în lege este același pentru aceleași categorii de persoane cu dizabilități. Astfel, diferența dintre cuantumuri pentru diferite categorii de dizabilitate se va obține datorită mărimilor diferențiate în dependență de categoriile de dizabilitate ale pensiei minime pentru persoanele cu dizabilități.

În rezultatul stabilirii cuantumului alocațiilor sociale ca procent din mărimea pensiilor minime menționate, cuantumul alocațiilor sociale va fi indexat odată cu indexarea anuală a cuantumului pensiilor minime.

În contextul celor menționate mai sus, de la 1 aprilie 2014 cuantumul alocației sociale de stat pentru persoanele cu dizabilități constituie un anumit procent din cuantumul pensiei minime indexate pentru persoanele cu dizabilități severe, accentuate și medii, stabilit anual de către Guvern, inclusiv:

- a) persoanelor cu dizabilități severe, accentuate și medii – 30%;
- b) persoanelor cu dizabilități severe, accentuate și medii din copilărie – 80%;
- c) copiilor cu dizabilități severe, accentuate și medii cu vîrsta de pînă la 18 ani – 80%.

În tabelul de mai jos sînt reflectate cuantumurile alocațiilor sociale de stat și suma mijloacelor financiare pentru plata lunară a acestora pentru perioada 2010-2014, care conțin în sine indexările efectuate, conform legislației, dar și modificările ulterioare începînd cu 1 aprilie 2014.

Tabelul 4.1. Alocății sociale de stat, 2010 – 2014

Alocății sociale de stat	Nr. beneficiarilor, persoane					Suma stabilită lunar, mii lei					Cuantumul mediu, lei				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
<i>Pentru copiii cu dizabilități în vîrstă de pînă la 18 ani, total, din care:</i>	15088	14034	14753	14044	13446	3924,5	3892,3	4386,8	4316,1	5627,0	260,10	277,35	297,35	307,32	418,49
cu dizabilitate severă	6177	5958	6342	6100	5687	1763,9	1808,9	2066,9	2067,1	2550,3	285,55	303,61	325,91	338,86	448,45
cu dizabilitate accentuată	7417	6698	6948	6287	5652	1798,4	1728,1	1918,1	1779,1	2431,7	242,47	258,01	276,07	282,99	430,24
cu dizabilitate medie	1494	1378	1463	1657	2107	362,2	355,3	401,8	469,9	645,0	242,44	257,83	274,62	283,56	306,10
<i>Pentru persoanele cu dizabilități din copilărie, total, din care:</i>	24930	25404	26743	26939	27233	6306,2	6891,0	7768,4	8202,4	11194,9	252,95	271,25	290,48	304,48	411,08
cu dizabilitate severă	6037	6309	6651	6891	7200	1724,5	1926,5	2171,5	2350,8	3192,7	285,65	305,36	326,49	341,14	443,43
cu dizabilitate accentuată	14531	14615	15198	14990	14807	3524,6	3797,4	4230,1	4368,8	6389,1	242,55	259,83	278,34	291,44	431,49
cu dizabilitate medie	4362	4480	4894	5058	5226	1057,1	1167,1	1366,8	1482,8	1613,1	242,34	260,51	279,28	293,16	308,67
<i>Pentru persoanele cu dizabilități, total, din care:</i>	4700	4590	5732	6068	6602	433,5	455,5	605,5	672,7	997,5	92,24	99,24	105,63	110,87	151,09
cu dizabilitate severă	523	574	693	751	863	60,9	71,6	92,1	105,1	145,0	116,52	124,70	132,93	140,02	168,04
cu dizabilitate accentuată	3048	2928	3660	3798	4017	305,8	314,8	420,0	459,2	654,3	100,33	107,52	114,75	120,90	162,88
cu dizabilitate medie	1129	1088	1379	1519	1722	66,8	69,1	93,4	108,4	198,2	59,14	63,52	67,71	71,36	115,10
<i>Pentru copii în cazul pierderii întreținătorului, total, din care:</i>	3732	3882	3961	3851	4009	431,2	486,3	531,1	537,8	672,8	115,54	125,28	134,08	139,65	167,83
pentru un copil	2604	2626	2676	2518	2589	228,6	255,6	279,9	266,0	309,0	87,77	97,33	104,59	105,65	119,36
pentru 2 și mai mulți copii	961	1054	1063	1071	1160	168,9	202,4	219,3	227,8	310,6	175,75	192,02	206,29	212,68	267,77
pentru un copil, în cazul pierderii ambilor întreținători	120	149	153	156	146	21,1	22,4	24,6	26,2	29,9	175,81	150,21	160,67	167,67	204,60
pentru 2 și mai mulți copii, în cazul pierderii ambilor întreținători	22	3	2	29	21	7,7	0,9	0,4	9,3	9,1	351,62	314,70	203,16	322,43	433,38
separarea părții de alocații	21	42	62	70	86	3,7	4,0	6,2	7,5	12,1	175,81	93,81	101,09	106,86	140,64
separarea părții de alocație, în cazul pierderii ambilor întreținători	4	8	5	7	7	1,2	1,0	0,7	1,0	2,1	307,66	121,95	134,09	142,69	307,93
<i>Pentru persoane vîrstnice</i>	3238	3493	4027	4387	4986	290,5	335,9	414,6	474,6	595,7	89,71	96,16	102,95	108,18	119,47
Total	51688	51403	55216	55289	56276	11385,9	12061,0	13706,4	14203,6	19087,9	222,82	234,64	248,23	256,90	339,18

Cuantumul alocației sociale începînd cu 01.04.2014 în baza prevederilor Legii nr. 30 din 13.03.2014

Sursa: CNAS

Pe parcursul anilor 2004-2014 se atestă o creștere constantă a numărului beneficiarilor de alocații sociale de stat, cu diminuări neînsemnate în perioada 2011-2012.

Tabelul 4.2. Numărul beneficiarilor de alocații sociale de stat, 2004-2014

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Beneficiari persoane	44159	45269	46181	47174	48312	50127	51688	51403	55216	55289	56276

Sursa: CNAS

Respectiv, destul de semnificativă în perioada anilor 2004-2014 este și creșterea cheltuielilor legate de acordarea alocației sociale de stat. Acest lucru se datorează pe de o parte indexării anuale (la 1 aprilie) a cuantumului alocației sociale de stat, iar pe de altă parte și datorită majorării numărului de beneficiari. Această creștere o putem observa în tabelul de mai jos.

Tabelul 4.3. Evoluția cheltuielilor lunare la plata alocațiilor sociale de stat, 2004-2014

Anul	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Stabilit lunar, mii lei	4201	4833	6980	8046	9580	11129	11386	12061	13706	14204	19088

4.1.2. Alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere

Alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere se stabilește în conformitate cu prevederile capitolului V al Legii privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni nr. 499-XIV din 14 iulie 1999. În scopul îmbunătățirii modului de acordare a alocației pentru îngrijire au fost operate modificări (Legea nr. 45-XIV din 03 martie 2006) la Legea în cauză, având ca efect stabilirea potrivită și corectă a beneficiarilor acestor alocații, care sînt următorii:

a) persoanele care îngrijesc, însoțesc și supraveghează un copil cu dizabilități severe în vîrstă de pînă la 18 ani, cu condiția că aceste persoane nu sînt beneficiare ale serviciului de asistență personală;

b) persoanele cu dizabilități severe din copilărie;

c) persoanele cu dizabilități severe nevăzătoare, cu condiția că aceste persoane nu se află la întreținerea deplină a statului.

Totodată, persoanelor cu dizabilități severe, ținute la pat, care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl, li se acordă alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere în mărime de 500 de lei lunar, conform art. 9, alineatul 3 al Legii nr. 909-XII din 30 ianuarie 1992 privind protecția socială a cetățenilor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl. Este de menționat faptul, că prin Legea nr. 313 din 26 decembrie 2012 începînd cu 01 ianuarie 2013 persoanelor cu dizabilități severe imobilizate la pat a fost majorată alocația lunară pentru îngrijire, însoțire și supraveghere de la 300 lei la 500 de lei lunar.

Alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere nu se indexează.

Conform modificărilor stipulate în Legea nr. 30 din 13 martie 2014 pentru modificarea Legii nr. 499-XIV, începînd cu 1 aprilie 2014 cuantumului alocației pentru îngrijire, însoțire și supraveghere constituie 75% din cuantumul pensiei minime indexate pentru limită de vîrstă, stabilit anual de către Guvern.

Tabelul 4.4. Alocăția pentru îngrijire, însoțire și supraveghere în anii 2012-2014

Beneficiarii	Numărul beneficiarilor			Cuantumul alocăției, lei lunar	Suma stabilită lunar, mii lei		
	2012	2013	2014	2012/ 2013 2014	2012	2013	2014
Persoanele care îngrijesc, însoțesc și supraveghează un copil cu dizabilități severe în vîrstă de pînă la 18 ani	6247	5988	5267	300,0/ 500,0/ 598,75	1859,4	2939,6	3119,5
Persoanele cu dizabilități severe din copilărie	5909	6533	6564	300,0/ 500,0/ 598,75	1772,5	3260,5	3920,3
Persoanele cu dizabilități severe nevăzătoare	4361	4429	4417	300,0/ 500,0/ 598,75	1308,3	2213,7	2643,4
Persoanele cu dizabilități severe, imobilizate la pat, care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl	26	26	26	300,0/ 500,0/ 500,0	7,8	13,0	13,0
Total	16543	16976	16274	-	4948	8426,8	9696,2

4.1.3. Ajutorul de deces

Ajutorul de deces este stabilit prin Legea privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni nr. 499-XIV din 14.07.1999.

Ajutorul de deces se acordă în cazul decesului persoanei neasigurate cu condiția că nici unul dintre membrii familiei acesteia nu are dreptul la ajutor de deces din sistemul public de asigurări sociale pentru persoana decedată.

Persoana neasigurată beneficiază de dreptul la ajutor de deces pentru membrul familiei aflat în întreținerea sa în cazul în care persoana decedată nu are dreptul la ajutor de deces din sistemul public de asigurări sociale, precum și în cazul în care nici unul dintre membrii familiei nu are dreptul la ajutor de deces din sistemul public de asigurări sociale pentru persoana decedată.

Pentru persoana decedată, ajutorul de deces se acordă o singură dată unei persoane care poate fi, după caz, membru al familiei, tutore, curator sau, în lipsa acestora, unei persoane care dovedește că a suportat cheltuielile legate de înmormîntare.

În anul 2014 ajutorul de deces a fost stabilit în cuantum de 1100 de lei.

În baza prevederilor Legii nr. 30 din 13.03.2014 începînd cu 01.04.2014 cuantumul ajutorului de deces acordat în caz de deces al persoanei neasigurate este identic cu cel al ajutorului acordat în caz de deces al persoanei asigurate și este stabilit, anual, în legea bugetului asigurărilor sociale de stat pentru anul respectiv.

Tabelul 4.5. Ajutorul de deces, 2013-2014

Ajutor de deces pentru persoane neasigurate	Numărul beneficiarilor	Cuantumul prestației, lei 2013	Suma totală pe an, mii lei
---	------------------------	--------------------------------	----------------------------

	2013	2014	2014	2013	2014
	4382	4231	1100	4359,5	4695,9

*Notă: Ajutor de deces este stabilit conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr.1442 din 19.12.2006, finanțarea căruia se efectuează din contul Bugetului de Stat

4.1.4. Alocații lunare de stat

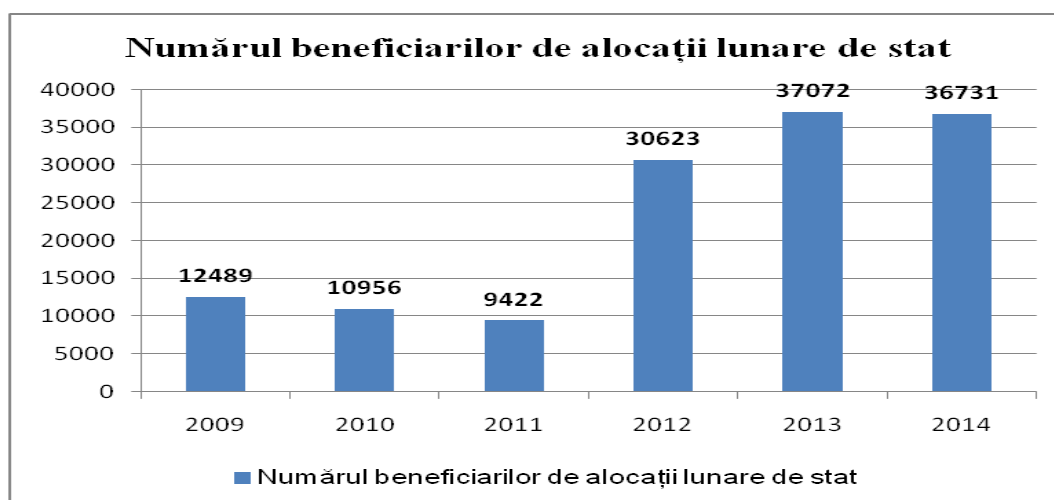
Alocațiile lunare de stat se stabilesc în conformitate cu prevederile Legii cu privire la protecția socială suplimentară a unor categorii de populație nr. 121-XV din 3 mai 2001. Alocațiile menționate au un caracter compensatoriu din partea statului pentru aportul adus în perioada celui de-al doilea război mondial, precum și în timpul evenimentelor pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a Republicii Moldova.

În urma modificărilor și completărilor efectuate prin Legea nr. 160 din 5 iulie 2012, începând cu luna august 2012, de alocații lunare de stat au beneficiat *trei* noi categorii de beneficiari și anume:

- Persoanele participante la acțiunile de luptă din Afghanistan, precum și la acțiunile de luptă de pe teritoriile altor state, din rândul militarilor și angajaților civili ai Armatei Sovietice, Flotei Maritime Militare, ai organelor securității de stat, colaboratorilor organelor afacerilor interne ale fostei U.R.S.S.; lucrătorilor din aceste categorii care au fost trimiși de organele puterii de stat ale fostei U.R.S.S. în alte state și care au participat la acțiuni de luptă pe teritoriul acestora;
- Militarii aflați în serviciul activ, rezerviștilor chemați la concentrare, voluntarilor și colaboratorilor organelor afacerilor interne, ai organelor securității de stat și ai sistemului penitenciar, incluși în efectivul unităților militare și al structurilor speciale aflate pe pozițiile de luptă, precum și militarilor, colaboratorilor organelor afacerilor interne, ai organelor securității de stat și ai sistemului penitenciar și persoanelor civile delegate în aceste unități pentru îndeplinirea unor misiuni speciale în scop de asigurare a eficienței acțiunilor de luptă pentru apărarea integrității teritoriale și a independenței Republicii Moldova;
- Victimele reabilitate ale represiunilor politice din perioada anilor 1917–1990.

Acest lucru a dus la majorarea considerabilă a numărului total de beneficiari de alocații lunare de stat: de la 9422 de persoane în 2011 până la 30623 de persoane în 2012 și 37072 de persoane în 2013, iar pe parcursul anului 2014 numărul de beneficiari a scăzut la 36731.

Figura 4.1. Numărul beneficiarilor de alocații lunare de stat, 2009-2014



Tabelul 4.6. Informație privind plata alocațiilor lunare de stat în anii 2013-2014

Denumirea categoriei	Mărimea alocației lei		Numărul beneficiarilor, persoane		Total calculat, mii lei	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Invalizii de război:						
gradul I	700	700	378	367	3252,3	3096,3
gradul II	550	550	2396	2291	16261,2	15306,5
gradul III	475	475	380	359	2244,3	2075,1
Participanții la război și foștii deținuți politici	400	400	1663	1281	8903,9	6634,9
Persoanele decorate cu ordine și medalii	175	175	456	375	1039,4	819,1
Persoanele care s-au aflat în Sankt-Petersburg (Leningrad) în perioada blocadei	400	400	41	37	206,0	183,4
Soții supraviețuitori, inapți de muncă, ai participanților la cel de-al doilea război mondial sau la acțiuni de luptă în timp de pace din rândurile militarilor și ofițerilor de informații și securitate, căzuți la datorie, sau ai participanților la lichidarea consecințelor avariei de la C.A.E. Cernobîl decedați, sau ai invalizilor de război decedați, dacă nu s-au recăsătorit	250	250	1856	1637	5943,1	5106,3
Copiii participanților la cel de-al doilea război mondial sau la acțiuni de luptă în timp de pace din rândurile militarilor, căzuți la datorie și celor de la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl decedați	250	250 pentru fiecare	54	46	206,2	155,9
Unul din părinți înapt de muncă ai participanților la luptă în timp de pace, pentru apărarea integrității teritoriale și independenței R.M., avariei de la Cernobîl, decedați	250/ 500	500	291	282	1343,1	1707,7
Persoanele participante la acțiunile de luptă din Afghanistan, precum și la acțiunile de luptă de pe teritoriile altor state, din rândul militarilor și angajaților civili ai Armatei Sovietice, Flotei Maritime Militare, ai organelor securității de stat, colaboratorilor organelor afacerilor interne ale fostei U.R.S.S.; lucrătorilor din aceste categorii care au fost trimiși de organele puterii de stat ale fostei U.R.S.S. în alte state și care au participat la acțiuni de luptă pe teritoriul acestora	100	100	5688	5841	6857,4	6434,5
Militarii aflați în serviciul activ, rezerviștilor chemați la concentrare, voluntarilor și colaboratorilor organelor afacerilor interne, ai organelor securității de stat și ai sistemului penitenciar, incluși în efectivul unităților militare și al structurilor speciale aflate pe pozițiile de luptă, precum și militarilor, colaboratorilor organelor afacerilor interne, ai organelor securității de stat și ai sistemului penitenciar și	100	100	15361	15727	18530,7	17523,3

persoanelor civile delegate în aceste unități pentru îndeplinirea unor misiuni speciale în scop de asigurare a eficienței acțiunilor de luptă pentru apărarea integrității teritoriale și a independenței Republicii Moldova						
Victimele reabilitate ale represiunilor politice din perioada anilor 1917–1990.	100	100	8508	8488	10303,7	10014,9
Total	-	-	37072	36731	75091,3	69057,9

4.1.5. Compensații participanților la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl

În scopul apărării drepturilor și intereselor cetățenilor Republicii Moldova, care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl și ale celor care au participat la lichidarea avariei de la Cernobîl și a urmărilor ei în zona de înstrăinare, a fost adoptată Legea privind protecția socială a cetățenilor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl nr. 909-XII din 30.01.1992. Categoria nominalizată de persoane beneficiază de pensii și diverse prestații sociale, cum ar fi compensații în schimbul biletelor de tratament balneo-sanatorial, compensație unică pentru prejudiciul adus sănătății, ajutor material unic pentru însănătoșire, alocație lunară pentru îngrijire, însoțire și supraveghere, etc.

Astfel, în conformitate cu prevederile Legii nr. 909-XII din 30.01.1992, persoanele care s-au îmbolnăvit și au suferit de boală actinică și invalizii au dreptul de a fi asigurate anual, peste rînd, cu bilete gratuite (în cazul indicațiilor medicale) la instituțiile balneo-sanatoriale, aflate pe teritoriul republicii, precum și la sanatoriile amplasate pe teritoriul Ucrainei: "Moldova" (Odessa), "Moldova" (Truscaveț), "Sănătatea", "Serghei Lazo" și "Zolotaia niva" (Sergheevca), iar în cazul în care nu există posibilitatea acordării de bilete, de a primi o compensație bănească în mărimea costului mediu al biletului.

Conform articolului 9 alin. (1) al Legii nr. 909-XII din 30.01.1992, invalizilor din rîndul cetățenilor care au suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl, pentru prejudiciul adus sănătății, li se plătește o compensație unică în mărime de un salariu mediu lunar pe republică, pe luna premergătoare lunii în care s-au adresat după compensație, pentru fiecare procent de pierdere a capacității profesionale de muncă. Această compensație se plătește tuturor invalizilor, indiferent de data stabilirii invalidității. Suma calculată pentru fiecare beneficiar se plătește pe parcursul a 4 ani în rate a cîte 25 la sută anual. Compensația stabilită și neplătită în legătură cu decesul beneficiarului se plătește soțului supraviețuitor, copiilor sau părinților acestuia, pentru anul respectiv.

Conform articolului 9 alin. (2) al Legii nominalizate, invalizilor li se plătește anual un ajutor material unic pentru însănătoșire, în mărime de două salarii medii lunare pe republică, stabilite pentru anul precedent.

Totodată, în conformitate cu articolului 9 alin. (3) al Legii nr. 909-XII din 30.01.1992, persoanelor cu dizabilități severe, ținute la pat, care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl, li se acordă alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere în mărime de 500 lei.

Concomitent, familiilor ce și-au pierdut întreținătorii în urma catastrofei de la Cernobîl li se plătește o compensație unică în mărime de 15 salarii medii lunare pe republică, stabilite pentru anul precedent decesului. Această compensație se plătește indiferent de data și cauza decesului întreținătorilor.

În conformitate cu art. 13 a actului legislativ menționat, în scopul asigurării protecției sociale, a asistenței medicale și a însănătoșirii, copiii născuți după 26 aprilie 1986, unul din părinții cărora a avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl, precum și copiii evacuați din zona de înstrăinare au dreptul pînă la vîrsta de 18 ani a fi asigurați anual cu bilete gratuite (în cazul indicațiilor medicale) la instituțiile balneo-sanatoriale și la alte instituții de fortificare a sănătății, aflate pe teritoriul republicii, precum și la sanatoriile amplasate pe teritoriul Ucrainei: "Moldova" (Odessa), "Moldova" (Truscaveț), "Sănătatea", "Serghei Lazo" și "Zolotaia niva" (Sergheevca), iar în cazul în care procurarea biletelor nu este posibilă, ei primesc o compensație bănească în mărimea costului mediu al unui bilet.

Tipurile de prestații sociale, sumele cheltuielilor, cât și numărul beneficiarilor pot fi urmărite în tabelul de mai jos.

Tabelul 4.7. Prestații participanților la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl, 2013-2014

Tipuri de compensații	Total calculat, mii lei		Numărul beneficiarilor		Cuantumul mediu, lei	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
1. Compensații în schimbul biletelor de tratament balneo-sanatorial pentru:						
1.1. persoanele cu dizabilități și participanți	8383,2	8879,8	1497	1531	5600-00	5800-00
1.2. copiii născuți după anul 1986, 4-7 ani	158,4	124,8	44	31/32 (copii)	3600-00	3900-00
1.3. copiii născuți după anul 1986, 7-14 ani	814,5	740,6	181	144/161(copii)	4500-00	4600-00
1.4. copiii născuți după anul 1986, 14-18 ani	1673,5	1508,0	299	238/260 (copii)	5596-99	5800-00
2. Ajutor material anual pentru însănătoșirea:						
2.1. persoanelor cu dizabilități	14416,8	15359,7	2073	2040	6954-56	7529-28
2.2. participanților 1986-1987						
2.3. participanților 1988-1990	293,9	310,6	97	95	3029-54	3269-69
3. Compensația unică persoanelor cu dizabilități pentru prejudiciul adus sănătății	2881,8	2778,5	61	52	47242-10	53431-65
4. Compensație unică la pierderea întreținătorului	1669,2	1869,5	33	34	50582-14	54985-72
5. Compensația copiilor la pierderea întreținătorului	11,2	9,7	28/31 (copii)	22/27 (copii)	360-00	360-00
6. Concediu suplimentar	243,9	261,0	103	103	2368-81	2533-90
7. Asigurarea anuală cu bilete de tratament						
7.1 pentru invalizi și participanți	3464,1	3471,3	627	564	5524-87	6154-71
8. Compensația în schimbul produselor alimentare	10530,8	13118,5	2169	2132	390-72/ 408-69	408- 69/549-15 (începînd cu 01.04.2014)
Pensii participanților la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl	Suma stabilită lunar, mii lei		Numărul beneficiarilor, persoane		Cuantumul mediu, lei	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
total	4418,7	4613,5	1990	1952	2220-43	2363-47
inclusiv:						
9. Pensia de dizabilitate, total	4304,8	4492,8	1892	1854	2275-24	2423-32
inclusiv: 9.1. cu dizabilitate severă	766,5	815,1	269	269	2849-33	3030-17
9.2. cu dizabilitate accentuată	3488,4	3626,2	1599	1561	2181-59	2323-02
9.3. cu dizabilitate medie	49,9	51,5	24	24	2079-49	2144-71
10. Pensia pentru limită de vîrstă	51,1	64,7	33	38	1549-98	1700-99
11. Pensia în cazul pierderii întreținătorului	62,8	56,0	65	60	965-49	933-73
11.1. inclusiv: 1 urmaș	48,9	48,9	56	54	873-15	905-84
2 urmași	11,2	4,2	8	5	1393-52	844-19
3 urmași	2,7	2,9	1	1	2712-45	2887-41

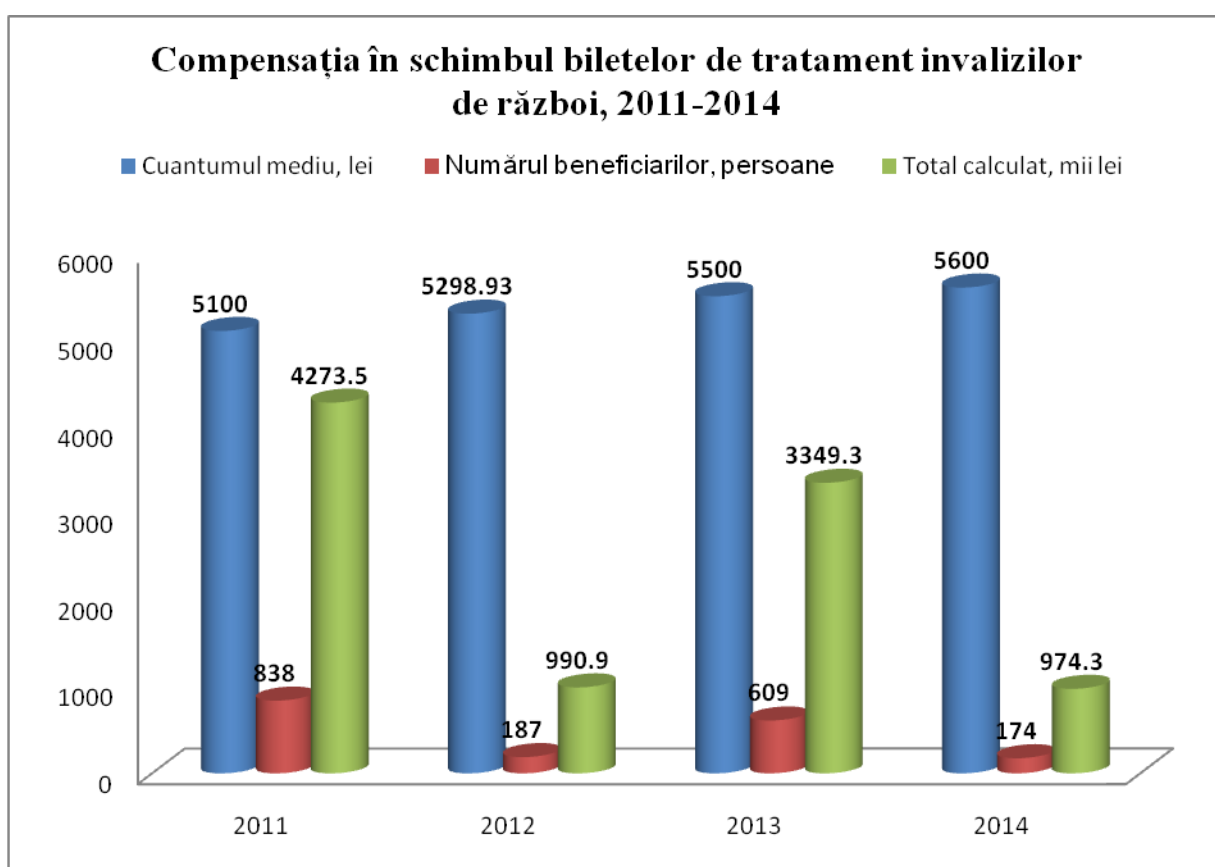
4.1.6. Compensații în schimbul biletelor de tratament invalizilor de război

În conformitate cu Legea cu privire la veterani nr. 190-XV din 8 mai 2003, invalizii de război au dreptul la bilete de tratament sanatorial gratuit o dată în an în centrele de reabilitare ale Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei și în alte instituții de acest tip sau, la alegere, în locul biletelor de tratament, la o compensație bănească o dată la doi ani, în condițiile stabilite de Guvern.

Prin Hotărârea Guvernului nr. 868 din 28 iulie 2004 “Despre aprobarea Regulamentului cu privire la modul de stabilire și de plată a compensației bănești în locul biletelor de tratament sanatorial gratuit invalizilor de război”, a fost aprobat modul și condițiile de stabilire și plată a compensației nominalizate.

Mai jos prezentăm dinamica compensațiilor în schimbul biletelor de tratament invalizilor de război în perioada anilor 2010-2014.

Figura 4.2. Compensația în schimbul biletelor de tratament invalizilor de război, 2011-2014



Astfel, în a. 2011 se observă o creștere sporită a numărului beneficiarilor de compensații în schimbul biletelor de tratament cât și a cheltuielilor pentru aceste compensații în schimbul biletelor din Bugetul de Stat. Astfel, o dată la doi ani numărul invalizilor de război, care solicită compensația bănească în locul biletelor de tratament sanatorial gratuit, crește considerabil.

4.1.7. Alocația lunară nominală de stat pentru merite deosebite față de stat

Alocația lunară nominală de stat pentru persoanele cu merite deosebite față de stat a fost instituită în conformitate cu capitolul IV al Legii cu privire la veterani nr. 190-XV din 8 mai 2003. Dreptul la alocația nominală îl au beneficiarii de pensii stabilite în conformitate cu legislația de pensionare în vigoare, încadrați în următoarele categorii:

- persoanele decorate cu distincții de stat în temeiul Legii nr. 1123-XII din 30 iulie 1992 cu privire la distincțiile de stat ale Republicii Moldova;
- persoanele decorate cu distincții de stat ale fostei U.R.S.S. echivalate cu distincțiile de

stat ale Republicii Moldova prin Hotărîrea Parlamentului nr. 533-XIII din 13 iulie 1995 cu privire la drepturile cetătenilor Republicii Moldova decorați cu distincții de stat ale fostei U.R.S.S..

Alocația nominală se stabilește în următoarele cuantumuri:

- persoanelor care s-au învrednicit cu titluri onorifice și celor decorate cu medalii – 25 lei;
- persoanelor decorate cu ordine, cu excepția persoanelor decorate cu ordinele „Ordinul Republicii”, „Ștefan cel Mare” și „Slava Muncii” de clasele I, II și III și persoanelor care dețin titlul de Erou al Muncii Socialiste – 50 lei;
- persoanelor care s-au învrednicit de titluri onorifice, celor decorate cu medalii și ordine – 50 de lei;
- persoanelor decorate cu ordinele „Ordinul Republicii”, „Ștefan cel Mare” și „Slava Muncii” de clasele I, II, III și persoanelor care dețin titlul de Erou al Muncii Socialiste – 500 lei.

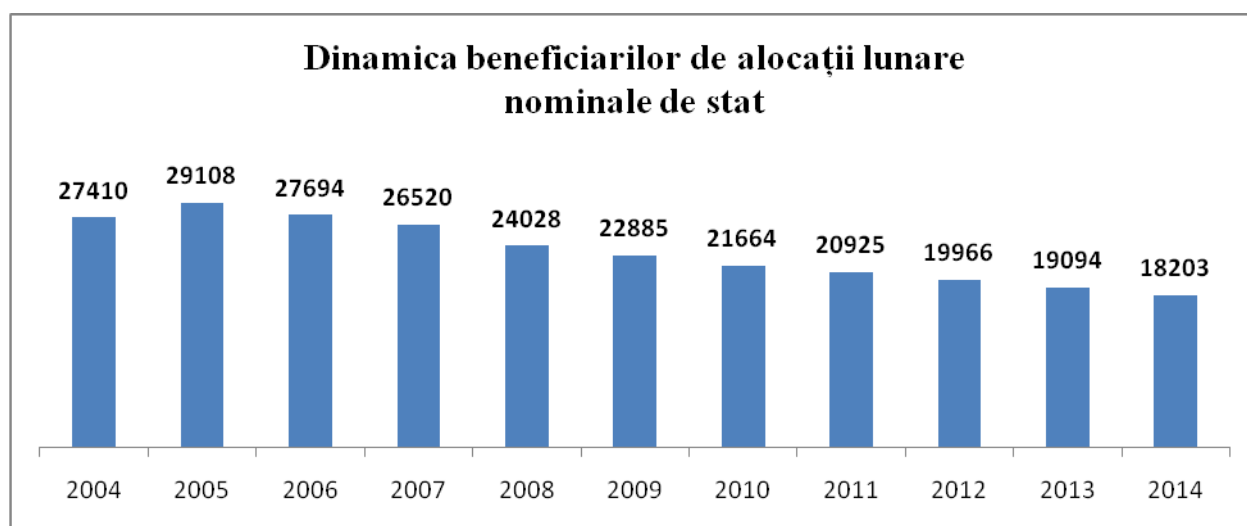
Modul de stabilire și plată a alocațiilor nominale de stat este reglementat prin Regulamentul aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1413 din 27.11.2003.

Tabelul 4.8. Alocațiile nominale de stat pentru merite deosebite față de stat, 2013-2014

Categorია de beneficiari	Mărimea alocației, lei		Numărul beneficiarilor, persoane		Total calculat, mii lei	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
<i>Deținători de titluri onorifice sau medalii</i>	25/36	25	7277	7160	2086,9	2039,4
<i>Deținători de ordine sau de titluri onorifice, de ordine și medalii</i>	50/54	36/50/54	11473	10699	6937,9	6378,5
<i>Persoanele decorate cu ordine „Ordinul Republicii”, „Ștefan cel Mare”, „Slava Muncii” de clasele I,II,și III și persoanele care dețin titlul de Erou al Muncii Socialiste</i>	500	500	344	344	1786,0	2011,0
Total	-	-	19094	18203	10810,8	10428,9

În figura de mai jos este prezentată dinamica beneficiarilor de alocații lunare de stat, unde se conturează o descreștere lentă a numărului de beneficiari, datorată diminuării naturale a numărului acestora.

Figura 4.3. Dinamica numărului beneficiarilor de alocații lunare nominale de stat, 2004-2014



Sursa: CNAS

4.1.8. Ajutorul social

Ajutorul Social continuă să fie unul din cele mai importante programe de reper pentru promovarea incluziunii sociale și de combatere a sărăciei, totodată fiind o măsură binevenită din punct de vedere al transparenței, finanțării și angajamentului guvernamental.

Ajutorul social contribuie la creșterea veniturilor beneficiarilor cu un impact direct asupra reducerii sărăciei și, în special, a sărăciei extreme. Conform ultimelor date oficiale ale Biroului Național de Statistică, în 2013 rata sărăciei absolute a constituit 12,7% și s-a redus comparativ cu anul 2012 cu 3,9 puncte procentuale. În același timp, s-a diminuat și nivelul sărăciei extreme. Ponderea populației expusă sărăciei extreme a constituit în 2013 doar 0,3%.

Ajutorul social și ajutorul pentru perioada rece a anului sînt niște prestații sociale suficient de bine țintite, care identifică familiile sărace, deși este clar că oferă o siguranță extrem de redusă pentru familiile care depind cu adevărat de prestație. Mărimea prestației rămîne a fi relativ mică pentru a oferi avantaje specifice beneficiarilor și este mai degrabă orientată spre a acoperi necesitățile de bază ale familiei, împreună cu alte surse de venit pe care le au.

Totodată, în unele cazuri, formele suplimentare de protecție socială oferită beneficiarilor (de exemplu, suport financiar pentru beneficiarii de pensie) conduc la o scădere a numărului familiilor beneficiare de ajutor social/ajutor pentru perioada rece a anului fără a le acorda suport important și lipsind toți membrii familiei de alte avantaje pe care le oferă statutul de beneficiar de ajutor social. Eligibilitatea pentru Ajutor social conține și asigurarea de sănătate (pentru toți membrii pe perioada acordării dreptului) fără obligații de a achita contribuția de asigurare medicală, ceea ce reprezintă un atu important pentru mulți beneficiari.

Sursa principală de venit în rndul familiilor beneficiare de ajutor social sînt pensiile, iar familiile cu activități de lucru par să fie în descreștere treptată. Efectul este sporit și prin evidențierea tot mai clară a persoanelor în vîrstă ca grup protejat în cadrul legislației care reglementează Ajutorul social.

Menționăm și dezechilibrul în repartizarea serviciilor existente, prin supraaglomerarea serviciilor sociale în zonele urbane ori aceasta generează o sursă de excludere pentru comunitățile rurale. Mai mult de atît, serviciile acordate de ANOFM doar la nivel urban sînt o piedică reală în extinderea acoperirii și implementarea echitabilă a Ajutorului social. Totuși, este nevoie de forme de sprijin suplimentare, mai strîns asociate cu dezvoltarea unor programe integrate de asistență socială, pentru a le oferi beneficiarilor nu doar un minim de resurse, ci și oportunități pentru o autonomie sporită.

Creșterea pînă la 200 lei a ignorării din veniturile salariale formale pentru fiecare membru care realizează astfel de venituri nu pare a oferi suficiente stimulente pentru creșterea solicitărilor de la acest grup de familii (în 2010 cînd a fost introdusă ignorarea și în 2013 cînd suma ignorată a fost majorată de la 60 lei la 120 lei din salariul fiecărui membru salariat, efectul a fost de asemenea sub cel așteptat). Pentru unele familii declararea salariului ar însemna renunțarea la veniturile informale și reducerea prestației, pe de altă parte perspectivele privind angajarea cu forme legale sînt extrem de reduse în mediul rural.

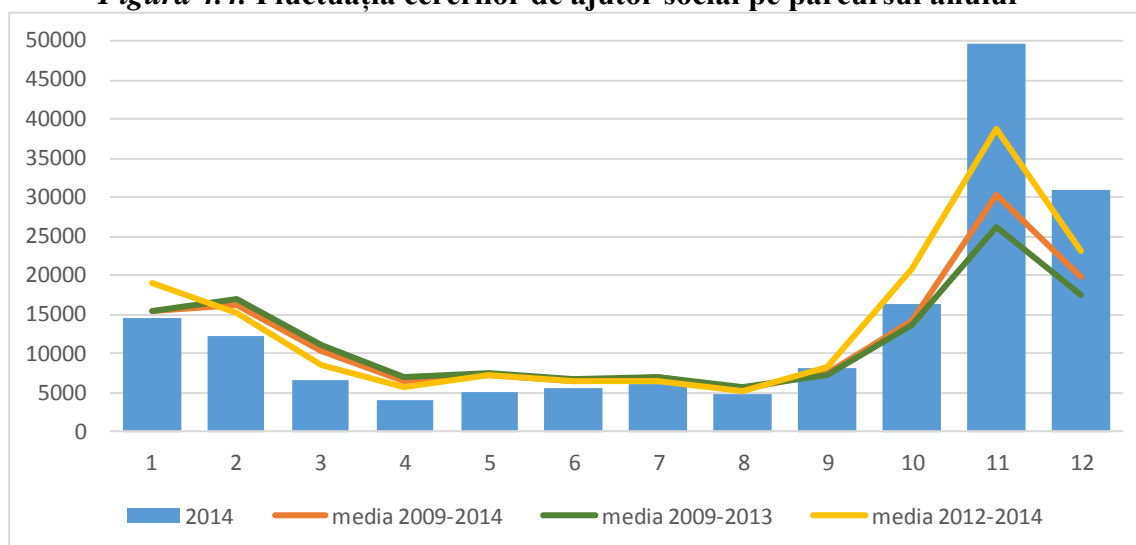
Statistica

Dinamica numărului cererilor este diferită pe parcursul anului, atît în funcție de mentalitatea individuală, cît și de schimbările de pe piața muncii; numărul cererilor scade în timpul lunilor calde (martie – septembrie), datorită creșterii cererii de forță de muncă în sectoare precum construcțiile, agricultura etc. și crește în timpul lunilor reci, din cauza reducerii activității în sectoarele menționate anterior și a nevoii populației de a-și acoperi costurile crescute la întreținere în timpul iernii. Necesitatea de repetare a cererilor de Ajutor social la fiecare 6 luni pare să fi accentuat acest fenomen și familiile tind să facă un singur efort de solicitare în timpul unui an.

Nesincronizarea dintre actualizarea parametrilor cheie și creșterea veniturilor familiilor este o cauza care de asemenea poate fi menționată. Exemplele potențiale ale acestei probleme sînt perioadele diferite de timp cînd sînt actualizate pensiile și Venitul Lunar Minim Garantat (*în continuare - VLMG*) și fluctuațiile în normele de venit pentru sectorul agricol. Diferențele

considerabile lunare în solicitare se conțin în figura de mai jos.

Figura 4.4. Fluctuația cererilor de ajutor social pe parcursul anului



Având în vedere perioadele de 6 luni pentru care se acorda prestația și revizuirea la orice modificare în datele inițiale, unele familii părăsesc sistemul și puteau intra din nou de câteva ori pe parcursul unui an. Pentru fiecare intrare e nevoie de o cerere nouă și acte confirmative. Prin amendamentele legislative din octombrie 2014 Guvernul a majorat termenul de acordare a prestației la 12 luni în speranța că numărul de solicitări lunare va fi omogenizat în timp iar numărul cumulat de familii beneficiare va fi în creștere.

Cu același scop, de a acoperi mai eficient familiile sărace și a crește numărul de beneficiari, Guvernul a ajustat și alte prevederi ale legislației, cu aplicabilitate de la 1 octombrie 2014:

- a majorat ignorarea din salariu la 200 lei pentru fiecare membru salariat;
- a introdus ignorarea de 200 lei din indemnizația pentru îngrijirea/creșterea copilului și ignorarea totală a suportului financiar de stat, care se acordă unor beneficiari de pensii și alocații sociale;
- a extins termenul de valabilitate a cererii de la 6 luni la 12 luni;
- modificări în evaluarea bunăstării (Testul PROXY), atât în pragul de calificare, cât și în structura și valoarea indicatorilor.

Aceste modificări, cumulate cu majorarea VLMG de la 680 lei la 720 lei începând cu 1 noiembrie 2014, se aștepta să rezulte în un număr majorat de solicitări și să sporească semnificativ rata deciziilor pozitive. Întradevăr, numărul solicitărilor a crescut, iar în noiembrie a ajuns la 50 mii cereri înregistrate în Sistemul Informațional Automatizat "Asistența Socială" (SIAAS). Mai multe cereri în o singură lună au fost înregistrate doar în noiembrie 2011 (52 mii cereri) în momentul în care numărul beneficiarilor era în creștere constantă și prestația nu indica semne de extenuare.

Evident numărul de cereri nu este egal în toate structurile teritoriale de asistență socială (D/SASPF). Astfel, în 17 direcții au fost înregistrate în mediu sub 250 cereri lunar.

	Zone					Total
	Chișinau	Nord	Centru	Sud	Găgăuzia	
	nr.	nr.	nr.	nr.	nr.	nr.
1-49 cereri	0	0	0	0	0	0
50-249 cereri	5	1	3	6	2	17
250+ cereri	0	11	10	2	1	24
Total	5	12	13	8	3	41

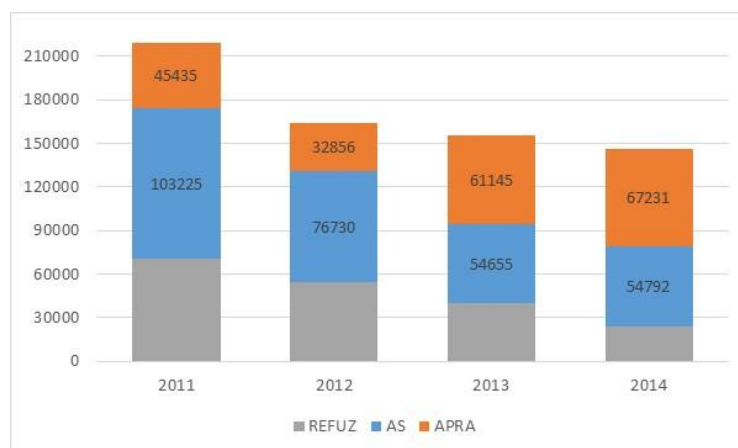
Pentru a menține dinamica solicitărilor MMPSF a lansat un exercițiu, prin care a identificat familiile care au solicitat în perioada octombrie 2013 - octombrie 2014 și a simulat calculul prestației în baza noilor condiții legislative. Pentru 55 mii de familii, care au obținut un rezultat simulat pozitiv și care nu se regăseau în listele de plată pentru luna noiembrie, au fost expediate scrisori cu invitația de a depune o nouă cerere. Scrisori au fost expediate atât familiilor care au avut o ultimă decizie negativă, cât și celor care au beneficiat de prestație însă nu au repetat solicitarea după expirarea termenului de acordarea a prestației. Efectul acestui exercițiu va putea fi estimat la finele trimestrului I 2015 însă primele cifre nu indică o creștere spectaculoasă a solicitărilor. Evident că nici impactul de informare a populației despre modificările legislative nu va putea fi direct evaluat însă acesta poate fi extrem de important pentru a crea o imagine mai clară despre comportamentul unor familii.

O evaluare efectuată în cadrul consultanței privind modificarea metodologiei de calculare a veniturilor, inclusiv și veniturilor imputate din activitățile agricole, demonstrează comportamentul familiilor referitor la solicitări. Peste 1/3 din beneficiari au solicitat acordarea ajutorului social doar o singură dată și, în general, familiile nu sînt beneficiari de Ajutor social pe termen lung.

Din grupul de familii, care au început să primească prestația pentru prima dată în perioada ianuarie – iulie 2010 și pentru care durată maximă estimată de beneficiere poate fi de 49 - 55 luni, numărul median al lunilor de plată este 12, adică mai puțin de 25% din numărul maxim posibil. Pentru aproximativ 35% de familii din acest grup, asistența a fost obținută într-un singur interval de plăți. Totuși, pentru oamenii, care au primit 12 plăți sau mai mult, întreruperile sînt semnificative - între 3 și 6 luni. Evident că astfel de comportament poate fi impus și de unele ineficiențe de administrare, care trebuie să fie eliminate.

Astfel, dacă o bună parte din destinatarii scrisorilor expediate nu vor înregistra noi cereri în perioada următoare, cauzele acestui comportament vor trebui identificate și depășite.

Reducerea numărului de beneficiari în ultimii ani apare din numărul mai mic de cereri cât și din modificarea în componența rezultatului cererilor, cu un procent tot mai mare al cererilor eligibile doar pentru ajutorul pentru perioada rece a anului, dar nu și pentru Ajutor social. Acest lucru s-a menținut și în 2014 (pînă în luna octombrie) - numărul solicitărilor a fost în scădere, decizii pozitive pentru ajutor social stabilizate la nivelul anului anterior, deciziile de acordare doar a ajutorului pentru perioada rece sînt în creștere și au atins numărul maxim de la introducerea prestației.



Repartizarea pe trimestre a rezultatelor pentru 2014 este prezentată în tabelul de mai jos. Diferențele dintre trimestre sînt generate, din nou, de sezonabilitatea solicitărilor care a fost menționată mai sus și confirmă faptul că familiile acționează în cunoștință de cauză. Rata deciziilor pentru ajutor social scade în ultimul trimestru la 29%, de la 72% în trimestrul II, respectiv cele pentru perioada rece cresc la 58% de la 15% pentru aceeași perioadă. Atenție la distribuția numărului de solicitări – 6 cereri din 10 sînt depuse în ultimul trimestru.

Din totalul de cereri depuse pe parcursul anului, circa 16% au fost refuzate, pentru 46% s-a

calculat doar ajutor pentru perioada rece, iar 38% au beneficiat de Ajutor social.

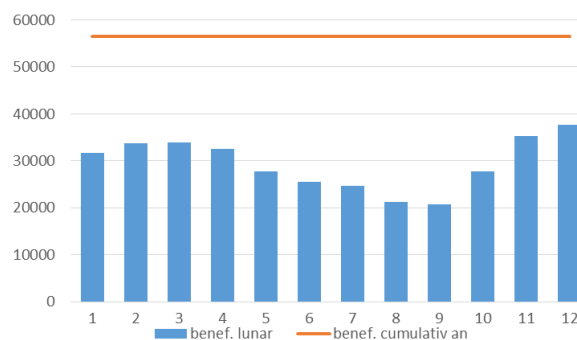
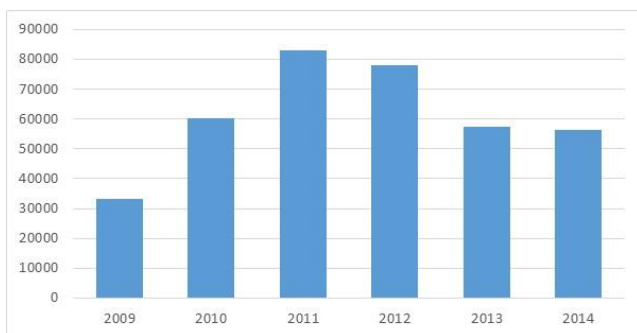
O modificare importantă este în rata cererilor care trec Testul PROXY, astfel după amendamentele legislative din octombrie numărul cererilor care nu sînt acceptate din acest motiv s-a redus cu peste 8 puncte procentuale comparativ cu primul trimestru cînd rata era de 9,5%.

	Trim.I 2014	Trim.II 2014	Trim.III 2014	Trim.IV 2014	Total
	Col., N %	Col., N %	Col., N %	Col., N %	Col., N %
decizii pozitive	79.7%	87.4%	77.3%	86.8%	84.2%
Ajutor social	40.3%	72.4%	51.4%	28.6%	37.8%
doar perioada rece	39.5%	15.0%	25.9%	58.2%	46.4%
decizii negative	20.3%	12.6%	22.7%	13.2%	15.8%
venit>VLMG	8.6%	2.9%	12.0%	10.6%	9.6%
venit<VLMG, eșuat proxy	9.5%	7.4%	8.9%	1.4%	4.6%
cereri incomplete sau inconsistente	2.2%	2.3%	1.8%	1.2%	1.6%
Total cereri / % din total cereri	30582 / 21%	13366 / 9%	17325 / 12%	83605 / 58%	144878 / 100%

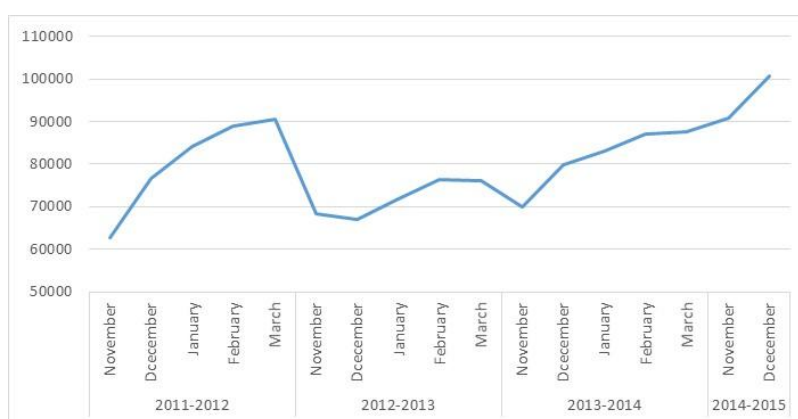
Din numărul total de cereri depuse în anul 2014, doar a cincea parte au fost solicitări din mediul urban, deși circa 40% din populația Republicii Moldova locuiește în orașe. Ratele de succes sînt aproximativ egale după medii de trai și reprezintă 84% din solicitări. Modificări semnificative comparativ cu anii precedenți nu sînt înregistrate.

	Rural	Urban	Total
	Col., N %	Col., N %	Col., N %
decizii pozitive	84.4%	83.7%	84.2%
cereri pozitive	36.9%	41.1%	37.8%
doar perioada rece	47.4%	42.6%	46.4%
decizii negative	15.6%	16.3%	15.8%
venit>VLMG	10.1%	7.7%	9.6%
venit<VLMG, eșuat proxy	4.0%	6.7%	4.6%
cereri incomplete sau inconsistente	1.5%	1.9%	1.6%
Total cereri	114820	30058	144878

Numărul de familii care au beneficiat de cel puțin o plată de ajutor social pe parcursul anului 2014, este de 56,5 mii familii, și este egal cu cel înregistrat în 2013. Diferențele mari între cifrele lunare și cele cumulate pentru un an reprezintă problemele mari de retenție menționate anterior. Figurile de mai jos prezintă numărul beneficiarilor unici pe parcursul unui an (graficul stîng), și diferența dintre acest număr și beneficiarii lunari (graficul drept). În 2014 au fost înregistrate circa 135 mii familii unice beneficiare de prestații, dintre care 78 mii au beneficiat doar de ajutor pentru perioada rece a anului, iar 1400 familii au primit doar ajutor social. Respectiv 55 mii de familii au reușit să se califice atît pentru ajutor social cît și ajutor pentru perioada rece a anului.



În decembrie 2014 numărul beneficiarilor de ajutor pentru perioada rece a anului a depășit pentru prima dată cifra de 100 mii și are șanse bune de a continua creșterea. În lunile noiembrie și decembrie au beneficiat de ajutor pentru perioada rece peste 103 mii familii unice, iar pentru întreaga perioadă a 2014 cifra este de peste 133 mii familii.



Modificarea perioadei de acordare a ajutorului social de la 6 luni la 12 luni este, potențial, o modificare importantă, deoarece poate reduce povara de solicitare atât pentru beneficiari cât și pentru administrare. În rezultat, această modificare ar putea afecta considerabil numărul familiilor, care primesc suport, iar în timp diferența mare dintre numărul lunar de beneficiari și numărul de beneficiari unici pe durata unui an ar trebui să fie redusă.

Tabelul de mai jos conține statistica privind numărul de plăți către familii unice pe parcursul anului 2014 și prestațiile medii. Astfel, peste 50% din familii au primit între 6 și 12 plăți din 12 posibile. Mărimea prestației nu pare să fie factorul determinant pentru durata de beneficiere.

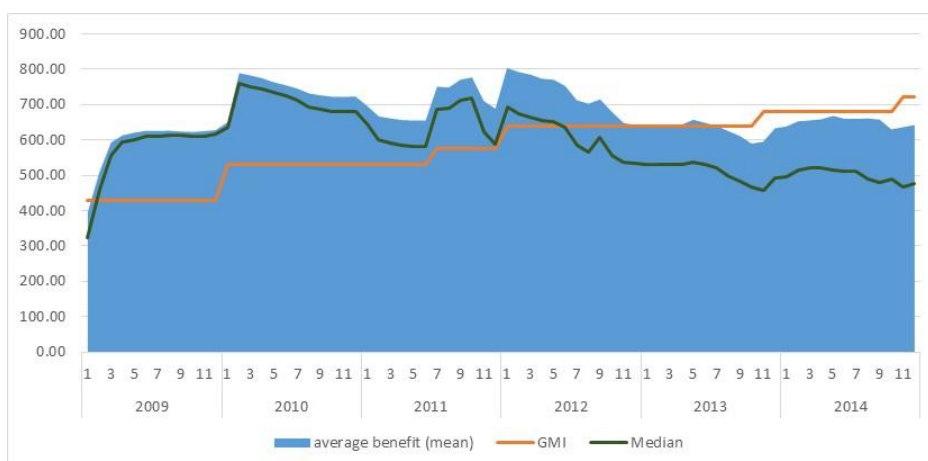
Luni	Numărul de plăți	%	Prestația medie lunară	Mediana prestației
1	5129	9.1%	558.07	396.00
2	8168	14.5%	475.12	281.00
3	4704	8.3%	599.83	423.33
4	4096	7.3%	665.89	522.50
5	3772	6.7%	746.84	607.00
6	5968	10.6%	799.82	682.00
7	3418	6.1%	597.65	463.00
8	2825	5.0%	738.86	594.25
9	3029	5.4%	681.85	539.89
10	4278	7.6%	612.90	457.10
11	3956	7.0%	756.08	584.95
12	7145	12.6%	558.72	437.00

Pe de altă parte, ignorările majorate din salarizare, și în special ignorările din indemnizația

pentru îngrijirea/creșterea copilului și a suportului financiar de stat va permite menținerea prestațiilor și majorarea numărului de beneficiari chiar dacă aceștia primesc și vor primi suport adițional conform altor politici recent implementate de Guvern.

Cu toate acestea, modificarea indicatorilor de bunăstare, în special, dar și ignorarea mai mare a veniturilor pot afecta substanțial numărul beneficiarilor, de aceea, este important de a monitoriza acest aspect.

În anul 2014 prestația medie nu a avut urcări sau scăderi semnificative. Deși în noiembrie VLMG a urcat la 720 lei efectul asupra prestației medii a fost absorbit de calificări mai multe a familiilor cu prestații mici. Diferența în creștere dintre medie și mediană, prezentată în figura de mai jos, trebuie să fie cercetată suplimentar pentru a determina cauzele și necesitatea de intervenție.



Schimbarea raportului dintre VLMG și prestația medie sau mediană este urmare a modificării în componența și mărimea familiilor. Astfel, din 2009 pînă în 2014 mărimea medie a familiei beneficiare de Ajutor social s-a redus cu un membru. În 2014 în mediu o familie beneficiară era compusă din 2,7 membri, iar în 2009 mărimea era de 3,8 membri. Totodată au intrat masiv familiile compuse din pensionari sau care au în componență pensionari, iar prestația calculată pentru aceste tipuri de familie este una relativ mică (vezi tabelul de mai jos). De asemenea, rata familiilor cu copii a scăzut semnificativ și a reprezentat în 2014 puțin peste 50% din total.

	2014			Distribuirea beneficiarilor, %	2009
	Rural	Urban	Total		
Componența familiei	Prestația medie, lei			Distribuirea beneficiarilor, %	Distribuirea beneficiarilor, %
solitar (<vîrsta de pensionare)	449	431	444	19.3%	7.5%
solitar (>vîrsta de pensionare)	229	195	216	12.1%	2.1%
cuplu, 1+ vîrsta de pensionare	326	404	344	3.9%	.5%
alte cupluri	516	558	523	3.5%	1.4%
cuplu + 1copil	819	829	820	3.7%	8.3%
cuplu + 2 copii	1,125	1,076	1,120	4.9%	15.7%
cuplu + 3+ copii	1,633	1,528	1,623	5.3%	15.8%
1 adult + copii	1,009	997	1,006	19.8%	23.6%
alții doar adulți	470	497	477	9.1%	4.6%
alții cu 1+ copii	1,097	1,201	1,115	18.4%	20.4%
Mărimea familiei					
1.00	368	319	352	31.4%	9.5%
2.00	496	537	506	20.6%	13.4%
3.00	827	889	839	16.7%	21.0%
4.00	1,080	1,119	1,086	14.5%	25.9%
5.00	1,296	1,400	1,310	9.3%	17.3%
6+	1,688	2,057	1,733	7.4%	12.9%

Pentru anul 2014 au fost planificate în buget peste 567 mln. lei pentru plata ajutorului social și ajutorului pentru perioada rece a anului. Ulterior bugetul pentru ajutor social a fost redus cu circa 118 mln. lei și aprobat în valoare de 257 mln. lei. Ratele de executare și alți parametri pot fi consultați în tabelul de mai jos.

	planificat	ajustat pe parcursul anului	% reducerii bugetului	finanțat de Ministerul Finanțelor	% executării bugetului planificat inițial	% executării bugetului ajustat
	lei	lei		lei		
Ajutor Social	374,400,000	256,661,700	0.31	224,247,739	0.60	0.87
APRA	192,700,000	137,791,000	0.28	106,850,500	0.55	0.78
Total	567,100,000	394,452,700	0.30	331,098,239	0.58	0.84

Plățile APRA au reprezentat 13% din valoarea Ajutorului social în 2011, dar au devenit 35% în 2013 și s-au păstrat la același nivel pentru a. 2014.

Cumulând efectele modificărilor din anii precedenți cu modificările recente, procentul populației eligibile pentru APRA va crește de la 10% la peste 25%. Acoperirea chintilei inferioare va fi cu mult mai mare de 60%, dar iarăși cu o scădere în procentul plăților care ajung la chintila inferioară.

4.1.9. Ajutoare materiale

Ajutoarele materiale reprezintă o prestație socială acordată din mijloacele Fondului republican și fondurilor locale de susținere socială a populației persoanelor socialmente vulnerabile afectate de sărăcie în cea mai mare măsură sau aflate în condiții deosebit de dificile pe motiv de boală, în urma unor situații excepționale și alte cazuri pe care nu le pot depăși de sine stătător. Activitatea acestor instituții publice este reglementată prin Legea Fondului republican și a fondurilor locale de susținere socială a populației nr. 827-XIV din 18 februarie 2000 și Hotărârea Guvernului nr. 1083 din 26 octombrie 2000 care pune în aplicare această lege.

Veniturile și cheltuielile Fondului republican de susținere socială a populației au fost aprobate prin Legea Bugetului de stat pentru anul 2014 (cu precizarea ulterioară) în sumă totală de 96084,6 mii lei, inclusiv:

- transferuri la fondurile locale pentru susținerea materială a persoanelor defavorizate și alimentarea în cantine de ajutor social – 86000,0 mii lei;
- acordarea de ajutoare materiale nemijlocit din mijloacele Fondului – 8684,6 mii lei;
- asigurarea activității Fondului republican - 1400,0 mii lei.

În perioada de referință la Fondul republican de susținere socială a populației s-au acumulat 98807,6 mii lei, inclusiv transferuri incasate de la operatorii telefoniei mobile – 92959,5 mii lei, de la Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor – 5848,1 mii lei. Soldul la 31 decembrie 2014 a constituit suma de 19335,4 mii lei.

În cadrul legislației în vigoare, mijloacele nominalizate au fost valorificate, în majoritatea lor, pentru acordarea ajutoarelor materiale persoanelor afectate de sărăcie.

Mijloacele Fondului republican, de comun cu cele ale fondurilor locale, au contribuit la realizarea a 6 programe cu destinație specială pentru anumite categorii de persoane defavorizate social. De ajutoare materiale unice au beneficiat:

- 4165 participanți la cel de-al doilea război mondial, soțiile (soții) ai acestora au beneficiat de ajutoare unice către 9 mai în sumă totală de 3695,0 mii lei;
- 16716 familii cu copii au beneficiat de ajutoare unice către 1 iunie în sumă totală de 8174,9 mii lei;

- 9401 foști deportați și deținuți politici au beneficiat de ajutoare materiale unice către 6 iulie 2014 în sumă totală de 6581,1 mii lei;
- 26005 familii cu copii au beneficiat de ajutoare unice pentru școlarizare (1 septembrie) în sumă totală de 13763,7 mii lei;
- 17795 persoane vîrstnice au beneficiat de ajutoare unice către 1 octombrie în sumă totală de 6040,7 mii lei;
- 49362 persoane cu dizabilități au beneficiat de ajutoare unice către 3 decembrie în sumă totală de 19264,4 mii lei.

În total de către fondurile locale în perioada anului 2014 cu titlul „destinație specială” au fost utilizate mijloace financiare în sumă de 57519,8 mii lei.

De asemenea, în perioada de referință Fondul republican a efectuat către fondurile locale transferuri (subvenții) în sumă totală de 36000,0 mii lei, mijloacele fiind utilizate pentru ajutorarea materială curentă a solicitanților, subvenționarea cantinelor de ajutor social, acordarea ajutoarelor materiale unice următoarelor categorii de beneficiari:

- 402 persoane cu dizabilități și familii ai participanților decedați în războiul din Afganistan au primit ajutoare în sumă de 324,7 mii lei;
- 527 persoane cu dizabilități și familii ai participanților decedați în conflictul armat de pe Nistru au primit ajutoare în sumă de 390,5 mii lei;
- 2365 participanți la lucrările de lichidare a consecințelor catastrofei nucleare de la Cernobil au primit ajutoare în sumă de 1669,0 mii lei;
- 59 persoane cu vîrstele împlinite și trecute de 100 ani au primit ajutoare în sumă totală de 295,0 mii lei.

De asemenea, din mijloacele fondurilor au fost utilizate 1959,9 mii lei pentru acordarea serviciilor alimentare la 4112 persoane nevoiașe în 37 cantine de ajutor social.

Nemijlocit din Fondul republican au fost achitate 2323 ajutoare materiale în sumă de 8689,6 mii lei, din care 163 persoane au beneficiat de compensarea cheltuielilor în sumă de 2321,24 mii lei la transportarea corpurilor neînsuflite ale rudelor decedate peste hotare.

Mijloacele menționate ale Fondului republican, în comun cu cele ale fondurilor locale obținute de la casele de schimb valutar, bugetul mun. Chișinău în sumă totală de 111277,14 mii lei au fost utilizate pentru acordarea a 192952 ajutoare materiale persoanelor nevoiașe din categoriile defavorizate social după cum urmează:

Tabelul 4.9. Ajutoare materiale acordate persoanelor nevoiașe în anul 2014

	Categoriile de beneficiari ai ajutoarelor materiale	Nr. de ajutoare	Nr. de titulari	Suma (mii lei)	Mărimea medie, lei
1.	Pensionari – total, inclusiv:	127021	126891	66645.42	525
	a) persoanele care beneficiază de pensii sau alocații sociale pentru dizabilitate	67272	67189	34670.34	515
	b) pensionari singuratici	4890	4980	2262.13	462
	c) persoanele în etate cu vîrstele trecute de 75 ani și neincl. în p. b); total,	29539	29498	13882.69	470
	inclusiv cu vîrstele împlinite și trecute de 100 ani	59	59	295.0	5000
d) alți pensionari neincluși în p. a); b) și c)	25319	25313	15825.26	625	
2.	Persoane inapte de muncă- total, inclusiv:	2276	2276	1821.75	800
	a) neîncadrate în cîmpul muncii din motiv de boală îndelungată pînă la survenirea dizabilității	1348	1348	1171.05	869
	b) aflate în stare de sărăcie extremă și care nu au surse de existență, inclusiv cu comportament asocial (boschetari, etc.)	928	928	650.7	701
3.	Familii cu copii- total, inclusiv:	54708	54670	33413.16	611
	a) cu 3 și mai mulți copii (numeroase)	7337	7326	5275.43	719
	b) cu copii cu dizabilități;	9989	9983	5529.42	554
	c) cu un singur părinte (monoparentale);	9760	9745	5281.05	541
	d) cu copii asupra cărora este instituită tutela/curatela	1966	1965	1523.87	775

	e) alte familii cu venituri mici, neincluse în p. a); b); c) și d)	25656	25651	15803.39	616
4.	Alte persoane (neincluse în compart. 1; 2 și 3) -total, inclusiv:	8947	8946	9396.8	1050
	a) persoane în căutarea unui loc de muncă (șomerii);	349	349	259.71	744
	b) persoane cu merite față de stat (participanții la conflicte armate și lichidarea consecințelor catastrofelor ecologice, persoane cu contribuții valoroase în muncă, etc.);	4455	4454	3508.1	787
	c) persoane eliberate din locurile de detenție, adolescenții (16-18 ani), familii tinere, studenți, alte persoane aflate în situații de dificultate, deportații și deținuții politici reabilitați, neincluși în p.1 și p.2	3980	3980	3307.76	831
	d) persoane care au suportat cheltuieli la transportarea corpului neînsuflețit al rudei (persoanei) decedate peste hotare	163	163	2321.24	14241
TOTAL :		192952	192783	111277.1	577
				4	

Nr. d/o	Scopul solicitării ajutoarelor materiale	Nr. de ajutoare	Nr. de titulari	Suma (mii lei)	Mărimea medie, lei
1.	pentru procurarea produselor alimentare și mărfurilor strict necesare	155494	155339	82682.9	532
2.	pentru procurarea medicamentelor și articolelor protetico-ortopedice, achitarea parțială a serviciilor medicale	36942	36928	25419.7	688
3.	în alte scopuri	516	516	3174.5	6152
TOTAL :		192952	192783	111277.1	577
				4	

Transferuri pentru serviciile cantinelor de ajutor social

Nr. de cantine	Total utilizat (mii lei)	inclusiv:		Nr. de beneficiari titulari ai prânzurilor acordate din mijloacele fondurilor
		din Fondul republican	din fondurile locale	
37	1959.9	1864.8	95.1	4112

Cuantumul mediu al ajutoarelor materiale a crescut cu 14 la sută comparativ cu perioada anului 2013 și a însumat 577 lei.

Circa 74 la sută din mijloacele distribuite la acordarea ajutoarelor materiale au fost utilizate pentru satisfacerea solicitărilor de ameliorare a situației materiale, 23 % - pentru achitarea parțială a serviciilor medicale, procurarea medicamentelor și 3 la sută - altor necesități similare.

4.2. Serviciile sociale

Serviciile sociale reprezintă o formă de suport activ pentru persoanele și familiile aflate în dificultate. Acestea se organizează la nivelul administrației publice locale în funcție de nevoile identificate, de numărul potențialilor beneficiari, de complexitatea situațiilor de dificultate și de gradul de risc social.

Serviciile sociale au menirea de a-i menține persoanei, pe cât de mult posibil, o viață independentă în sînul familiei și comunității, de a mobiliza comunitatea în formarea unor mecanisme eficiente și durabile de combatere a situațiilor de dificultate în care se află persoanele/famiiliile și de a asigura integrarea lor socială, precum și a preveni instituționalizarea lor.

Serviciile sociale, alături de prestațiile sociale, precum și de alte sisteme (opționale) de securitate socială, intervin pentru a permite tuturor persoanelor din comunitate să beneficieze de o viață demnă, cu condiții de trai decente. Ele facilitează accesul tuturor la activități și domenii ale vieții cotidiene (educație, muncă, servicii de sănătate, timp liber, alte resurse ale comunității) și contribuie la soluționarea unor probleme potențial generatoare de excluziune socială.

Sistemul de servicii sociale reprezintă un cadru instituțional structurat, în care activitățile se diversifică pe măsura apariției de noi resurse sau probleme; diversificarea problematicii necesită crearea unui management eficient și eficace de sistem. În perioadă de criză economică, serviciile

sociale reprezintă un instrument pentru combaterea sărăciei și menținerea coeziunii sociale, dar și o sursă suplimentară de locuri de muncă.

4.2.1. Servicii sociale primare

Serviciul asistență socială comunitară a fost instituit la începutul anului 2007 în subordinea structurii teritoriale de asistență socială. Acesta are drept scop prestarea asistenței sociale la nivel de comunitate pentru prevenirea și depășirea situațiilor de dificultate, fiind constituit din șef de serviciu asistent social supervisor, și, asistent social comunitar.

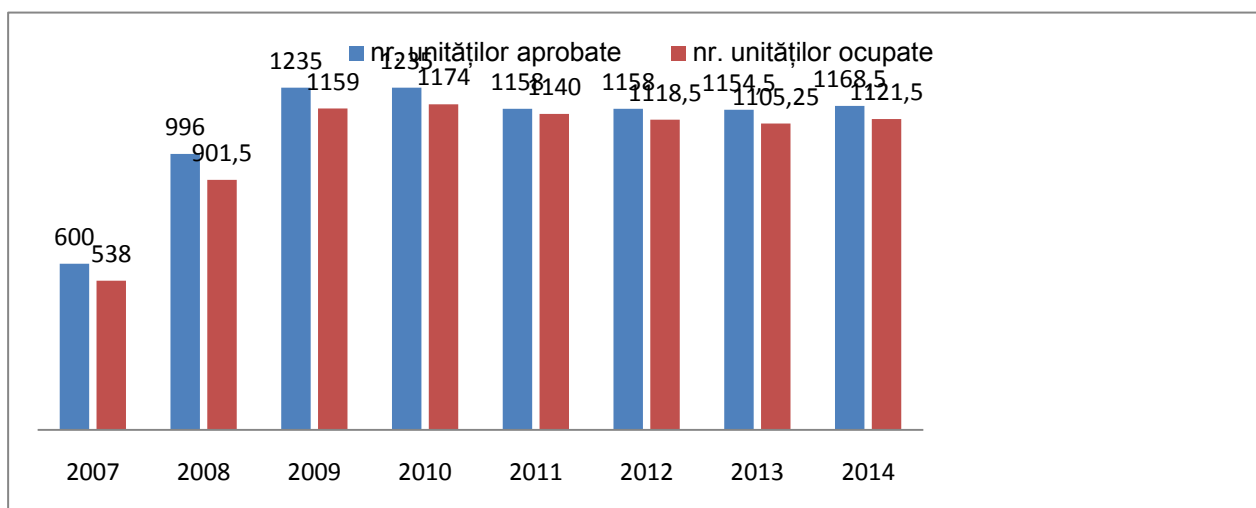
Asistentul social comunitar este un actor important din comunitate, specialist în domeniul asistenței sociale, care identifică persoanele aflate în dificultate, evaluează necesitățile acestora, asigură accesul la serviciile sociale existente la nivel de comunitate și/sau de raion și contribuie la crearea condițiilor pentru o viață decentă, activă și participativă, pentru o viață mai bună. Asistentul social mobilizează comunitatea, colaborează cu administrația publică locală, instituțiile de resort, organizațiile neguvernamentale în scopul soluționării problemelor beneficiarilor, propune și pregătește cazurile pentru referire spre serviciile sociale specializate.

Conform situației la 01.01.2015 în republică erau angajați și activau 1121,5 unități de asistenți sociali comunitari, dintre care 1068,5 unități - femei și 53 unități - bărbați.

Comparativ cu anul 2007 numărul unităților de asistent social aprobate în anul 2014 a crescut semnificativ. Dacă în anul 2007 au activat 538 asistenți sociali (fiind aprobate 600 unități), atunci în 2014 numărul acestora este de 1121,5 unități de asistent social, cu 1168,5 unități aprobate. Aceste cifre scot în evidență și unele probleme care apar în sistem ca fluctuația cadrelor, necorespunderea specializărilor profesionale a personalului angajat cu specificul funcției și lipsa pregătirii profesionale și psihologice.

Figura de mai jos reflectă evoluția serviciului din anul instituirii acestuia - 2007.

Figura 4.5. Evoluția Serviciului de asistență socială comunitară, 2007-2014



Serviciul de îngrijire socială la domiciliu își desfășoară activitatea în conformitate cu Hotărîrea Guvernului nr. 1034 din 31.12.2014 ”Cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru al Serviciului de îngrijire socială la domiciliu și a Standardelor minime de calitate”.

Scopul serviciului este prestarea calitativă a serviciilor de îngrijire la domiciliu, pentru îmbunătățirea calității vieții beneficiarilor.

Serviciul menționat are ca obiective primordiale asigurarea prestării serviciilor calitative de îngrijire la domiciliu pentru facilitarea integrării sociale a beneficiarilor în conformitate cu necesitățile speciale și cu particularitățile de dezvoltare individuală, precum și pentru activizarea

eforturilor proprii, prevenirea instituționalizării prin menținerea persoanelor în mediul familial și comunitar, încurajarea beneficiarilor pentru a duce un mod de viață independent, pe cât este posibil, în familie și comunitate, sensibilizarea opiniei publice cu privire la problemele cu care se confruntă persoanele vârstnice și cele cu dizabilități, mobilizarea comunității pentru soluționarea necesităților cu implicarea voluntarilor, asigurarea evidenței centralizate a potențialilor beneficiari care locuiesc în raza unității teritorial-administrative.

Conform informației prezentate de către structurile teritoriale de asistență socială la finele anului 2014 au activat circa 2409 lucrători sociali, dintre care 2299 - femei și 110 lucrători sociali bărbați care au prestat servicii de îngrijire la domiciliu pentru circa 23166 beneficiari.

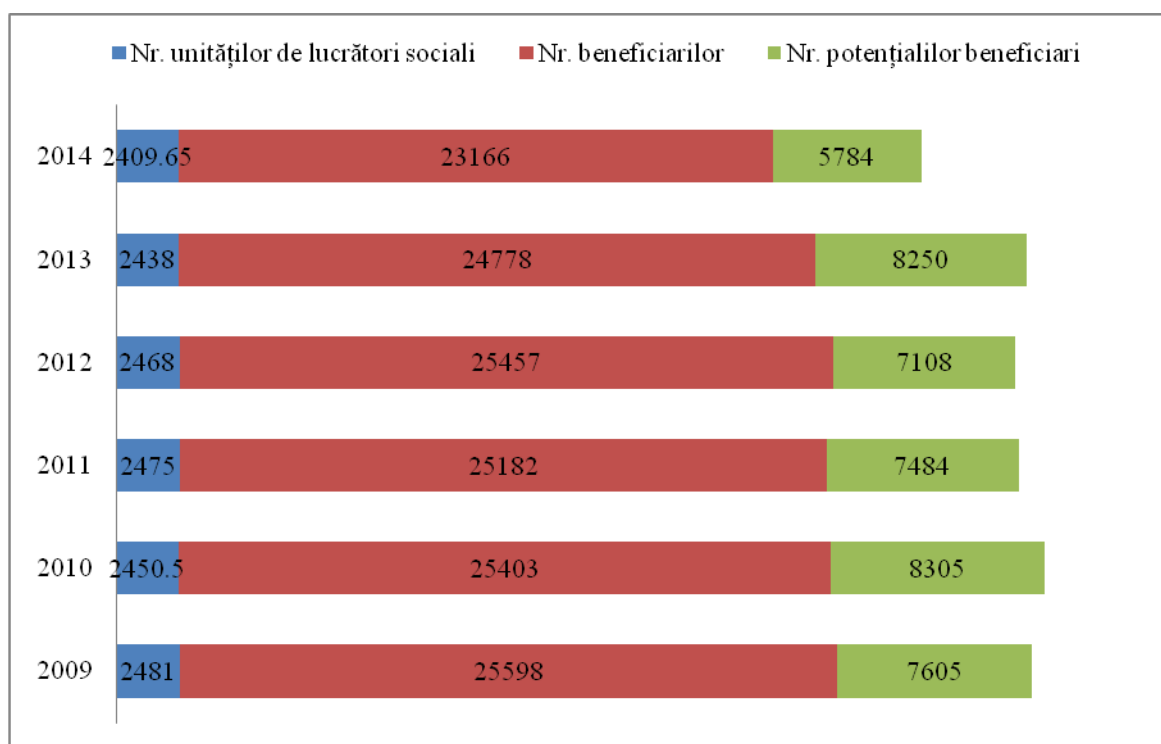
Pe parcursul anilor 2007–2014 numărul beneficiarilor dar și a lucrătorilor sociali a variat neesențial, determinând doar mici creșteri și descreșteri în dependență de numărul beneficiarilor.

De menționat că din numărul total al beneficiarilor, 4256 sînt persoane cu dizabilități.

Numărul potențialilor beneficiari luați în evidența serviciului crește de la an la an. Pentru anul 2014 acesta a constituit 5784, dintre care 957 sînt persoane cu dizabilități.

Autoritățile administrației publice locale întreprind măsuri pentru dezvoltarea serviciului de îngrijire socială la domiciliu în vederea acoperirii unui număr mai mare de solicitanți de îngrijire socială la domiciliu și îmbunătățirea calității serviciilor prestate.

Figura 4.6. Dinamica evoluției Serviciului de îngrijire socială la domiciliu, 2009-2014

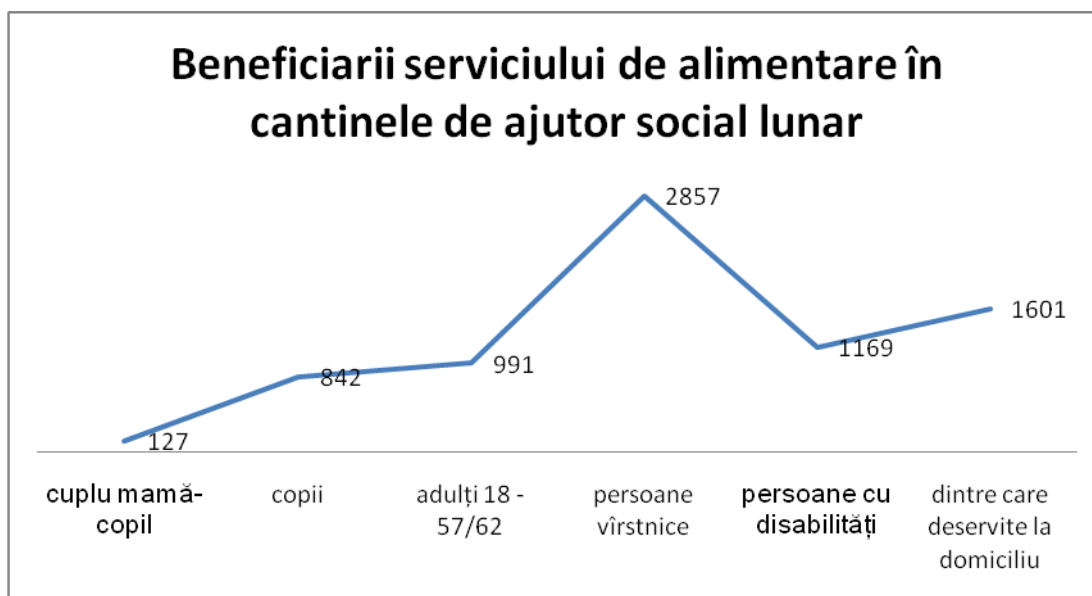


Serviciul de alimentare în cantinele de ajutor social. Cantinele de ajutor prestează servicii gratuite de alimentație persoanelor socialmente vulnerabile, suport pentru persoane (familii), care din cauza lipsei de independență sau lipsei de venit nu pot sa-și asigure alimentarea la domiciliu.

Acest serviciu este creat de către autoritățile administrației publice locale și funcționează în baza subvențiilor alocate din Fondul Republican de Susținere Socială a Populației, precum și mijloacele Fondurilor locale de susținere socială a populației din donații, acțiuni de caritate ale organizațiilor nonguvernamentale.

Beneficiarii acestui serviciu sînt persoanele care au atins vîrsta de pensionare (fără domiciliu, fără susținători legali, fără venituri sau cu venituri mici), persoanele cu dizabilități, copiii pînă la vîrsta de 18 ani (din familiile cu mulți copii, din cele monoparentale și din alte familii considerate socialmente vulnerabile în baza anchetei sociale, întocmite de organele teritoriale de asistență socială). Persoanele pot beneficia de prînzuri gratuite la cantinele de ajutor social pe o perioadă de cel mult 30 de zile în trimestru.

Figura 4.7. Beneficiarii serviciului de alimentare în cantinele de ajutor social

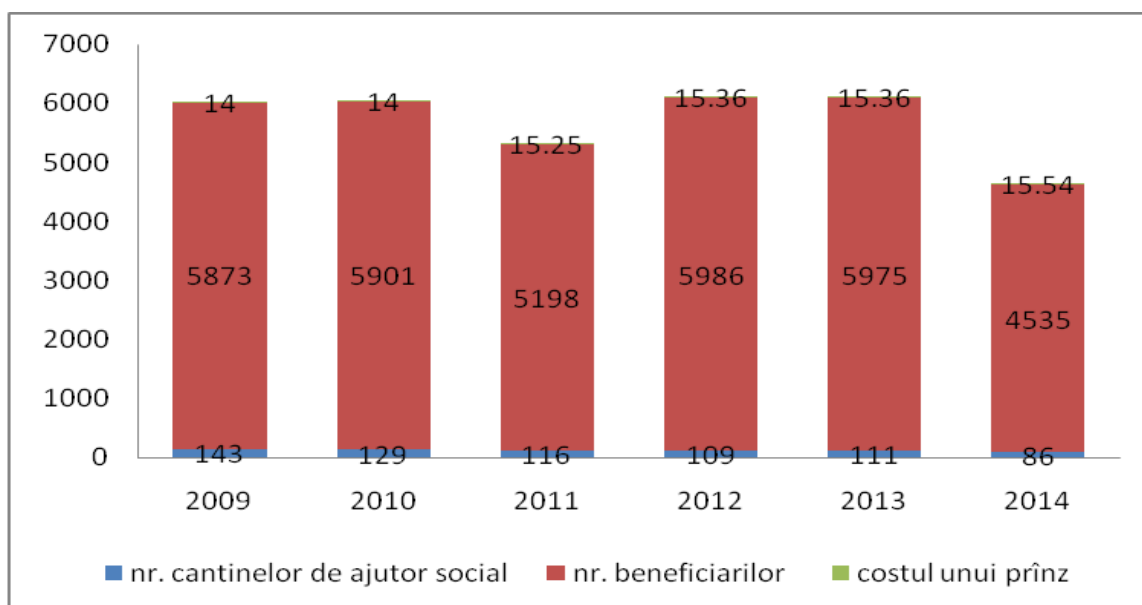


În anul 2014 în republică au activat 86 cantine de ajutor social, care au deservit 4535 beneficiari lunar, inclusiv 1043 persoane cu dizabilități. Din totalul beneficiarilor acestui serviciu, la domiciliu au fost deserviți 1367 persoane.

Din totalul de 4535 beneficiari, au beneficiat de prînzuri calde 2745 persoane vîrstnice.

Conform calculelor efectuate, costul mediu al unui prînz a constituit 15,54 lei/persoană/zi.

Figura 4.8. Dinamica evoluției Serviciului de alimentare în cantinele de ajutor social, 2009-2014



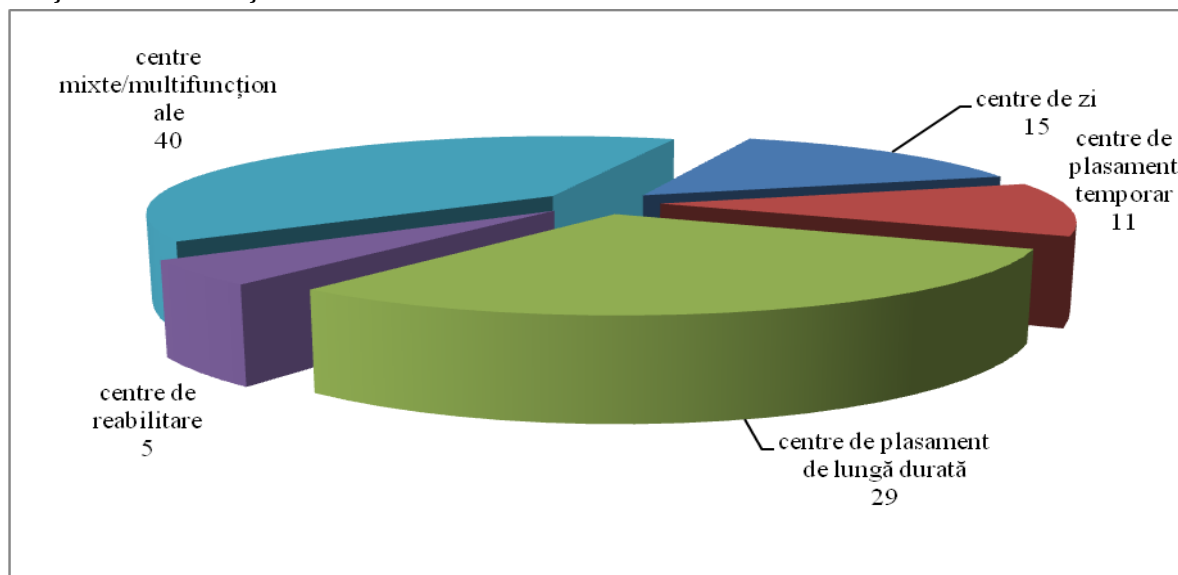
4.2.2. Serviciile sociale specializate

Ca urmare a realizării obiectivelor Programului național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale, este în proces continuu crearea și dezvoltarea serviciilor sociale alternative serviciilor sociale rezidențiale pentru copii și adulți. Acestea au menirea de a menține persoanele sau familia aflate în dificultate într-un cadru organizațional în proximitatea comunității avînd ca obiectiv primordial prevenirea marginalizării, excluderii sociale și facilitarea reintegrării beneficiarilor în mediul familial, în comunitate.

Procesul de prestare a serviciilor sociale condiționează participarea unei echipe de profesioniști: asistenți sociali, asistenți medicali, psihologi și lucrători sociali, ceea ce contribuie la creșterea considerabilă a calității serviciilor sociale.

Conform datelor furnizate de către structurile teritoriale de asistență socială, în anul 2014, în republică au activat 100 instituții sociale care au prestat servicii sociale pentru 7551 persoane/familii adulte și cu dizabilități, dintre care 15 centre de zi, 11 centre de plasament temporar, 40 centre multifuncționale, 5 centre de reabilitare socio-medicală și 29 centre de plasament de lungă durată.

Figura 4.9. Tipurile centrelor ce prestează servicii sociale pentru persoanele adulte și adulți cu dizabilități



De serviciile prestate de către Centrele comunitare multifuncționale beneficiază lunar 2439 persoane, acestea fiind servicii sociale de zi, servicii sociale de plasament de scurtă durată în diferite situații de dificultate, precum în perioada rece a anului. Perioada de intervenție variază în vederea soluționării diferitor probleme de ordin social.

Scopul *Centrelor de plasament de lungă durată* este asigurarea protecției sociale a beneficiarilor pentru depășirea situației de dificultate și îmbunătățirea calității vieții acestora, în baza evaluării necesităților.

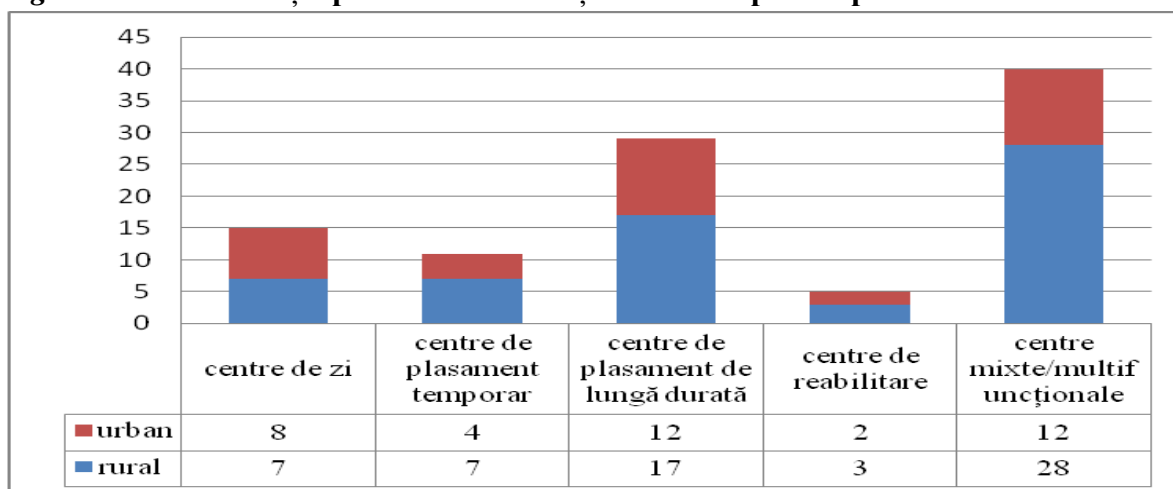
Tipurile de servicii prestate în cadrul Centrelor de plasament: alimentație, plasament, asistență medicală, asistență igienico-sanitară, consiliere psihologică, agrement, reabilitare, organizarea și asigurarea înmormîntării beneficiarilor conform prevederilor contractuale. De serviciile Centrelor de plasament de lungă durată în anul 2014 au beneficiat 764 persoane lunar.

Un alt tip de serviciu ce promovează conceptul menținerii beneficiarilor/persoanelor aflate în dificultate în familie și comunitatea de origine sînt *Centrele de zi*, de serviciile cărora în anul 2014 au beneficiat lunar 2873 persoane.

Scopul Centrelor este de a presta servicii specializate în vederea asigurării activităților de îngrijire, reabilitare și (re)integrare socială a persoanelor vîrstnice, în baza evaluării necesităților, în regim de zi.

Tipurile de servicii prestate în cadrul Centrului sînt de alimentație, după caz - asistență pentru respectarea igienei personale, consiliere psihologică, asistență juridică, agrement, reabilitare, (re)integrare socială, kinetoterapie.

Figura 4.10. Distribuția pe mediu a instituțiilor sociale pentru persoanele vîrstnice



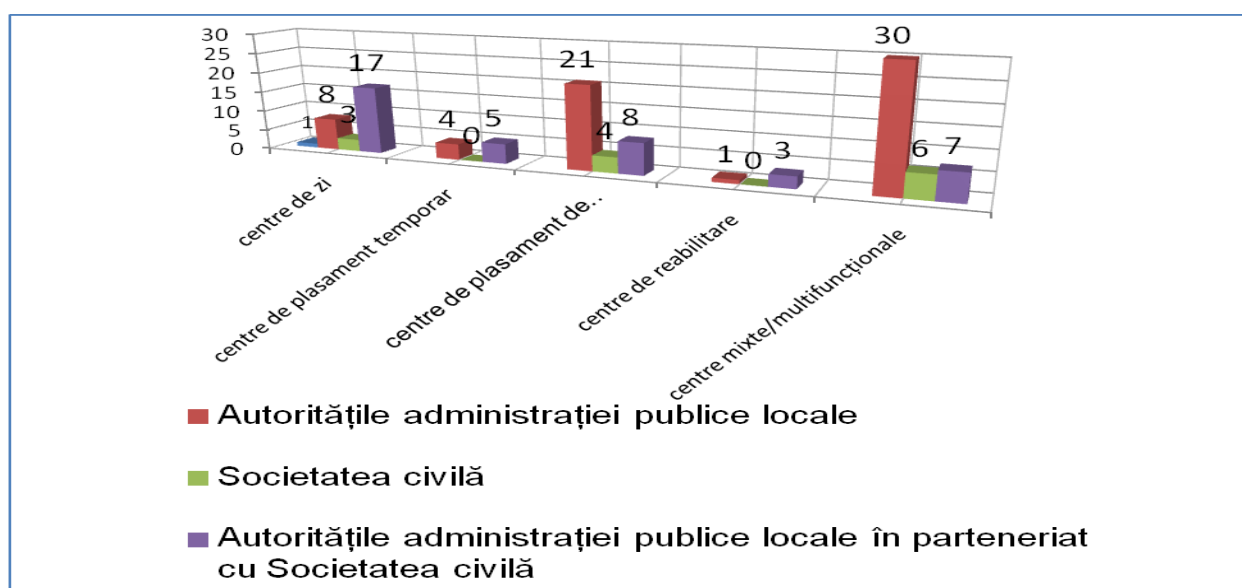
Se observă o reorientare a serviciilor sociale spre comunitățile rurale. Din 40 de Centre comunitare multifuncționale, care prestează servicii de zi și servicii de plasament temporar, 28 centre se află în mediul rural și 12 centre se află în mediul urban.

Referitor la amplasarea Azilurilor/Centrelor de plasament de lungă durată de menționat, că 17 din totalul de 29 aziluri sînt amplasate în mediul rural și 12 sînt amplasate în mediu urban, acestea deservesc și beneficiari din alte localități ale raionului respectiv.

Din totalul de 100 centre, 74 instituții sînt finanțate de către autoritățile administrației publice locale, 26 – de către organizații donatoare naționale și internaționale.

Remarcăm că, în cazul centrelor de zi, o pondere mai mare o are susținerea financiară oferită de către societatea civilă – 8 centre (din 15 centre de zi), pe cînd centrele multifuncționale și centrele de plasament de lungă durată sînt preponderent susținute financiar de către autoritățile administrației publice locale – 36 centre multifuncționale (din 40 centre) și respectiv 21 centre de plasament de lungă durată (din 29).

Figura 4.11. Finanțarea serviciilor sociale



În acest context, necesitatea creării și consolidării serviciilor sociale se remarcă în problemele sociale complexe cu care se confruntă comunitatea și gradul de implicare a acesteia în susținerea persoanelor sau familiilor aflate în dificultate. Astfel, se evidențiază interesul sporit al autorităților administrației publice locale în prevenirea și depășirea problemelor sociale, reintegrarea socială a persoanelor aflate în situații de dificultate, precum și dezvoltarea a unui sistem coerent și unitar de suport acordat persoanelor și familiilor aflate în dificultate.

Birouri Comune de Informații și Servicii

La 30 august 2013 prin Hotărârea Guvernului nr. 661 a fost aprobat Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea Biroului Comun de Informații și Servicii (în continuare BCIS).

Biroul se instituie prin decizia autorității administrației publice locale de nivelul al doilea și organizează activități de prestare a serviciilor publice în raza unității administrativ-teritoriale respective.

Biroul prestează servicii populației din localitățile urbane și rurale, inclusiv femeilor și grupurilor vulnerabile, care, din anumite motive, au acces redus la acestea.

Prestarea serviciilor prin intermediul BCIS-lui nu substituie activitatea propriu-zisă a autorității administrației publice locale prestatoare de servicii. Solicitantul poate beneficia de serviciile în cauză și direct de la structura din subordinea autorității administrației publice respective sau de la prestatorul privat/asociația obștească.

Activitatea Biroului este asigurată de personalul existent în cadrul prestatorilor de servicii (serviciile publice desconcentrate ale ministerelor, altor autorități publice centrale, serviciile descentralizate ale autorităților administrației publice locale), prestatorilor privați sau asociațiilor obștești.

Conform informațiilor parvenite din teritoriu, BCIS funcționează în 25 raioane: Anenii Noi, Briceni, Călărași, Căușeni, Cimișlia, Comrat, Criuleni, Dondușeni, Dubăsari, Glodeni, Nisporeni, Orhei, Rezina, Rîșcani, Sîngerei, Soroca, Strășeni, Șoldănești, Ștefan Vodă, Telenești, Ungheni, Fălești, Edineț, Ialoveni și Cantemir (nu a prezentat raportul).

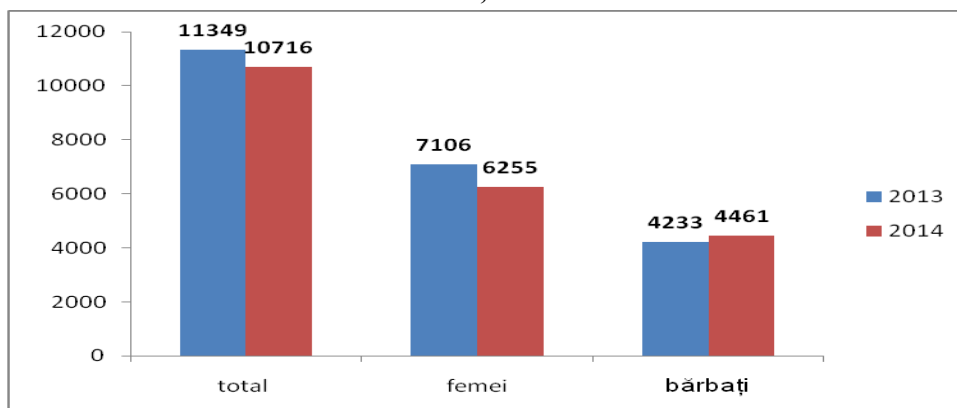
În patru raioane BCIS a fost instituit/creat dar nu a funcționat pe parcursul anului 2014: Florești, Drochia, Leova, Cahul.

Pe parcursul anului 2014 de serviciile prestate de către BCIS au beneficiat circa 10716 persoane, dintre care 6255 femei și 4461 bărbați. Din totalul acestora circa 6632 persoane au fost din mediul rural.

De asemenea, au fost organizate 347 de întâlniri la nivel de raion și 389 de deplasări ale echipelor mobile în localitățile rurale la solicitarea autorităților administrației publice locale.

Comparativ cu anul 2013 observăm o micșorare a numărului de beneficiari pe parcursul anului 2014 cu circa 600 de persoane. În structura de gen observăm că în anul 2014 au crescut adresările din partea bărbaților în raport cu adresările din anul 2013 cu 228 persoane și au scăzut adresările din partea femeilor cu 851.

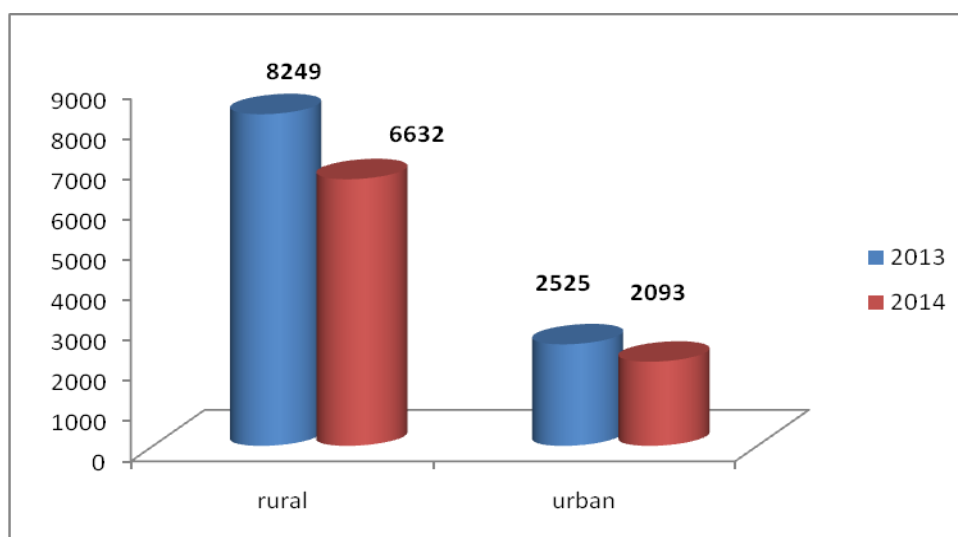
Figura 4.12. Numărul beneficiarilor BCIS, 2013-2014



Din analizele efectuate se observă, că există o tendință de multiplicare a modelului BCIS ceea ce denotă, că autoritățile administrației publice locale de nivelul al doilea conștientizează necesitatea și importanța „ghișeului unic” de informații, care au scopul de a eficientiza activitatea serviciilor publice.

În figura de mai jos putem vizualiza repartizarea pe mediu rural și urban a beneficiarilor BCIS pentru anii 2013-2014.

Figura 4.13. Numărul beneficiarilor BCIS diseminat pe nivelul rural și urban



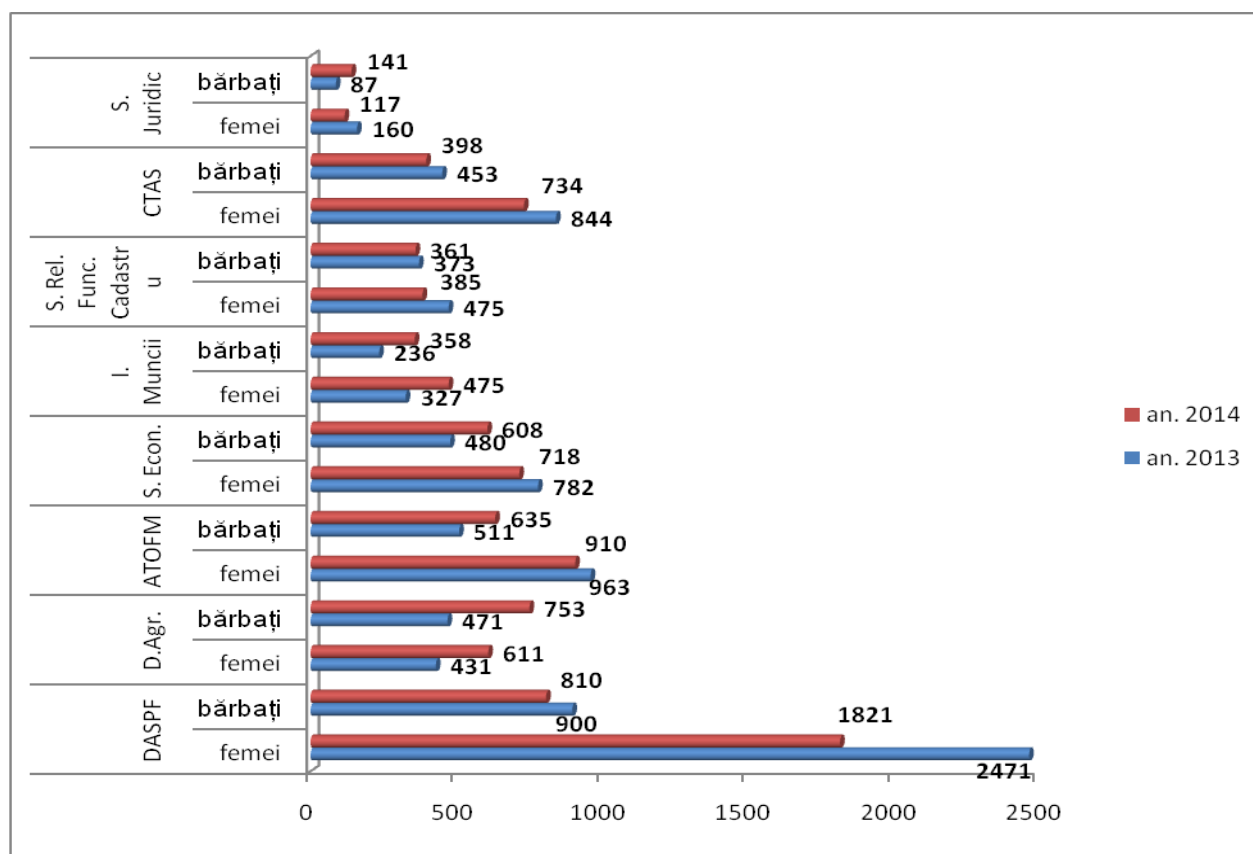
Prestatorii publici de servicii, membri ai BCIS, sînt structurile teritoriale de asistență socială, direcțiile agricultură, economie și investiții capitale, oficiul teritorial de ocupare a forței de muncă, oficiile teritoriale ale inspecției muncii, serviciile relații funciare și cadastru, oficiile teritoriale de asigurări sociale, oficiile teritoriale ale inspectoratului fiscal, serviciile juridice, agențiile teritoriale de asigurări în medicină sau centrele medicilor de familie, oficiile teritoriale ale stării civile, serviciile teritoriale protecție civilă și situații excepționale, inspecția ecologică, direcția învățămînt, tineret și sport.

Conform analizelor, s-a constatat că în calitate de prestatori în cadrul BCIS sînt nu doar serviciile publice ci și diverse organizații neguvernamentale ce promovează drepturile femeilor. Prestatorii privați de servicii în componența BCIS sînt în r-le Comrat, Dubăsari și Rîșcani.

Pe parcursul anului 2014 structurile teritoriale de asistență socială au acordat consultații și servicii pentru circa 2631 de persoane, dintre care 1821 femei și 810 bărbați.

În diagramă putem vizualiza volumul informațiilor și serviciilor oferite de către principalii prestatori în cadrul BCIS pentru anii 2013 – 2014.

Figura 4.14. Volumul informațiilor și serviciilor prestate de către prestatorii BCIS, 2013 - 2014



Concluzionăm că, BCIS-urile reprezintă un model exemplu de implicare activă a cetățenilor în viața societății, are capacitatea de a furniza informația și serviciile oferite de prestatorii publici din cadrul autorităților administrației publice locale de nivelul al doilea, serviciile desconcentrate și prestatori privați persoanelor care sînt în diverse situații de dificultate, pentru ca aceștia să-și găsească răspuns și soluții la probleme și pentru a fi ghidate să acționeze ca membri activi în comunitate.

Colaborarea cu societatea civilă în domeniul serviciilor sociale

În cadrul proiectului ”Dezvoltarea serviciilor de îngrijire la domiciliu în partea de Nord a Republicii Moldova 2013-2015”, implementat de către AO ”Homecare” în colaborare cu Caritas Republica Cehia cu suportul financiar al Republicii Ceha prin programul ”Cooperare Ceha de Dezvoltare” în mun. Bălți a fost desfășurat cursul de instruire pentru următoarele categorii: nurse, reprezentanții APL-urilor, reprezentanții ONG-urilor, asistenți sociali/lucrători sociali.

O alta activitate importantă care s-a desfășurat în cadrul proiectului ”Dezvoltarea serviciilor de îngrijire la domiciliu în partea de Nord a Republicii Moldova 2013-2015” implementat de către AO ”Homecare” în parteneriat cu Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a fost elaborarea și publicarea Suportului de curs pentru formarea inițială a competențelor lucrătorilor sociali. Obiectivul major al publicației a constituit cuprinderea într-un modul de instruire a componentelor teoretice și aplicațiilor practice în acest domeniu.

Pe parcursul anilor 2013-2014 organizația internațională HelpAge International în Moldova și Asociația „Gender-Centru” în parteneriat cu Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, în cadrul proiectului „Tăcerea nu e o soluție: Abuzul asupra vîrstnicilor în Republica Moldova”, au organizat seminare de instruire a specialiștilor, abilitați cu competențe de prevenire și combatere a

abuzului asupra vîrstnicilor și violenței în familie, în 8 raioane din țară (mun. Bălți și raioanele Cahul, Basarabeasca, Leova, Cimișlia, Ialoveni, Orhei și Comrat). În cadrul acestor instruirii angajații Inspectoratului General de Poliție, reprezentanții ministerului, ai societății civile au sistematizat cadrul normativ existent și au prezentat acțiuni reale de prevenire și combatere a abuzului asupra vîrstnicilor și violenței în familie.

4.2.3. Servicii de ocrotire rezidențială

Asistența socială a persoanelor în etate și cu dizabilități constituie un ansamblu de măsuri de natură socială în vederea depistării, evaluării, intervenției, adaptării și integrării sociale a persoanelor care prezintă o serie de deficiențe de natură intelectuală, senzorială, fizică, psihică, comportamentală sau de limbaj, precum și a persoanelor aflate în situații de risc din cauza mediului în care trăiesc, resurselor insuficiente de subzistență sau prezenței unor boli cronice ori a unor fenomene nocive.

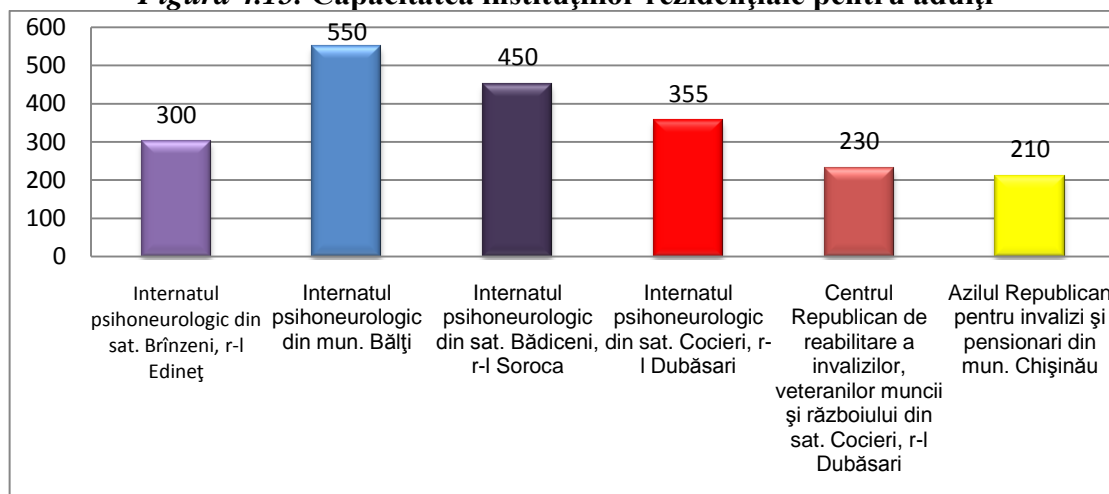
Altfel spus, asistența socială reprezintă un șir de servicii sociale, medicale, psihologice orientate spre susținerea temporară sau de lungă durată a individului aflat în dificultate în vederea prevenirii, limitării sau înlăturării efectelor permanente sau temporare care pot genera marginalizarea sau excluderea socială.

Serviciile sociale rezidențiale constituie o parte componentă a sistemului de asistență socială. Prin esență ele continuă a fi una dintre cele mai solicitate și costisitoare forme de îngrijire, prin care se acordă asistență persoanelor în etate și persoanelor cu dizabilități care, din cauza anumitor circumstanțe, sînt limitate în posibilitățile de participare la viața socială în aceeași măsură cu alte persoane.

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei este coordonator și asigură buna funcționare a 6 instituții sociale rezidențiale pentru adulți: 2 instituții pentru persoane în etate și persoane adulte cu dizabilități fizice (profil somatic), amplasate în municipiul Chișinău și raionul Dubăsari și 4 instituții pentru persoane adulte cu dizabilități psihosociale (profil psihoneurologic), amplasate în municipiul Bălți, satul Cocieri (r. Dubăsari), comuna Bădiceni (r. Soroca) și satul Brînzei (r. Edineț).

Instituțiile rezidențiale subordonate ministerului sînt instituții prestatoare de servicii sociale cu specializare înaltă și oferă beneficiarilor săi, în conformitate cu necesitățile speciale și particularitățile de dezvoltare individuală, protecție socială prin prestarea de servicii socio-medice, plasament temporar sau de lungă durată, îngrijire, alimentație, asigurare cu îmbrăcăminte și încălțăminte, terapie ocupațională, activități culturale, kinetoterapie, asistență medicală etc. Capacitatea instituțiilor subordonate per ansamblu constituie 2095 paturi, dintre care 1665 aparțin internatelor psihoneurologice.

Figura 4.15. Capacitatea instituțiilor rezidențiale pentru adulți



Sursa: MMPSF

Finanțarea instituțiilor se efectuează din contul bugetului de stat, a mijloacelor și fondurilor speciale constituite din sumele oferite de sponsori, organizații neguvernamentale și religioase, persoane fizice și juridice și cota parte a venitului persoanelor plasate în acest tip de serviciu. Contribuția beneficiarilor este o condiție obligatorie reglementată de legislație, care pentru beneficiarii de pensii de asigurări sociale constituie 75% din pensia stabilită, dar care este neînsemnată luând în considerație costul întreținerii unei persoane în instituție. Pentru beneficiarii care nu au participat în calitate de contribuabili la fondul de asigurări sociale întreținerea este gratuită, ceea ce atrage după sine cheltuieli considerabile.

Astfel, costul de întreținere a unui beneficiar în instituțiile sociale cu profil psihoneurologic pe parcursul anului 2014 a constituit în mediu circa 4164 lei/lunar, cu 14,3% mai mult față de anul precedent, iar în instituțiile cu profil somatic circa 6837 lei/lunar, cu 23,6% mai mult față de anul precedent.

Tabelul 4.10. Costul mediu de întreținere a unui beneficiar în instituțiile sociale în anul 2014

Costul mediu de întreținere a unui beneficiar/an, mii lei		
Tipul instituției	Aprobat/precizat	Efectiv
Instituții specializate în îngrijirea persoanelor în etate și cu dizabilități fizice	66,90	82,04
Instituții specializate în îngrijirea persoanelor adulte cu probleme de sănătate mentală	48,81	49,97

Sursa: MMPSF

Întreținerea beneficiarilor în instituții se realizează în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 506 din 11.05.2006 privind aprobarea normelor naturale pentru întreținerea persoanelor cazate în instituțiile sociale și Hotărârii Guvernului nr. 520 din 15.05.2006 privind aprobarea normelor de cheltuieli în bani pentru întreținerea persoanelor cazate în instituțiile sociale.

Tabelul 4.11. Cheltuielile efective pentru alimentație, medicamente și materiale de pansament pentru întreținerea unei persoane cazate în instituțiile sociale, anul 2014

Denumirea instituției	Cheltuieli efective pentru alimentație, lei/an	Cheltuieli efective pentru medicamente și materiale de pansament, lei/an
Internatul psihoneurologic, s. Brînzeni, r-nul Edineț	4065,0	652,4
Internatul psihoneurologic, mun. Bălți	5793,7	643,3
Internatul psihoneurologic, com. Bădiceni, r-nul Soroca	5904,8	803,4
Internatul psihoneurologic, com. Cocieri, r-nul Dubăsari	4859,8	776,2
Azilul republican pentru invalizi și pensionari, mun. Chișinău	1973,6	455,2
Centrul republican de reabilitare a invalizilor, veteranilor muncii și războiului, com. Cocieri, r-nul Dubăsari	2135,3	439,8

Sursa: MMPSF

Prin serviciile prestate, instituțiile rezidențiale organizează și contribuie la formarea și dezvoltarea sistemului de reabilitare medico-socială a persoanelor cu dizabilități, în scopul de a

ajuta aceste persoane să atingă și să mențină un nivel optim de activitate fizică, intelectuală, psihică, socială, profesională și obținerea unei independențe sporite.

Deși statul asigură promovarea unei politici naționale de incluziune socială a persoanelor care se află în dificultate, schimbările care s-au produs în societate pe parcursul ultimilor ani determină faptul ca persoanele vulnerabile să se afle într-o situație de dificultate generatoare de marginalizare sau excluziune socială și să devină dependente de ajutorul terțiar. În consecință, de cele mai multe ori, se impune plasarea persoanei într-o instituție socială rezidențială, ca unica soluție de asigurare a unui trai decent.

Dreptul la asistență socială, inclusiv la servicii sociale, conform Legii asistenței sociale nr. 547 – XV din 25 decembrie 2003, Legii nr. 123 din 18 iunie 2010 cu privire la serviciile sociale, se stabilește în mod individual, în baza evaluării necesităților persoanei/familiei, confirmate prin ancheta socială și prin alte acte constatatoare și nu exonerează persoana de responsabilitate pentru sine și pentru propria familie.

Referirea cazurilor spre serviciile sociale cu specializare înaltă de tip rezidențial dezvoltate la nivel național, conform Legii cu privire la serviciile sociale și Mecanismului de referire al cazului în sistemul de servicii sociale, este o activitate realizată pentru un număr relativ redus de persoane care au probleme de înaltă complexitate și gravitate, preponderent lipsite de întreținători legali, domiciliat pe teritoriul Republicii Moldova în condițiile legii. Referirea se efectuează, de regulă, de către structurile teritoriale de asistență socială la propunerea asistentului social comunitar numai dacă sînt motive întemeiate de a considera că serviciile medicale și sociale dezvoltate la nivel local nu pot satisface necesitățile solicitanților. Cazul referit este însoțit de un set de documente reglementat de legislație care confirmă starea sănătății, statutul social și oportunitatea intervenției date.

Pe parcursului anului 2014 Direcțiile/Secțiile teritoriale de asistență socială au referit 168 cazuri spre serviciile sociale cu specializare înaltă subordonate ministerului, dintre care, conform criteriilor de eligibilitate, au fost luate în evidență 97 persoane. Tot în această perioadă au fost eliberate 71 îndreptări de cazare.

Numărul solicitanților de servicii cu specializare înaltă rămîne practic constant, datorită faptului că serviciile sociale la nivel local destinate persoanelor cu dizabilități mentale sînt încă puțin dezvoltate, iar cele existente, sînt, preponderent, amplasate în localitățile urbane (tabelul ???).

Tabelul 4.12. Dinamica beneficiarilor plasați în instituțiile rezidențiale din subordinea MMPSF, pentru persoane adulte, 2009 – 2014

Categoriile de beneficiari	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Persoane în etate și persoane cu dizabilități fizice	416	392	364	335	322	347
Față de anul precedent, %	-3,3	-5,8	-7,1	-8	-9,6	7,2
Persoane adulte cu dizabilități mentale	1690	1700	1688	1687	1677	1712
Față de anul precedent, %	-0,65	0,6	-0,7	-0,1	-0,6	2,04
Total, persoane	2106	2092	2052	2022	1999	2059
Dinamica beneficiarilor față de anul precedent, %	-1,17	-0,66	-1,9	-1,5	-1,2	2,91

Sursa: rapoartele instituțiilor rezidențiale

De menționat, că instituționalizarea beneficiarilor depinde de mișcarea lor (frecvența eliberării locurilor în instituție). Astfel, durata medie de aflare a unei persoane în instituția rezidențială este, în medie, de circa 9,6 ani în internatele psihoneurologice și de 7,4 ani în cele cu profil somatic.

În instituțiile cu profil somatic circa 55% din beneficiari sînt persoane în etate, pe cînd în instituțiile cu profil psihoneurologic circa 85% sînt persoane adulte cu dizabilități psihosociale. Din

numărul total de beneficiari circa 554 sînt persoane cu dizabilități severe, 989 - persoane cu dizabilități accentuate și 11 persoane cu dizabilități medii.

Serviciile socio-medicele sînt prestate de o echipă multidisciplinară de specialiști calificați, fapt ce contribuie la creșterea calității și eficienței serviciilor prestate. În anul 2014 în cadrul instituțiilor rezidențiale cu profil psihoneurologic au activat circa 743 angajați, în cadrul instituțiilor rezidențiale cu profil somatic - circa 246 angajați.

Tabelul 4.13. Unitățile de personal ale instituțiilor sociale, anul 2014

Denumirea instituției	Aprobat unități conform schemei de încadrare	Angajat efectiv, unități	Cheltuieli efective a fondului de salariu, mii lei
Internatul psihoneurologic, s. Brînzeni, r-nul Edineț	144,0	144,0	4942,1
Internatul psihoneurologic, mun. Bălți	243,0	233,0	7850,4
Internatul psihoneurologic, com. Bădiceni, r-nul Soroca	209,0	207,5	6995,4
Internatul psihoneurologic, com. Cocieri, r-nul Dubăsari	160,0	158,5	5884,1
Azilul republican pentru invalizi și pensionari, mun. Chișinău	116,5	111,25	3691,8
Centrul republican de reabilitare a invalizilor, veteranilor muncii și războiului, com. Cocieri, r-nul Dubăsari	135,0	133,5	4996,4

Sursa: MMPSF, rapoartele instituțiilor rezidențiale

În scopul îmbunătățirii competențelor profesionale, angajații beneficiază de formare profesională continuă în domeniile proprii de activitate, inclusiv în domeniul securității muncii și alte domenii relevante. Deși administrațiile instituțiilor conlucrează cu Oficiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă pentru suplinirea funcțiilor vacante, totuși există un deficit de personal medical mediu și superior în instituțiile amplasate în localitățile rurale, iar salariile joase fac puțin atractive posturile vacante din aceste instituții.

Ținînd cont de faptul că serviciile prestate în cadrul instituțiilor sociale rezidențiale sînt orientate spre reabilitarea medicală, profesională și socială a beneficiarilor pentru a obține un grad de independență mai mare, un rol important i se atribuie dezvoltării atelierelor ergoterapeutice în cadrul instituțiilor rezidențiale prestatoare de servicii sociale pentru adulți, în activitățile cărora sînt antrenați beneficiarii.

Toate produsele obținute din activitățile de ergoterapie, de regulă, sînt utilizate pentru necesitățile curente în instituțiile date.

Pornind de la faptul că Republica Moldova este angajată plener în procesul de racordare la valorile și standardele europene, printre prerogativele statului în domeniul asistenței sociale este incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități și eficientizarea sistemului de servicii sociale astfel încît sistemul să devină cost-eficient și să acopere necesitățile tuturor persoanelor care au nevoie de sprijin social. Astfel, tot mai des pe agenda politicilor promovate este înaintată problema dezinstituționalizării beneficiarilor instituțiilor rezidențiale pentru adulți și crearea unui mecanism de prevenire a instituționalizării la nivelul fiecărei unități-administrativ teritoriale separat.

În perioada 2010-2014 s-a acordat o atenție deosebită reglementării și pilotării serviciilor sociale comunitare pentru persoanele cu dizabilități în vederea realizării prevederilor art. 19 al Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, ratificată de Republica Moldova prin

Legea nr. 166-XVIII din 09 iulie 2010. Astfel, în vederea creării unui sistem armonios de integrare socială a persoanelor cu dizabilități mentale, se dezvoltă treptat servicii alternative celor rezidențiale. În acest sens, în parteneriat cu diverși actori sociali, au fost elaborate și aprobate regulamente de organizare și funcționare și standarde minime de calitate pentru o gamă mai largă de servicii noi de tip comunitar destinate persoanelor cu dizabilități: serviciul social „Locuință protejată”; serviciul social „Casă comunitară”; serviciul social „Echipa mobilă”; serviciu social „Asistență personală”; serviciului social „Respiro”, etc. Serviciile sociale alternative celor rezidențiale vin să asigure asistență și sprijin persoanelor pentru a duce un mod de viață, pe cât este posibil, independent și decent într-un mediu cât mai aproape de cel familial.

Totuși, anual se înregistrează un număr relativ mic de cazuri reintegrate în comunitate, fapt determinat, în mare parte, de insuficiența dezvoltării serviciilor sociale și medicale integrate, care ar acoperi nevoile persoanelor ce părăsesc instituțiile rezidențiale, sau, uneori, de lipsa lor în totalitate, incapacitatea economică/nedorința rudelor de a lua în grijă o persoană cu nevoi speciale și imaginea pe care persoanele cu probleme de sănătate mentală o au în societate (de cele mai dese ori sînt considerați ca periculoși, inapți, imprezizibili și sînt evitați de societate). Aceste aspecte fac problematică realizarea procesului de dezinstituționalizare și (re)integrare socială a beneficiarilor instituțiilor rezidențiale.

În total, pe parcursul anului 2014 din cadrul internatelor cu profil psihoneurologic subordonate ministerului au fost dezinstituționalizați, în scopul reintegrării în familie și comunitate 13 beneficiari.

Reieșind din faptul că, la moment instituțiile rezidențiale de asistență socială sînt dezvoltate la nivel național (în special cele specializate în îngrijirea persoanelor cu dizabilități mintale), în esență, ele rămîn a fi o necesitate inevitabilă. Unul din obiectivele trasate este reformarea, eficientizarea și modernizarea serviciilor sociale cu specializare înaltă dezvoltate la nivel național pentru asigurarea calității, eficienței și eficacității serviciilor prestate, odată cu aceasta sporind bunăstarea individuală și calitatea vieții beneficiarilor.

În contextul ratificării Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, și în scopul realizării prevederilor *Articolului 12 al Convenției - Recunoaștere egală în fața legii*, a fost inițiată reforma privind ajustarea cadrului normativ în vederea recunoașterii capacității juridice a persoanelor cu dizabilități și a faptului că persoanele cu dizabilități se bucură de asistență juridică în condiții de egalitate cu ceilalți, în toate domeniile vieții. În acest context menționăm elaborarea conceptului Serviciului Național de Patronaj, serviciu alternativ tutelei. Totodată în scopul punerii în aplicare a prevederilor *Articolului 19 al Convenției - Viață independentă și integrare în comunitate*, cu suportul unei echipe de experți, sub egida OMS Moldova pentru Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei și Ministerul Sănătății al Republicii Moldova a fost realizat un Studiu privind evaluarea necesităților beneficiarilor pentru un trai în comunitate din cadrul instituțiilor de sănătate mintală din Republica Moldova. Reieșind din recomandările experților privind necesitatea reformării IPN din țară a fost elaborat un concept al Planului pentru dezinstituționalizare și prevenirea instituționalizării persoanelor adulte cu dizabilități psihosociale din cadrul Internatelor psihoneurologice, care urmează a fi supus consultărilor publice și aprobării.

Dezinstituționalizarea este un proces care presupune dezvoltarea unor servicii individualizate, de înaltă calitate la nivelul comunității, inclusiv a celor menite să prevină instituționalizarea, și transferarea resurselor de la instituțiile rezidențiale pe termen lung către noile servicii, în scopul de a le asigura dezvoltarea durabilă pe termen lung.

4.2.4. Servicii de recuperare/reabilitare și tratament balneo-sanatorial

Reabilitarea/recuperarea persoanelor în vîrstă și celor cu dizabilități, se efectuează în Centrul de reabilitare „Victoria” din or. Sergheevca, regiunea Odessa, Ucraina, și în Centrul republican pentru recuperarea sănătății invalizilor și pensionarilor „Speranța” din or. Vadul lui Vodă, aflate în subordinea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

Biletele de reabilitare/recuperare în centrele nominalizate se eliberează în conformitate cu Hotărîrea Guvernului nr. 372 din 6 mai 2010, „Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la

modul de evidență și distribuire a biletelor de reabilitare/recuperare a persoanelor în vârstă și persoanelor cu dizabilități”.

Centrul „Speranța” din or. Vadul lui Vodă este specializat în profilaxia, tratarea și reabilitarea bolnavilor cu afecțiuni cardiovasculare, nevroze cu dereglări funcționale ale sistemului cardiovascular, osteocondroze ale coloanei vertebrale, osteoartroze deformante primare, patologii neurologice, paralizii cerebrale.

Centrul „Victoria” din or. Sergheevca este specializat în profilaxia și tratarea aparatului locomotor, tulburărilor metabolice, genitale, sistemului cardiovascular și bolilor specifice a sistemului respirator.

Beneficiază de bilete de reabilitare/recuperare, în condițiile Regulamentului, persoanele în vârstă și cu dizabilități de la vârsta de 18 ani, domiciliat pe teritoriul Republicii Moldova în condițiile legii, aflate în evidența direcțiilor/secțiilor teritoriale de asistență socială și protecție a familiei.

În anul 2014 de bilete de reabilitare/recuperare în Centrele specializate subordonate ministerului au beneficiat 8313 persoane, fiecare Centru având o capacitate de 260 paturi. Dintre care la Centrul „Speranța” au beneficiat 3718 persoane, iar în Centrul „Victoria” 4595 persoane.

Perioada de reabilitare medicală pentru o persoană constituie 21 de zile calendaristice.

Tabelul 4.14. Numărul de persoane care au beneficiat de bilete de reabilitare, 2008-2014

Nr. d/o	Denumirea instituției	Repartizate bilete pe ani						
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Centrul Victoria	4395	4395	4395	4395	4395	4395	4395
2.	Centrul Speranța	4396	4160	3718	3718	3718	3718	3718
TOTAL		8791	8791	8555	8113	8113	8113	8113

Sursa: MMPSF

Prețul mediu al unui bilet de recuperare/reabilitare în anul 2014 cu acoperirea cheltuielilor din contul cheltuielilor prevăzute în bugetul de stat, a constituit în Centrul "Speranța" 6114 lei 78 bani, iar în Centrul "Victoria" 8932 lei 56 bani.

Tabelul 4.15. Dinamica prețului mediu al unui bilet de recuperare/reabilitare, 2008-2014

Denumirea centrului	Costul biletelor, lei						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Centrul Victoria	4293,35	5405,61	4577,58	4898,25	5330,64	7648,71	8932,56
Centrul Speranța	2788,54	3524	3420,9	3641,61	4215,54	5098,25	6114,78

Sursa: MMPSF

În limita mijloacelor financiare acumulate anual de la realizarea biletelor de recuperare medicală unor categorii de beneficiari scutiți parțial de la plata integrală a biletului, Ministerul achiziționează, în bază de tender, bilete de tratament și în alte instituții balneo-sanatoriale din republică, care se distribuie de asemenea în condițiile Regulamentului menționat.

În anul 2014, în limita surselor financiare acumulate în anul 2013, au fost procurate 200 bilete de tratament la stațiunea balneoclimaterică „Codru”, s. Hîrjauca, r-l Călărași, 210 bilete de tratament la Centru republican experimental protezare, ortopedie și reabilitare din municipiul Chișinău, numărul cărora, spre regret, este mult mai mic decât numărul solicitanților, aflați în evidența Direcțiilor/Secțiilor teritoriale de asistență socială și protecție a familiei.

Asigurarea beneficiarilor cu bilete de reabilitare medicală se efectuează prin intermediul Direcțiilor (secțiilor) asistență socială și protecție a familiei din republică, în baza cererii titularului

de drept și a documentației relevante.

Beneficiarii, care au suportat infarct miocardic acut/repetat sau ictus cerebral primar/repetat, în primele 6 luni după incident au dreptul la bilet de recuperare medicală în Centrul republican de recuperare a invalizilor și pensionarilor „Speranța” din or. Vadul lui Vodă, peste rînd, indiferent de faptul dacă anterior au beneficiat de bilet în modul stabilit, distribuit de Direcția/Secția asistență socială și protecție a familiei.

În cazul, în care invalidul de gr. I, conform deciziei Consiliului Republican de Expertiză Medicală a Vitalității, necesită ajutor permanent din partea altei persoane, de bilet de reabilitare medicală beneficiază și însoțitorul acestuia, cu titlul de „ÎNSOȚITOR”.

De bilete de recuperare medicală **gratuite beneficiază** persoanele cu dizabilități severe (gradul I) și accentuate (gradul II) neangajate în câmpul muncii și persoanele în vîrstă, beneficiare de pensie pentru limită de vîrstă sau alocație socială de stat, neangajate în câmpul muncii.

Cu achitare de 30% din plata costului mediu al unui bilet de recuperare medicală prevăzut din bugetul de stat, beneficiază persoanele cu dizabilitate severă (gradul I) sau accentuată (gradul II), angajate în câmpul muncii, persoanele cu dizabilitate medie (gradul III) neangajate în câmpul muncii, însoțitorii persoanelor cu dizabilitate severă (gradul I) care, potrivit concluziei Consiliului de expertiză medicală a vitalității, au nevoie de ajutor permanent din partea altei persoane.

Cu achitare de 70% din plata costului mediu al unui bilet de recuperare medicală prevăzut din bugetul de stat beneficiază persoanele cu dizabilitate medie (gradul III) angajate în câmpul muncii, persoanele în vîrstă, beneficiare de pensii pentru limită de vîrstă, pensii de invaliditate sau de alocații sociale de stat, angajate în câmpul muncii, înregistrate oficial sau care desfășoară activități de întreprinzător de diferite forme.

Persoanele cu dizabilități și pensionarii (de vîrsta standard de pensionare), cetățeni ai Republicii Moldova supuși represiunilor politice și ulterior reabilitați conform Legii Nr. 1225-XII din 8 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, beneficiază de dreptul la reabilitare/recuperare anuală cu o reducere de 30 % din costul biletului sau gratuit în cazul că nu au beneficiat de bilet în ultimii trei ani consecutivi.

Conform Regulamentului privind condițiile, modul de asigurare, evidență și distribuire a biletelor de tratament sanatorial acordate veteranilor, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 190 din 17.03.2010, de dreptul la tratament sanatorial beneficiază categoriile de persoane care cad sub incidența Legii nr.190-XV din 8 mai 2003 cu privire la veterani. Pentru beneficiarii de pensii stabilite și achitate de Casa Națională de Asigurări Sociale, precum și pentru persoanele care au o vechime în muncă de cel puțin 35 de ani în cazul femeilor și 40 de ani în cazul bărbaților, dreptul la tratament sanatorial se realizează prin intermediul caselor teritoriale de asigurări sociale.

Conform Regulamentului privind modul de asigurare cu bilete gratuite de tratament în instituțiile balneo-sanatoriale și de plată a compensației bănești, în schimbul biletelor, persoanelor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl și colaboratorilor subdiviziunilor de risc deosebit, care s-au îmbolnăvit de boală actinică sau au devenit invalizi, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1152 din 13.10.2008, persoanele care cad sub incidența Legii nr. 909-XII din 30.01.1992 privind protecția socială a cetățenilor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl, au dreptul de a fi asigurate anual, peste rînd, cu bilete gratuite (în cazul indicațiilor medicale) la instituțiile balneo-sanatoriale aflate pe teritoriul republicii, precum și la sanatoriile amplasate pe teritoriul Ucrainei: "Moldova" (Odesa), "Moldova" (Truskaveț), "Sănătatea", "Serghei Lazo" și "Zolotaia niva" (Sergheevka), iar în cazul în care nu există posibilitatea acordării de bilete, de a primi o compensație bănească în mărimea costului mediu al biletului.

Persoanele care îndeplinesc condițiile pentru obținerea biletului de tratament în temeiul mai multor acte normative pot beneficia de bilet, la alegere, în baza unui singur temei.

4.2.5. Acreditarea serviciilor sociale

În anul 2012 Parlamentul a adoptat Legea nr. 129 privind acreditarea prestatorilor de servicii sociale, care instituie sistemul național de acreditare. Acreditarea prestatorilor de servicii sociale se face în scopul determinării, în baza standardelor de calitate ale acestor servicii, a capacității

prestatorilor de servicii sociale, indiferent de tipul de proprietate, de forma juridică de organizare și de subordonarea administrativă, de a presta către populație servicii sociale calitative și în scopul sporirii răspunderii pentru respectarea standardelor de calitate. Criteriile generale de acreditare a prestatorilor de servicii sociale sînt: baza tehnico-materială; activitatea economico-financiară; calificarea personalului; conformitatea calității serviciilor sociale prestate cu standardele minime de calitate ale acestor servicii.

Sistemul național de acreditare include Consiliul Național de Acreditare a prestatorilor de servicii sociale, care a fost instituit în baza Hotărîrii Guvernului nr. 998 din 28.12.2012. Totodată, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a elaborat și promovat Regulamentul cu privire la procedura de acreditare a prestatorilor de servicii sociale, care a fost aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 95 din 07.02.2014.

Consiliului Național de Acreditare a Prestatorilor de Servicii Sociale are ca scop acreditarea prestatorilor de servicii sociale întru determinarea, în baza standardelor minime de calitate ale acestor servicii, a capacității prestatorilor de servicii sociale, indiferent de tipul de proprietate, de forma juridică de organizare și de subordonarea administrativă, de a presta către populație servicii sociale calitative.

Pe parcursul anului 2014, Consiliul Național de Acreditare a Prestatorilor de Servicii Sociale, și-a desfășurat activitatea în conformitate cu graficul anual de acreditare, aprobat și actualizat flexibil ca urmare a solicitărilor parvenite din partea prestatorilor de servicii sociale.

Pentru perioada anului 2014, au fost acreditate preponderent serviciile care au deja mecanisme (fișele de evaluare și autoevaluare) expertizate de către Ministerul Muncii Protecției Sociale și Familiei și anume: Serviciul Echipă Mobilă, Serviciul Asistență Parentală Profesională, Serviciul Centru de plasament temporar pentru copii în situație de risc.

În cele 36 de UAT de nivelul II din Republica Moldova, acreditarea serviciilor sociale menționate a avut loc după cum urmează:

1. **Serviciul Echipă Mobilă** -11 acreditate; 1 acreditat provizoriu; 0 neacreditate;
2. **Serviciul Asistență Parentală Profesională** – 24 acreditate; 5 acreditate provizoriu; 2 neacreditate
3. **Serviciul Centru de Plasament Temporar pentru copii aflați în situație de risc** – 12 acreditate; 5 acreditate provizoriu; 2 neacreditate.

În total au fost: acreditate 47 servicii; acreditate provizoriu 11 servicii; neacreditate 4 servicii; supuse acreditării **total 62** servicii.

Numărul beneficiarilor serviciilor acreditate a constituit 994 persoane sau:

1. **Serviciul Echipă Mobilă** - 309;
2. **Serviciul Asistență Parentală Profesională** – 542;
3. **Serviciul Centru de Plasament Temporar pentru copii aflați în situație de risc** – 327.

4.3. Inspecția Socială

Inspecția Socială în subordinea MMPSF își desfășoară activitatea potrivit Hotărîrii Guvernului Republicii Moldova nr. 802 din 28 octombrie 2011, care a fost emisă în conformitate cu prevederile Legii Asistenței Sociale nr. 547 din 25 decembrie 2003, Legii nr. 133-XVI din 13 iunie 2008 cu privire la ajutorul social și Legii nr. 123 din 18 iunie 2010 cu privire la serviciile sociale, cu completările ulterioare.

Misiunea **Inspecției Sociale** este de a inspecta modul de aplicare corectă și unitară a legilor și a altor acte normative care reglementează acordarea ajutorului Social, ajutorului pentru perioada rece a anului și serviciilor sociale.

Domeniile de inspectare ale Inspecției sînt:

- Acordarea serviciilor sociale;
- Stabilirea și acordarea ajutorului social și ajutorului pentru perioada rece a anului;

În conformitate cu Hotărîrea Guvernului nr. 802 din 28.10.2011, sînt supuse inspecției următoarele entități:

- Autoritățile publice centrale și locale cu atribuții în domeniile asistenței sociale;
- Persoanele fizice și juridice cu atribuții și responsabilități în domeniul asistenței sociale;
- Prestatorii de servicii sociale, publice și private.

În perioada **anului 2014** Inspecția Socială a efectuat **14 misiuni de inspecție** asupra aplicării corecte a legilor cu privire la stabilirea și acordarea ajutorului social și/sau ajutorului pentru perioada rece a anului, în **89** localități.

Din numărul total de controale, 2 misiuni (din 5 planificate) s-au realizat în conformitate cu *Planul anual de activitate al Inspecției Sociale pe anul 2014*, acestea desfășurîndu-se la DEASPF Edineț și DASPF Taraclia.

Concomitent, **12 misiuni** au avut un caracter inopinat, dintre care:

- **6 misiuni** – avînd ca obiectiv verificarea implementării recomandărilor înaintate anterior de Inspecția Socială, prin testarea în cadrul structurilor teritoriale de asistență socială a respectării procedurii prestabilite de acordare a AS și APRA;
- **6 misiuni** - în baza unor petiții parvenite de la cetățeni sau solicitări din partea MMPSF, care au avut ca obiectiv verificarea faptelor expuse de petiționar prin prisma evaluării legalității acordării AS și/sau APRA.

În vederea verificării autenticității informației incluse în cererile beneficiarilor, în cadrul inspecțiilor s-au efectuat **371** vizite la domiciliu.

Din cele **6 372 cereri** supuse procedurilor și tehnicilor de inspecție, **858 cereri** au fost constatate cu iregularități, astfel, rata de depistare a iregularităților asociate prestațiilor sociale a constituit **13,4 la sută**.

67% din cererile constatate cu iregularități, sau **626 cereri** încorporează încălcări de procedură, fără consecințe financiare asupra prestațiilor sociale achitate beneficiarilor și țin de aplicabilitatea cadrului legal-normativ în procesul de examinare și acceptare a cererilor. Din cererile respective:

- ✓ **374 cazuri** se referă la încălcarea de către asistenții sociali a termenului legal stabilit (15 zile) privind examinarea cererilor beneficiarilor, aceste nereguli afectînd drepturile legale ale solicitanților de a beneficia de prestațiile sociale în termeni oportuni.
- ✓ **82 cazuri** constituie acceptarea cererilor solicitanților în lipsa actelor obligatori, sau stabilirea plății de AS și APRA efectuîndu-se în condiții ilegale.
- ✓ **54 cazuri** se referă la neeliberarea de către asistenții sociali a recipiselor de primire a cererilor, sau ceea ce constituie un impediment în monitorizarea termenului de examinare a cererii.

În rest, **33%**, sau **232 cereri conțin încălcări de ordin financiar** cu impact asupra corectitudinii stabilirii plății AS și APRA.

Suma totală a plăților calculată ca achitată neeligibil beneficiarilor a însumat în total **347,7 mii lei**.

Din suma totală a încălcărilor constatate (**347,7 mii lei**), Inspecția Socială a constatat că neregulile în sumă de **263,6 mii lei** s-au comis din cauza prezentării de către beneficiari a unor informații incomplete, greșite sau al neinformării despre schimbările ce au intervenit în structura și quantumul veniturilor, fapt ce a influențat quantumul ajutorului social și/sau acordarea dreptului la

ajutor pentru perioada rece a anului. În așa mod în conformitate cu art. 16 din Legea nr.133 din 13.06.2008, Inspekția a înaintat recomandări către DASPF privind asigurarea restituirii de la **97 beneficiari** a sumei indicate. Concomitent urmare încălcărilor stabilite în cadrul misiunilor s-a recomandat **stoparea plăților pe 92 cereri a beneficiarilor**.

Nivelul de executare a recomandărilor înaintate de Inspekția Socială în cadrul inspekției prestațiilor sociale

În vederea remedierii neregulilor constatate în urma efectuării controalelor privind corectitudinea acordării AS și APRA și racordării activității structurilor teritoriale de asistență socială la prevederile legislației în vigoare, în anul 2014, Inspekția Socială a formulat **97 recomandări** expuse în Rapoartele de inspekție. Potrivit recomandărilor înaintate, factorii responsabili din cadrul entităților verificate urmau să întreprindă măsuri de îmbunătățire a proceselor interne privind recepționarea și examinarea cererilor, documentelor și informațiilor prezentate de solicitanții AS și APRA, în vederea stabilirii și plății corecte a prestațiilor sociale și excluderii cazurilor de încălcare a legislației. Totodată, în temeiul recomandărilor înaintate de Inspekția Socială, structurile teritoriale de asistență socială inspekțate urmau să întreprindă măsuri privind asigurarea restituirii de la **97 beneficiari de AS și APRA a sumei de 263,6 mii lei**.

Din suma totală înaintată spre restituire de Inspekția Socială (**263,6 mii lei**), până la finele anului 2014 s-a asigurat rambursarea integrală de la 11 beneficiarii și restituirea parțială de la 14 beneficiari a sumei totale de **48,1 mii lei**, sau ceea ce reprezintă **18,2%**.

În total, pe parcursul anului 2014, în baza materialelor de control ale Inspekției Sociale, în conturile bancare ale CNAS, s-a rambursat suma de **543,1 mii lei**. Partea preponderentă, sau **495,0 mii lei**, revenind sumelor calculate din anii precedenți (anii 2012-2013). Suma totală de 543,1 mii lei se divizează în plăți restituite de către:

- ✓ Beneficiarii pentru care a fost stabilit neîntemeia dreptul la prestații sociale, dar care n-au dovedit să ridice plata de la bancă, în sumă totală de **174,7 mii lei**;
- ✓ beneficiarii la care le-a fost calculat dreptul neîntemeiat, după ce au fost ridicate de la bancă plățile, în sumă totală de **368,4 mii lei**.

Inspekția serviciilor sociale

În cadrul misiunilor de inspekție au fost supuse verificărilor:

- ✓ Direcția Generală Asistență Socială din mun. Chișinău și 5 Direcții Asistență Socială teritoriale din subordine;
- ✓ Direcția Municipală pentru Protecția Drepturilor Copilului din mun. Chișinău;
- ✓ DASPF din raioanele: Cimișlia, Leova, Dubăsari, Edineț, Ocnita, Taraclia, Rezina, și Șoldănești;
- ✓ 18 centre prestatoare de servicii publice instituite de APL;
- ✓ 10 Cantine de ajutor social, care acordau servicii de alimentație beneficiarilor;
- ✓ 4 Aziluri de bătrâni și invalizi.

Serviciile sociale inspekțate pe parcursul anului 2014 au cuprins:

- Serviciul social "Echipă mobilă";
- Serviciul social "Asistență personală";
- Serviciile cantinelor de ajutor social;
- Serviciul de îngrijire socială la domiciliu;
- Serviciul de asistență parentală profesionistă;
- Casele de copii de tip familial;
- Serviciile centrelor de zi;
- Serviciile centrelor de plasament;

- Serviciile centrelor comunitare;
- Serviciile centrelor maternale;
- Serviciile azilurilor de bătrâni și persoane cu dizabilități;
- Serviciul social "Casa Comunitară".

În rezultatul misiunilor de inspecție efectuate s-au aprobat:

- **7 Rapoarte generalizate pe raion** - care constituie o sinteză a tuturor constatărilor și concluziilor expuse în Rapoartele de inspecție pe fiecare serviciu social/entitate publică în parte, întocmite în cadrul misiunii de inspecție la nivel de raion sau municipiu.
- **88 Rapoarte individuale** - care conțin rezultatele inspecției la nivel de serviciu social, sau entitate (după caz).

Dacă să generalizăm rezultatele controalelor efectuate se menționează că, la toate Direcțiile de asistență socială teritoriale un punct slab în managementul instituțiilor reprezintă încălcarea prevederilor legale la acordarea serviciilor sociale, fiind depistat un spectru divers de încălcări, mai mult sau mai puțin grave privind etapele managementului de caz. Este evident că aceste încălcări, în mare parte, afectează calitatea serviciilor sociale prestate beneficiarilor, precum și duc la folosirea ilegală sau ineficientă a banilor publici. În continuare vă voi prezenta o sinteză a neregulilor pe fiecare serviciu în parte, sau după caz a măsurilor care urmează a fi întreprinse în vederea îmbunătățirii calității lor.

Principalele constatări și concluzii în cadrul misiunilor de inspecție pe fiecare serviciu social verificat

Serviciul de îngrijire socială la domiciliu

Concluzie generală:

Neregulile depistate de inspecție denotă disfuncționalități pe întregul proces de acordare a serviciului de îngrijire socială la domiciliu, ceea ce poate compromite calitatea serviciilor prestate beneficiarilor. La nivelul structurilor teritoriale se necesită dezvoltarea și consolidarea competențelor profesionale ale asistenților sociali, dar și responsabilizarea acestora privind elaborarea planului individualizat de asistență a beneficiarului, monitorizarea implementării acestuia. Un alt aspect care urmează a fi semnificativ îmbunătățit ține de întocmirea fișei de prestare a îngrijirii beneficiarului, care confirmă gama de servicii sociale prestate de către lucrătorii sociali, dar și o monitorizare a activităților desfășurate de către aceștia, conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr.1034 din 31.12.2014 „Cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru al Serviciului de îngrijire socială la domiciliu și a Standardelor minime de calitate”.

Serviciul social „Echipă Mobilă”

Concluzie generală:

Misiunile de inspecție relevă că în perioada evaluată în cadrul entităților verificate nu s-au întreprins toate măsurile necesare pentru asigurarea unei gestiuni corespunzătoare a **Serviciului social „Echipă mobilă”**. Multiplele abateri în activitatea Serviciului denotă vulnerabilități în managementul acestuia, cauzate de necunoașterea de către unii angajați a prevederilor cadrului legislativ-normativ, necunoașterea sarcinilor și responsabilităților care le revin în procesul de acordare a serviciului sau exercitarea necorespunzătoare a acestora.

Serviciul social „Asistență personală”

Concluzie generală:

Pornind de la scopul și competențele DASPF la organizarea Serviciului „Asistență Personală”, neregulile stabilite de inspecție denotă o atitudine superficială din partea unor asistenți

sociali privind acordarea unui suport asistenților personali care asigură îngrijirea persoanei cu dizabilități severe. Astfel, lipsa monitorizării adecvate a serviciilor prestate de asistenții personali, precum și a unui sistem de instruire inițială și continuă a acestora creează dificultăți în procesul de acordare a unor servicii sigure și de înaltă calitate.

Asistența Parentală Profesionistă

Concluzie generală:

Misiunile de inspecție au constatat că în cadrul DASPF nu se întreprind toate măsurile necesare în vederea consolidării serviciului asistență parentală profesionistă, neasigurându-se monitorizarea corespunzătoare a activităților desfășurate de asistenții parentali. La fel, Inspekția Socială relevă lipsa de exigență din partea factoriilor responsabili privind încadrarea personalului pentru postul de asistent parental profesionist, precum și a asigurării procesului de instruire a acestora, abateri care pot avea ca impact afectarea calității serviciilor sociale prestate.

Casa de copii de tip familial

Concluzie generală:

Ținând cont de importanța și sensibilitatea serviciilor sociale oferite pentru protecția copilului orfan sau rămas fără ocrotire părintească, verificările efectuate de Inspekția Socială denotă că factorii responsabili din cadrul DMPDC Chișinău și a DASPF verificate nu au dat dovadă de responsabilitatea necesară în procesul de:

- ✓ asigurare a documentației necesare care urmează să conțină dosarele părinților–educatori și dosarele copiilor;
- ✓ supervizare a plasamentului;
- ✓ de aprobare și revizuire a planului individualizat de asistență a copilului; de evaluare anuală a performanțelor părinților-educatori și întocmire a rapoartelor de evaluare.

Deficiențele stabilite creează riscuri privind acordarea unor servicii calitative copiilor, care la rândul său pot influența negativ asupra progreselor educaționale și progreselor generale ale plasamentului. La fel, cele menționate creează dificultăți la determinarea corespunderii nivelului de performanță a părinților educatori.

Inacțiunile DMPDC Chișinău privind încetarea funcționării unei CCTF au determinat utilizarea nelegitimă a fondurilor publice în sumă totală de **321,2 mii lei**, ceea ce a servit temei pentru înaintarea materialelor respective Procuraturii Generale.

Cantina de ajutor social

Concluzie generală:

Generalizând activitatea cantinelor de ajutor social, se relevă că structurile teritoriale de asistență socială nu dispuneau de un cadru regulator intern conformat prevederilor legale în vigoare, care să încorporeze proceduri interne bine definite privind acordarea serviciilor cantinei de ajutor social. În special, se necesită reglementarea și descrierea procesului de perfectare a anchetei sociale, în baza vizitei la domiciliul solicitantului serviciului. Concomitent, în cadrul unor entități verificate s-a constatat o disciplină precară în procesul de: stabilire a dreptului la serviciile cantinei de ajutor social, documentare a serviciilor prestate beneficiarilor, organizare și funcționare a cantinelor de ajutor social.

Acordarea Serviciilor de reabilitare/recuperare medicală (balneo- sanatorială)

Concluzie generală:

Concluzionând modul de acordare al acestui serviciu, Inspekția Socială denotă că în cadrul structurilor teritoriale de asistență socială procesul privind distribuirea biletelor balneo-sanatoriale persoanelor în vârstă și celor cu dizabilități, este unul din cele mai vulnerabile sectoare de activitate,

fiind grav afectat de nereguli. Cele menționate creează premise majore privind apariția riscului de fraudă, dar și subminează funcționalitatea unuia din principiile pe care se întemeiază asistența socială privind asigurarea dreptului la servicii sociale tuturor persoanelor/famiiliilor defavorizate în condiții de tratament egal și fără discriminare.

Neregulile constatate au fost cauzate de lipsa unui control intern funcțional în cadrul entităților verificate, inclusiv: nedesemnarea persoanei responsabile de procesul de distribuire a biletelor; atitudinea superficială a responsabilului de gestionarea procesului aferent evidenței și distribuirii biletelor față de exercitarea atribuțiilor funcționale, precum și monitorizarea necorespunzătoare a activității acestuia de către conducătorul nemijlocit.

Centre - prestatoare de servicii sociale specializate

Concluzie generală:

Verificările efectuate au scos în evidență faptul că instituirea Centrelor a avut un impact benefic asupra prestării serviciilor sociale la nivel de comunitate, majoritatea beneficiarilor fiind satisfăcuți de serviciile prestate. Cu toate acestea, Inspekția Socială a constatat un șir de încălcări ale cadrului normativ în selectarea și admiterea beneficiarilor la serviciile Centrelor, unele dintre aceste fiind identificate la toate entitățile, ceea ce denotă că acestea au caracter persistent/ sistemic. În mare parte încălcările constatate au fost condiționate de lipsa unei colaborări eficiente între Centre cu structurile teritoriale de asistență socială.

Funcționarea serviciului de Asistență Socială Comunitară

Concluzie generală:

Deși asistenții sociali comunitari sînt persoanele abilitate cu responsabilități pe întregul proces de acordare a serviciilor sociale, începând cu identificarea cazului și finisând cu închiderea lui, în unele cazuri rolul acestora se diminuează, ca rezultat a exercitării necorespunzătoare a atribuțiilor la nivel de comunitate.

Concomitent, o parte din carențele depistate în activitatea SASC au la bază factori obiectivi precum: lipsa și fluctuația personalului, care conduc supraîncărcarea cu activități a asistentului social prin repartizarea pentru deservire a unor sectoare cu un număr mult mai mare a populației, față de norma stabilită. La fel, există probleme semnificative legate de pregătirea profesională a asistenților sociali comunitari, precum și de lipsa aplicării procedurilor de supervizare a activităților desfășurate de aceștia, potrivit normelor procedurale stabilite.

Serviciul Azil pentru persoane în etate și cu dizabilități

În temeiul unor petiții parvenite în adresa Inspekției Sociale, precum și în cadrul misiunilor de inspekție desfășurate la structurile teritoriale de asistență socială au fost supuse verificărilor:

- ✓ Azilul raional de bătrîni din satul Tănătari, r-nul Căușeni;
- ✓ Azilul de bătrîni și invalizi din orașul Cimișlia;
- ✓ Azilul pentru persoane în vîrstă și cu dizabilități din or. Rezina și or. Șoldănești;

Principalele nereguli constatate

✚ **Verificările efectuate au constatat cazuri de admitere neregulamentară a beneficiarilor în Azil.** În Azilul pentru persoane în vîrstă și cu dizabilități din orașul Rezina erau cazate persoane în vîrstă, care nu corespundeau criteriilor de eligibilitate prestabilite, aceștia avînd copii care locuiau în raionul Rezina. La fel, cu încălcarea Regulamentului-tip, aprobat prin Hotărârea Guvernului 1500 din 31.12.2004, nelegitim s-a admis cazarea în Azil a unor persoane, care

conform actelor medicale erau diagnosticate cu maladii interzise pentru admitere în astfel de instituții. Caz similar a fost constatat și la Azilul pentru persoane în vârstă și cu dizabilități din or. Șoldănești.

- ✚ În rezultatul verificării dosarelor personale ale beneficiarilor s-a constatat că o parte din dosare nu conțineau actele obligatorii prevăzute de Regulamentul-tip, aprobat prin Hotărârea Guvernului 1500 din 31.12.2004, inclusiv îndreptarea în Azil eliberată de către structura teritorială de asistență socială.
- ✚ Nu au fost încheiate contracte cu toți beneficiarii serviciilor prestate de Aziluri, iar unele contracte de acordare a serviciilor contra plată încheiate între Azil și beneficiar/ sau reprezentantul legal al acestuia, nu erau confirmate notarial.
- Azilul raional de bătrâni din satul Tănătari funcționa în lipsa autorizației sanitare, fiind depășită și capacitatea de cazare a Azilului cu 16 paturi. Existau probleme în instituția respectivă legate de asigurarea bătrânilor cu produse igienice;
- O deficiență comună mai multor Aziluri ține de lipsa unei evidențe organizate a mijloacelor primite în numerar de la beneficiarii care achitau 75% din suma pensiei. Instituțiile nu dispuneau de o procedură aprobată de primire, evidență și raportare a mijloacelor bănești, ca rezultat acestea utilizându-se în condiții netransparente.

Nivelul de executare a recomandărilor înaintate de Inspekția Socială în cadrul inspekției serviciilor sociale

În anul 2014, urmare verificărilor efectuate de Inspekția Socială, în scopul înlăturării neregularităților atestate și îmbunătățirii managementului acordării serviciilor sociale către beneficiari, de către echipele de inspekție au fost formulate 403 de recomandări înaintate structurilor teritoriale de asistență socială, altor entități verificate. Recomandările vizau în principal îmbunătățirea procedurilor interne privind aplicabilitatea cadrului normativ.

De menționat că, în rezultatul încălcărilor grave ale legislației la acordarea serviciilor sociale s-au cauzat prejudicii bugetului public național în sumă totală de **729,0 mii lei**, dintre care:

- ✓ **DMPDC (Casa de copii de tip familial)-321,2 mii lei**
- ✓ **DASPF Ocnița (serviciul de recuperare medicală) – 242,1 mii lei;**
- ✓ **DASPF Edineț (serviciul de recuperare medicală) –143,8 mii lei;**
- ✓ **DASPF Taraclia (serviciul de recuperare medicală) –21,9 mii lei.**

Pe lângă faptul că materialele controalelor efectuate la aceste instituții au fost remise în adresa organelor de drept, entităților respective li s-a recomandat întreprinderea măsurilor de rigoare privind asigurarea restituirii mijloacelor în sumă de **729,0 mii lei**, ceea ce nu s-a realizat pe parcursul anului 2014.

Din numărul total al recomandărilor partea preponderentă sau **66,7%** revine recomandărilor înaintate structurilor teritoriale de asistență socială, aceste fiind urmate de recomandările către entitățile prestatoare de servicii sociale (Centre) **-21,8%**, alte entități **-11,5%**.

Concluzii. Recomandări

Asistența socială este mecanismul principal prin care statul intervine pentru a preveni, limita sau înlătura efectele negative ale evenimentelor care se produc asupra persoanelor sau grupurilor vulnerabile care nu pot face față exigențelor vremii.

Obiectivul primordial în asistența socială este atenuarea sărăciei și promovarea incluziunii

sociale a persoanelor nevoiașe și cu dizabilități prin diverse servicii de asistență socială, acordate în combinație cu beneficiile bănești în funcție de problemă.

În scopul eficientizării sistemului de prestații de asistență socială, s-a considerat oportună trecerea treptată de la sistemul de compensații nominative, bazat pe categorii de beneficiari, la un sistem de prestații bănești (ajutor social) orientat spre cei mai săraci în baza evaluării veniturilor și necesității de asistență socială. Ajutorul social s-a dovedit a fi, realmente, un instrument eficient de protecție socială a grupurilor vulnerabile ale populației și combatere a sărăciei. Datorită ajutorului social, în multe cazuri, familiile au găsit o formă de stabilitate, care le-a oferit posibilitatea să pornească diferite activități economice mici, pentru ca ulterior să nu depindă de sistem și să obțină mai mult decât doar mijloace pentru supraviețuire.

Eforturile consolidate în ultimii ani au determinat ca sistemul de servicii sociale să-și contureze o arie proprie de activitate, relativ autonomă, cu un profil profesional distinct, bazată pe metode și tehnici specifice de identificare, evaluare și sprijin pentru cei vulnerabili. În centrul reformării sistemului de servicii sociale se află serviciile sociale primare dezvoltate în comunitate în scopul satisfacerii necesităților beneficiarilor și menținerii lor în familie și în comunitate.

Centrul reformării sistemului de servicii sociale îl reprezintă serviciile sociale primare dezvoltate în comunitate în proximitatea beneficiarului pentru satisfacerea necesităților acestuia, menținerea acestuia în familie și comunitate, precum și promovarea valorilor și importanței institutului familiei ca fiind cel mai eficient mediu pentru crearea unei societăți durabile.

Serviciile sociale primare prelucrează toate întrebările și cererile sociale ale cetățenilor (legate de bani, îngrijirea copiilor sau a persoanelor dependente, dependența de droguri, violența bazată pe gen, etc.) pe baza cărora profesioniștii emit un ”diagnostic” al situațiilor și soluționează problemele la nivel local.

Totodată, dezvoltarea serviciilor sociale și diversificarea acestora au generat noi riscuri dar și provocări în vederea asigurării cu resurse adecvate pentru menținerea serviciilor sociale de către autoritățile administrației publice locale. Observațiile din ultimii ani demonstrează că pentru autoritățile administrației publice locale este dificilă administrarea și menținerea serviciilor sociale create. Multe centre ce prestează servicii sociale își limitează sau încetează activitatea ca rezultat al unei administrări ineficiente ale resurselor.

Respectiv, un nou imperativ îl constituie consolidarea competențelor autorităților administrației publice locale în administrarea și gestionarea serviciilor sociale, lucru cu societatea civilă pentru implicare și participare, reorientarea serviciilor sociale conform necesităților identificate în comunitate și în special pentru prestarea serviciilor orientate pe prevenirea problemelor și nu pentru diminuarea acestora.

Un alt imperativ îl reprezintă implementarea mecanismului de procurare a serviciilor sociale și susținerea dezvoltării competențelor de dezvoltare a serviciilor sociale prin alocarea de resurse per beneficiar conform necesităților identificate. De asemenea, necesită dezvoltare evaluarea și motivarea personalului angajat și formarea continuă a acestuia.

5. PROTECȚIA SOCIALĂ A FAMILIEI ȘI COPILULUI

Dezvoltarea unui sistem coerent și unitar de suport al familiei constituie unul din obiectivele prioritare ale protecției sociale, acesta fiind omniprezent și în prevederile Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană.

Politicile din domeniul protecției sociale a familiei și copilului ca parte componentă a sistemului de protecție socială au menirea de a oferi o asistență adecvată copiilor, familiilor cu copii în scopul asigurării unui trai decent. Ele sînt orientate spre modernizarea și diversificarea serviciilor comunitare și a celor de tip familial în vederea combaterii sărăciei și a excluziunii sociale, prevenirii instituționalizării copilului, creșterii calității vieții familiei, dar și încurajării natalității.

Sistemul național de protecție socială a familiei și copilului din Republica Moldova include două componente de bază: prestații bănești și servicii sociale.

5.1. Prestații adresate familiei și copilului

Prestațiile adresate familiilor cu copii reprezintă principalul suport economic din partea statului care se exprimă în plăți unice sau periodice acordate familiei pentru nașterea, îngrijirea și întreținerea copilului.

I. Prin Hotărârea Guvernului nr.84 din 05.02.2014 pentru modificarea și completarea unor hotărâri ale Guvernului cu începere de la 01 ianuarie 2014 a fost majorat cuantumul indemnizațiilor unice la nașterea copilului cu 300 lei. De asemenea, a fost majorat cu 100 lei cuantumul indemnizației lunare pentru îngrijirea copilului pînă la împlinirea vârstei de 1,5 ani, în cazul persoanelor neasigurate, și cuantumul minim al indemnizației lunare pentru creșterea copilului pînă la împlinirea vârstei de 3 ani, în cazul persoanelor asigurate.

Astfel, în temeiul Hotărârii Guvernului cu privire la indemnizațiile adresate familiilor cu copii nr.1478 din 15.11.2002, familiile cu copii beneficiază de următoarele tipuri de indemnizații:

- indemnizația unică la nașterea copilului (la nașterea primului copil – 3100 lei și la nașterea fiecărui copil următor – 3400 lei);
- indemnizația lunară pentru creșterea copilului pînă la împlinirea vârstei de 3 ani, persoanelor asigurate (30% din baza de calcul stabilită conform articolului 7 al Legii nr. 289-XV din 22 iulie 2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, dar nu mai puțin de 400 lei);
indemnizația lunară pentru îngrijirea copilului pînă la împlinirea vârstei de 1,5 ani, persoanelor neasigurate (400 lei).

Cererea pentru stabilirea indemnizațiilor menționate supra se depune la casa teritorială de asigurări sociale de la locul de domiciliu sau, în cazul în care a fost stabilită indemnizația de maternitate, la casa teritorială de asigurări sociale în deservirea careia se află unitatea de la locul de lucru de bază unde a fost stabilită indemnizația de maternitate, personal de către persoana căreia i se va stabili indemnizația sau prin intermediul reprezentantului primăriei. Cererea se depune conform modelului stabilit de Casa Națională de Asigurări Sociale.

Tabelul 5.1. Numărul de copii, numărul de beneficiari și mărimea medie a indemnizațiilor adresate familiilor cu copii, a. 2013 – 2014

Categoriile de beneficiari	2013			2014		
	Numărul beneficiarilor (persoane)	Numărul de copii (persoane)	Mărimea medie a indemnizației pentru 1 beneficiar (lei)	Numărul beneficiarilor (persoane)	Numărul de copii (persoane)	Mărimea medie a indemnizației pentru 1 beneficiar (lei)
Indemnizații adresate familiilor cu copii						
a) pentru persoanele asigurate:						
indemnizație lunară pentru creșterea copilului pînă la împlinirea vârstei de 3 ani	37138	38847	997-86	39545	41454	1096-96
<i>dintre ei:</i>						
- indemnizație unică la nașterea primului copil	5892	5974	2600-00	5869	5957	3100-00
- indemnizație unică la nașterea fiecărui copil următor	6322	6389	2900-00	6958	7030	3400-00
b) pentru persoanele						

neasigurate:						
indemnizație lunară pentru îngrijirea copilului pînă la împlinirea vârstei de 1,5 ani	38401	39041	300-00	38431	39062	400-00
<i>dintre ei:</i>						
- indemnizație unică la nașterea primului copil	11888	12009	2600-00	11839	11954	3100-00
- indemnizație unică la nașterea fiecărui copil următor	12009	12138	2900-00	12309	12454	3100-00

Sursa: CNAS

Potrivit datelor oferite de către Casa Națională de Asigurări Sociale, se constată faptul că, din numărul total de beneficiari ai indemnizațiilor adresate familiilor cu copii, pentru anul 2014, 51% sînt persoane asigurate și, respectiv, 49% – persoane neasigurate, comparativ cu procentajul invers caracteristic pentru anul 2013.

Datele tabelului de mai sus relevă o majorare a cuantumului indemnizației lunare pentru creșterea copilului pînă la împlinirea vârstei de 3 ani, în anul 2014 cuantumului mediu atîngînd 1096,96 lei, față de 997,86 lei pentru anul 2013.

II. În conformitate cu Hotărîrea Guvernului nr. 581 din 25.05.2006 „Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la condițiile de stabilire și plată a indemnizațiilor pentru copiii adoptați și cei aflați sub tutelă/curatelă” pentru copiii adoptați și cei aflați sub tutelă/curatelă, părinților adoptatori, tutorilor/curatorilor li se plătesc lunar indemnizații pentru alimentație, procurarea îmbrăcăminte/încălțăminte, obiectelor de igienă personală.

Indemnizația se stabilește și se achită în mărimea prevăzută în pct.10 al Hotărîrii Guvernului nr.198 din 16 aprilie 1993 „Cu privire la protecția copiilor și familiilor socialmente vulnerabile”. Astfel, primăriile orașelor (municipiilor), satelor (comunelor) și Comitetul Executiv al unității teritoriale autonome Găgăuzia (Gagauz-Yeri) stabilesc și acordă familiilor adoptive (grupurilor corespunzătoare) din mijloacele bugetelor unităților administrativ-teritoriale indemnizații pentru fiecare copil înfiat în mărime de 700 lei pe lună. De asemenea, pentru fiecare copil rămas fără ocrotire părintească, luat sub tutelă (curatelă) se acordă 700 lei lunar familiilor în al căror plasament se află minorul.

Conform datelor prezentate de către structurile teritoriale de asistență socială, la sfîrșitul anului 2014, din cei 6218 copii aflați sub tutelă/curatelă, 3115 copii au beneficiat de indemnizație lunară pentru copiii aflați sub tutelă/curatelă, iar din cei 1237 copii aflați sub tutelă/curatelă luați la evidență în anul 2014, de indemnizație au beneficiat 485 copii.

III. Potrivit Hotărîrii Guvernului nr. 924 din 31.12.2009 cu privire la alocațiile pentru copiii plasați în serviciul de asistență parentală profesionistă, beneficiarii serviciului au dreptul la următoarele tipuri de alocații: alocație unică la plasament, alocație lunară pentru întreținerea copilului, alocație anuală pentru îmbrăcăminte și încălțăminte, produse igienico-sanitare, precum și alocație unică la împlinirea vârstei de 18 ani.

Astfel, prin Hotărîrea Guvernului nr. 84 din 05.02.2014 pentru modificarea și completarea unor hotărîri ale Guvernului, a fost majorat cuantumului alocației lunare pentru copiii plasați în serviciul de asistență parentală profesionistă, context în care, începînd cu 1 ianuarie 2014, aceasta constituie 27,7 lei/zi, față de 21 lei/zi în anul 2013.

Tabelul 5.2. Mărimile alocațiilor pentru copiii plasați în serviciul de asistență parentală profesionistă

Nr. crt.	Tipul alocației	Mărimea alocației pentru un copil, lei			
		Plasament de lungă durată	Plasament de scurtă durată	Plasament de urgență	Plasament provizoriu
1.	Alocație unică la plasament	3000	3000	500	250
2.	Alocație lunară pentru întreținerea copilului	27,7 lei/zi	27,7 lei/zi	27,7 lei/zi	27,7 lei/zi
3.	Alocație anuală pentru îmbrăcăminte și încălțăminte, produse igienico-sanitare	3000	3000	-	-
4.	Alocație unică la împlinirea vârstei de 18 ani	1000	1000	-	-

Conform hotărârii menționate, în cazul plasamentului de scurtă durată, alocația unică la plasament și alocația anuală pentru îmbrăcăminte și încălțăminte, produse igienico-sanitare se acordă reieșind din calculul de 250 lei lunar, în funcție de durata plasamentului stabilită de către autoritatea tutelară.

Alocația lunară pentru întreținerea copilului se va acorda în funcție de numărul efectiv de zile în plasament.

Alocația unică la împlinirea vârstei de 18 ani se va achita tânărului/tinerei pentru (re)integrarea în societate și pregătirea pentru viața independentă.

În cazul plasamentului provizoriu, alocația unică la plasament se acordă o singură dată pe parcursul unui an calendaristic.

Totodată, în cazul plasamentului în serviciul de asistență parentală profesionistă a unui copil cu dizabilități, alocațiile: unică la plasament, lunară pentru întreținerea copilului și anuală pentru îmbrăcăminte și încălțăminte, produse igienico-sanitare se vor majora cu 30 la sută.

IV. În conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 1733 din 31.12.2002 cu privire la normele de asigurare materială a copiilor orfani și celor rămași fără ocrotire părintească din casele de copii de tip familial, fiecare copil plasat în casa de copii de tip familial beneficiază de alocație anuală, alocație lunară pentru întreținerea unui copil, alocație lunară destinată compensării mijloacelor financiare necesare pentru deservirea clădirilor, achitarea consumului de gaze, energie termică, procurarea cărbunilor și lemnului și altor cheltuieli de gospodărire, precum și indemnizație unică la împlinirea vârstei de 18 ani.

Astfel, prin Hotărârea Guvernului nr. 84 din 05.02.2014 pentru modificarea și completarea unor hotărâri ale Guvernului a fost majorat cuantumul alocației lunare pentru întreținerea unui copil în casa de copii de tip familial, începând cu 1 ianuarie 2014, constituie 650 lei, față de 450 lei în anul 2013.

Tabelul 5.3. Normele de asigurare materială a copiilor rămași fără ocrotire părintească din casele de copii de tip familial

Nr. d/o	Asigurarea materială a caselor de copii de tip familial	Normele pentru un copil
1.	Alocații anuale prevăzute pentru asigurarea caselor de copii de tip familial, inclusiv pentru procurarea inventarului necesar, îmbrăcăminte, încălțăminte, rechizitelor școlare, obiectelor de igienă și medicamentelor	3000 lei
2.	Alocații lunare pentru întreținerea unui copil	650 lei
3.	Alocații lunare destinate compensării mijloacelor financiare	În baza facturilor de

	necesare pentru deservirea clădirilor, achitarea consumului de gaze, energie termică, procurarea cărbunilor și lemnului și altor cheltuieli de gospodărire	achitare sau a altor documente financiare, conform normativelor și tarifelor stabilite în localitatea respectivă (în conformitate cu Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr.937 din 12 iulie 2002)
	Compensarea plății pentru energia electrică	30 kw lunar pentru fiecare copil orfan și rămas fără ocrotire părintească, în conformitate cu tarifele în vigoare și 60 kw pentru apartamentele (casele) dotate cu plite electrice
	Compensarea plății de abonament pentru telefon	Se efectuează conform normelor și tarifelor în vigoare
4.	Indemnizație unică la împlinirea vârstei de 18 ani pentru fiecare copil care nu învață în instituții de învățămînt secundar profesional și superior, ce se virează la contul personal al copilului, deschis în instituțiile bancare	1000 lei

Alocațiile anuale sînt prevăzute pentru asigurarea caselor de copii de tip familial, inclusiv pentru procurarea inventarului necesar, îmbrăcăminte, încălțăminte, rechizitelor școlare, obiectelor de igienă și medicamentelor.

De asemenea, în baza hotărîrii sus menționate, alocațiile lunare oferite sînt de două tipuri: alocații lunare pentru întreținerea unui copil și alocații lunare destinate compensării mijloacelor financiare necesare pentru deservirea clădirilor, achitarea consumului de gaze, energie termică, procurarea cărbunilor și lemnului și altor cheltuieli de gospodărire în baza facturilor de achitare sau a altor documente financiare, conform normativelor și tarifelor stabilite în localitatea respectivă (în conformitate cu Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr.937 din 12 iulie 2002).

În continuare, la împlinirea vârstei de 18 ani, pentru fiecare copil care nu învață în instituții de învățămînt secundar profesional și superior, este oferită o indemnizație unică ce se virează la contul personal al copilului, deschis în instituțiile bancare.

Copiii rămași fără ocrotire părintească plasați în casele de copii de tip familial, care își fac studiile în școlile profesionale și de meserii, instituțiile de învățămînt mediu de specialitate și superior, în perioada respectivă, inclusiv în timpul vacanțelor, nu li se plătesc prestațiile prevăzute în hotărîrea de Guvern menționată mai sus, deoarece acești copii beneficiază de Normele provizorii de cheltuieli în bani pentru elevii (studenții) orfani și cei aflați sub tutelă/curatelă din școlile profesionale și de meserii, instituțiile de învățămînt mediu de specialitate și superior universitar, școlile de tip internat și casele de copii conform Hotărîrii Guvernului nr. 870 din 28.07.2004.

V. În condițiile Hotărîrii Guvernului nr. 1083 din 26.10.2000 privind punerea în aplicare a Legii Fondului republican și a fondurilor locale de susținere socială a populației, ajutorul material este o formă de asistență socială nerambursabilă cu destinație specială, menită să susțină material și direct persoanele socialmente vulnerabile. Principiul de bază în distribuirea mijloacelor fondurilor este acordarea ajutorului material solicitanților, ale căror familii sînt afectate de sărăcie în cea mai mare măsură.

Ajutorul material este acordat de către organele Fondului republican de susținere socială a populației și organele fondurilor locale de susținere socială a populației.

În anul 2014, din mijloacele Fondului republican și a fondurilor locale de susținere socială a populației 26005 de familii cu copii au beneficiat de ajutoare unice pentru școlarizare (1 septembrie) în sumă totală de 13763,7 mii lei și 16716 de familii cu copii au beneficiat de ajutoare unice către Ziua internațională a copilului (1 iunie) în sumă totală de 8174,9 mii lei.

Mijloacele Fondului republican de susținere socială a populației, în comun cu cele ale fondurilor locale de susținere socială a populației și Fondului municipal de susținere socială a populației Chișinău, în sumă totală de 111277,14 mii lei, au fost utilizate pentru acordarea a 192952 de ajutoare materiale persoanelor nevoiașe din categoriile defavorizate social, dintre care 54708 ajutoare materiale în sumă de 33413,16 mii lei au fost acordate familiilor cu copii în situație de dificultate.

Tabelul 5.4. Numărul familiilor cu copii beneficiari ai ajutoarelor materiale, anul 2014

Familii cu copii beneficiari ai ajutoarelor materiale	Nr. de ajutoare	Nr. de titulari	Suma (mii lei)	Mărimea medie, lei
Familii cu copii- total, inclusiv:	54708	54670	33413.16	611
a) cu 3 și mai mulți copii (numeroase)	7337	7326	5275.43	719
b) cu copii cu dizabilități;	9989	9983	5529.42	554
c) cu un singur părinte (monoparentale);	9760	9745	5281.05	541
d) cu copii asupra cărora este instituită tutela/curatela	1966	1965	1523.87	775
e) alte familii cu venituri mici, neincluse în p. a); b); c) și d)	25656	25651	15803.39	616

5.2. Servicii sociale adresate familiei cu copii

În Republica Moldova, cadrul general de creare și funcționare a sistemului integrat de servicii sociale, cu determinarea sarcinilor și responsabilităților autorităților administrației publice centrale și locale, ale altor persoane juridice și fizice abilitate cu asigurarea și prestarea serviciilor sociale, precum și protecția drepturilor beneficiarilor de servicii sociale este reglementat de Legea cu privire la serviciile sociale nr. 123 din 18.06.2010.

Conform prevederilor Legii respective, serviciile sociale sînt definite ca ansamblu de măsuri și activități realizate pentru a satisface necesitățile sociale ale persoanei/familiei în vederea depășirii unor situații de dificultate, de prevenire a marginalizării și excluderii sociale.

Dreptul la serviciile sociale existente este stabilit în mod individual, în baza evaluării necesității persoanei/familiei de aceste servicii.

5.2.1. Servicii sociale primare

Conform Nomenclatorului de servicii sociale, familiile și copiii aflați în situație de risc pot beneficia de următoarele servicii primare:

- *asistență socială comunitară;*

Serviciul de asistență socială comunitară prestează asistență socială persoanelor, familiilor și grupurilor sociale, la nivel de comunitate, pentru depășirea situațiilor de dificultate.

- *centrul comunitar de asistență socială;*

Centrul comunitar de asistență socială (multifuncțional) este o instituție publică creată la nivel comunitar/municipiu în cadrul căreia se organizează și se prestează o gamă largă de servicii

sociale pentru persoanele/famiiliile aflate în dificultate. Beneficiarii acestui centru pot fi persoanele, famiiliile și grupurile sociale aflate în situație de dificultate din comunitate. Centrele comunitare oferă servicii de:

- a) informare;
- b) consiliere;
- c) consultanță;
- d) reintegrare în familie și în comunitate;
- e) servicii de dezvoltare a capacităților ocupaționale;
- f) alimentare.

Conform datelor prezentate la data de 31.12.2014 de către structurile teritoriale de asistență socială, pe parcursul anului 2014, în republică au activat 78 centre comunitare ce au prestat servicii pentru 5407 copii aflați în situație de risc și copii cu dizabilități.

5.2.2. Servicii sociale specializate

Centrul de asistență socială a familiei și copilului este un serviciu public, care activează pe lângă structura teritorială de asistență socială și este destinat să acorde asistență metodologică și practică în procesul implementării la nivel local a politicilor și prestării serviciilor în domeniul asistenței sociale a famiiliilor cu copii și copiilor aflați în situații de risc.

Centrul de asistență socială a familiei și copilului oferă următoarele servicii:

- asistență metodologică și practică în managementul de caz al famiiliilor în situație de risc; famiiliilor cu copii în situații de risc, copiilor separați de mediul familial și copiilor rămași fără ocrotire părintească;
- asistență metodologică în managementul și prestarea serviciilor în domeniul asistenței sociale a famiiliilor cu copii și copiilor în situații de risc;
- asistență specialiștilor de resort din cadrul structurii teritoriale de asistență socială în colectarea/analiza și sistematizarea datelor și informațiilor în domeniul protecției familiei și copilului.

Pe parcursul anului 2014, în țară au activat 6 centre de asistență socială a familiei și copilului, care au oferit asistență și suport specialiștilor din cadrul Direcțiilor/Secțiilor de asistență socială și protecție a familiei.

Centrul de zi pentru copii în situații de risc reprezintă o instituție publică sau privată de asistență socială care prestează servicii sociale specializate de îngrijire în regim de zi a copiilor în situație de risc, în vederea (re)integrării sociale și familiale a acestora, precum și în scopul prevenirii separării copiilor în situație de risc de mediul familial.

Serviciul prestează un spectru larg de servicii care variază în funcție de necesitățile beneficiarilor:

- 1) alimentație;
- 2) formarea deprinderilor de viață;
- 3) dezvoltarea abilităților cognitive, de comunicare și comportament;
- 4) suport în studierea și asimilarea programelor școlare;
- 5) orientare profesională,
- 6) consiliere și reabilitare psihosocială a copiilor;
- 7) petrecerea timpului liber;
- 8) facilitarea accesului la servicii din comunitate (educație, sănătate, cultură, etc.);
- 9) consolidarea abilităților părintești în creșterea și educarea copiilor;
- 10) alte servicii, în funcție de necesitățile beneficiarilor.

La sfârșitul anului 2014 activau 21 centre de zi pentru copii în situații de risc, de serviciile cărora au beneficiat 744 copii.

Centrul de zi pentru copii cu dizabilități reprezintă o instituție publică sau privată de asistență socială care prestează servicii în regim de zi pentru recuperarea/reabilitarea copiilor în vederea (re)integrării sociale, precum și în scopul prevenirii separării copiilor de mediul familial și excluziunii sociale.

Centrul de zi pentru copii cu dizabilități prestează următoarele servicii:

- servicii pentru dezvoltarea abilităților cognitive, de comunicare și comportament;
- servicii de recuperare/reabilitare;
- suport pentru incluziunea educațională;
- consilierea membrilor familiei/a îngrijitorilor;
- activități de petrecere a timpului liber;
- alimentare;
- orientare profesională;
- transport zilnic;
- servicii de recuperare la domiciliu (după caz).

Pe parcursul anului 2014, 1634 copii au beneficiat de serviciile a 24 centre de zi pentru copii cu dizabilități.

Centrul de plasament temporar pentru copii în situații de risc reprezintă o instituție publică sau privată de asistență socială care prestează servicii în regim de plasament temporar copiilor în scopul (re)integrării sociale și familiale a acestora. Centrele de plasament temporar activează în baza Hotărârii Guvernului nr. 1018 din 13.09.2004 cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru al centrului de plasament temporar al copilului și Hotărârii Guvernului nr. 450 din 28.04.2006 privind aprobarea Standardelor minime de calitate privind îngrijirea, educarea și socializarea copilului în centrul de plasament temporar.

Centrul de plasament temporar prestează următoarele tipuri de servicii:

- găzduire, întreținere, alimentare;
- servicii pentru dezvoltarea abilităților cognitive, de comunicare și comportament;
- suport pentru incluziunea educațională;
- consilierea membrilor familiei/îngrijitorilor;
- orientare profesională.

Pe parcursul anului 2014, 26 centre de plasament temporar pentru copii în situații de risc au oferit servicii pentru 1340 copii.

Centrul de plasament temporar pentru copii cu dizabilități reprezintă o instituție publică sau privată de asistență socială care prestează servicii în regim de plasament temporar copiilor în scopul recuperării, reabilitării, (re)integrării sociale și familiale a acestora. Centrul activează în baza Hotărârii Guvernului nr. 823 din 04.07.2008 privind aprobarea Standardelor minime de calitate pentru serviciile sociale prestate în centrele de plasament pentru copii cu dizabilități.

Centrul de plasament temporar pentru copii cu dizabilități prestează următoarele servicii:

- găzduire, întreținere, alimentare;
- servicii pentru dezvoltarea abilităților cognitive, de comunicare și comportament;
- servicii de recuperare/reabilitare;
- suport pentru incluziunea educațională;
- consilierea membrilor familiei/îngrijitorilor;
- activități de petrecere a timpului liber;
- orientare profesională;
- servicii de recuperare la domiciliu (după caz).

În anul 2014, în cadrul celor 26 centre de plasament temporar pentru copii în situații de risc,

au fost acordate servicii pentru 80 copii cu dizabilități.

Pe parcursul anului 2014, 1838 copii aflați în situație de risc și copii cu dizabilități au beneficiat de servicii sociale prestate în cadrul a 16 **centre mixte (de zi și plasament)**.

Centrul maternal este o instituție publică sau privată de protecție a cuplului mamă-copil în scopul prevenirii abandonului copilului și asigurării formării, menținerii și consolidării legăturilor familiale. Centrul activează în baza Hotărârii Guvernului nr. 1019 din 02.09.2008 pentru aprobarea Standardelor minime de calitate privind serviciile sociale prestate în cadrul centrelor maternale.

Centrul maternal este destinat să presteze:

- găzduire, întreținere și alimentare;
- suport în dezvoltarea abilităților de creștere și îngrijire a copilului;
- consiliere psihologică;
- asistență medicală;
- asistență juridică;
- suport pentru (re)integrarea familială, socială și profesională.

În cadrul Centrului maternal sînt acordate servicii:

- a) cuplurilor mamă-copil aflate în una din următoarele situații de risc social:
 - *mame cu copii nou-născuți cu intenție de abandon (mame solitare, mame minore traficate, mame provenind din familii mici cu venituri mici, marginalizate etc.);*
 - *mame cu copii care nu au locuință;*
 - *mame cu copii care se confruntă cu probleme materiale și/sau relaționale;*
- b) cuplurilor mamă-copil abuzate sau neglijate:
 - *mamă și/sau copilul abuzați sub diferite forme în familie;*
 - *copilul maltratat fizic/psihic, prin neglijare, din neștiință și/sau din cauza dificultăților materiale etc.;*
- c) cuplurilor mamă-copil incluse în programul de restabilire a legăturii familiale:
 - *situații în care copilul a trecut printr-o formă de protecție (de tip familial sau rezidențial) și este necesară o etapă intermediară de asistență complexă și suport pentru mamă în vederea reintegrării familiale definitive a copilului;*
- d) gravidelor în dificultate pe parcursul ultimului trimestru de sarcină aflate în una/mai multe situațiile expuse anterior.

Conform datelor prezentate de structurile teritoriale de asistență socială, la sfîrșitul anului 2014, în Republica Moldova activau 10 centre/secții maternale, care au prestat servicii pentru 159 cupluri mamă-copil cu 263 copii.

Asistența parentală profesionistă este un serviciu social specializat, care oferă copiilor îngrijire familială substitutivă în familia unui asistent parental profesionist.

În anul 2014, a fost revizuit cadrul normativ care reglementează organizarea și funcționarea Serviciului de asistență parentală profesionistă. Astfel, prin Hotărîrea Guvernului nr. 760 din 17.09.2014 a fost aprobat Regulamentul-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului de asistență parentală profesionistă și a standardelor minime de calitate, acestea fiind corelate cu Liniile directoare ONU pentru îngrijirea alternativă a copilului.

În conformitate cu prevederile Hotărîrii Guvernului nr. 760 din 17.09.2014 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului de asistență parentală profesionistă și a standardelor minime de calitate, beneficiarii Serviciului sînt:

1. copilul lipsit efectiv de grija părinților în situații determinate de absența acestora, cu excepția copilului ai cărui părinți sînt plecați peste hotare;
2. copilul luat de la părinți din cauza existenței pericolului iminent pentru viața sau sănătatea acestuia ori aflat în situație de risc;
3. copilul căruia i s-a stabilit statutul de copil rămas temporar fără ocrotire părintească;

4. copilul căruia i s-a stabilit statutul de copil rămas fără ocrotire părintească;
5. copilul cu dizabilități, părinții sau persoanele în grija cărora se află copilul care au nevoie de timp pentru recuperare;
6. mamele minore cu risc de abandon al copilului.

Totodată, scopul Serviciului este de a oferi copilului îngrijire într-un mediu familial substitutiv pentru perioadă determinată de timp, iar obiectivele implică:

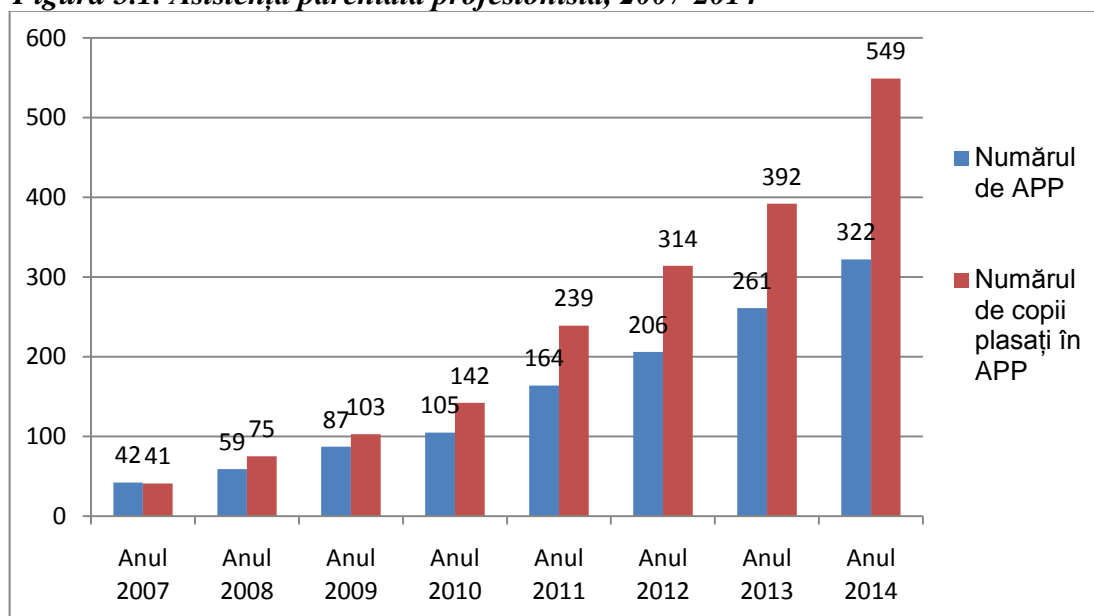
- asigurarea îngrijirii copilului în conformitate cu necesitățile individuale de asistență și dezvoltare ale acestuia;
- facilitarea (re)integrării familiale și sociale a copilului, ținând cont de necesitățile individuale de asistență și dezvoltare ale acestuia.

Mărimile alocațiilor pentru copiii plasați în serviciul de asistență parentală profesionistă sînt stipulate în Hotărîrea Guvernului nr. 924 din 31.12.2009 cu privire al alocațiile pentru copii plasați în serviciul de asistență parentală profesionistă. Tipul alocației depinde de tipul plasamentului stabilit și durata acestuia.

La sfîrșitul anului 2014, în țară activau 322 familii de asistenți parentali profesioniști, care aveau în plasament 549 copii.

Pe perioada anilor 2007-2014 a crescut atît numărul persoanelor care au devenit asistenți parentali profesioniști, dar și numărul copiilor care au fost plasați în serviciul dat.

Figura 5.1. Asistența parentală profesionistă, 2007-2014



Începînd din anul 2012, în Republica Moldova a fost implementat plasamentul de răgaz în asistența parentală profesionistă, destinat copiilor cu dizabilități pentru a fi crescuți și educați într-un mediu cît mai apropiat de cel familial.

Plasamentul de răgaz a fost practicat în două unități administrativ-teritoriale ale țării și anume în municipiul Chișinău și în raionul Orhei.

Astfel, la sfîrșitul anului 2014, în municipiul Chișinău activau 5 familii de asistenți parentali profesioniști de răgaz, unde erau plasați 9 copii, iar în raionul Orhei – 4 familii cu 10 copii în plasament. Totodată, pe parcursul anului 2014, 43 copii aflați în situație de risc au fost beneficiarii serviciului de asistență parentală profesionistă de răgaz.

Casa de copii de tip familie reprezintă o instituție creată în baza unei familiei complete, care oferă copilului rămas fără ocrotire părintească îngrijire familială substitutivă în familia părintelui-educator.

În casele de copii de tip familial pot fi plasați pentru întreținere și educație copiii rămași fără

ocrotire părintească în vîrstă de pînă la 14 ani.

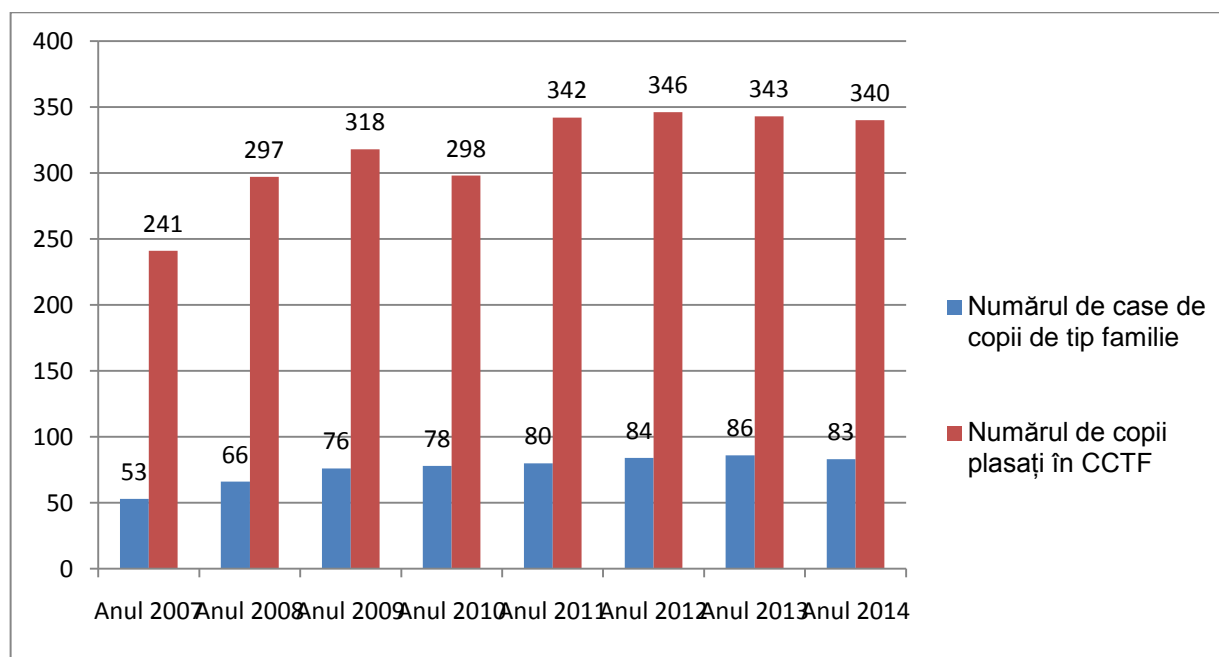
Potrivit Hotărîrea Guvernului nr. 937 din 12.07.2002 pentru aprobarea Regulamentului casei de copii de tip familial, scopul casei de copii de tip familie este protecția copilului orfan sau rămas fără ocrotire părintească, socializarea și, după caz, (re)integrarea acestuia în familia biologică, extinsă sau adoptatoare, iar drept obiective sînt menționate:

- îngrijirea și creșterea copilului în condițiile unui mediu familial substitutiv, conform standardelor de calitate;
- asigurarea dezvoltării copilului plasat în CCTF corespunzător particularităților de personalitate și de vîrstă ale lui;
- facilitarea, în caz de posibilitate, a (re)integrării copilului în familia biologică, extinsă sau adoptatoare;
- facilitarea socializării copiilor și pregătirea lor pentru viața independentă după atingerea vîrstei majoratului.

În scopul asigurării protecției drepturilor copiilor rămași fără ocrotire părintească din casele de copii de tip familial, prin Hotărîrea Guvernului nr. 1733 din 31.12.2002 cu privire la normele de asigurare materială a copiilor orfani și a celor rămași fără ocrotire părintească din casele de copii de tip familial, a fost reglementată asigurarea materială a caselor de copii de tip familial.

În anul 2014 activau 83 case de copii de tip familial, unde au fost plasați 340 copii.

Figura 5.2. Case de copii de tip familie, 2007-2014



Tutela/curatela reprezintă o formă de protecție, care se instituie asupra copiilor rămași fără ocrotire părintească în scopul educației și îngrijirii acestora, precum și al apărării drepturilor și intereselor lor legitime. Activitatea serviciului dat este reglementată prin Codul Familie adoptat prin Legea nr. 1316- XIV din 26.10.2000, Codul Civil adoptat prin Legea nr. 1107-XV din 06.06.2002.

Tutela/curatela se instituie cu scopul prestării anumitor servicii:

- îngrijirea și creșterea copilului în condițiile unui mediu familial substitutiv;
- reprezentarea legală a drepturilor și intereselor copiilor;
- administrarea bunurilor mobile și imobile ale copilului.

În conformitate cu informațiile prezentate de către structurile teritoriale de asistență socială la 31.12.2014, în evidența acestora se aflau 6218 copii plasați în serviciul de tutelă/curatelă, dintre

care 3127 fete și 3091 băieți. Din totalul copiilor aflați sub tutelă/curatelă, 3115 copii beneficiază lunar de indemnizație pentru alimentație, procurarea îmbrăcăminte/încălțăminte, obiectelor de igienă personală etc., în condițiile Hotărârii Guvernului nr. 581 din 25.05.2006 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la condițiile de stabilire și plată a indemnizațiilor pentru copiii adoptați și cei aflați sub tutelă/curatelă.

În continuare, din cei 6218 copii aflați sub tutelă/curatelă, doar pe parcursul anului 2014 au fost luați în evidență 1237 copii plasați în acest serviciu.

Totodată, structurile teritoriale de asistență socială au prezentat dezagregat numărul copiilor aflați sub tutelă/curatelă.

Tabelul 5.5. Numărul copiilor plasați în serviciul de tutelă/curatelă, anul 2014

	<i>Total în evidență</i>	<i>Luați în evidență în anul 2014</i>
<i>0-1 ani – în familia extinsă</i>	85	38
<i>0-1 ani – terțe persoane</i>	31	25
<i>1-6 ani – în familia extinsă</i>	1025	209
<i>1-6 ani – terțe persoane</i>	158	89
<i>7-18 ani – în familia extinsă</i>	4351	754
<i>7-18 ani – terțe persoane</i>	568	122

Casa comunitară pentru copii în situație de risc este un serviciu social specializat de plasament temporar pentru creșterea și educarea, într-o locuință de tip familial, a copiilor privați temporar sau permanent de mediul lor familial, precum și a copiilor aflați în situație de risc.

Actul normativ care reglementează activitatea Casei comunitare pentru copii în situație de risc este Hotărârea Guvernului nr. 52 din 17.01.2013 privind aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului social Casa comunitară pentru copii în situație de risc.

Casa comunitară pentru copii în situație de risc prestează următoarele servicii:

- a) găzduire;
- b) întreținere;
- c) alimentație;
- d) formarea deprinderilor de viață (autoservire, igienă);
- e) dezvoltarea abilităților cognitive, de comunicare și comportament;
- f) suport în studierea și asimilarea programelor școlare;
- g) consiliere și reabilitare psihosocială;
- h) petrecerea timpului liber;
- i) orientare profesională;
- j) (re)integrare familială;
- k) incluziune comunitară și socială;
- l) însoțirea copiilor la instituțiile medicale, administrarea medicamentelor prescrise de către medici, acordarea de prim-ajutor medical, conform competenței.

Pe parcursul anului 2014, în Republica Moldova au activat 3 case comunitare care au prestat servicii pentru 30 copii aflați în situație de risc.

Sprijinul familial este orientat spre familiile cu copii, pentru a preveni și/sau a depăși situațiile de risc în vederea asigurării creșterii și educației copilului în mediul familial.

Scopul Serviciului social de sprijin pentru familiile cu copii constă în susținerea dezvoltării capacităților familiei în creșterea și educația copilului, prin consolidarea factorilor protectori din interiorul familiei și conectarea ei la resursele relevante din comunitate.

Serviciul numit se prestează în două forme: sprijin familial primar și sprijin familial secundar. În cadrul sprijinului familial secundar familiile cu copii pot beneficia de ajutor bănesc.

Sprijinul familial primar include activități variate, flexibile, orientate spre consolidarea

mediului familial și a factorilor protectori din interiorul familiei: formarea capacității de a depăși situațiile dificile, crearea rețelei sociale a familiei și a capacității acesteia de a oferi suport în perioadele dificile, formarea deprinderilor privind îngrijirea și educația copilului, formarea competențelor sociale și emoționale ale copilului, identificarea factorilor care pot conduce la apariția riscului de neglijare și abuz.

Acesta este realizat prin intermediul programelor de prevenire primară, în funcție de necesitățile comunității și existența serviciilor comunitare, care pot include: activități de informare și sensibilizare, școala părinților, grupuri de suport pentru părinți și pentru copii, activități comunitare cu copiii pentru susținerea dezvoltării emoționale, sociale și incluziunii sociale a acestora.

Beneficiari ai sprijinului familial primar sînt toate familiile cu copii din comunitate.

Sprijinul familial secundar include un ansamblu de activități adresate familiilor cu copii în situații de risc, cu scopul de a diminua factorii care afectează sănătatea și dezvoltarea copilului, a preveni separarea copilului de familie sau a pregăti reintegrarea lui în familie, care sînt realizate în baza managementului de caz aprobat de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei. Pentru prevenirea separării copilului de familie sau reintegrarea acestuia în familie, sprijinul familial secundar se realizează în baza evaluării complexe.

Ajutorul bănesc se oferă în situațiile în care sprijinul familial secundar nu asigură diminuarea problemei/soluționarea cazului fără de asistență financiară. La stabilirea ajutorului bănesc se iau în considerare necesitățile familiei, numărul de copii în familie, condițiile de trai, factorii sezonieri, gravitatea problemei etc., precum și venitul familiei obținut din salarii, plăți sociale și alte surse de venit, declarate sub responsabilitatea familiei. Familia beneficiară de ajutor social are dreptul de a accesa ajutor bănesc.

Beneficiari ai sprijinului familial secundar sînt familiile cu copii în situații de risc și/sau familiile ai căror copii se află în proces de reintegrare.

Astfel, pe parcursul anului 2014 serviciul social de sprijin pentru familiile cu copii a fost dezvoltat în 17 unități administrativ-teritoriale și a fost prestat în cazul a 4917 familii.

5.2.3. Servicii sociale cu specializare înaltă

Serviciile sociale cu specializare înaltă sînt serviciile prestate într-o instituție rezidențială sau într-o instituție specializată de plasament temporar, care impun un șir de intervenții complexe ce pot include orice combinație de servicii sociale specializate, acordate beneficiarilor cu dependență sporită și care necesită supraveghere continuă (24/24 ore). Acest tip de servicii se recomandă să fie prestate în ultimă instanță, cînd resursele comunitare sînt inefficiente.

În Nomenclatorul de servicii sînt incluse următoarele servicii cu specializare înaltă adresate familiilor și copiilor în situație de risc:

- *casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale;*
- *centru pentru asistență și protecția victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane;*

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei coordonează activitatea a două instituții sociale rezidențiale pentru copii:

- Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (fete) din or. Hîncești;
- Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (băieți) din or. Orhei.

Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale reprezintă o instituție publică de asistență socială care prestează servicii în regim de plasament copiilor cu dizabilități mintale în scopul recuperării, reabilitării, (re)integrării sociale și familiale a acestora. Beneficiarii casei pentru copii cu deficiențe mintale sînt copiii cu dizabilități mintale cu vîrsta de 4 pînă la 18 ani.

Activitatea instituțiilor respective este reglementată de Regulamentul-cadru de funcționare a casei-internat pentru copii cu deficiențe mintale, aprobat prin ordinul ministrului protecției sociale, familiei și copilului nr. 45 din 13.06.2008.

În contextul implementării Proiectului „Comunitate Incluzivă - Moldova”, pe parcursul anului 2014, au fost dezinstituționalizați 24 beneficiari ai Casei-internat pentru copii cu deficiențe mintale severe (băieți) din or. Orhei.

La 31.12.2014, în Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (băieți) din or. Orhei erau plasate 215 persoane, comparativ cu 236 persoane la 31.12.2013.

Din cele 215 persoane, una avea vârsta cuprinsă între 4-6 ani, 16 – 7-10 ani, 38 – 11-15 ani, 4 – 16 ani, 9 – 17 ani și 147 – peste 18 ani.

Pe parcursul anului 2014, în Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (băieți) din or. Orhei au fost plasați 5 copii, cu un copil mai puțin decât în anul precedent.

La sfârșitul anului 2014, în Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (fete) din or. Hîncești erau plasate 316 persoane, dintre care, 2 au vârsta cuprinsă între 4-6 ani, 27 – 7-10 ani, 52 – 11-15 ani, 16 copii au vârsta de 16 ani, alți 16 – vârsta de 17 ani, iar 203 au vârsta de peste 18 ani.

Pe parcursul anului 2014, în Casa-internat cu deficiențe mintale (fete) din or. Hîncești au fost plasați 3 copii, iar un beneficiar a fost dezinstituționalizat.

Tabelul 5.6. Numărul de copii din Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale în anii 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014
<i>Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (fete), or. Hîncești</i>	336	338	321	315	316
<i>Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (băieți), or. Orhei</i>	303	268	260	236	215

este stabilit prin lege.

5.3. Protecția drepturilor copilului

Una din componentele de bază ale politicii de protecție a copilului și a familiilor cu copii ține de protecția și respectarea drepturilor copilului. În acest context Republica Moldova dispune de un cadru instituțional-legislativ destul de dezvoltat referitor la acest domeniu. Printre cele mai reprezentative instituții axate pe protecția copilului și respectarea drepturilor copilului pot fi numite: Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate; adopția etc.

5.3.1. Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate

În scopul prevenirii separării copilului de familie și dezinstituționalizării copilului, asigurând respectarea interesului superior al acestora, prin Hotărârea Guvernului nr. 1177 din 31 octombrie 2007 a fost reglementat cadrul normativ privind instituirea și funcționarea unui nou element al sistemului de protecție socială - Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate.

Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate este un organ instituit în cadrul autorităților administrației publice locale de nivelul al doilea, ce are drept rol primordial asistența autorității tutelare în procesul de luare a deciziei referitor la forma optimă de protecție a copilului aflat în dificultate.

Necesitatea creării acestei Comisii a survenit pe fondul mobilizării eforturilor comune întru realizarea reformei de dezinstituționalizare a copiilor și reintegrării lor în familie sau în serviciile alternative de îngrijire familială: asistență parentală profesionistă, case de copii de tip familial, tutelă/curatelă.

În acest sens, Comisia eliberează avizul de recomandare a plasării copilului în servicii de tip rezidențial, ținând cont de următoarele principii:

- familia reprezintă mediul cel mai potrivit pentru dezvoltarea copilului;
- plasamentul este o măsură de protecție pentru dezvoltarea intelectuală și emoțională a copilului;

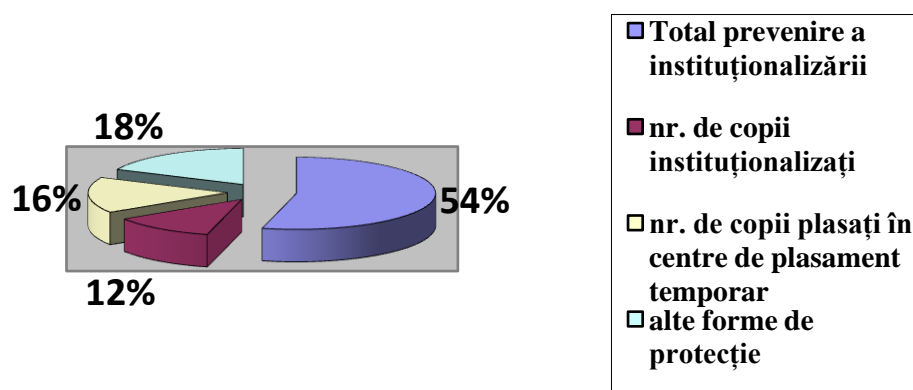
- plasamentul este o perioadă de tranziție și schimbare;
- situația fiecărui copil este unică;
- plasamentul trebuie să satisfacă toate necesitățile copilului.

Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate activează în toate unitățile administrative teritoriale de nivelul II, având aprobate componentele nominale și regulamentele de activitate.

Pe parcursul anului 2014, activitățile Comisiilor în teritoriu s-au desfășurat în cadrul a 346 ședințe, la care au fost examinate cazurile a 2186 familii cu 3387 copii. În cadrul examinărilor efectuate, Comisia a prezentat autorităților tutelare de la locul de trai al copilului avizul pentru reintegrarea în familie pentru 319 copii din 202 familii.

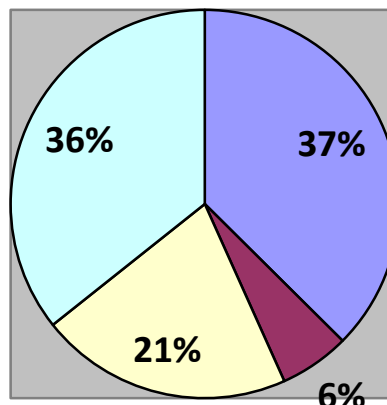
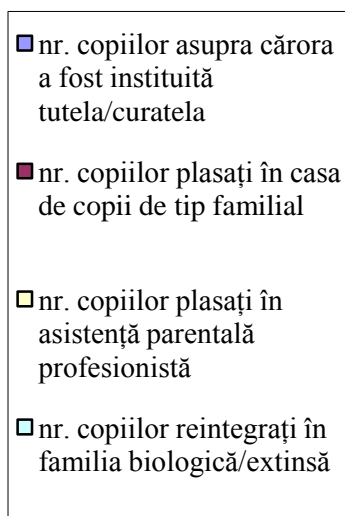
De asemenea, în alte cazuri, Comisia a avizat următoarele forme de protecție: 1265 cazuri de prevenire a instituționalizării; 280 cazuri de instituționalizare; 375 cazuri de plasament în centre de plasament temporar, precum și în cazul a 424 copii au fost aplicate alte forme de protecție.

Figura 5.3. Forme de protecție aplicate copiilor, avizate de către Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate, a. 2014



Totodată, menționăm că printre formele de protecție de tip familial, avizul de recomandare pentru instituirea tutelei/ curatelei a fost eliberat în cazul a 365 de copii, plasamentul copiilor în Case de copii de tip familial – 57 cazuri și asistență parentală profesionistă – 205 copii.

Figura 5.4. Forme de protecție de tip familial avizate de Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate, a. 2014



Totodată, menționăm că atribuțiile funcționale ale Comisiei pentru determinarea situației copilului în dificultate din cadrul Direcției municipale pentru protecția drepturilor copilului Chișinău (DMPDC) diferă ca esență și complexitate față de atribuțiile Comisiilor raionale pentru protecția copilului aflat în dificultate.

Luînd în considerație caracterul specific divers al activității Comisiei de determinare a situației copilului în dificultate din cadrul DMPDC menționăm că în anul 2014 au fost examinate cazurile a 1913 copii în cadrul a 339 ședințe, din ele: privind participarea părintelui (familiei extinse) ce locuiește separat la educația copilului (227 cazuri), privind stabilirea locului de trai al copilului (324 cazuri), privind decăderea din drepturile părintești (208 cazuri), privind restabilirea în drepturile părintești (3 cazuri); privind luarea copilului din familie fără decădere din drepturile părintești (12 cazuri); privind oportunitatea plasamentului planificat al copiilor în serviciul de tutelă/curatelă, casă comunitară, centre de plasament temporare și gimnazii-internat (451 cazuri); privind stabilirea statutului juridic al copilului (116 cazuri); privind reintegrarea copilului în familia biologică, extinsă sau adoptatoare (29 cazuri); privind protecția copiilor victime ale violenței în familie, în instituții educaționale, medicale ș.a. (22 cazuri); privind respectarea drepturilor patrimoniale ale copilului (5 cazuri); privind ieșirea copilului din țară în lipsa acordului unui părinte și alte cazuri similare (23 cazuri); privind copiii adoptabili și/sau situația copiilor adoptați (8 cazuri); privind litigiile dintre serviciile de plasament și familia biologică a copilului (37 cazuri); privind forma adecvată de plasament planificat în casa de copii de tip familial și asistență parentală profesionistă al copilului aflat în dificultate (14 cazuri); privind prelungirea și încheierea duratei aflării beneficiarilor plasați în casa de copii de tip familial și asistență parentală profesionistă (40 cazuri); privind examinarea deciziilor comisiilor pentru protecția copilului aflat în dificultate din sectoare contestate de beneficiari (27 cazuri);

Făcând o analiză a activităților realizate în cadrul Comisiilor raionale/municipale pentru protecția copilului aflat în dificultate, constatăm că din momentul lansării la nivel național a activității Comisiilor pentru protecția copilului aflat în dificultate, în comparație cu anul 2008 numărul cazurilor examinate și al ședințelor desfășurate anual a crescut de cca. 5 ori în anul 2014.

Tabelul 5.7. Activitățile Comisiilor pentru protecția copilului aflat în dificultate în 2014 față de 2008

Indicatorul	anul 2008 (copii)	anul 2014 (copii)
Ședințe desfășurate	119	685
Cazuri examinate	829	5300
Reintegrări în familia biologică/ extinsă	364	348
Avizare forme de protecție de tip familial (tutelă/curatelă, APP, CCTF)	149	687
Alte forme de protecție avizate	80	424

Comisiile care pot servi drept modele de practici pozitive în prevenirea cazurilor de instituționalizare sînt cele din următoarele unități administrativ teritoriale – Ialoveni (160 copii), Anenii Noi (98 copii), Ungheni (75 copii), Drochia (69 copii), Fălești (67 copii) și mun. Bălți (66 copii).

Totodată, constatăm un număr scăzut al cazurilor copiilor examinate în cadrul ședințelor Comisiilor pentru protecția copilului aflat în dificultate în raioanele Rezina (14 copii), Basarabeasca (13 copii), Glodeni (12 copii), Rîșcani (12 copii) și Taraclia (10 copii).

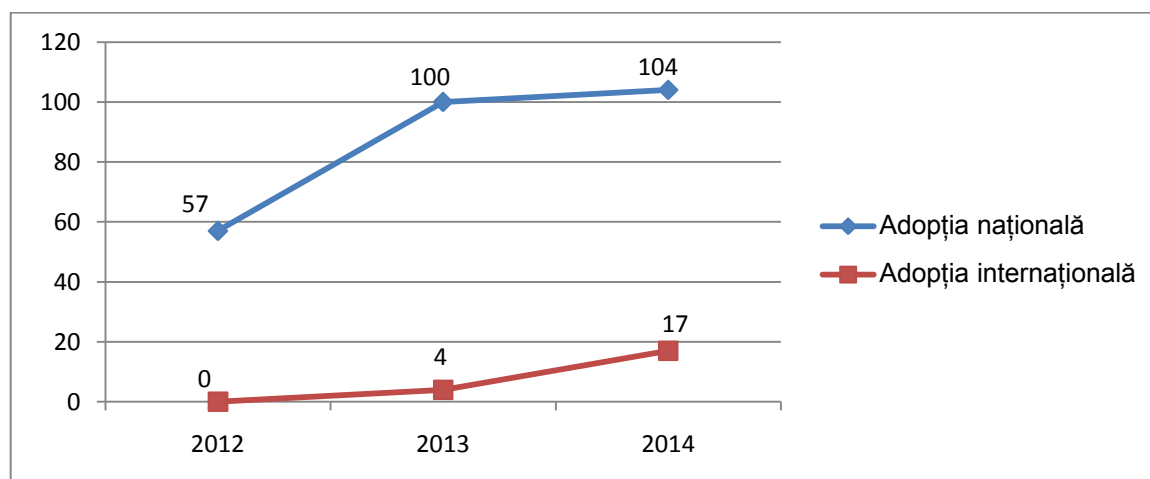
Astfel, atestăm eficiența Comisiilor ca și mecanism funcțional de evaluare a copiilor în situație de risc și reiterăm importanța funcționării acestora în fiecare unitate administrativ-teritorială de nivelul II, fapt ce va oferi o expertiză suplimentară autorităților tutelare în procesul de luare a deciziilor care vizează copiii.

5.3.2. Adopția

În conformitate cu procedura prevăzută în Legea nr. 99 din 28.05.2010 privind regimul juridic al adopției, în Registrul de stat al adopțiilor (aprobat prin Ordinul ministrului muncii, protecției sociale și familiei nr. 309 din 11.08.2011), în anul 2014 au fost înregistrați 206 copii cu statut adoptabil și luați în evidență și înregistrați 83 adoptatori naționali. Concomitent, pe parcursul anului 2014 au fost depuse la Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei 13 cereri pentru adopția copiilor cetățeni ai Republicii Moldova de către adoptatori cetățeni străini.

În anul 2014 de către instanțele de judecată au fost încuviințate și ulterior incluse în Registrul de stat al adopțiilor 104 adopții naționale. Conform procedurii de adopție internațională, în anul 2014 au fost adoptați 17 copii, statele primitoare fiind SUA (6 copii), Italia (6 copii), Elveția (4 copii) și Israel (1 copil). În figura următoare este reprezentată dinamica numărului copiilor care au fost adoptați prin procedura adopției naționale și internaționale pe parcursul anilor 2012 - 2014.

Figura 5.5. Adopția, 2012-2014



În conformitate cu prevederile Hotărîrii Guvernului pentru instituirea Consiliului Consultativ pentru Adopții și aprobarea Regulamentului de activitate al acestuia nr. 560 din 25 iulie 2011, pe parcursul anului 2014 au fost convocate 3 ședințe ale Consiliului Consultativ, în cadrul cărora a fost examinată oportunitatea avizării prealabile a deciziilor Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei privind selectarea adoptatorului potrivit pentru adopția internațională a copiilor în cazul a 11 cupluri de adoptatori și 2 adoptatori (persoane singure) cu 6 cupluri de frați adoptabili și 6 copii adoptabili. Menționăm că doar într-un singur caz a fost examinată potrivirea prealabilă a unui copil fără nevoi speciale, care are anumite probleme de sănătate. În celelalte cazuri adoptatorii au fost potriviți cu: 6 cupluri de frați cu vârsta mai mare de 7 ani, 3 copii adoptabili cu vârsta mai mare de 7 ani și 2 copii adoptabili încadrați în grad de dizabilitate sau care prezintă un risc sporit de dezvoltare ulterioară a maladiilor ereditare și/sau o anamneză ereditară/genetică agravată. În tabelul de mai jos este prezentată vârsta și date privind starea sănătății copiilor potriviți prealabil pentru adopție internațională în cadrul ședințelor Consiliului Consultativ.

Nr.	Genul	Vârsta	Diagnosticul copilului	
Un copil				
1.	masculin	3 ani	Dereglări de tonusul muscular, stare subcompensată. Anemie feriprivă de gr. I, de etiologie mixtă. Sechelele rahitismului. Hernie ombelicală. Mama și rudele copilului suferă de schizofrenie.	
2.	masculin	4 ani	Osteogeneza imperfectă. Boala Lobștein. Sindrom hidrocefalic. Viraj tuberculinic. Anemie deficitară gr. I. Hernie inghinală și ombelicală. Picior plat bilateral. Dezvoltarea fizică medie. Grupa sănătății IV. Încadrat în grad de dizabilitate <i>sever</i> .	
3.	masculin	5 ani	Convalescent de tuberculoză. Anomalie minoră de cord. Cordaj fals în ventricolul stîng fără dereglări hemodinamice. Retenția dezvoltării fizice gr. I. Encefalopatie reziduală. Sindrom alcool-fetal. Retard psiho-verbal.	
4.	masculin	9 ani	Sănătos.	
5.	masculin	9 ani	Infecția HIV simptomatică st. B2. Encefalopatie reziduală sindrom neurotic. Retenția dezvoltării fizice, gr. I, grupa sănătății IV. Încadrat în grad de dizabilitate <i>accentuat</i> .	
6.	masculin	11 ani	Reconvalescent cu artropatie (geneză infecțios – alergică). Prolaps valvul – mitral. Cordaj fals în ventricolul sting.	
Cupluri de frați				
Nr.	Genul	Vârsta	Diagnosticul copilului	
1.	1.	masculin	7 ani	Disfuncție cerebrală minimală. Sindrom astenoneurotiform. Enureză nocturnă. Hernie ombilicală. Picior plat-valg bilateral gr. I. Dislalie poliformă.
2.		masculin	8 ani	Disfuncție cerebrală minimală. Sindrom astenoneurotiform. Hernie ombilicală. Picior plat-valg bilateral gr. I. Dislalie funcțională poliformă.
3.	2.	masculin	9 ani	Disfuncție cerebrală minimală. Sindrom asteno-neurotic. TBC – infectat.
4.		feminin	5 ani	Disfuncție cerebrală minimală. Sindrom asteno-neurotic.
5.	3.	feminin	13 ani	Sănătos.
6.		masculin	9 ani	Sănătos.
7.	4.	masculin	9 ani	DCM sindrom neurotic. Hipertofia adenoidă gr. II. Gr. Sănătății II.
8.		masculin	7 ani	DCM cu sindrom neurotic. Gr. Sănătății II.

9.		masculin	3 ani	Sănătos.
10.	5.	feminin	8 ani	Sindrom asteoneurotic. Encefalopatie reziduală. Picior plat. Valgus bilateral.
11.		feminin	6 ani	Disfuncție cerebrală minimală. Sindrom cerebroastenic
12.		masculin	3 ani	Dezvoltare fizică medie armonioasă. Disfuncție cerebrală minimp. Retenție psiho-verbală ușoară. Grupa sănătății II.
13.	6.	feminin	17 ani	Sănătos.
14.		masculin	15 ani	Sănătos.
15.		feminin	14 ani	Sănătos. <i>Notă: cuplul de frați a fost potrivit pentru adopția internațională de către o rudă domiciliată peste hotare.</i>

În conformitate cu art. 10 al Legii nr. 99/2010 separarea fraților prin adopție, precum și adopția acestora de către persoane sau familii diferite sînt interzise, cu excepția cazurilor cînd această cerință contravine interesului superior al copilului. Oportunitatea separării fraților prin adopție națională sau internațională se examinează de către Consiliul Consultativ pentru Adopții. Adopția fraților de către adoptatori din state diferite, indiferent dacă frații se cunosc sau nu, se admite doar în cazul în care s-a constatat imposibilitatea adopției fraților de către același adoptator, indiferent de statul în care acesta își are domiciliul sau un alt adoptator domiciliat în statul în care este domiciliat fratele adoptat anterior, doar dacă statul respectiv este semnatar al Convenției de la Haga sau este parte la un tratat bilateral în domeniul adopției încheiat cu Republica Moldova. Totodată, Legea prevede că în cazul separării fraților prin adopție, autoritatea centrală în domeniul adopției sau, după caz, autoritatea teritorială în domeniul adopției în colaborare cu organizațiile străine cu atribuții în domeniul adopției internaționale, avînd în vedere interesul superior al copilului, trebuie să întreprindă măsurile necesare pentru a facilita comunicarea și menținerea legăturilor dintre frați, ținînd cont de vîrsta, gradul de maturitate, dorințele, sentimentele fraților și de gradul de informare a acestora cu privire la adopție.

În cadrul ședințelor Consiliului Consultativ pentru Adopții s-a discutat oportunitatea separării prin adopție națională sau internațională a 10 cupluri de frați, care nu au fost solicitați spre adopție de către același adoptator, din motivul diferenței mari de vîrstă dintre copii (2 ani și 17 ani), cupluri de frați a cîte 3, 4 și 5 copii, prezența unei dizabilități grave la unul dintre frați. În majoritatea cazurilor membrii Consiliului au decis că este necesară întreprinderea de către autoritățile tutelare teritoriale a unor măsuri suplimentare privind reexaminarea posibilității adopției fraților de către același adoptator. Menționăm, că toate cazurile de separare a fraților avizate pozitiv de către Consiliul Consultativ pentru Adopții se referă la separarea fraților prin adopție națională, concomitent autorităților tutelare teritoriale fiind recomandat să respecte dreptul copiilor de a relaționa cu frații ulterior încuviințării adopțiilor, iar modul în care copiii comunică să fie expres elucidat în rapoartele de monitorizare a situației postadopție a copiilor.

În conformitate cu Hotărîrea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind procedura de acreditare și modul de funcționare a organizațiilor străine cu atribuții în domeniul adopției internaționale în Republica Moldova și a listei serviciilor și activităților pe care le pot desfășura în domeniul adopției internaționale nr. 550 din 22.07.2011, în anul 2014 a fost prelungită acreditarea a 16 organizații străine cu atribuții în domeniul adopției internaționale în Republica Moldova din următoarele țări: Italia – 10, SUA – 4, Spania – 1 și Elveția – 1.

5.3.3. Reprezentarea drepturilor copilului în procesele civile

În conformitate cu prevederile Codului Familiei, adoptat prin Legea nr. 1316-XIV din 26.10.2000 în cazul litigiilor între părinți sau reprezentanți legali pe aspecte ce vizează în mod direct sau indirect copiii, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale acestora în instanța de judecată este exercitată de către autoritățile tutelare, îndeosebi – organele executive ale autorităților administrației publice locale din unitățile administrativ-teritoriale de nivelul II, adică Secțiile/Direcțiile asistență socială și protecție a familiei raionale și Direcția municipală pentru

protecția drepturilor copilului Chișinău (în continuare structurile teritoriale de asistență socială), indiferent de calitatea procesuală: *reclamant, pîrît sau intervenient accesoriu*.

Pe parcursul anului 2014, reprezentanții structurilor teritoriale de asistență socială au reprezentat interesele a 6754 copii în instanțele de judecată (vezi Tabelul 1), dintre care, în calitate de reclamant pentru 722 copii, în calitate de pîrît pentru 239 copii și în calitate de intervenient accesoriu pentru 5793 copii.

Tabelul 5.8. Reprezentarea drepturilor copilului în instanță de către reprezentanții structurilor teritoriale de asistență socială

Denumirea indicatorilor <i>Наименование показателей</i>	Nr.rînd <i>№ стр.</i>	Calitatea procesuală a autorității tutelare			Total pe an <i>Всего за год</i>
		reclamant	pîrît <i>ответ</i>	intervenient	
1	2	3			4
Numărul copiilor asistați în domeniul protecției drepturilor copiilor	01	722	239	5793	6754
inclusiv /в том числе:					
luați de la părinții cu decădere din drepturi părintești	02	321	26	1559	1906
luați de la părinții fără decădere din drepturi părintești	03	25	0	18	43
restabilirea în drepturile părintești	04	0	1	12	13
litigii cu privire la stabilirea domiciliului copilului	05	296	171	3755	4222
litigii dintre părinți cu privire la determinarea domiciliului părinților	06	37	35	116	188
lipsirea/limitarea capacității de exercițiu	07	3	0	61	64
stabilirea/recunoașterea/contestarea paternității	08	3	0	27	30
constatarea nașterii copilului	09	18	0	5	23
apărarea drepturilor patrimoniale ale copilului	10	13	0	39	52
litigii cu privire la ieșirea din țară a copilului	11	6	6	201	213

I. Decăderea din drepturile părintești

În condițiile prevederilor Codului Familiei menționat mai sus, procedural, decăderea din drepturile părintești a părintelui/părinților față de copil/copii are loc doar pe cale judecătorească. Acțiunea privind decăderea din drepturile părintești poate fi pornită de celălalt părinte, tutorele copilului, **autoritatea tutelară** sau procuror. Cererea privind decăderea din drepturile părintești se examinează cu participarea obligatorie a autorității tutelare.

În acest context, menționăm că în anul 2014 specialiștii structurilor teritoriale de asistență socială au reprezentat interesele a 1906 copii în procese privind decăderea din drepturile părintești, dintre care pentru 321 copii în calitate de reclamant, pentru 26 copii în calitate de pîrît și pentru 1559 copii în calitate de intervenient accesoriu.

II. Luarea copilului fără decădere din drepturile părintești

În cazul în care există un pericol iminent pentru viața și sănătatea copilului, autoritatea tutelară poate decide luarea copilului de la părinți, comunicînd acest fapt procurorului în termen de cel mult 24 de ore. În acest caz, conform Legii nr. 140 din 14.06.2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, autoritatea tutelară locală, în termen de 3 zile lucrătoare, va porni o acțiune în instanța de judecată privind decăderea din drepturile părintești sau privind luarea copilului de la părinți fără ca aceștia să fie decăzuți din drepturile

părintești. Dacă această cerință nu este îndeplinită, copilul va fi înapoiat imediat părinților.

Pe parcursul anului 2014, specialiștii structurilor teritoriale de asistență socială au reprezentat interesele a 43 copii în cauze privind luarea copilului fără decădere din drepturile părintești, dintre care pentru 25 copii în calitate de reclamant și pentru 18 copii în calitate de intervenient accesoriu.

III. Restabilirea în drepturile părintești

Codul Familiei stipulează faptul că părinții pot fi restabiliți în drepturile părintești dacă au încetat împrejurările care au condus la decăderea lor din aceste drepturi și dacă restabilirea în drepturile părintești este în interesul copilului. Restabilirea în drepturile părintești se face pe cale judecătorească, în baza cererii persoanei decăzute din aceste drepturi, cu participarea obligatorie a **autorității tutelare**. În cazul în care copilul a atins vârsta de 10 ani, restabilirea în drepturile părintești se va admite ținându-se cont de opinia acestuia.

În anul 2014, reprezentanții structurilor teritoriale de asistență socială au reprezentat 13 copii în cauze privind restabilirea în drepturile părintești, dintre care pentru 1 copil în calitate de pîrît și pentru 12 copii în calitate de intervenient accesoriu.

IV. Stabilirea domiciliului copilului

În conformitate cu Codul Familiei, în cazul cînd părinții locuiesc separat, domiciliul copilului care nu a atins vârsta de 14 ani se determină prin acordul părinților. Dacă un atare acord lipsește, domiciliul minorului se stabilește de către instanța judecătorească, ținându-se cont de interesele și părerea copilului (dacă acesta a atins vârsta de 10 ani). În acest caz, instanța judecătorească va lua în considerare atașamentul copilului față de fiecare dintre părinți, față de frați și surori, vârsta copilului, calitățile morale ale părinților, relațiile existente între fiecare părinte și copil, posibilitățile părinților de a crea condiții adecvate pentru educația și dezvoltarea copilului (îndeletnicirile și regimul de lucru, condițiile de trai etc.). La determinarea domiciliului copilului minor, instanța judecătorească va cere și **avizul autorității tutelare** în a cărei rază teritorială se află domiciliul fiecăruia dintre părinți.

Pe parcursul anului 2014 specialiștii structurilor teritoriale de asistență socială au reprezentat 4222 copii în cauze privind stabilirea domiciliului copilului, dintre care în calitate de reclamant pentru 296 copii, pîrît pentru 171 copii și intervenient accesoriu – 3755 copii.

V. Determinarea graficului de întreveneri

În conformitate cu Codul Familiei, părinții au drepturi și obligații egale față de copii, indiferent de faptul dacă copiii sînt născuți în căsătorie sau în afara ei, dacă locuiesc împreună cu părinții sau separat. Părinții sînt obligați să-și întrețină copiii minori și copiii majori inapți de muncă care necesită sprijin material. Părinții au dreptul și sînt obligați să-și educe copiii conform propriilor convingeri, indiferent de faptul dacă locuiesc împreună sau separat.

Copilul are dreptul să comunice cu ambii părinți, cu buneii, frații, surorile și cu celelalte rude. Desfacerea căsătoriei părinților, nulitatea ei sau traiul separat al acestora nu afectează drepturile copilului. În cazul cînd părinții au domiciliul separat, copilul are dreptul să comunice cu fiecare dintre ei. Părintele care locuiește împreună cu copilul nu are dreptul să împiedice contactul dintre copil și celălalt părinte care locuiește separat, cu excepția cazurilor cînd comportamentul acestuia din urmă este în detrimentul intereselor copilului sau prezintă pericol pentru starea lui fizică și psihică.

Astfel, la cererea unuia dintre părinți, autoritatea tutelară va elabora un grafic de întreveneri cu părintele care nu locuiește împreună cu copilul. De altfel, este posibilă întocmirea unui asemenea grafic și pentru perioada procesului de divorț, oferind posibilitatea părintelui care lipsește să nu întrerupă legătura sa cu copilul.

Pe parcursul anului 2014 specialiștii structurilor teritoriale de asistență socială au reprezentat 188 copii în cauze privind determinarea graficului de întreveneri, dintre care în calitate de reclamant pentru 37 copii, pîrît pentru 35 copii și intervenient accesoriu – 116 copii.

VI. Lipsirea/limitarea capacității de exercițiu

În conformitate cu Codul de procedură civilă, aprobat prin Legea nr. 225-XV din 30 mai 2003, procesul privind limitarea persoanei în capacitatea de exercițiu din cauza consumului abuziv de alcool sau consumului de droguri și de alte substanțe psihotrope, prin care fapt se agravează situația materială a familiei, poate fi pornit la cererea membrilor ei de familie, a procurorului sau a autorității tutelare.

Procesul privind declararea incapacității persoanei din cauza unei tulburări psihice (boli mintale sau deficiențe mintale) poate fi pornit la cererea membrilor ei de familie, a rudelor apropiate (părinți, copii, frați, surori, bunei), indiferent de faptul că domiciliază ori nu în comun cu aceasta, sau la solicitarea organului de tutelă și curatelă, a instituției de psihiatrie (psihoneurologie), a procurorului.

Pe parcursul anului 2014, reprezentanții structurilor teritoriale de asistență socială au reprezentat 64 copii în cauze, privitor la lipsirea/limitarea capacității de exercițiu, dintre care în calitate de reclamant pentru 3 copii și de intervenient accesoriu pentru 61 copii.

VII. Stabilirea/recunoașterea/contestarea paternității

Conform prevederilor stipulate în Codul Familiei, proveniența copilului de la mamă (maternitatea) se stabilește în baza documentelor care confirmă nașterea copilului de la mamă într-o instituție medicală. În cazul când copilul nu este născut într-o instituție medicală, maternitatea se stabilește pe baza documentelor medicale, a depozițiilor martorilor sau pe baza altor probe.

În cazurile când mama este decedată, declarată decedată, incapabilă sau dispărută ori când nu i se cunoaște locul aflării, precum și în cazul decăderii ei din drepturile părintești, paternitatea se stabilește în baza declarației tatălui și a acordului scris al **autorității tutelare** sau prin hotărârea instanței judecătorești dacă lipsește un astfel de acord.

Dacă copilul este născut din părinți necăsătoriți între ei și în lipsa declarației comune a părinților sau a tatălui copilului, paternitatea se stabilește de către instanța judecătorească în baza declarației unuia dintre părinți, a tutorelui (curatorului) copilului sau a copilului însuși la atingerea majoratului.

Totodată, paternitatea (maternitatea) poate fi contestată numai pe cale judecătorească de către persoanele înscrise drept tată sau mamă sau de către persoanele care sînt mama sau tatăl firesc al copilului, de către copil la atingerea majoratului, de către tutorele (curatorul) copilului sau tutorele părintelui declarat incapabil.

În anul 2014, specialiștii structurilor teritoriale de asistență socială au reprezentat 30 copii în cauze privind stabilirea/recunoașterea/contestarea paternității, dintre care în calitate de reclamant pentru 3 copii și intervenient accesoriu – 27 copii.

VIII. Constatarea nașterii copilului

Conform prevederilor art. 281 din Codul de procedură civilă, instanțele judecătorești judecă pricinile de constatare a faptelor care au valoare juridică, printre care și înregistrarea nașterii.

Totodată, art. 74 din Codul menționat stipulează faptul că instanța judecătorească poate, după caz, din oficiu să introducă în proces autoritatea publică competentă pentru a depune concluzii (potrivit funcției) asupra pricinii în curs de examinare în vederea apărării drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale altor persoane.

Pe parcursul anului 2014, specialiștii structurilor teritoriale de asistență socială au reprezentat pe cauze ce vizează constatarea nașterii în instanță 23 copii, dintre care pentru 18 copii în calitate de reclamant și 5 copii – intervenient accesoriu.

IX. Apărarea drepturilor patrimoniale ale copilului

Conform prevederilor Codului Familiei, copilul este proprietar al veniturilor obținute, al bunurilor primite în dar, moștenite sau dobândite într-un alt mod, și al tuturor bunurilor procurate din mijloacele lui.

De asemenea, copilul ai cărui părinți (unul dintre ei) sînt decăzuți din drepturile părintești păstrează dreptul de folosință asupra spațiului locativ și toate drepturile patrimoniale bazate pe rudenția cu părinții și rudele sale firești, inclusiv dreptul la succesiune.

Totodată, Legea cu privire la gaj nr. 449-XV din 30.07.2001 stipulează faptul că bunurile proprietate a persoanelor fizice cu capacitate de exercițiu restrînsă sau a minorilor pot fi gajate numai cu acordul autorității tutelare. Conform Legii privatizării fondului de locuințe, nr. 1324-XII din 10.03.1993 vînzarea locuinței după privatizare la care au participat indirect copiii minori poate fi efectuată numai cu consimțămîntul **autorității tutelare**.

În anul 2014, specialiștii structurilor teritoriale de asistență socială au reprezentat 52 copii în cauze privind apărarea drepturilor patrimoniale ale copilului, dintre care în calitate de reclamant pentru *13 copii* și cea de intervenient accesoriu pentru *39 copii*.

X. Ieșirea din țară a copilului

În conformitate cu prevederile stipulate în Legea cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova, nr. 269-XIII din 09.11.1994 minorii au dreptul de a ieși și de a intra în Republica Moldova numai însoțiți de unul dintre reprezentanții lor legali sau de un însoțitor, desemnat prin declarație de către reprezentantul legal.

Totodată, minorii (elevii și studenții) care au împlinit vîrsta de 14 ani și sînt înmatriculați la studii în instituții de învățămînt din alte state, la ieșirea și intrarea în Republica Moldova, prezintă actul de înmatriculare la instituția de învățămînt respectivă și declarația eliberată de unul dintre părinți, autentificată notarial, care conține consimțămîntul acestuia pentru ieșirea și intrarea minorului în Republica Moldova, cu indicarea țării de destinație, scopului călătoriei, perioadei de aflare a minorului în țara de destinație, iar în cazul altor reprezentanți legali – consimțămîntul acestora, exprimat prin decizia **autorității tutelare**.

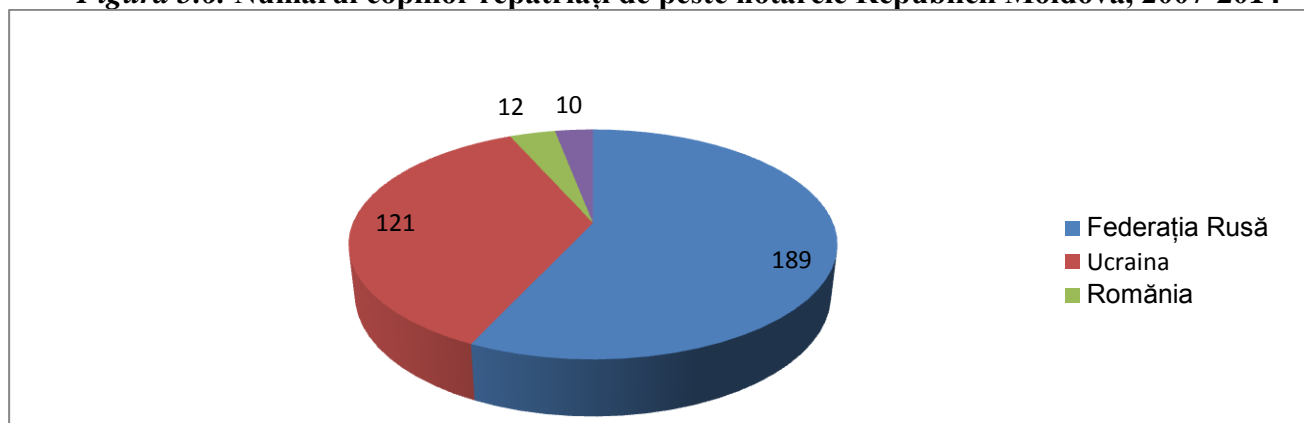
În cazul în care minorul pleacă să se domicilieze în străinătate, este necesar consimțămîntul, exprimat prin declarație, al ambilor părinți ale căror semnături se legalizează notarial, iar în cazul altor reprezentanți legali – consimțămîntul acestora, exprimat prin decizia **autorității tutelare**.

Pe parcursul anului 2014, reprezentanții structurilor teritoriale de asistență socială au reprezentat 213 copii în cauze, privitor la ieșirea din țară a acestora din urmă, dintre care în calitate de reclamant pentru *6 copii*, pîrît pentru *6 copii* și cea de intervenient accesoriu pentru *201 copii*.

5.4. Repatrierea copiilor identificați fără ocrotire părintească peste hotarele republicii

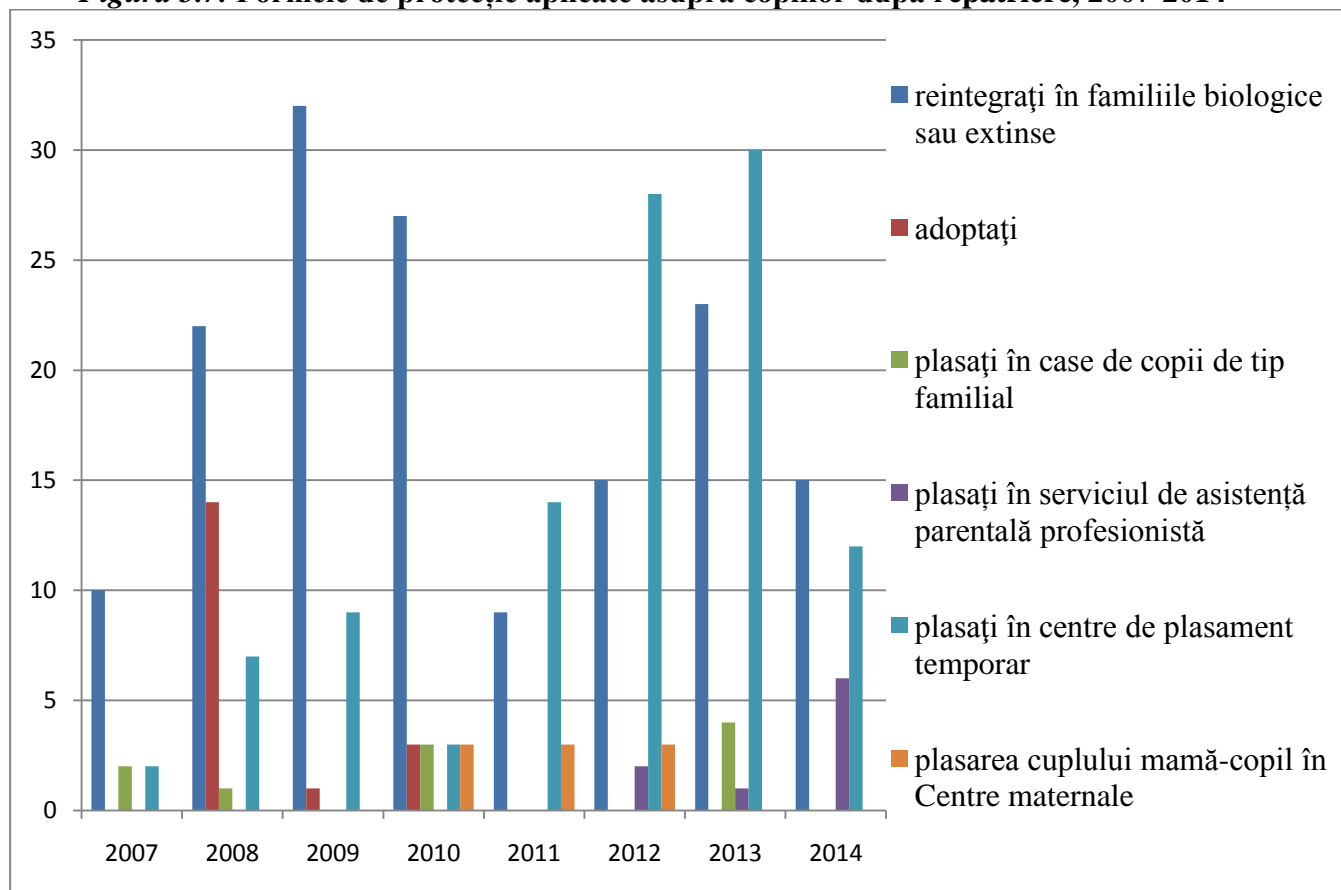
În temeiul Hotărîrii Guvernului nr. 948 din 07.08.2008, cu privire la aprobarea Regulamentului privind procedura de repatriere a copiilor și adulților – victime ale traficului de ființe umane, traficului ilegal de migranți, precum și a copiilor neînsoțiți, pe parcursul anului 2014 Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a organizat **17 misiuni** de repatriere a copiilor, cetățeni ai Republicii Moldova, identificați fără însoțitori legali în: Federația Rusă (18 copii) și Ucraina (15 copii), total fiind repatriați **33 copii**.

Figura 5.6. Numărul copiilor repatriați de peste hotarele Republicii Moldova, 2007-2014



Din numărul total de copii repatriați pe parcursul anului 2014 - 15 copii au fost reintegrați în familiile biologice/extinse, 6 copii – plasați în serviciul de asistență parentală profesionistă și 12 copii - plasați în centre de plasament temporar.

Figura 5.7. Formele de protecție aplicate asupra copiilor după repatriere, 2007-2014



Procedura de repatriere determină etapele de protecție a copiilor, de la identificare pînă la reintegrare; actorii sociali implicați în acest proces; instrumentele aplicate la fiecare etapă de protecție.

Aplicarea procedurii de repatriere contribuie la coordonarea acțiunilor de identificare, protecție, repatriere și reintegrare a copiilor în mediu sigur și garantează determinarea formei de protecție a copilului, adecvate situației sociale, vârstei, nivelului de dezvoltare și opiniei acestuia.

Menționăm că, în anul 2014 din sursele bugetului de stat pentru realizarea repatrierilor copiilor și adulților au fost alocate 600 000 lei, fiind utilizate 208,6 mii lei de către Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

Totodată, menționăm că, grație parteneriatului durabil dintre Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei cu Misiunea Organizației Internaționale pentru Migrație în Moldova cheltuielile ce țin de alimentarea copiilor, medicamente, îmbrăcăminte pentru copii, cheltuieli de deplasare pentru însoțitorii copiilor din rîndul personalului medical au fost asigurate din contul organizației menționate.

5.5. Mecanismul de colaborare intersectorială în domeniul medico-social în vederea prevenirii și reducerii ratei mortalității infantile și a copiilor cu vârsta de pînă la 5 ani la domiciliu

În contextul implementării prevederilor Regulamentului privind mecanismul de colaborare intersectorială în domeniul medico-social în vederea prevenirii și reducerii ratei mortalității infantile

și a copiilor cu vârsta de până la 5 ani la domiciliu, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1182 din 22 decembrie 2010, Direcțiile/Secțiile asistență socială și protecție a familiei, Direcția municipală pentru protecția drepturilor copilului Chișinău au prezentat rapoartele anuale privind măsurile întreprinse în vederea prevenirii și reducerii mortalității la domiciliu a copiilor cu vârsta de până la 5 ani din familiile în situație de risc.

Astfel, conform datelor prezentate de structurile teritoriale de asistență socială și protecție a familiei, în anul 2014, au decedat la domiciliu 73 copii cu vârsta de până la 5 ani, inclusiv 60 de copii cu vârsta de până la 1 an, 38 dintre aceștia făcând parte din familii în situație de risc.

În anul 2014, în Republica Moldova, în evidența structurilor vizate s-au aflat 11427 familii cu copii în vârstă de până la 5 ani, inclusiv cu copii cu vârsta 0-12 luni, în situație de risc. În aceste familii cresc și se educă 15710 copii cu vârsta de până la 5 ani și 4106 copii cu vârsta 0-12 luni.

În acest context, în anul 2014, de către specialiștii structurilor teritoriale de asistență socială și protecție a familiei au fost realizate 6696 evaluări inițiale și 9025 evaluări complexe ale familiilor cu copii cu vârsta de până la 5 ani, inclusiv cu copii cu vârsta 0-12 luni, în situație de risc. De asemenea, au fost elaborate 9861 planuri individualizate de asistență.

Totodată, la completarea rapoartelor vizate, au fost elucidate problemele existente în cadrul mecanismului de colaborare intersectorială și prezentate propuneri întru depășirea acestora, printre care:

1. Probleme:

- prezența patologiilor sociale ale familiilor (abuzul de alcool, droguri, violență în familie);
- indiferența și incapacitatea părinților de a crește și educa copiii în condiții adecvate, acționând în interesul superior al acestora;
- migrația părinților și creșterea numărului de copii separați de părinți;
- lipsa sau insuficiența serviciilor sociale primare și specializate;
- dependența de prestațiile sociale și gestionarea irațională a bugetului familiei;
- discrepanța de opinii între membrii echipelor multidisciplinare în procesul de soluționare a problemelor familiilor cu copii în situație de risc.

2. Propuneri pentru depășirea situației existente:

- consolidarea competențelor parentale și sensibilizarea comunității în scopul prevenirii timpurii a riscurilor posibile și depășirea situațiilor dificile;
- susținerea familiei în vederea diminuării factorilor care afectează sănătatea și dezvoltarea copilului, precum și prevenirea separării copilului de familie;
- susținerea familiei în vederea reintegrării copilului în familie;
- asigurarea accesului familiei cu copii la resursele, programele, serviciile din comunitate, în colaborare cu specialiștii din cadrul instituțiilor de asistență medicală primară, de educație, de menținere a ordinii publice, cu reprezentanții administrației publice locale, reprezentanții societății civile;
- instruirea continuă a membrilor echipelor multidisciplinare.

5.6. Odihna de vară a copiilor

În scopul organizării odihnei și întremării sănătății copiilor în sezonul estival 2014, în conformitate cu Legea bugetului de stat pe anul 2014 nr. 339 din 23.12.2013, au fost prevăzute mijloace financiare în sumă de 11581,8 mii lei pentru procurarea biletelor de odihnă de către Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

Astfel, la data de 29.05.14 a fost organizată licitația publică, în urma căreia au fost selectate, evaluate și ulterior contractate 29 tabere de odihnă.

În conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 298 din 23 aprilie 2014, costul maxim pentru o zi de odihnă a constituit 138.32 lei și respectiv, costul maxim pentru un schimb 1383.2 lei. Astfel, au fost procurate 12 699 bilete (prețul minim al unui bilet a constituit 1 000 lei, iar cel maxim – 1 383 lei).

Tabelul 5.9. Costul orientativ al unei zile în taberele de odihnă și întremare a sănătății copiilor și adolescenților (10-12 zile) în anul 2014

Nr. d/o	Tipul taberelor de odihnă și întremare a sănătății copiilor și adolescenților	Costul unei zile de odihnă pentru un copil, lei
1.	Tabără de odihnă și întremare a sănătății	138,32
2.	Tabără sportivă a școlilor sportive pentru copii și juniori	145,94
3.	Tabără turistică pentru adolescenți	156,24
4.	Tabără sportivă pentru elevii claselor superioare	144,09
5.	Tabără de întremare cu sejur de zi	92,57

În baza informației Biroului Național de Statistică privind numărul de copii cu vârsta cuprinsă între 7-18 ani și datelor Confederației Naționale a Sindicatelor din Moldova referitor la contribuția organizațiilor sindicale primare, ținând cont de amplasarea teritorială a acestora, a fost stabilit necesarul de bilete pentru fiecare raion/municipiu.

În conformitate cu Hotărârea Guvernului nr.334 din 23.04.2009 din numărul total al билетelor procurate, Ministerul a repartizat 55% (6984 bilete) Secțiilor/direcțiilor asistență socială și protecție a familiei/Direcției municipale pentru protecția drepturilor copilului Chișinău, care au fost distribuite gratuit copiilor cu vârsta de la 7 la 18 ani, preferențial din următoarele categorii:

- a) copiii orfani;
- b) copiii din familii monoparentale;
- c) copiii din familii cu venituri mici;
- d) copiii din familii numeroase;
- e) copiii aflați sub tutelă/curatelă;
- f) copiii plasați în servicii de tip familial;
- g) copiii plasați în centre de plasament temporar;
- h) copiii din familii în care ambii părinți sînt cu dizabilități;
- i) copiii din familii în care ambii părinți sînt pensionari;
- j) copiii care au obținut performanțe la studii sau sînt învingători la olimpiade didactice și extradidactice;

k) copiii solicitanților de azil, refugiaților recunoscuți în Republica Moldova, beneficiarilor de protecție umanitară și persoanelor cărora li s-a recunoscut statutul de apatrid în Republica Moldova, precum și copiii din familii defavorizate în care unul din părinți se încadrează în una dintre categoriile menționate;

l) copiii cu dizabilități și însoțitorii lor.

Totodată, 45% (5715 bilete) Ministerul a repartizat Confederației Naționale a Sindicatelor din Moldova, pentru a contribui la asigurarea odihnei de vară a copiilor salariaților.

De menționat, că 10% din numărul билетelor repartizate Direcțiilor asistență socială și protecție a familiei/Direcției municipale pentru protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău au fost distribuite gratuit după cum urmează:

a) 5% - copiilor care au obținut performanțe la studii sau sînt învingători la olimpiade didactice și extradidactice, în baza listelor de beneficiari selectați de către Direcția generală învățămînt, tineret și sport;

b) 5% - copiilor cu dizabilități și însoțitorilor lor.

Către furnizorii de servicii au fost înaintate următoarele cerințe:

a) Durata schimbului: 10 zile (cu condiția că nu depășește costul maxim acceptabil al unui bilet de odihnă):

b) Sezonul estival: începând cu 15.06.14 pînă la 25.08.14 (aproximativ șase schimburi în total);

c) Costul maxim pentru o zi de odihnă este 138.32 lei (HG nr. 298 din 23 aprilie 2014) și respectiv costul maxim pentru un schimb 1383.2 lei;

d) Costul produselor pentru alimentarea de cel puțin 4 ori pe zi pentru un copil nu mai puțin de 35 lei, ținând cont de normele naturale stabilite în Anexa nr.1 la HG nr. 1335 din 03.12.2004;

e) Schema de încadrare a personalului în taberele de odihnă și întremare a sănătății copiilor în condițiile Anexei nr. 2 din HG nr. 334 din 23.04.2009;

f) Măsurile distractiv-educative și sportive planificate nu mai puțin de 15 lei pentru un copil pe schimb. Programul minim distractiv-educativ și sportiv pe parcursul unui schimb va include: 1 excursie, 1 vizionare a unui film, 1 competiție sportivă, 1 serată de dansuri (în total 4 activități). Activități alternative propuse la discreția participanților se vor accepta, cu condiția respectării profilului și scopului activității.

Evaluarea și compararea ofertelor depuse s-a realizat în baza următorilor indicatori: prețul biletului, ponderea costului produselor pentru alimentarea copilului propus de participant în raport cu prețul maxim al biletului de odihnă, tipul blocurilor de cazare, numărul de locuri în odaie, amplasarea și starea tehnică a grupului sanitar, programul distractiv, dotarea taberei cu teatru de vară, sala de distracție pentru copii, terenuri sportive, bazin amenajat cu duș, apă caldă.

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a încheiat contractele cu ofertanții în baza următoarelor principii:

a) punctajul acumulat de ofertant în rezultatul evaluării și comparării ofertelor depuse;

b) raportul între numărul de bilete oferite și necesarul de bilete pentru fiecare raion/municipiu;

c) acoperirea maximală a necesităților de bilete în cadrul fiecărui raion/municipiu, la mai mulți furnizori (tabere de vară), conform punctajului acumulat, în cazul în care toată necesitatea pe raionul/municipiul respectiv nu este acoperită de o singură, cea mai avantajoasă ofertă;

d) poziția geografică a furnizorilor (taberelor de vară) în raport cu cerințele/necesitățile beneficiarilor din fiecare raion/municipiu.

Pe parcursul perioadei estivale a fost evaluată calitatea serviciilor oferite de către taberele de odihnă și întremare contractate, prestarea acestora fiind în strictă conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 334 din 23.04.2009 cu privire la aprobarea Regulamentului de funcționare a taberelor de odihnă și întremare a sănătății copiilor și adolescenților.

Concluzii. Recomandări

Sistemul național de protecție socială a familiei și copilului, fiind bazat pe promovarea abordărilor individualizate în alegerea formelor și măsurilor de protecție, conține două componente de bază: prestații bănești și servicii sociale.

Pe parcursul ultimilor ani se atestă majorarea constantă a mărimii indemnizațiilor pentru copii, fapt ce generează după sine și creșterea cheltuielilor publice pentru plata acestora. Indemnizația unică la naștere a cunoscut o creștere de circa 2 ori față de anul 2009, de asemenea majorarea anuală a acesteia este asigurată în mărime de 300 lei începând cu anul 2010. În anul 2014 circa 60% din beneficiarii de ajutor social au fost familiile cu copii.

Totuși, pînă în prezent cadrul normativ privind prestațiile adresate familiilor cu copii rămîne fragmentat, persistă o diferență semnificativă între beneficiile persoanelor asigurate și celor neasigurate (cuantumul mediu al indemnizației lunare pentru creșterea copilului pentru persoanele asigurate depășește mai mult de 2 ori cuantumul stabilit pentru persoanele neasigurate). Sistemul actual de prestații sociale acordate familiilor cu copii denotă existența unor deficiențe de proces, procedură și administrație, nu există o metodă clară de stabilire a cuantumurilor prestațiilor. De aceea, se impune o abordare nouă și comprehensivă a politicilor monetare de protecție a familiilor cu copii, conformată la realitățile și necesitățile zilei de azi.

Cît privește starea de lucruri vizavi de serviciile sociale adresate familiei și copilului, de menționat proliferarea cadrului normativ pentru dezvoltarea serviciilor alternative pentru îngrijirea copiilor.

În scopul garantării calității serviciilor sociale prestate, actualmente se promovează

mecanismul național de acreditare a prestatorilor de servicii sociale, precum și se elaborează cadrul normativ pentru contractarea serviciilor sociale de calitate.

Devine tot mai eficient cadrul instituțional în domeniul prevenirii instituționalizării copiilor, asigurat în mod special prin activitatea la nivel teritorial a Comisiilor pentru protecția copilului aflat în dificultate, care în mod transparent și complex examinează cazurile copiilor în risc de a fi separați de familie.

O reformă radicală a fost realizată în domeniul asigurării drepturilor copiilor protejați prin adopție națională și internațională.

Toate aspectele enunțate reprezintă o reală oportunitate pentru abordarea unei noi viziuni a sistemului de protecție a familiei și copilului. Până acum cu suportul donatorilor și partenerilor de dezvoltare s-au realizat multe lucruri importante, dar acestea acopereau doar segmente separate, cu intensitate și abordări diferite, astfel încât, în ansamblu, structura sistemului purtând un caracter fragmentar.

În scopul asigurării unui trai decent și respectării drepturilor copilului eforturile autorităților publice centrale și locale trebuie să fie focusate în continuare pe asigurarea măsurilor de protecție și de monitorizare a copiilor aflați în situație de dificultate, prin:

- elaborarea și promovarea cadrului normativ;
- promovarea cadrului de monitorizare și colectare a datelor privind implementarea politicilor în domeniul protecției familiei și copilului;
- repatrierea și asistența copiilor identificați fără însoțitori legali pe teritoriile altor state, precum și determinarea mecanismelor de cooperare bilaterală în domeniul dat cu Federația Rusă și Ucraina;
- instituirea psihologilor și specialiștilor în protecția drepturilor copilului în procesul realizării evaluării psiho-sociale a solicitanților la adopție;
- elaborarea și promovarea mecanismului de cooperare interinstituțională și multidisciplinară în domeniul protecției sociale, care va eficientiza în mod special activitatea de identificare și asistență a beneficiarilor la nivel comunitar;
- consolidarea capacităților profesionale ale autorităților administrației publice locale (primarilor) în domeniul protecției drepturilor copilului, în special în ce privește exercitarea funcțiilor autorității tutelare în contextul identificării, protecției, monitorizării și evidenței copiilor în situații de dificultate;
- consolidarea capacităților structurilor teritoriale asistență socială prin instituirea centrelor pentru protecția copilului și familiei pe lângă SASPF/DASPF;
- intensificarea acțiunilor de prevenire a instituționalizării copiilor și de dezinstituționalizare a lor;
- dezvoltarea de către autoritățile administrației publice locale a serviciului sprijin familial și serviciilor de tip familial;
- eficientizarea sistemului de stabilire și plată a prestațiilor sociale familiilor cu copii și copiilor în situații de dificultate.

6. EGALITATEA DE GEN. PREVENIREA ȘI COMBATEREA VIOLENȚEI ȘI TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

6.1. Asigurarea egalității de gen

Egalitatea de gen este o valoare fundamentală a unei societăți democratice, iar avansarea unui proces eficient de mandatare a femeilor oferă un cadru propice pentru coeziune socială și prosperitate economică. Instaurarea de facto a egalității de gen este un proces de lungă durată, ce implică nu doar existența unui cadru legislativ și de politici adecvat, dar și o schimbare a mentalității colective și eliminare a stereotipurilor care dezavantajează femeile în societate. În Republica Moldova, femeile constituie 53% din populația economic inactivă, iar unele din ele se confruntă cu discriminare pe piața de muncă. În același timp, acestea reprezintă doar 19% din totalul parlamentarilor și 17% în consiliile municipale locale, ceea ce este sub nivelul standardelor internaționale și angajamentelor asumate de Moldova în cadrul obiectivelor globale⁶. Analiza situației din Republica Moldova cu privire la tematici ale egalității de gen, scot în evidență faptul că cele mai problematice domenii rămân a fi: abilitarea femeilor în domeniul politic, economic și social și violența în familie. Astfel Guvernul, societatea civilă și organizații le internaționale au realizat și susținut multiple inițiative și proiecte cu scopul redresării situației din aceste domenii.

Pentru implicarea efectivă a femeilor, persoanelor cu dizabilități, reprezentanților minorităților și altor grupuri care au nevoie de atenție specială în procesele participative, au fost organizate următoarele acțiuni: Organizarea forumului public la data de 11 martie 2014 „Parteneriat pentru o Moldova Incluzivă și Prosperă Femeile Contează!” unde femeile Lidere au avut întâlnire cu Cabinetul de Miniștri sub auspiciul Primului Ministru, unde au enunțat principalele probleme cu care se confruntă și și-au exprimat opiniile despre prioritățile de dezvoltare curente și cele de viitor ale femeilor și fetelor din Republica Moldova. Priorități care trebuie să fie incluzive și să răspundă necesităților și drepturilor persoanelor celor mai nevoiașe și vulnerabile grupuri (femeile în antreprenariat; femeile și fetele rom; femeile în etate; femeile victime ale violenței în familie; femeile afectate și infectate cu HIV; femeile cu dizabilități; femeile în procesul decizional). Printre chestiunile abordate au fost: perspectivele femeilor asupra serviciilor incluzive și bazate pe necesitățile și drepturile femeilor și fetelor în domeniul educației, sănătății, angajării în câmpul muncii și altor servicii..

Ulterior forumul a continuat cu întâlnirea la data de 24 martie 2014 cu liderii partidelor politice, parlamentare și extra-parlamentare, și membri ai Parlamentului pentru a-și exprima opiniile despre prioritățile de dezvoltare curente și cele de viitor din perspectiva femeilor și fetelor din Republica Moldova și pentru a face propuneri în ceea ce privește participarea femeilor din diferite grupuri sociale și de vârstă în viața politică, la diferite nivele. În cadrul întrevederilor au fost abordate următoarele subiecte: participare femeilor în procesul de elaborare al politicilor, legile și implementarea acestora incluziv și bazate pe necesitățile și drepturile femeilor și fetelor, provocările care blochează talentul femeilor, opresc/limitează femeile în a fi active pe arena politică în Moldova, propuneri de asigurare a promovării femeilor în politică prin colaborarea cu partidele politice.

În anul 2014 a fost lansat Programul „Femeile în politică în Moldova”, 2014-2016 implementat de către Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women) și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) în parteneriat cu Fundația Est-Europeană și Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare, cu susținerea financiară a Guvernului Suediei.

Programul are drept scop sporirea nivelului de participare a femeilor în politică și la luarea deciziilor prin crearea unui mediu favorabil pentru participarea și dezvoltarea capacităților acestora inclusiv înainte, în timpul și după alegeri. Acesta de asemenea va promova un grad mai mare de conștientizare a contribuției femeilor în politică.

⁶ http://www.coe.int/t/DEMOCRACY/ELECTORAL-ASSISTANCE/publications/Women-Moldova_ro.pdf

Pentru a atinge aceste scopuri, programul va lucra cu partidele politice, organizațiile societății civile, mass-media și comunitățile pentru a promova un proces participativ de nominalizare a femeilor candidate, inclusiv printre grupurile marginalizate de femei, și încuraja participarea și dezvoltarea capacităților acestora în alegeri. Parteneriatele cu mass-media vor fi în continuare extinse pentru a asigura o reflectare sensibilă la dimensiunea de gen în presă.

Obiectivele programului sînt:

- reformarea cadrului legal și implementarea politicilor de promovare a drepturilor femeilor de a participa la luarea deciziilor la nivel național și local prin:
 - consolidarea capacităților la nivel național și sub-național de a elabora și implementa cadrul legal de promovare a drepturilor femeilor de a participa la luarea deciziilor;
 - sprijinirea participării femeilor în procesele electorale în calitate de candidați și votanți;
 - consolidarea capacităților instituțiilor de gestionare și administrare a proceselor electorale prin introducerea dimensiunii de gen;
 - reflectarea problemele politice în presa din perspectiva de gen;
 - promovarea conceptului de meritocrație în interiorul partidelor politice pentru promovarea rolului de lider în rândul femeilor;
 - consolidarea capacităților deputatelor din Parlament Republicii Moldova și ale consilierelor pentru a face față responsabilităților oficiale.

Pe parcursul anului 2014, în cadrul Programului dat au fost organizate în premieră următoarele evenimente:

- la 20 octombrie 2014, Femei reprezentante ale Guvernului, consiliilor raionale, partidelor politice, precum și femeii candidate la alegerile parlamentare din noiembrie 2014 au participat la un training cu privire la evaluarea necesităților femeilor candidate sau potențial candidate la alegerile parlamentare și locale. În Republica Moldova femeile sînt subreprezentate în viața politică și în procesele decizionale, pentru a depăși aceste obstacole, participantele la seminar au propus următoarele: pledarea pentru adoptarea măsurilor temporare speciale, includerea dimensiunii de gen în educație, începînd cu vârsta școlară, diminuarea publicității sexiste în mass-media.

- la 27 noiembrie, 2014, Forumul Național al Avocatelor, cu genericul „Avocatele C.E.R. - Cote, Egalitate, Reprezentare” unde au participat circa 100 avocate din Republica Moldova. Participantele la Forum au abordat problemele ce țin de subreprezentarea femeilor în politică și în procesele de luare a deciziilor, inclusiv subreprezentarea avocatelor în organele de autoadministrare a Uniunii Avocaților. De asemenea, avocatele au solicitat autorităților publice centrale adoptarea măsurilor care ar asigura o reprezentare și participare adecvată a femeilor în politică și în procesele de luare a deciziilor.

- la 5 decembrie 2014, Forumul Național al Femeilor cu Dizabilități. Femeile cu dizabilități din întreaga țară s-au întrînit, pentru a discuta despre subreprezentarea femeilor cu dizabilități în politică și în procesele de luare a deciziilor, discriminarea lor în societate, cum ar fi discriminarea lor în societate, lipsa unei infrastructuri adecvate pentru accesibilitatea la serviciile publice (medicale, sociale, juridice).

În contextul susținerii proiectului de lege înaintat de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei asigurarea participării femeii în procesul decizional perioada mai – iunie 2014, Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare a organizat cîte o ședință cu partidele politice (PLR, PLDM, PL și PDM) la care s-a discutat: despre modificările la legislația națională prin prisma dimensiunii de gen (2 proiecte de legi pentru modificarea și completarea unor acte legislative, ce vizează domeniul asigurării egalității de șanse și provenirea și combaterea violenței în familie) ce urmează a fi analizate și votate de Parlament, cât și despre angajamentul fiecărui partid privind responsabilitățile în susținerea acestora și promovarea egalității de șanse.

Programul "Femeile în politică în Moldova" va fi implementat în perioada 2014-2016 și are un buget de 2.9 milioane dolari SUA oferit de Guvernul Suediei.

În vederea asigurării cadrului informațional pentru domenii noi de interes social (munca neremunerată, responsabilități familiale, studii, activități de voluntariat, viața socială, etc.) și elaborarea de politici în aceste domenii, în anul 2014 a fost elaborată nota informativă Portretul

statistic al femeilor și bărbaților, ce reprezintă un sumar al principalilor indicatori socio-economici. Astfel, nota informativă relevă date cu privire la speranță de viață a femeilor și bărbaților, rata de ocupare în câmpul muncii, salariul, nivelul de pregătire profesională, înrolarea în învățământul primar și secundar general, cât și cu privire la rata de apelare la serviciile de sănătate. De asemenea, în cadrul proiectului ONU „Consolidarea sistemului statistic național”, în anul 2014 au fost prezentate rezultatele studiului în gospodării: Utilizarea timpului de către femei și bărbați. Evenimentul a fost organizat de către Biroul Național de Statistică în parteneriat cu Ministerul Muncii, Protecției Sociale și a Familiei. De asemenea, au fost introduse în sistemul statistic național setul minim de indicatori privind statistica gender elaborat și aprobat de către Comisia pentru Statistică a ONU. Din totalul celor 52 indicatori din cadrul acestui set au fost calculați 42 indicatori pentru Republica Moldova pentru perioada 2008-2012. În anul 2014, a avut loc lansarea compartimentului Statistica gender în cadrul băncii de date StatBank: date statistice dezagregate pe sexe pentru 42 indicatori din setul minim, care au fost grupați în 4 subcompartimente conform obiectivelor strategice de bază din cadrul Programului Național de Asigurare a Egalității de Gen, și anume: 1) abilitarea economică a femeilor, 2) educația și instruirea femeilor pe parcursul vieții, 3) participarea femeilor în procesul de luare a deciziilor și 4) sănătatea femeilor.

Pe parcursul anului 2014, a fost efectuat auditul de gen în cadrul Inspectoratului de Stat al Muncii, cu suportul organizațional și logistic al UN WOMEN.

În primă instanță, auditul de gen a analizat aspectul de integrare a dimensiunii egalității de gen în cadrul Programului de Dezvoltare Strategică a ISM pentru anii 2012-2014. Metodologia folosită pentru analiza politicilor publice pornește de la cele mai importante etape ale ciclului de planificare a strategiilor/politicilor publice, și anume:

1. Analiza și definirea problemei
2. Cadrul de rezultate (elaborarea strategiei/politicii publice și rezultatele estimate)
3. Cadrul de implementare al strategiei/politicii.

Reeșind din constatările de bază ale expertului Programul de Dezvoltare Strategică a Inspectoratului de Stat al Muncii se află la etapa intermediară de integrare a dimensiunii egalității de gen, punctajul mediu pe care la acumulat este de 1,33 (0 fiind punctajul minim iar 4 fiind maxim). Aceasta înseamnă că la nivel strategic, dimensiunea egalității de gen este recunoscută și prezentă în special la nivel programatic, însă mai puțin vizibil la nivelul planului de acțiuni și al indicatorilor.

În Republica Moldova, efortul de integrare a dimensiunii de gen s-a axat atât pe integrarea dimensiunii de gen în cadrul politicilor publice, cât și la nivel instituțional. Guvernul Republicii Moldova a demarat un efort de consolidare a cadrului instituțional pe orizontală (dincolo de instituțiile care sînt direct responsabile de domeniu) pentru asigurarea egalității de gen prin elaborarea ghidurilor de analiză și integrarea a dimensiunii de gen, clarificarea mandatelor și responsabilităților pentru unitățile gender, recunoașterea asigurării egalității de gen ca responsabilitate clar definită în cadrul instituțiilor publice, avînd finanțare adecvată.

În scopul asigurării contribuției la promovarea egalității de gen și abilitarea economică a femeilor, în contextul Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului prin schimb de experiență la nivel regional, în cadrul proiectului internațional ”Fit for Fair – învățare globală pentru muncă decentă în industria articolelor sportive”, implementat cu suportul Comisiei Europene, a fost organizat seminarul internațional “Contribuții la Promovarea Egalității de Gen și Abilitarea Femeilor în contextul ODM”. Seminarul s-a desfășurat în perioada 16-17 octombrie 2014, la care au participat 30 de participanți din Moldova, Germania, România, Bulgaria, Marea Britanie, Slovacia, Bulgaria. Participanții au făcut schimb de experiență la nivel regional și au analizat practici și strategii de muncă decentă și în domeniul egalității de gen. La eveniment au participat reprezentanții MMPSF, CNSM, ONG-ri active în domeniu, reprezentanții APL.

Implicarea femeilor în dezvoltarea afacerilor și reducerea diferenței dintre femei și bărbați în câmpul muncii, este un mecanism de dezvoltare economică. Creșterea oportunităților economice pentru femei conduce la creșterea bunăstării familiilor și comunităților, reduce sărăcia și stimulează dezvoltarea economică. Astfel, pentru consolidarea abilităților antreprenoriale a femeilor și

promovarea implicării acestora în activități antreprenoriale, pe parcursul anului 2014, au fost implementate un șir de activități.

Agenția pentru Inovare și Transfer Tehnologic, în colaborare cu Academia de Științe a Moldovei, a organizat, pe 11 decembrie 2014, forumul Știință – Business, în cadrul căruia cercetătorii științifici sau întâlnit cu oamenii de afaceri pentru a discuta problemele și beneficiile unei interacțiuni constructive între aceste două sfere de activitate. Scopul evenimentului a fost inițierea creării unei platforme eficiente de comunicare și cooperare între mediul științific și cel de afaceri, precum și accentuarea importanței cercetării, inovării și dezvoltării continue pentru asigurarea competitivității companiilor. Evenimentul a cuprins trei paneluri de discuții, care s-au axat pe modalități de finanțare a inovațiilor și depășire a crizelor; dezvoltarea mediului de afaceri prin inovare și au fost prezentate istorii de succes a realizării proiectelor prin interacțiunea știință - business.

De asemenea, pentru ridicarea nivelului de consolidare a rolului femeilor în dezvoltarea antreprenoriatului și consolidarea rețelei de comunicare a femeilor antreprenoare, în decembrie 2013 a fost lansată Platforma Femeilor Antreprenoare din Moldova (PFAM) - "La o ceașcă de ceai", la inițiativa Organizației pentru Dezvoltarea Sectorului IMM (ODIMM) în parteneriat cu Delegația Uniunii Europene în Moldova și alți parteneri de dezvoltare. În anul 2014 la 14 decembrie, peste 230 de femei de afaceri din Republica Moldova s-au întrunit în cadrul Platformei Femeilor Antreprenoare din Moldova (PFAM). Aflată deja la un an de la lansare, Platforma "La o ceașcă de ceai" reprezintă combinația perfectă dintre util și plăcut, posibilitatea de a învăța de fiecare dată ceva nou și de a împărtăși experiența proprie. Inițiată în decembrie, 2013 de la 40 femei de afaceri, în 2014- PFAM întrunește peste 300 de antreprenoare. Subiectul principal al întrunirii din 2014 a fost "Inteligența emoțională – gestiunea situațiilor de stres", unde femeile de afaceri au primit sfaturi utile cum să depășească situațiile de criză. De asemenea, au fost discutate posibilitățile internaționalizării IMM-urilor prin prisma Acordului de Asociere și avantajele acestuia pentru afacerile autohtone, prin înlăturarea tarifelor la export între R. Moldova și statele Uniunii Europene, cu excepția unor produse sensibile pe piața comunitară. Deasemenea au fost prezentate posibilitățile de accesare a informației privind condițiile de export, tarifele și eligibilitatea produselor autohtone pe piața UE, demonstrând on-line aplicația Helpdesk a Delegației UE pe site-ul www.exporthelp.europa.eu. O apreciere înaltă a fost oferită de doamna Olga Tapiola, care a reiterat susținerea Delegației Uniunii Europene pentru consolidarea acestei platforme de comunicare.

Un alt eveniment de amploare pentru domeniu a fost organizarea în data de 9 decembrie 2014 a Forumului Național al Femeilor în Afaceri, care s-a desfășurat sub genericul „Femeile pot persevera, obține, transforma”, cu susținerea logistică a UN Women și financiară acordată de Guvernul Suediei. La acest eveniment au participat peste 80 de antreprenoare, iar scopul Forumului a fost de a identifica problemele cu care se confruntă femeile în afaceri, probleme care ulterior au fost fixate într-o rezoluție care a fost expediată organelor de stat cu competențe în domeniu de a modifica legislația și a institui programe specializate pentru dezvoltarea antreprenoriatului feminin.

În cadrul documentelor de politici curente din sectorul agroalimentar, promovarea principiului egalității între femei și bărbați atât în domeniul afacerilor agricole, cât și în cel al afacerilor non – agricole, este valorificat, în special, prin prisma proiectelor de asistență externă. Astfel, pe parcursul anilor 2000 – 2014, prin intermediul programelor *Fondului Internațional pentru Dezvoltare Agricolă* (IFAD), 894 de femei (37% din numărul total) au beneficiat de suport financiar, în valoare totală de cca 175 mln. lei, pentru dezvoltarea activităților agricole. Dintre acestea, 80 de persoane tinere antreprenoare, ce au accesat împrumuturi, cu porțiuni de 40% grant, în valoare totală de 300 mii lei. Doar în anul 2014, 47% din numărul total al beneficiarilor surselor IFAD (234 femei) au avut acces la sursele financiare ale programelor în derulare. Valoarea totală a creditelor eliberate femeilor – beneficiare a constituit 15 mln. lei.

Din *Fondul de Subvenționare a Producătorilor Agricoli*, în anul 2014, un număr de 823 femei au beneficiat de subvenții pentru dezvoltarea afacerilor, constituind 17% din totalul beneficiarilor. Cele mai multe subvenții au fost recepționate conform următoarelor măsuri de

sprijin:

- stimularea investițiilor pentru procurarea tehnicii și utilajului agricol, precum și a echipamentului ce formează sisteme de irigare – 407 femei;
- stimularea creditării producătorilor agricoli de către instituțiile financiare, inclusiv de către asociațiile de economii și împrumut – 231 femei;
- stimularea investițiilor pentru dezvoltarea infrastructurii postrecoltare și procesare – 55 femei;
- stimularea investițiilor pentru producerea legumelor pe teren protejat (sere de iarnă, solarii, tuneluri) – 54 femei.

În vederea realizării obiectivului de dezvoltare a unui sistem de formare profesională orientat spre asigurarea cu resurse umane competitive a necesităților curente ale pieței forței de muncă, au fost întreprinse acțiuni de relansare și renovare a învățământului secundar profesional și mediu de specialitate. În acest scop, a fost aprobată, prin Hotărârea Guvernului nr. 97 din 01.02.2013 „Strategia de dezvoltare a învățământului vocațional/tehnic pentru anii 2013 – 2020” și Planul de acțiuni. A fost aprobată, prin Hotărârea de Guvern nr. 892 din 12.11.2013, Foaia de parcurs privind acțiunile Guvernului în vederea dezvoltării învățământului vocațional/tehnic pentru perioada 2013 – 2014. Din cele 6 Module Curriculare elaborate în perioada de referință, 3 sînt implementate: Bazele antreprenoriatului, Lăcătuș instalator tehnică sanitară, Electromontor la repararea și întreținerea utilajului electric (ordinele 861, 862, 863 din 28, 29, 30 august 2013), iar 3 sînt în proces de pilotare: Viticultor, Bucătar, Electrogazosudor-montator (ordinele nr.685, 686 din 09.07.2013). Nomenclatorul meseriilor (profesiilor) pentru instruirea și pregătirea cadrelor în învățământul secundar profesional a fost completat cu 2 meserii noi: fermier specializat în creșterea diferitelor culturi agricole și montator dispozitive și aparate radioelectronice.

Anumite tendințe de îmbunătățire a situației și încurajarea exercitării de meserii care sînt considerate non-tradiționale poate fi văzut în sectoarele de formare profesională alese în mod tradițional de bărbați: în 2013-14 sesiunea de admitere:

- Academia de Poliție "Ștefan cel Mare", din numărul total de 340 de locuri, 104 au fost ocupate de fete, ceea ce înseamnă 30,6% (9 fete - în 2012, 0 fete în 2011).
- La Academia Militară "Alexandru cel Bun", în 2013, din totalul de 70 de locuri, 10 locuri (14, 3%) au fost atribuite pentru înscrierea fetelor la următoarele specialități: infanterie - 2 fete; Artilerie - 2 fete; Transmisiuni - 6 fete.
- La Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport din totalul de 585 de locuri, 223 (38%) au fost alocate pentru admiterea fetelor la următoarele specialități: servicii de combatere - 5 femei (25 bărbați); Securitate - 30 de femei (95 bărbați); cultura de agrement și recuperare fizică - 98 de femei (57 bărbați) etc.
- La Universitatea Tehnică a Moldovei din totalul de 3590 de locuri, 1040 (circa 30%) au fost alocate pentru admiterea fetelor (mai ales la facultățile Design, Economie, Drept, Tehnologia produselor alimentare, Tehnologia de vin și de fermentație de produse, etc.) la specialitățile ce se referă la inginerie din cele 3230 locuri - 926 au aplicat fete (29%), și anume: operațiuni de transport tehnologii (automobile, avioane, feroviar, nave) - 43 de bărbați; 2 femei; Căi ferate, drumuri, poduri - 43 de bărbați; 4 femei; Ingineria sistemelor de încălzire și de alimentare cu gaze, ventilare - 65 de persoane; 9 femei; Inginerie de stingere a incendiilor și de protecție civilă - 36 de persoane; 9 femei; Tehnologia de prelucrare a lemnului - 35 de persoane; 3 femei.

În vederea punerii în aplicare a revederilor Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate a ONU "Femeile, Pacea și Securitatea" și anume asigurarea participării mai mari a femeilor în procesul decizional atît pe plan național și a mecanismelor pentru prevenirea, conducerea și rezolvarea conflictelor Cît și promovarea măsurilor care să asigure protejarea și respectarea drepturilor umane ale femeilor și fetelor, în special celor legate de domeniul de drept, poliție și sistemul judiciar, în anul 2014, în vederea creșterii capacităților de liderism și sporirea reprezentării femeilor în cadrul forțelor de poliție din Republica Moldova, adițional la progresele înregistrate cu privire la înrolarea fetelor în instituțiile educaționale de profil, Ministerul Afacerilor Interne în

colaborare cu Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare a lansat în octombrie 2014 proiectul "INSPIRO!". Proiectul include o serie de activități printre care instruirea a 34 doamne din MAI, orientate spre creșterea competențelor de liderism, cât și desfășurarea campaniei de promovare a femeilor din MAI și spargerea stereotipurilor ce vizează domeniile de activitate a femeilor și bărbaților. Proiectul va derula până în octombrie 2015 și este implementat cu susținerea financiară a Fundației Est-Europene prin intermediul Guvernului Suediei și Ambasada Statelor Unite ale Americii în Moldova.

Un rol aparte în promovarea egalității de gen îl au campaniile informaționale, care prin materialul pe care îl promovează schimbă și restructurează stereotipurile bazate pe criteriul de sex prezente în societate, cum ar fi: responsabilitățile familiale în educarea și creșterea copiilor care aparțin doar mamei, statutul femeilor în societate, asigurarea concilierii vieții de familie cu cea profesională. Astfel, în anul 2014 au fost desfășurate o serie de activități pentru celebrarea Zilei Internaționale a Familiei. Sărbătorirea acestei zile reflectă importanța pe care comunitatea internațională o acordă familiei, precum și schimbările ce le suportă instituția familiei în toate statele lumii. De asemenea oferă posibilitatea de a face o analiză retrospectivă a progreselor înregistrate în ultima perioadă în domeniul promovării politicilor familiale.

Ziua Internațională a Familiei celebrată la data de 15 mai, a fost stabilită de Adunarea Națiunilor Unite în 1994 în vederea sensibilizării importanței institutului familiei, promovării cunoștințelor despre tendințele socio-economice și demografice care afectează familia și eforturile de stimulare a răspunsurilor la provocările cu care se confruntă astăzi familia contemporană.

Astfel, în scopul promovării unui model de familie armonios, bazat pe înțelegere respect și egalitate de gen, în perioada 15-20 mai 2014 în Republica Moldova s-a desfășurat cea de-a VI-a ediție dedicată Zilei Internaționale a Familiei. Evenimentele au avut loc în conformitate cu Dispoziția Guvernului nr. 42-P din 30 aprilie 2014. Ținem să menționăm că MMPSF a organizat două evenimente cu conotație națională:

- la 5 aprilie 2014 a fost desfășurat „Forumul Național al Părinților”, ediția a II-a. Evenimentul a fost organizat în scopul promovării solidarității între familii și mediului familial prielnic pentru creșterea și dezvoltarea copilului și a întrunit reprezentanți ai familiilor numeroase, familiilor în care cresc și se educă copii cu dizabilități, asistenților personali, părinților-educatori ai caselor de copii de tip familial și asistenților parentali profesioniști, precum și conducători ai autorităților administrației publice centrale și locale și reprezentanți din sectorul non-guvernamental în domeniul protecției copilului.

- la 15 mai a fost organizat un Flash-mob cu participarea tinerilor în vederea sensibilizării publicului larg cu privire la importanța valorilor familiale. Motto-ul acțiunii fiind: Moldova – Familie Puternică. Evenimentul a avut drept scop să sublinieze importanța familiei și a valorilor familiei: dragostea, respectul reciproc, onorarea obligațiilor de creștere și educare a copiilor.

Platforma de Acțiune de la Beijing

Alinierea Republicii Moldova la Declarația de la Beijing, alături de alte 189 state ale lumii, a generat o mobilizare a actorilor decizionali în revigorarea acțiunilor orientate spre abilitarea femeilor, atât în plan guvernamental, cât și non-guvernamental. Iar acestea au condus la extinderea abordării de mandatare a femeilor în mai multe sectoare și sfere de activitate și, implicit, la sporirea prezenței femeilor în diverse activități, în care accesul acestora era anterior mai limitat.

Analiza situației din Republica Moldova cu privire la tematici ale egalității de gen, scot în evidență faptul că cele mai problematice domenii sînt: abilitarea femeilor în domeniul politic, economic și social și violența în familie. În pofida eforturilor consolidate, unele probleme persistă, iar Guvernul inițiază în continuare demersuri concrete întru depășirea acestora. Analiza situației din Republica Moldova cu privire la tematicile egalității de gen, scot în evidență faptul că cele mai problematice domenii sînt: abilitarea femeilor în domeniul politic, economic și social și violența în familie.

Astfel, femeile continuă să fie sub-reprezentate la nivelul forurilor politice înalte, în funcții

de conducere din APC și APL, deși beneficiază de educație superioară și calificări profesionale înalte. În domeniul pieții muncii, discriminarea femeilor persistă, în deosebi la etapele angajării și avansării, salarizării și participării la instruire și deplasări, în baza unor percepții și convingeri stereotipizate ale unor angajatori, iar retribuția muncii acestora constituie în medie cu circa 13% mai puțin ca bărbații⁷.

Lipsa serviciilor de îngrijire a copiilor în etapa preșcolară, precum și implicarea redusă a bărbaților în creșterea și educația copiilor, creează mari obstacole în calea realizării profesionale plene a femeilor și implicarea acestora în activități publice și politice. Începând cu lipsa unor măsuri de stimulare și încurajare a antreprenoriatului feminin, și pînă la anvergura migrației, violenței în familie și a traficului de persoane, apanajul problemelor cu care se confruntă femeile din RM este variat și constituie importante impedimente în asigurarea unei bunăstări și condiții optime de trai.

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, urmare demersului parvenit de la Secretarul Executiv al Comisiei Economice ONU pentru Europa (UNECE) în comun cu Ministerele de resort, UN Women Moldova și societatea civilă a elaborat Raportul național privind implementarea prevederilor Declarației și Platformei de Acțiuni de la Beijing, adoptate în contextul celei de-a 4-a Conferințe Mondiale pentru Femei (4-5 septembrie 1995, China) și ulterior a participat la reuniunea Beijing+20, care a avut loc în noiembrie 2014, la Geneva, Elveția. În cadrul reuniunii s-au abordat domeniile-cheie de progrese și provocări de punere în aplicare a Platformei de Acțiune de la Beijing în statele membre UNECE. Subiectele discutate s-au referit la problemele și tendințele pe termen lung în materie de egalitate de gen și a emancipării femeilor, reprezentării și promovării femeilor în poziții decizionale în viața politică și publică, accesul femeilor la justiție, prevenirea și eliminarea violenței împotriva femeilor și legislația anti-discriminatorie.

Republica Moldova a fost prezentată de o delegație, compusă din reprezentanți ai organizațiilor guvernamentale și neguvernamentale, care a participat în cadrul a 3 paneluri de discuții: reducerea lacunelor de gen prin politici economice și sociale; tendințele pe termen lung în materie de egalitate de gen și emanciparea femeilor și fetelor din regiunea ECE; reprezentarea femeilor în elaborarea de politici și funcții decizionale;

Astfel, reprezentantul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei a menționat printre prioritățile Guvernului următoarele: Introducerea concediului de paternitate în legislație, pentru reducerea perioadei de neparticipare a femeilor pe piața muncii și formarea opiniei publice cu privire la responsabilitățile familiale și sarcinile egale a femeilor și bărbaților în creșterea și educarea copiilor.

O altă propunere vizează optimizarea duratei concediului parental pentru creșterea copilului. În prezent, durata concediului parental reprezintă trei ani parțial plătit pentru părinții care lucrează și plătesc contribuții sociale la sistemul social (și 1,5 ani de concediu plătit pentru persoanele neasigurate), plus suplimentar opțional 3 ani de concediu fără plată. Astfel, există riscul ca unele femei să nu fie prezente pe piața muncii timp de 6 ani. Acest fapt afectează în mod dramatic femeile în cariera lor profesională, cât și accesul la munca decent plătită. Deși astfel de prevederi vizează o mai bună protecție a femeilor, dar în același timp ele în realitate împiedică activitatea economică a femeilor. Cu toate că, în momentul de față, prevederile legale dau posibilitate ambilor părinți să ia concediu pentru creșterea copilului. În realitate, 96,4% din persoanele care iau acest concediu sînt femei, restul de 3,6% fiind împărțite între bunici, tutori și tați. De asemenea, legislația nu oferă stimulente pentru transferabilitate, ca o condiție pentru ambii părinți/tutori de a participa la procesul de îngrijire a copilului, care este, de obicei, foarte eficientă în combaterea discriminării pe piața muncii. În vederea promovării concilierii vieții de familie cu cea profesională, se prevede îmbunătățirea infrastructurii pentru serviciile preșcolare (creșe, grădinițe, în special în zonele rurale).

O altă prioritate menționată a vizat egalarea vârstei de pensionare a femeilor și bărbaților optimizarea formulei de calcul a perioadei de asigurare pentru persoanele care au luat concediul parental (luarea în considerare a concediul parental ca un stagiul de cotizare, fără a calcula veniturile

⁷ <http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=264&>

pentru această perioadă, în acest caz, pensia medie va crește).

O atenție deosebită a fost acordată cotelor de gen în pentru organele electivă. La moment este un proiect de lege în acest sens, care a fost adoptat în prima lectură de către Parlament. Acesta prevede două schimbări majore: introducerea cotei de 40% drept cerință de formare a listelor membrilor de partid; și incapacitatea de a înregistra partidul politic în cazul în care prevederea de mai sus nu este respectat. De asemenea, s-a menționat dezvoltarea în continuare a statisticii de gen. La moment, Biroul Național de Statistică, la fiecare doi ani, elaborează culegerea statistică "Femei și bărbați în Republica Moldova". Pentru ediția nouă elaborată în 2014 au fost folosiți toți 52 de indicatori recomandați de Comitetul ONU. Cu toate acestea, este necesar să se îmbunătățească statisticile de gen în anume domenii cum ar fi: politicile socio-economice pentru a închide decalajul de gen, accesul femeilor la sistemul de justiție.

Alte propuneri au vizat consolidarea promovării concilierii vieții de familie cu cea profesională, elaborarea de politici sensibile la gen pentru combaterea fenomenului migrației, consolidarea rețelei de comunicare în comunitatea diasporei și semnarea acordurilor bilaterale cu privire la migrația de muncă.

Printre cele mai importante obstacole enumerate în vederea promovării inițiativelor enunțate mai sus au fost enumerate următoarele: serviciile preșcolare subdezvoltate, cât și lipsa unei infrastructuri bine definite pentru familiile cu copii și alte persoane aflate în întreținere, astfel, stagnează participarea femeilor pe piața forței de muncă; în același context, susținerea scăzută a sindicatelor în reducerea duratei concediului parental, menționând că este o măsură de protecție și un drept al omului la protecția socială a angajaților. De asemenea, unul din obstacole este lipsa percepției factorilor de luare a deciziilor cu privire la importanța măsurilor privind egalitatea de gen.

Printre progresele Moldovei remarcate în context național au fost subliniate următoarele: extinderea protecției și asistenței pentru femeile înrolate în forțele armate, în special în perioada maternității. Până în anul 2014 femeile înrolate în forțele armate erau vizate de legislația națională privind concediul pentru creșterea copilului. Deși aveau dreptul la concediu pentru creșterea copilului, indemnizațiile lunare pentru creșterea și îngrijirea copiilor au fost calculate ca pentru persoanele neasigurate. De asemenea, bărbaților care dețin contracte în forțele armate nu li sa permis să ia concediu parental. Începând cu 2014, au fost modificate aceste prevederi. Pentru a asigura femeile care au în îngrijire copii cu dizabilități severe și în vederea incluziunii socio-economice a acestora, a fost introdusă o nouă ocupare profesională, cea de "asistent personal". Astfel, aceste femei beneficiază de un salariu și le sînt plătite plățile pentru sistemul de asigurări sociale și cele medicale. Datorită faptului că accesul egal la resurse și abilitarea femeilor se bazează pe furnizarea de informații adecvate, un accent deosebit este pus pe furnizarea de informații cu privire la servicii și oportunități prin intermediul Birourilor Comune de Informații și Servicii. Existența acestor birouri a permis punerea în comun a serviciilor din domeniul ocupării forței de muncă, agricultură, protecția socială, cadastru și antreprenariat, oferind îndrumare și consiliere. Astfel, începând cu anul 2011 și până în prezent, Birouri au fost deschise în întreaga țară.

Printre concluziile cheie ale Conferinței s-a menționat că de la adoptarea Platformei de la Beijing de acțiune din cadrul Conferinței mondiale privind femeile (Beijing, 1995), precum și a celei de-a douăzeci și treia sesiuni speciale a Adunării Generale (2000), progrese semnificative au fost realizate față de egalitatea de gen și abilitarea femeilor în regiunea CEE-ONU. Cu toate acestea, inegalitățile structurale persistă în multe țări, care împiedică realizarea deplină a drepturilor femeilor și emanciparea acestora. Pentru pregătirea revizuirii globale de 20 de ani de la punerea în aplicare a Platformei de acțiune de la Beijing, în conformitate cu rezoluția Consiliului Economic și Social 2013/18 CEE-ONU va fi analizată și prezentată situația femeilor dintr-o perspectivă regională, în martie 2015.

Platforma evenimentului sus nominalizat a oferit o oportunitate de a evidenția principalele realizări și probleme din ultimele două decenii și a discuta despre modalitățile de consolidare a egalității de gen în perioada post-2015 a agendei de dezvoltare.

6.2. Prevenirea și combaterea violenței în familie

Urmare a recomandărilor înaintate de Comitetului Specializat CEDAW în baza Raportului național periodic combinat 4 și 5 la Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, precum și a obiectivelor naționale ce vizează prevenirea și combaterea violenței în familie, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei pe parcursul anului 2014 a continuat eforturile sale în acest domeniu.

Astfel, proiectul legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative ce fac referire la fenomenul violenței în familie elaborat și transmis spre avizare s-a axat pe modificarea a circa 11 acte normative incluzând și prevederi principial noi cum ar fi: emiterea ordinului de restricție de urgență de către organul de poliție, reglementarea în legislația națională a unei noi infracțiuni - acte de persecuție, asigurarea asistenței juridice gratuite în procesele de judecată persoanelor recunoscute victime ale violenței în familie dreptul victimei de a pretinde compensații de la agresori sau din partea statului care au suferit vătămări corporale grave sau deteriorarea sănătății cauzate de actele de violență; crearea și menținerea paginii Web privind violența în familie; instituirea și menținerea serviciului de asistență telefonică de urgență, care va oferi consiliere gratuită apelanților, în regim de 24 din 24 ore, 7 zile din săptămână și prevederea diversificării serviciilor specializate adresate victimelor violenței în familie și copiilor acestora, în conformitate cu spectrul serviciilor recomandate de Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (CAHVIO).

Unul din elementele cheie în lupta cu fenomenul violenței în familie constituie acțiunile de prevenire. În acest context, pentru anul 2014 putem menționa acțiunile de consolidare a capacităților specialiștilor din diverse domenii: poliție, asistență socială, sănătate, justiție, precum și instruire prin platforma multidisciplinară pentru echipa multidisciplinară. Instruirile s-au axat pe: identificarea, referirea, asistența și protecția subiecților violenței în familie. Totodată putem menționa că seminarele și instruirile au fost realizate în parteneriat cu principalii actori din domeniu, atât guvernamentali cât și neguvernamentali care au cuprins întreg teritoriu Republicii Moldova.

Inspectoratul General al Poliției al MAI, de comun cu Centrul de Drept al Femeilor, a lansat proiectul "Eficientizarea răspunsului la cazurile de violență în familie și executării ordonanțelor de protecție în Republica Moldova prin dezvoltarea și pilotarea unui mecanism de monitorizare în două raioane-pilot", proiect finanțat de către Fundația SOROS – Moldova.

Extinderea Proiectului prenotat a avut loc în localitățile Cricova și Ciorescu din sectorul Rîșcani mun. Chișinău și comuna Budești din sectorul Ciocana mun. Chișinău, care s-a inițiat în februarie 2014 și va dura pînă în februarie 2015.

În anul 2014 a continuat consolidarea capacităților organelor judiciare privind respectarea principiului asigurării egalității de gen în administrarea justiției și implementarea deplină a prevederilor legislației naționale și internaționale, astfel, Institutul Național de Justiție în parteneriat cu Misiunea OSCE în Moldova și Oficiul Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, pe parcursul anului 2014 au fost efectuate următoarele instruirii:

- 1 seminar cu genericul „Promovarea egalității de gen și non discriminarea în bază de gen”, (16 octombrie), persoane instruite: 16- 6 judecători, 7 procurori, 1 avocat, 2 persoane alte categorii.
- 1 seminar cu genericul „Aspecte privind investigarea infracțiunilor de violență în familie”, (16-17 iunie), persoane instruite: 30- 19 judecători, 11 procurori.
- 1 seminar cu genericul „Aspecte privind investigarea infracțiunilor de violență în familie”, (30 octombrie), persoane instruite: 21-12 judecători, 9 procurori.

De asemenea, pe parcursul anului 2014 Ministerul Sănătății, cu suportul UNFPA și Centrul de Drept al femeilor, a elaborat *Îndrumarul pentru lucrătorii medicali privind intervenția în cazurile violenței în familie*.

Prin intermediul platformelor Centrelor de Sănătate a Femeii și Centrele de Sănătate Prietenoase Tinerilor a continuat instruirea lucrătorilor medicali, membrilor ai echipelor multidisciplinare raionale, în prestarea serviciilor de ocrotire a sănătății femeilor și fetelor aferente fenomenului de violență.

Campania ONU 16 zile de acțiune împotriva violenței în bază de gen

Guvernul Republicii Moldova în anul 2014, al 12-lea an consecutiv a organizat „Campania ONU 16 zile de acțiune împotriva violenței în bază de gen”, realizată în intervalul dintre 25 noiembrie – 10 decembrie.

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a deținut liderismul la nivel guvernamental în consolidarea eforturilor tuturor actorilor cu competențe și activități în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie în vederea implementării acestei campanii la nivel național. În cadrul evenimentelor organizate în calitate de parteneri menționăm: Ministerul Afacerilor Interne, Inspectoratul General al Poliției, Ministerul Apărării, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului, Procuratura Generală, Misiunea OSCE în Moldova, UN Women, PNUD Moldova, UNFPA, Misiunea OIM în Moldova, USAID, Fondul Provocările Mileniului Moldova, Fundația Soros, Fundației OAK, Winrock, HelpAge, Gender-Centru, La Strada, Centrul de Drept al Femeilor, Centrul de Drept Căușeni, Centrul „SOTIS”, AO „Onoarea și Dreptul Femeii Contemporane”, Centrul Internațional de Promovare a Femeilor în Business, Refugiul “Casa Mărioarei”, „Pro-Business Nord”, Centrul psihosocial, Vulcănești, CIDDC, CNPAC, CALM, precum și alte organizații și autorități ale administrației publice locale.

Beneficiarul major al Campaniei este populația generală, deoarece violența în bază de gen, în special violența în familie, afectează întreaga societate, iar problema poate fi efectiv soluționată numai implicând efectiv eforturile tuturor actorilor, iar prevenirea și combaterea violenței depinde de schimbarea percepțiilor și atitudinilor, atât a bărbaților cât și a femeilor vizavi de acest fenomen. La rîndul său, schimbarea percepțiilor și atitudinilor persoanelor condiționează modificarea comportamentelor violente.

În anul 2014 realizarea acestei Campanii a fost susținută din resursele bugetului de stat.

Totodată menționăm că MMPSF a fost unul din partenerii guvernamentali ai proiectului „Tăcerea nu e o soluție: Abuzul asupra vîrstnicilor”, finanțat de către Uniunea Europeană în cadrul Instrumentului European pentru Democrație și drepturile Omului, fiind implementat în patru localități urbane (Bălți, Orhei, Ialoveni, Comrat) și în patru localități rurale (Cazangic, r. Leova, Satul Nou, r. Cimișlia, Carabetovca, r. Basarabeasca, Manta, r. Cahul) pe parcursul a doi ani. Scopul principal al proiectului a fost de a contribui la diminuarea formelor de neglijență, abuz și violență asupra femeilor și bărbaților în vîrstă din Republica Moldova. Pe parcursul implementării proiectului au fost organizate mese rotunde, conferințe tematice, întâlniri cu persoanele în vîrstă și cu disabilități, prezentate expoziții de fotografii cu tematica „Trăiește cu Demnitate: Fără Violență”, realizată de HelpAge International, propus publicului un spectacol „Bătrâni noștri”, inspirat din istorii reale a persoanelor în etate supuse abuzului și violenței în familie care au fost transpuse cu grija și delicatețe într-un scenariu montat de regizorul Sandu Grecu, în cadrul Teatrului Satiricus I.L. Caragiale.

6.3. Protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane

Consolidarea mecanismului instituțional

În vederea asigurării durabilității acțiunilor inițiate pentru îmbunătățirea cadrului normativ cu privire la asigurarea funcționalității echipelor multidisciplinare, instituite prin deciziile Comisiilor teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane și în scopul asigurării unei abordări intersectoriale a problemei și identificării mai efective a necesităților beneficiarilor, coordonării activităților legate de oferirea protecției și asistenței acestora, dar și monitorizării cazurilor, a fost aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 228 din 28 martie 2014 Regulamentul de activitate a echipelor multidisciplinare teritoriale din cadrul Sistemului Național de Referire (SNR).

Un alt act normativ important pentru domeniu este proiectul Regulamentului – cadru de organizare și funcționare a Serviciului de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe

umane și a standardelor minime de calitate, elaborarea căruia a fost inițiată în 2014. Astfel, la finele anului a fost organizată cu prestatorii de servicii în domeniu, cu reprezentanții Organizațiilor Internaționale și ale societății civile, o ședință de consultare publică a documentului susmenționat. Proiectul menționat vine să eficientizeze sistemul de asistență și protecție socială a victimelor traficului de ființe umane, punând accent pe sporirea accesului și prestarea serviciilor calitative pentru victimele traficului de ființe umane, cu scopul prevenirii și combaterii fenomenului. Politica domeniului serviciilor sociale este orientată spre crearea sistemului integrat de servicii sociale, aceasta fiind bazată pe o abordare comprehensivă focusată pe susținerea persoanelor în dificultate prin prestarea serviciilor sociale eficiente și calitative. De menționat, că acest proiect este condiționat și de modificările operate la cadrul legislativ al sistemului de protecție socială, prevederile Legii nr. 123 din 18.06.2010 cu privire la serviciile sociale care reglementează cadrul general de creare și funcționare a sistemului integrat de servicii sociale, cu determinarea sarcinilor și responsabilităților autorităților administrației publice centrale și locale, ale altor persoane juridice și fizice abilitate cu asigurarea și prestarea serviciilor sociale, precum și protecția drepturilor beneficiarilor de servicii sociale.

De asemenea, Legea nr. 129 din 08.06.2012 privind acreditarea prestatorilor de servicii sociale, instituie sistemul național de acreditare pentru prestatorii de servicii sociale. Astfel prestatorii de servicii sociale pentru victimele traficului de ființe umane urmează să corespundă criteriilor de acreditare prestate în conformitate cu standardele minime de calitate. Această normă va garanta calitatea serviciilor sociale prestate și respectarea drepturilor beneficiarilor. În această ordine de idei obiectivul prioritar rămâne a fi asigurarea durabilității și sustenabilității financiare a serviciilor sociale create, prin acreditarea acestora și oferirea oportunităților de contractare a resurselor de stat.

Astfel, se poate constata că, deși este un proces îndelungat, constituirea cadrului normativ al SNR continuă într-un mod calitativ și constant, elaborarea actelor normative bazându-se nu doar pe principiile generale, universal recunoscute, ale activității anti-trafic, ci și pe bogata experiență practică a organizațiilor, participanți ai SNR.

În contextul monitorizării implementării prevederilor Strategiei SNR, anual Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei cu suportul Organizației Internaționale pentru Migrație organizează evenimentul de raportare cu genericul „Monitorizarea și evaluarea gradului de implementare a Sistemului Național de Referire. Rezultate și perspective”. În anul 2014 evenimentul a fost organizat pe data de 7 aprilie. Raportul pentru realizarea SNR a fost consultat cu coordonatorii echipelor multidisciplinare, reprezentanții autorităților publice centrale, societății civile și donatorilor din domeniu și transmis Cancelariei de Stat prin scrisoarea 08/812 din 30.04.2014 și plasat pe site-ul MMPSF. Raportul definitivat pentru anul 2013 a fost prezentat de către Minister inclusiv, și în cadrul Ședinței Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane .

Remarcăm că în anul 2014 extinderea SNR s-a realizat în continuare la nivel comunitar. Astfel Ministerul, în parteneriat cu OIM, împreună cu susținerea Departamentului de Stat SUA a continuat desfășurarea seminarelor de instruire pentru membrii echipelor multidisciplinare comunitare, constituite din asistentul social, polițistul de sector și medicul de familie în 13 raioane a Republicii Moldova (Hâncești, Ialoveni, Briceni, Edineți, Fălești, Nisporeni, Rezina, Dondușeni, Ocnița, Leova, Drochia, Sângerei, Strășeni). Instruirile au avut drept scop fortificarea capacităților membrilor echipelor multidisciplinare în procesul de identificare, referire și acordare a asistenței necesare victimelor și potențialelor victime ale TFU (inclusiv victimelor violenței în familie). În cadrul acestor seminare au fost instruiți 887 de profesioniști (342 comunități). În anul 2014 au fost realizate următoarele instruirii și pentru șefii direcțiilor/secțiilor Asistență Socială și Protecție a Familiei, coordonatorii EMT-urilor și asistenți sociali la tema ”Rolul echipelor multidisciplinare în soluționarea cazurilor în cadrul Sistemului Național de Referire”. În anul 2014 au fost organizate 2 mese rotunde în incinta Centrului de Asistență și Protecție, cu participarea echipelor multidisciplinare raionale (Briceni, Ocnița, Rîșcani, Dondușeni, Fălești și Orhei).

Conform datelor stocate la Unitatea națională de coordonare a SNR din cadrul Ministerului,

profilul celor 854 potențiale victime ale TFU este următor: 247 potențiale victime ale TFU după statut social vulnerabil (de regulă în profilul acestor potențiale victime se includ: mame solitare neasigurate cu spațiu locativ, familii numeroase, copii - absolvenți ai instituțiilor de tip-internat, copiii străzii, persoane repatriate cu dezabilități, persoane de etnie romă, aflați în stare de dificultate, etc.), 485 cazuri de violență în familie (dintre care 147 cazuri de minori), 51 migranți în dificultate, 24 minori neînsoțiți și 47 copii rămași fără îngrijire părintească.

Conform datelor stocate la Unitatea națională de coordonare a SNR din cadrul MMPSF, care reflectă atât cazurile identificate de către EMD cât și de către alți actori naționali cum ar fi Organizația Internațională pentru Migrație în Moldova (OIM) și CAP, prin SNR au fost identificate în 2014 în total un număr de 80 VTFU dintre care 57 femei (inclusiv 6 copii) și 23 bărbați (inclusiv 5 copii).

Activitatea Centrului de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane (CAP)

Unul dintre cei mai importanți și solicitați prestatori de servicii pentru victimele traficului de ființe umane în Republica Moldova continuă a fi Centrul de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane (CAP).

În 2008, CAP a fost instituționalizat prin Hotărârea Guvernului Nr. 847 din 11.07.2008 cu privire la crearea instituției publice. Astfel începând cu anul 2008, CAP beneficiază de susținere financiară a costurilor sale operaționale oferite din partea bugetului de stat etapizat, în final, începând cu 2011 asigurându-se întreținerea clădirii și cheltuielile legate de salarizarea personalului.

CAP conlucrează în permanență cu UNC și EMT teritoriale în procesul de asistență a beneficiarilor și monitorizare a cazurilor. Pe lângă aceasta, în perioada de monitorizare, CAP a colaborat cu peste 29 de ONG-uri, centre și instituții publice.

Monitorizarea cazurilor de către asistenții sociali din cadrul CAP durează până la un an, și are loc prin vizite de monitorizare, apeluri telefonice, solicitarea informațiilor de la DAS/SAS sau ONG local. În unele cazuri beneficiarii revin singuri la centru pentru ajutor.

În anul 2014, CAP a oferit protecție și asistență unui număr de 84 de victime TFU, inclusiv 69 adulți (55 femei și 14 bărbați) și 15 copii (8 fete și 7 băieți), cu 17 mai mult decât în perioada anului 2013. În același timp la CAP au fost asistate 330 potențiale victime a TFU dintre care 225 femei (inclusiv 104 minore) și 105 bărbați (inclusiv 92 minori).

Pe parcursul anului 2014 în cadrul Centrului a fost acordată următoarea gamă de servicii beneficiarilor:

a. asistență psihologică pentru 318 persoane, cu 80 de persoane mai puțin decât în perioada anului 2013. Dintre acestea, 154 de cazuri au fost noi, iar alte 164 persoane au primit asistență psihologică continuă (repetată).

b. servicii de asistență medicală pentru 144 persoane. CAP oferă asistență medicală de tip profilactic, primul ajutor în situații de urgență, educație pentru sănătate, consiliere medicală, inclusiv referirea la serviciile de asistență medicală și specializată.

c. asistență în documentare - 61 persoane au primit asistență în restabilirea actelor.

d. asistență juridică primară și prin reprezentarea în instanță - 199 cazuri au beneficiat de consiliere juridică primară, în proces de judecare au fost asistate 23 cazuri (11 - civile, 12 - penale). Au beneficiat de plasament în cadrul CAP - 149 de persoane.

Remarcăm de asemenea, că pe parcursul anului 2014 a continuat repatrierea cetățenilor Republicii Moldova, astfel, au fost repatriați 40 adulți: 23 victime ale traficului de ființe umane (16 femei și 7 bărbați) și 17 migranți în dificultate (6 bărbați și 11 femei) ceea ce ar reprezenta un număr mai mic al victimelor traficului de ființe umane și un număr mai mare al migranților în dificultate în anul 2013 și anume: 23 victime ale traficului de ființe umane (16 femei și 7 bărbați) și 7 migranți aflați în dificultate (5 femei și 2 bărbați). Tuturor acestor persoane li s-a acordat asistență în repatriere prin: perfectarea actelor, însoțirea victimelor și acoperirea cheltuielilor de transport aerian sau terestru până la destinație în Republica Moldova, inclusiv cu finanțare din bugetul de

stat. În același context, în anul 2014, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, în colaborare cu autoritățile tutelare de la domiciliul copiilor și partenerii nominalizați au organizat 17 misiuni de repatriere a copiilor, fiind repatriați 33 copii (15 copii Ucraina (10 misiuni), 18 copii din Federația Rusă (7 misiuni) rămași fără ocrotire părintească pe teritoriul altor state.

Concluzii. Recomandări

În vederea asigurării continuității proceselor lansate de îmbunătățire a politicilor în domeniul egalității de gen, combaterii violenței în familie și a traficului de ființe umane se propun următoarele:

- armonizarea legislației naționale la prevederile Directivei 2004/113/CE a Consiliului de aplicare a principiului egalității de tratament între femei și bărbați privind accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii și Directivei 2006/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă.

- elaborarea, promovarea și aprobarea unui nou document de politici în domeniul asigurării egalității între femei și bărbați pentru anii 2016-2020, în baza unui raport analitic al Programului național de asigurare a egalității de gen 2010-2015 aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 933 din 31 decembrie 2009;

- promovarea și aprobarea proiectului Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea proiectului de lege de modificarea și completarea unor acte legislative în contextul armonizării legislației naționale la prevederile Legii nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie;

- elaborarea unui document de politici în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, în contextul asigurării compatibilității legislației naționale cu prevederile Convenției de la Istanbul;

- promovarea și aprobarea proiectului Hotărârii Guvernului privind aprobarea Regulamentului – cadru de organizare și funcționare a Serviciului de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane și a standardelor minime de calitate;

- asigurarea realizării misiunilor de repatriere din resursele financiare aprobate în Bugetul de Stat;

- consolidarea capacităților în domeniile de prevenire și combaterea violenței în familie, prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, în domeniul asigurării egalității de gen a specialiștilor din cadrul Direcției/secției asistență socială și protecția familiei, asistenților sociali comunitari, unităților gender;

- organizarea și desfășurarea Campaniei 16 Zile de acțiuni împotriva violenței în bază de gen;

- organizarea și desfășurarea activităților dedicate celebrării Zilei Internaționale a Familiei;

7. PROTECȚIA SOCIALĂ A PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Prin ratificarea în anul 2010 a Convenției Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități statul și-a asumat responsabilitatea de a asigura egalitatea în drepturi și oportunități egale pentru persoanele cu nevoi speciale în societate. Realizarea acestui obiectiv va urmări stabilirea unui sistem viabil și eficient de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități și va promova instituirea de servicii eficiente noi adresate acestor persoane.

În vederea realizării obiectivelor documentelor strategice naționale politicile de protecție socială a persoanelor cu dizabilități sunt orientate spre aplicarea unor noi mecanisme de protecție socială a persoanelor cu dizabilități, perfecționarea cadrului legislativ-normativ care vor asigura accesul lor liber la prestații și servicii sociale.

7.1. Statistica actuală

În anul 2014 în Republica Moldova numărul total al persoanelor cu dizabilități a constituit **183953 (dintre care copii – 13446)**, inclusiv pe grade de dizabilitate:

Tabelul 7.1. Numărul persoanelor cu dizabilități în anul 2014

Persoane cu dizabilități		Total
Persoane cu dizabilități severe		27 919
Persoane cu dizabilități accentuate		120 043
Persoane cu dizabilități medii		35 991
Total		183 953
Dintre care:		
<i>Adulți</i>	cu dizabilități severe	22 232
	cu dizabilități accentuate	114 391
	cu dizabilități medii	33 884
	Total	170 507
<i>Copii</i>	cu dizabilități severe	5 687
	cu dizabilități accentuate	5 652
	cu dizabilități medii	2 107
	Total	13 446

Sursa: CNAS

Comparativ cu anul 2013 (*la evidență 183859 persoane cu dizabilități beneficiari de prestații sociale*) numărul persoanelor cu dizabilități a crescut cu 94 persoane, iar numărul copiilor cu dizabilități în vîrstă de pînă la 18 ani s-a micșorat cu 818 (în 2013 – 14264 copii).

Tabelul 7.2. Dinamica populației și numărului persoanelor cu dizabilități, 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Numărul populației stabile, mii pers.	3560,4	3560,4	3 559,5	3559,5	3557,6
Populația ocupată, mii persoane	1143,4	1173,5	1146,8	1156,5	1184,9
Numărul persoanelor cu dizabilități, mii persoane	179,1	179,8	183,7	183,9	184,0
Raportul dintre numărul persoanelor cu dizabilități și populația stabilă, %	5,0	5,1	5,2	5,2	5,2
Raportul dintre numărul persoanelor cu dizabilități și populația ocupată, %	15,7	15,3	16,0	15,9	15,5
Numărul copiilor în vîrstă de pînă la 18 ani (pînă la 16 ani pentru anii	826,4	804,8	784,0	765,7	749,4

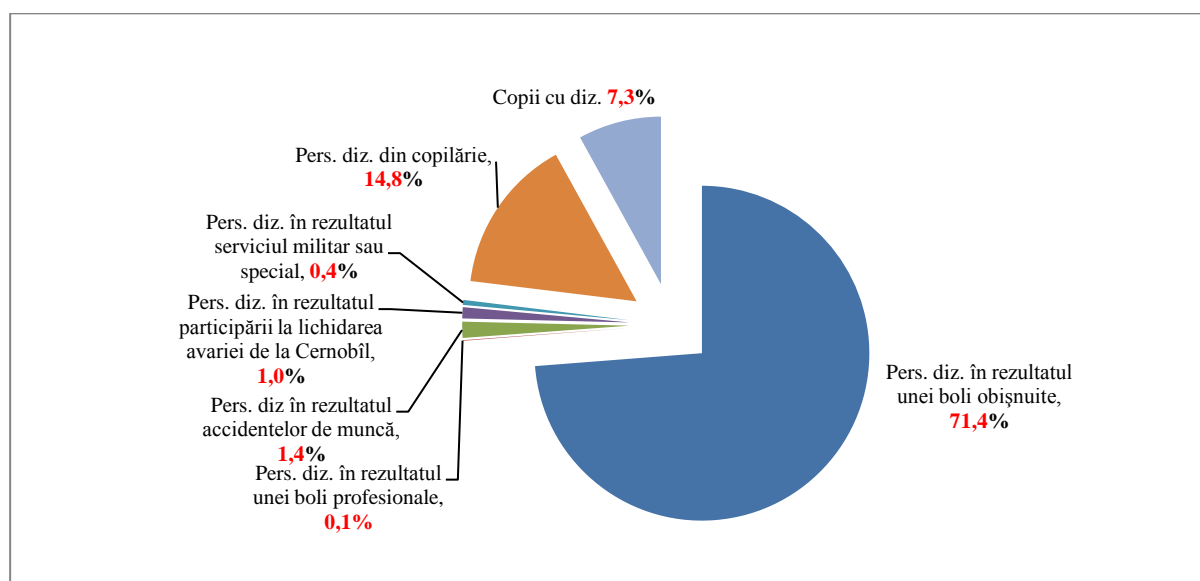
2006-2007)					
Numărul copiilor cu dizabilități, mii persoane	15,1	14,0	14,8	14,3	13,4
Raportul dintre numărul copiilor cu dizabilități și numărul total al copiilor, %	1,8	1,7	1,9	1,9	1,8
Raportul dintre numărul copiilor cu dizabilități și numărul persoanelor cu dizabilități, %	8,4	7,8	8,0	7,8	7,3

Sursa: BNS, CNAS

Ponderea numărului persoanelor cu dizabilități în populația stabilă și cea ocupată în Republica Moldova a fost constantă și respectiv descrescut pe parcursul anilor 2012-2014, reprezentând 5,2% și respectiv 15,5% la sfârșitul anului 2014.

Analizând ponderea persoanelor cu dizabilități în funcție de categorii, observăm că numărul persoanelor cu grad de dizabilitate în rezultatul unei boli obișnuite deține ponderea cea mai mare (71,4%) în numărul total al persoanelor cu dizabilități, după care urmează ponderea numărului persoanelor cu dizabilități din copilărie (14,8%) și cea a copiilor cu dizabilități (7,3%), celelalte categorii de persoane cu dizabilități dețin ponderi nesemnificative de pînă la 1,5%.

Figura 7.1. Ponderea categoriilor persoanelor cu dizabilități în anul 2014



Sursa: CNAS

7.2. Măsurile de protecție socială adresate persoanelor cu dizabilități

7.2.1. Prestații sociale

Conform prevederilor legislației în vigoare, persoanele cu dizabilități inclusiv copii cu dizabilități în vîrstă de pînă la 18 ani beneficiază de următoarele tipuri de prestații sociale, și anume:

1. Pensia de asigurări sociale

În conformitate cu prevederile Legii nr. 156-XIV din 14.10.1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat, persoana încadrată într-un grad de dizabilitate cauzat de o boală obișnuită beneficiază de o pensie de dizabilitate dacă îndeplinește condițiile de stagiul de cotizare, în raport cu vîrsta la data constatării dizabilității. Anual la 1 aprilie are loc indexarea pensiilor, inclusiv de

dizabilitate. Coeficientul de indexare constituie media dintre creșterea anuală a indicelui prețurilor de consum și creșterea anuală a salariului mediu pe țară pentru anul precedent, determinate în modul stabilit de Guvern. Beneficiază de pensii de dizabilitate circa 134019 persoane.

Evoluția cuantumului pensiei minime și medii de dizabilitate în funcție de grad, pentru anii 2010-2014, cât și % de indexare sînt reflectate în tabelul de mai jos.

Tabelul 7.3. Evoluția cuantumului pensiei minime și medii de dizabilitate, 2010-2014

Pensii de dizabilitate		2010	2011	2012	2013	2014
Pensia minimă	dizabilitate severă	423,02	456,02	499,80	533,54	567,95
	dizabilitate accentuată	408,50	440,36	482,64	515,21	548,44
	dizabilitate medie	287,64	310,08	339,85	362,79	386,19
Pensia medie	dizabilitate severă	859,97	910,03	988,12	1052,43	1099,09
	dizabilitate accentuată	720,93	766,21	831,51	883,92	933,32
	dizabilitate medie	431,02	459,24	497,07	528,55	558,06
% de indexare		4,3%	7,8%	9,6%	6,75 %	6,45 %

2. Alocații sociale de stat

Legea nr. 499-XIV din 14.07.1999 prevede stabilirea alocației sociale de stat persoanelor cu dizabilități, inclusiv copiilor cu dizabilități, care nu îndeplinesc condițiile pentru obținerea dreptului la pensie din bugetul asigurărilor sociale de stat.

La 01.04.2014 au intrat în vigoare modificările la Legea nr. 499-XIV din 14 iulie 1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni, operate prin Legea Nr. 30 din 13.03.2014. Astfel, prin aceste modificări s-au ajustat cuantumul alocațiilor sociale de stat și alocațiilor pentru îngrijire, însoțire și supraveghere la mărimea unui parametru de referință/indicator și prevede ancorarea cuantumului acestora ca procent din mărimea pensiei minime pentru persoanele cu dizabilități severe, accentuate și medii, sau din mărimea pensiei minime pentru limită de vîrstă, inclusiv s-a efectuat majorarea alocațiilor sociale de stat în mediu cu 70,0 lei, iar alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere cu circa 99,0 lei.

Coeficientul indexării alocațiilor sociale de dizabilitate pe parcursul perioadei anilor 2010-2013 și majorările din anul 2014 (*majorarea alocațiilor - % din pensia minimă*) sînt reflectate în tabelul de mai jos:

Tabelul 7.4. Alocații sociale de dizabilitate, 2010-2014

Anul	2010	2011	2012	2013	2014
Mărimea medie - pentru persoanele cu dizabilități	92,14	98,85	105,92	110,87	150,26
<i>severe</i>	116,52	124,55	133,24	138,20	170,39
<i>accentuate</i>	100,26	106,99	114,68	118,90	164,53
<i>medii</i>	59,07	63,27	67,94	70,23	115,86
Mărimea medie - pentru persoanele cu dizabilități din copilărie	252,82	270,07	290,54	304,48	400,68
<i>severe</i>	285,62	305,38	326,81	340,72	454,36
<i>accentuate</i>	242,52	258,92	278,22	290,11	438,75
<i>medii</i>	242,17	258,71	279,39	291,17	308,95
Mărimea medie - pentru copii cu dizabilități în vîrstă de pînă la 18 ani	259,88	276,43	294,98	307,32	400,68
<i>severe</i>	285,55	303,27	323,76	335,72	454,36
<i>accentuate</i>	242,40	256,63	273,04	282,33	438,75

<i>medii</i>	242,38	257,50	275,26	282,42	308,95
% indexării	0 %	7,4 %	7,6 %	4,6%	majorate

Beneficiază de alocații sociale de stat 47281 persoane cu dizabilități.

3. Alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere

Legea nr. 499-XIV din 14.07.1999 prevede stabilirea alocațiilor pentru îngrijire, însoțire și supraveghere următoarelor categorii de persoane cu dizabilități:

- persoanelor care îngrijesc, însoțesc și supraveghează la domiciliu un copil cu dizabilități severe în vîrstă de pînă la 18 ani;
- persoanelor cu dizabilități severe din copilărie;
- persoanelor cu dizabilități severe nevăzătoare.

Începînd cu 01.04.2014 alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere a fost majorată cu 98,75 lei (de la 500 lei la 598,75 lei).

Beneficiază de alocație pentru îngrijire, însoțire și supraveghere 16274 persoane cu dizabilități.

4. Suport financiar de stat

La 17.07.2014 a fost adoptată Legea nr. 147 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, care prevede acordarea lunară a unui suport financiar de stat unor beneficiari de pensii stabilite în temeiul Legii nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat, al căror cuantum nu depășește 1500 de lei, inclusiv persoanelor cu dizabilități beneficiarilor de pensii de dizabilitate, după cum urmează:

- cu dizabilități severe – 180 de lei;
- cu dizabilități accentuate – 120 de lei;
- cu dizabilități medii – 100 de lei.

În anul 2014, de suport financiar de stat au beneficiat 125571 persoane cu dizabilități – beneficiari de pensii de asigurări sociale de stat al căror cuantum după indexarea din 1 aprilie 2014 nu depășește suma de 1500 lei.

De asemenea este stabilit prin această lege și acordarea unui suport financiar de stat lunar unor beneficiari de alocații sociale de stat stabilite în temeiul Legii nr. 499-XIV din 14 iulie 1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni, cu excepția alocației pentru îngrijire, însoțire și supraveghere și a ajutorului de deces. Astfel, suportul financiar de stat destinat beneficiarilor de alocații sociale de stat din rîndul persoanelor cu dizabilități, persoanelor cu dizabilități din copilărie și copiilor cu dizabilități cu vîrsta de pînă la 18 ani:

- cu dizabilități severe – 180 de lei;
- cu dizabilități accentuate – 120 de lei;
- cu dizabilități medii – 100 de lei.

În anul 2014 de suportul financiar de stat au beneficiat 45991 persoane cu dizabilități - beneficiari de alocații sociale de stat.

5. Alocații lunare de stat

Legea nr. 121-XV din 3 mai 2001 prevede stabilirea alocației lunare de stat unor categorii de cetățeni, inclusiv persoane cu dizabilități de pe urma războiului și persoanelor asimilate cu ei.

Cuantumul alocațiilor lunare de stat constituie pentru persoanele cu dizabilități severe – 700 lei, accentuate – 550 lei, iar medii – 475 lei.

De alocații lunare de stat în anul 2014 au beneficiat 3017 persoane cu dizabilități. Repartizarea acestora pe grade de dizabilitate este redată în tabelul ce urmează.

Tabelul 7.5. Numărul beneficiarilor de alocații lunare de stat, 2010-2014, persoane

Gradul de dizabilitate	2010	2011	2012	2013	2014
dizabilitate severă	457	465	397	381	367
dizabilitate accentuată	2764	2813	2452	2402	2291

dizabilitate medie	438	433	377	380	359
Total	3659	3711	3226	3163	3017

6. Compensații pentru transport

Conform prevederilor art. 49 alin. (1) al Legii nr. 60 din 30 martie 2012 „Privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități”, persoanelor cu dizabilitate severă și accentuată, copiilor cu dizabilități, precum și persoanelor care însoțesc o persoană cu dizabilitate severă sau un copil cu dizabilități li se acordă, la locul de reședință, de către autoritățile administrației publice locale, compensații de la bugetele locale pentru călătorii în transportul în comun urban, suburban și interurban (cu excepția taximetrelor).

Compensația nominalizată se stabilește de către organele teritoriale de asistență socială și protecție a familiei și se achită din mijloacele bugetelor unităților administrativ-teritoriale.

În anul 2014, de compensația nominalizată au beneficiat circa 151146 persoane cu dizabilități, suma totală achitată în acest scop constituie 52669,8 mii lei.

Cuantumul mediu al compensației constituie circa 36 lei/lunar pentru persoanele cu dizabilități severe și copii cu dizabilități, și 18 lei/lunar pentru persoanele cu dizabilități accentuate.

7. Compensație anuală pentru deservire cu transport

Conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 1268 din 21.11.2007 „Cu privire la compensarea cheltuielilor de deservire cu transport a persoanelor cu dizabilități ale aparatului locomotor” persoanele cu dizabilități ale aparatului locomotor au dreptul la compensație anuală pentru deservire cu transport în cuantum de 700 lei/anual – pentru anul 2014.

În anul 2014 au beneficiat de compensația nominalizată mai sus 12479 persoane cu dizabilități ale aparatului locomotor, suma totală achitată în acest scop a constituit 8171,2 mii lei.

Pe parcursul anilor 2013-2014, compensația menționată a fost majorată anual cu 100 lei (*în 2013 compensația a fost majorată de la 500 lei/anual la 600 lei/anual, iar în 2014 – de la 600 lei/anual la 700 lei/anual*).

8. Ajutor material

În conformitate cu Regulamentul privind distribuirea ajutorului material din mijloacele Fondului republican și fondurilor locale de susținere socială a populației și modul de încasare a plăților în aceste fonduri, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1083 din 26.10.2000, ajutorul material se acordă persoanelor socialmente vulnerabile domiciliat în Republica Moldova pentru procurarea produselor alimentare (inclusiv produselor alimentare speciale), mărfurilor industriale de primă necesitate, a medicamentelor, articolelor protetico-ortopedice și pentru achitarea parțială a serviciilor medicale, pentru compensarea cheltuielilor substanțiale cauzate de diferite situații excepționale, precum și alimentarea în cantinele de ajutor social.

Tablul 7.6. Acordarea ajutoarelor materiale persoanelor cu dizabilități, 2010-2014

Anul	Nr. de ajutoare	Nr. de titulari	Suma (mii lei)	Mărimea medie, lei
2010	93104	91252	31097,9	334,1
2011	98823	97523	33200,4	335,96
2012	93666	93204	36239,7	386,9
2013	79568	79333	36243,6	455,5
2014	67272	67189	34670,3	515,0

Tablul 7.7. Acordarea ajutoarelor materiale familiilor care au la întreținere copii cu dizabilități, 2010-2014

Anul	Nr. de ajutoare	Nr. de titulari	Suma (mii lei)	Mărimea medie, lei
2010	14643	13492	4657,15	318,5
2011	16842	15431	5829,0	346,1

2012	12384	12329	5302,27	428,15
2013	11824	11801	5701,15	482,17
2014	9989	9983	5529,42	554,0

7.2.2. Servicii Sociale

Dezvoltarea serviciilor sociale are ca scop prevenirea instituționalizării și dezinstituționalizarea persoanelor cu dizabilități, precum și soluționarea cazurilor la nivel comunitar înainte ca ele să se agraveze, iar ca obiectiv primordial va asigura prevenirea marginalizării, excluderii sociale și facilitarea reintegrării beneficiarilor în mediul familial, în comunitate.

În contextul dezvoltării serviciilor sociale pentru persoanele cu dizabilități comunicăm că, pe parcursul ultimilor ani au fost elaborate și aprobate mai multe acte normative care reglementează modul de organizare și funcționare a mai multor tipuri de servicii sociale, inclusiv: Locuința protejată, Casa comunitară, Echipa mobilă, Asistență personală, Respiro. Astfel, în republică activează:

- 9 servicii „Locuință protejată”, pentru 34 beneficiari;
- 11 servicii „Casă comunitară”, pentru 72 beneficiari;
- 18 servicii ”Echipa mobilă”, pentru 396 beneficiari;
- 5 servicii ”Respiro”, pentru 177 beneficiari;
- 1542 asistenți personali, care îngrijesc – 1571 persoane cu dizabilități severe.

În anul 2014 au fost reglementate două servicii sociale noi, inclusiv:

- prin Hotărârea Guvernului nr. 75 din 03.02.2014 au fost aprobate Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a serviciului social „Plasament familial pentru adulți” și a Standardele minime de calitate. Scopul serviciului este de a oferi asistență și îngrijire persoanelor adulte cu dizabilități și persoanelor în etate în cadrul familiei asistentului familial, în vederea creșterii gradului de autonomie personală, de prevenire a instituționalizării/ dezinstituționalizării și incluziune socială a acestora. Crearea serviciului este menită să contribuie la modelarea unor schimbări de calitate în viața persoanelor cu dizabilități și a persoanelor în etate, care se află temporar sau permanent în imposibilitatea de a locui cu familia biologică sau extinsă, ori de sine stătător, din cauza nevoilor de îngrijire și suport special. În republică activează 33 servicii, pentru 33 beneficiari.

- prin Hotărârea Guvernului nr. 333 din 14.05.2014 a fost aprobat Regulamentul privind organizarea și funcționarea serviciului de interpretare în limbajul mimico-gestual pentru persoanele cu deficiențe de auz. Scopul serviciului menționat este facilitarea comunicării dintre persoana/persoanele cu deficiențe de auz (surzi, muți ori surdomuți) și reprezentanții/angajații diferitor autorități/instituții/organizații în situațiile când au nevoie de interpret pentru ași exercita drepturile și obligațiile sale. În anul 2014 de către Minister au fost achitate Asociației Surzilor din RM – 43,3 mii lei pentru circa 14000 de ore de interpretare.

7.3. Dezinstituționalizarea copiilor cu dizabilități

Pornind de la prioritățile politicii naționale în domeniul asistenței sociale de dezinstituționalizare a beneficiarilor instituțiilor sociale rezidențiale, prevenire tratament, adaptare și integrare socială a persoanelor cu dizabilități, problemele dezinstituționalizării și re/integrării sociale a persoanelor cu dizabiulități devin tot mai actuale pe agenda politicilor sociale naționale.

În acest sens, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a semnat la 27 mai 2008 un Memorandum de înțelegere cu partenerii proiectului „Inițiativa Comunitate Incluzivă: Moldova (C4A-MD)” care prevede dezvoltarea cadrului normativ și crearea serviciilor sociale comunitare pentru relocarea (dezinstituționalizarea) persoanelor cu dizabilități din Casa internat pentru copii cu deficiențe mintale (băieți) din or. Orhei. Perioada implementării proiectului este prevăzută pentru anii 2009-2016. Partenerii proiectului sînt Open Society Mental Health Initiative (OSMHI, Budapesta), Fundația Soros Moldova, Keystone Human Services International (KHS, SUA),

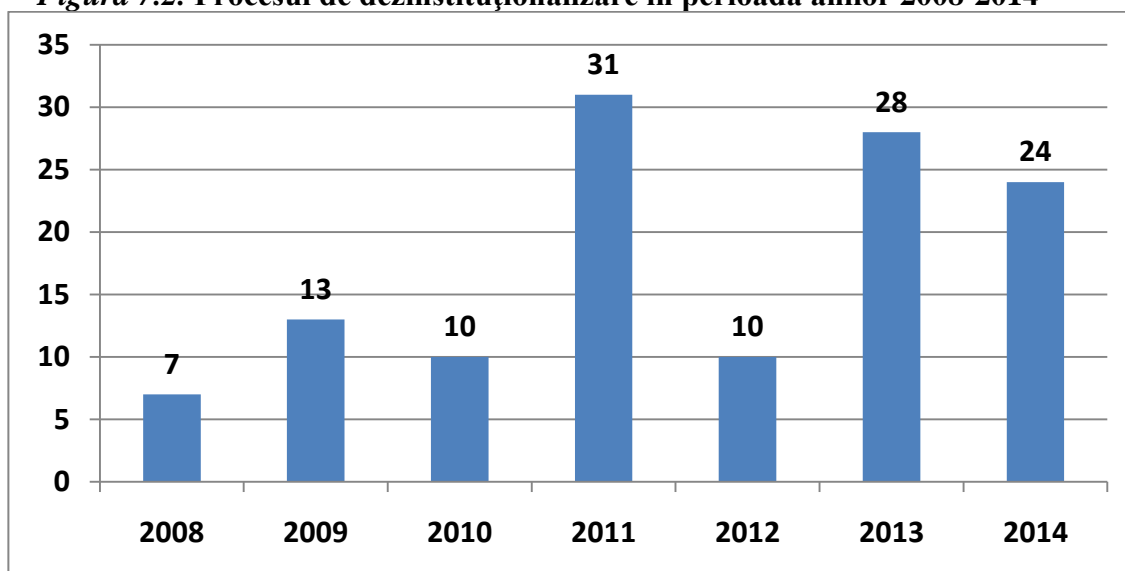
Keystone Human Services International Moldavian Association (KHSMA) și Hope and Homes for Children (HHC, Marea Britanie).

În 2014, cu suportul proiectului menționat, încă 24 copii și adulți cu dizabilități au fost dezinstituționalizați din Casa-internat pentru copii (băieți) cu dizabilități mintale din Orhei, dintre care 11 au fost plasați în serviciul de Casă Comunitară, 6 în serviciul social Locuință protejată, 4 au fost reintegrați în familia lor biologică sau extinsă, iar altele 2 persoane în serviciul social Plasament familial pentru adulți.

În total, pînă în prezent au fost dezinstituționalizați 123 de copii și adulți cu dizabilități din Casa internat pentru copii (băieți) cu dizabilități mintale din Orhei.

Pe parcursul perioadei de referință persoanele cu dizabilități și familiile acestora au beneficiat în continuare de servicii de suport familial, prestate de echipa proiectului. În cadrul serviciilor prestate, au fost evaluate necesitățile beneficiarilor și familiilor acestora, aceștia beneficiind de suport comportamental, consiliere psihologică, suport pentru incluziune școlară și sporirea autonomiei personale, asistență medicală, asistență socială și suport pentru îmbunătățirea bunăstării copiilor / adulților (prin amenajarea spațiului personal, procurarea îmbrăcăminte, mobilierului, echipamentului etc.), asistență juridică și în incluziunea lor socială.

Figura 7.2. Procesul de dezinstituționalizare în perioada anilor 2008-2014



7.4. Asigurarea cu mijloace ajutătoare tehnice

Un rol important în ceea ce privește incluziunea persoanelor cu dizabilități reprezintă activitatea Centrului Republican Experimental Protezare, Ortopedie și Reabilitare (CREPOR), instituție subordonată Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, care activează în baza actelor normative respective.

CREPOR reprezintă un complex medico/tehnic unic în țară cu următoarele atribuții de bază: reabilitarea și asigurarea persoanelor cu dizabilități locomotorii cu articole protetico-ortopedice și mijloace de locomoție nemecanizate.

Pe parcursul anului 2014 la CREPOR au fost efectuate 60744 vizite, dintre care 6,8% au fost efectuate la locul de trai prin intermediul echipelor medico-tehnice.

Au primit asistență medicală recuperatoare - 2576 pacienți:

- secția reabilitare nr. 1 (40 paturi) – 911 pacienți;
- secția reabilitare nr. 2 (30 paturi) – 670 pacienți;
- secția reabilitare nr. 3 (30 paturi) – 685 pacienți;
- secția protezare primară, complicată și atipică (25 paturi) - 310 pacienți.

Tabelul 7.8. Acordarea ajutorului protetico-ortopedic, 2010-2014

Denumirea articolului	2010	2011	2012	2013	2014
Proteze	373	517	771	703	760
Orteze	797	914	1680	1880	2410
Bandaje	1600	1729	1317	1592	1457
Încălțăminte ortopedică	6481	7782	8277	8390	8117,5
Servicii medicale de staționar	999	1024	1047	1100	2576
Servicii medicale de ambulator	43501	43845	42961	54747	60744
Fotolii rulante	430	1012	1026	1011	704
Suport de mers	459	405	350	367	364
Cîrje, subcoate	345	485	1155	786	569
Bastoane	83	92	178	151	77

7.5. Consemnarea Zilei Internaționale a persoanelor cu dizabilități – 3 decembrie

La 14 octombrie 1992 Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a proclamat Ziua de 3 decembrie – Zi Internațională a Persoanelor cu Dizabilități.

În fiecare an, comunitatea internațională consemnează acest eveniment, ca semn de solidaritate cu persoanele cu dizabilități.

Astfel, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei elaborează și aprobă, anual, prin ordinul ministrului un Program de acțiuni privind consemnarea Zilei Internaționale a Persoanelor cu Dizabilități - 3 decembrie, care este transmis organelor de resort (autorităților publice centrale și locale, instituțiilor sociale, secțiilor/direcțiilor asistență socială și protecție a familiei din republică, ONG-ilor etc.) cu titlu de recomandare, spre executare.

În anul 2014, prin Ordinul Ministrului muncii, protecției sociale și familiei, nr. 168 din 03.11.2014 a fost aprobat Programul de acțiuni consacrate consemnării Zilei Internaționale a persoanelor cu dizabilități.

Programul de acțiuni menționat prevede, inclusiv și acordarea ajutoarelor materiale unice persoanelor cu dizabilități în situație de risc.

Astfel, în perioada 01 decembrie – 05 decembrie, în republică s-au desfășurat un șir de acțiuni dedicate incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități.

Printre acțiunile desfășurate în cadrul programului de acțiuni consacrate incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități se numără:

- organizarea conferinței de presă privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități: realizări, dificultăți și perspective pentru Republica Moldova;
- organizarea Festivalului „Aș vea să fiu și eu o stea ” , în incinta Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici”;
- organizarea expoziției de fotografii „Lumea așa cum o văd eu” ediția a VI-a, realizate de către copiii și adolescenții cu dizabilități;
- organizarea expoziției cu vânzări a lucrărilor confecționate de către persoanele cu dizabilități, în incinta Centrului „ARTICO”;
- s-a organizat expoziția cu vânzări a lucrărilor confecționate de către persoanele cu dizabilități în fiecare raion/municipiu;
- alocarea mijloacelor financiare din Fondul republican și fondurile locale de susținere socială a populației în scopul acordării ajutorului material unic persoanelor cu dizabilități;

- identificarea persoanelor cu dizabilități în situații de risc, evaluarea necesităților de asistență socială și acordarea ajutorului material;
- dezvoltarea serviciilor sociale în scopul implementării politicii statului în domeniul incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități.

În perioada de referință au fost organizate mai multe manifestări culturale, artistice și sportive, expoziții de lucrări și fotografii, conferințe, mese de binefacere, ajutoare materiale de la Fondul republican de susținere socială a populației prin intermediul fondurilor locale - persoanelor cu dizabilități socialmente vulnerabili, etc.

Tabelul 7.9. Ajutoare materiale unice acordate persoanelor cu dizabilități către Ziua Internațională a persoanelor cu dizabilități - 3 decembrie, 2011-2014

Anul	Nr. de titulari	Suma (mii lei)	Mărimea medie, lei
2011	5500	20005,00	409,00
2012	72743	20309,75	300,00
2013	60019	20744,90	346,00
2014	49362	19264,40	390,00

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a desfășurat expoziția cu vânzare a lucrărilor confecționate de persoanele cu dizabilități, eveniment desfășurat tradițional pe parcursul anilor 2007-2014. Expoziția a avut loc în incinta Centrului Republican pentru Copii și Tineret "ARTICO". Scopul expoziției a fost sensibilizarea opiniei publice vizavi de situația persoanelor cu dizabilități, precum și problemele cu care se confruntă acestea.

Vizitatorii au putut admira și procura lucrări excepționale confecționate cu multă dăruire de către persoanele cu dizabilități. Bani adunați au fost folosiți, de către autorii lucrărilor, atât pentru procurarea materiei prime pentru alte lucrări, cât și pentru necesitățile proprii.

La eveniment au participat reprezentanții autorităților publice centrale și locale, funcționari publici, oamenii de afaceri, reprezentanții organizațiilor donatoare internaționale, ONG-uri și toți cetățenii care au susținut și au fost solidari cu persoanelor cu dizabilități.

7.6. Suport din partea statului acordat organizațiilor obștești

Annual, în bugetul de stat sînt aprobate mijloace financiare pentru compensarea parțială a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii care se plătesc de către organizațiile și întreprinderile Societății Orbilor din Moldova, Asociației Surzilor din Republica Moldova și Societății Invalizilor din Republica Moldova, și mijloace financiare pentru procurarea de utilaj și materie primă la întreprinderile organizațiilor menționate.

Statul subvenționează parțial procurarea utilajului și materiei prime, crearea locurilor de muncă, de asemenea compensează parțial contribuțiile de asigurări sociale de stat achitate de către întreprinderile specializate.

Întru susținerea întreprinderilor specializate ale asociațiilor obștești ale persoanelor cu dizabilități, în Bugetul de stat pentru anul 2014 au fost aprobate mijloace financiare pentru:

- Compensarea parțială a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii, care se plătesc de către organizațiile și întreprinderile Societății Orbilor din Moldova - în sumă de 565,5 mii de lei, ale Asociației Surzilor din Republica Moldova - în sumă de 402,8 mii lei, și ale Societății Invalizilor din Republica Moldova – în sumă de 422,1 mii lei;
- Procurarea de utilaj și materie primă, întreprinderilor Societății Orbilor din Republica Moldova – în sumă de 813,4 mii lei, ale Asociației Surzilor din Republica Moldova – în sumă de 579,4 mii lei și ale Societății Invalizilor din Republica Moldova – în sumă de 607,2 mii lei.

Mijloace financiare menționate mai sus sînt alocate asociațiilor obștești prin intermediul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

Totodată menționăm că, întreprinderile specializate beneficiază de scutiri de plata TVA la

importul materiei prime, precum și pentru mărfurile și serviciile produse:

- Articolul 103, alin.(7) al Codului Fiscal aprobat prin Legea nr. 1163-XIII din 24.04.1997, stabilește că, TVA nu se aplică materiei prime, materialelor, articolelor de completare și accesoriilor necesare procesului de producție, importate de organizațiile și întreprinderile societăților orbilor, societăților surzilor și societăților invalizilor, conform listei și în modul stabilit de Guvern (Hotărârea Guvernului 124 din 15.02.2013);

- Articolul 4, alin.(18) lit.b) al Legii pentru punerea în aplicare a Titlului III al Codului fiscal, nr. 1417 din 17.12.1997, prevede scutirea de vărsarea la buget a TVA la mărfurile produse și serviciile prestate de organizațiile și întreprinderile societăților orbilor, societăților surzilor și societăților invalizilor, conform listei aprobate de Guvern (Hotărârea Guvernului 182 din 13.03.2013).

În prezent, beneficiază de scutiri la TVA - 12 întreprinderi specializate în cadrul cărora activează circa 373 persoane, inclusiv 248 persoane cu dizabilități.

7.7. Incluziunea în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități

Incluziunea în câmpul muncii în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități se realizează în conformitate cu prevederile art. 34 al Legii privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, nr. 60 din 30.03.2012.

Astfel, persoanele cu dizabilități se încadrează în muncă conform pregătirii lor profesionale și a capacității lor de muncă, atestate prin certificatul de încadrare în grad de dizabilitate și conform recomandărilor conținute în programul individual de reabilitare și incluziune socială, emis de Consiliu Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă sau structurile sale teritoriale.

În vederea asigurării accesului unui număr mai mare de persoane cu dizabilități la serviciile acordate de Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM) și structurile ei teritoriale, în anul 2011, prin Legea nr. 56 din 09.06.2011 pentru modificarea unor acte legislative au fost operate modificări la Legea privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, nr. 102-XV din 13.03.2003. Astfel, persoanele cu dizabilități care sînt în căutarea unui loc de muncă și conform concluziei Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă li se recomandă încadrarea în câmpul muncii, au dreptul de a beneficia de măsuri active de stimulare a ocupării forței de muncă prestate de ANOFM (inclusiv: informare, consultare profesională, mediere a muncii, orientare și formare profesională).

Pentru realizarea măsurilor menționate mai sus, în anul 2012 și în anul 2013 au fost angajați suplimentar 86 persoane (*a câte 2 persoane în fiecare Agenție teritorială pentru ocuparea forței de muncă, precum și ANOFM*), responsabili de prestarea serviciilor de ocupare și protecție în caz de șomaj a persoanelor cu dizabilități și altor categorii de cetățeni din grupurile vulnerabile.

În perioada 2010-2014 numărul persoanelor cu dizabilități înregistrate cu statut de șomer la agențiile pentru ocuparea forței de muncă nu a înregistrat schimbări radicale (an.2010 - 535 pers., an. 2011 - 476 pers., an. 2012 - 496 pers., an. 2013 - 565 pers., an. 2014 – 598 pers.). Însă nivelul plasării în câmpul muncii a fost în permanentă creștere, de la 71 persoane în 2010 la 220 persoane în 2014.

Majoritatea persoanele cu dizabilități care s-au adresat la agențiile pentru ocuparea forței de muncă nu dispuneau de recomandările de muncă în Programele individuale de reabilitare și incluziune socială, nu întruneau și alte condiții prevăzute de art.2 al Legii nr. 102-XV din 13 martie 2003 "Privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă", sau nu au dorit să se înregistreze. Pe parcursul anului 2014 au absolvit cursurile de formare profesională 65 de persoane cu dizabilități, totodată plasați în câmpul muncii au fost 220 persoane cu dizabilități.

Tabelul 7.10. Servicii acordate persoanelor cu dizabilități de către agențiile pentru ocuparea forței de muncă, 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Persoane cu dizabilități înregistrate	535	476	496	565	598
Persoane cu dizabilități plasate în câmpul muncii	71 (13,27%)	87 (18,27%)	102 (20,56%)	168 (29,30%)	220 (37,0 %)
Servicii de mediere a muncii, persoane	235	176	156	223	300
Au absolvit cursurile, persoane	15	31	29	25	65
Antrenate la lucrări publice, persoane	18	16	25	26	18
Beneficiari de serviciul Informare si consiliere profesională, persoane	386	486	637	1976	585
Beneficiari de alocație integrare sau reintegrare, persoane	55	48	39	28	32

Pregătirea profesională insuficientă a persoanelor cu dizabilități se reflectă direct asupra angajării lor în câmpul muncii. În mare parte, persoanele cu dizabilități înregistrate la agențiile teritoriale solicită locuri de muncă unde nu este nevoie de o pregătire specială sau munci necalificate.

În premieră, în luna octombrie 2014, în incinta Centrului Republican pentru Copii și Tineret „ARTICO” din municipiul Chișinău, a avut loc Tîrgul locurilor de muncă pentru persoanele cu dizabilități. Evenimentul a fost organizat de Asociația Copiilor Surzi din Moldova în parteneriat cu Agenția Națională. Au fost prezente Direcția Generală Asistență Socială a Consiliului mun.Chișinău, Inspectoratul de Stat al Muncii, SA„Insula Speranțelor”, Școala Profesională Nr.8, Școala specială pentru copii, ONG-le: Asociația „MOTIVAȚIE”, Centrul „OSORC” din Tiraspol, Centrul de cultură Japoneză, Asociația de Sprijin a Copiilor cu Handicap Fizic din Peresecina, etc. Prin eforturile comune au făcut ca tîrgul să fie o platformă deschisă de comunicare și consultanță pentru cei interesați. Din cei prezenți, cca 450 de persoane aflate în căutarea unui loc de muncă, au solicitat informații de la angajatori despre locurile de muncă libere. Au fost selectați pentru o ulterioară angajare cca 130 persoane.

Începînd cu 1 septembrie 2014 au fost puse în aplicare actele normative ce reglementează activitatea de reabilitare profesională a șomerilor cu dizabilități, scopul cărora este recuperarea sau compensarea funcțiilor dereglate ale organismului și capacității de muncă, care din cauza stării de sănătate în interacțiune cu diverse împrejurări nu își poate desfășura activitatea de muncă conform calificării.

Totodată menționăm că, prin Ordinul ministrului muncii, protecției sociale și familiei, nr. 113 din 12 august 2014, a fost aprobat Regulamentul privind prestarea serviciilor de reabilitare profesională în cadrul Centrului Republican Experimental Protezare, Ortopedie și Reabilitare.

Au dreptul la servicii de reabilitare profesională persoana angajată în câmpul muncii sau, după caz, persoana căreia i s-a propus un loc de muncă însă, din cauza stării de sănătate în interacțiune cu diverse obstacole, nu-și poate desfășura activitatea de muncă conform calificării și necesită restabilirea, recuperarea sau compensarea funcțiilor dereglate ale organismului și a capacității de muncă.

În vederea executării ordinului menționat, au fost selectate și pregătite 12 dosare ale șomerilor cu dizabilități locomotorii care stau la evidența în cadrul agențiilor teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, dintre care 10 persoane au beneficiat de reabilitare profesională.

În Legea bugetului de stat pentru anul 2014 au fost aprobate mijloace financiare în cuantum de 247,0 mii lei pentru prestarea serviciile de reabilitare profesională în cadrul Centrului Republican

Date statistice privind ocuparea în câmpul muncii

Conform datelor Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice - 41,4% din numărul total al persoanelor cu dizabilități în vîrstă de 15 ani și peste sînt ocupați în câmpul muncii (în anul 2012 acest % constituia - 43), comparativ cu 65,9% în cazul persoanelor fără dizabilitate.

Nivelul de ocupare al persoanelor cu dizabilități este determinat de gradul de dizabilitate, astfel încît sînt ocupate:

- 57,6 % din numărul total al persoanelor cu dizabilitate medie;
- 44,8 % din numărul total al persoanelor cu dizabilitate accentuată;
- 11,2 % din numărul total al persoanelor cu dizabilitate severă.

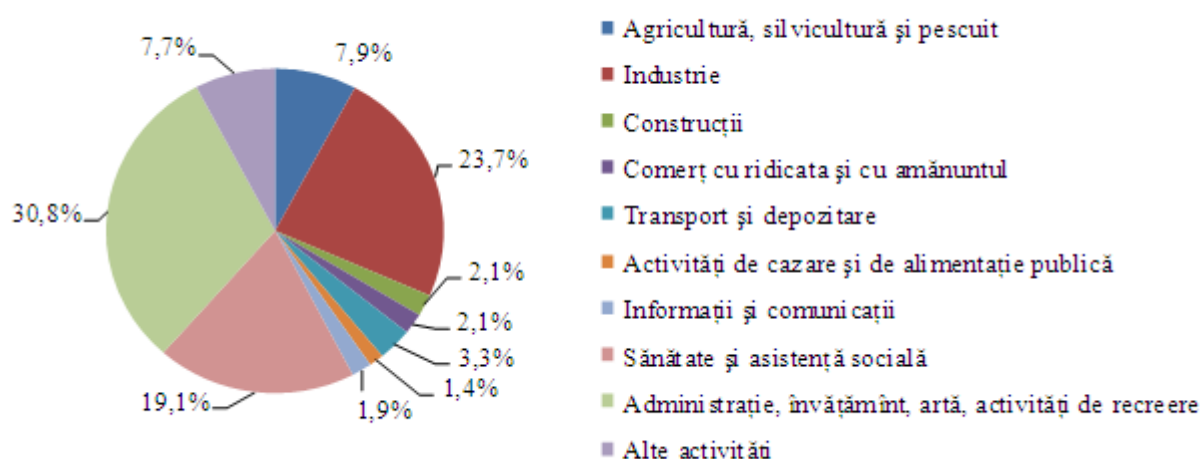
După statutul ocupațional:

- 66,4% din persoanele cu dizabilități lucrează pe cont propriu în agricultură;
- 22,9% din persoanele cu dizabilități lucrează ca salariați în diferite domenii;
- 5,9 % din persoanele cu dizabilități ajută prin familie și nu sînt remunerați;
- 4,7 % din persoanele cu dizabilități lucrează pe cont propriu în activități neagricole (afaceri);
- 0,2 % din persoanele cu dizabilități sînt patroni a diferitor genuri de afaceri.

Dacă ne referim la numărul total de salariați din Republica Moldova, constatăm că 0,8 % reprezintă persoanele cu dizabilități.

Cea mai mare pondere a persoanelor cu dizabilități în total salariați se înregistrează în domeniul sănătății și asistenței sociale - 1,8%, industrie-1,2% și administrație, învățămînt, artă și activități de recreere - 1,0% din total salariați. Persoanele cu dizabilități cu statut de salariat în proporție de 31 la sută activează în domeniul administrație, învățămînt, artă și activități de recreere, 24 la sută în industrie, 19 la sută în domeniul sănătate și asistență socială, 8 la sută în agricultură, silvicultură și pescuit.

Figura 7.3. Structura persoanelor cu dizabilități pe tipuri de activități, anul 2013



Respectarea prevederilor legislației muncii în cadrul întreprinderilor unde activează persoane cu dizabilități

Activitatea Inspectoratului de Stat al Muncii în continuare este orientată spre monitorizarea modului de conformare a angajatorilor la prevederile legislației muncii față de persoanele cu dizabilități. Astfel, pe parcursul anului 2014 Inspectoratul de Stat al Muncii a monitorizat modul de respectare a drepturilor la muncă a persoanelor cu dizabilități stabilite prin Legea nr.60-XIX din 30 martie 2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. Respectiv, din 2090 de unități

economice inspectate, 675 au fost unități cu un efectiv de personal de 20 și mai mulți salariați.

Ca rezultat al controalelor s-au stabilit următoarele:

- la 72 unități sînt rezervate 227 locuri de muncă pentru plasarea în câmpul muncii al persoanelor cu dizabilități;
- la 78 unități sînt angajate 254 persoane cu dizabilități;
- la 37 unități există registru de evidență a cererilor de angajare a persoanelor cu dizabilități;
- la 13 unități vizitate au informat Agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă despre locurile de muncă vacante rezervate.

În cazul neconformării agenților economici la prevederile Legii nominalizate, inspectorii de muncă au înaintat angajatorilor prescripții pentru înlăturarea deficiențelor depistate.

7.8. Determinarea dizabilității și capacității de muncă

În temeiul Hotărîrii Guvernului nr. 65 din 23 ianuarie 2013 „Cu privire la determinarea dizabilității și capacității de muncă” a fost reorganizată instituția responsabilă de procesul de determinare a dizabilității. Astfel au fost aprobate structura, Regulamentul de activitate a Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă, precum și Instrucțiunea privind modul de determinare a dizabilității și capacității de muncă. Reforma are ca scop îmbunătățirea procesului de determinare a dizabilității și capacității de muncă, inclusiv prin implementarea modelului medico-social și anume aplicarea unor noi criterii de determinare a dizabilității și capacității de muncă, angajarea unităților de specialiști din domeniul asistenței sociale, precum și unificarea instituțională a procesului de determinare a dizabilității.

Deplasarea accentului de la stabilirea gradului de dizabilitate la stabilirea capacirății de muncă va facilita evaluarea obiectivă a capacității individuale de muncă, prestarea serviciilor de reabilitare medicală și profesională, alocarea prestațiilor bănești.

Diferențierea gradelor de dizabilitate la persoanele sub 18 ani va crea condiții favorabile pentru educația și îngrijirea copiilor cu dizabilități în sînul familiei.

Într-o bună funcționare a Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă, în fiecare Consiliu au fost extinse echipele de medici experți cu asistenți sociali, psihopedagogi și pediatri.

Dizabilitatea la persoanele în vîrstă de 18 ani și peste

Dizabilitatea primară

Dizabilitatea primară reprezintă procesul de atribuire a gradului de dizabilitate persoanei pentru prima dată. În anul 2014 au fost expertizate primar 15689 persoane în vîrstă de 18 ani și peste, dintre care 12254 (78,1%) încadrate în grad de dizabilitate. Din totalul persoanelor cu dizabilitate primară, locuitori urbani – 4532 (37%), inclusiv în vîrsta aptă de muncă – 4179 (92,2%) și pensionari – 353 (7,8%); locuitori rurali – 7722 (63%); inclusiv în vîrsta aptă de muncă 7356 (95,3%) și pensionari – 366 (4,7%). În funcție de mediul de trai, se constată un nivel al dizabilității primare mai mare în mediul rural, 48 persoane la 10 mii locuitori comparativ cu 36 în mediul urban.

Tabelul 7.11. Solicitarea și încadrarea persoanelor în grad de dizabilitate, 2010-2014

Dizabilitate primară	2010	2011	2012	2013	2014
Persoane cu dizabilități expertizate primar:	16655	15852	13094	12387	15689
-persoane încadrate în grad de dizabilitate	13275	12690	12582	11962	12254
-nivelul de încadrare în grad de dizabilitate	79,7%	80,1%	96,1%	96,6%	78,1

Sursa: CNDDCM

În cazul repartizării persoanelor conform gradului de dizabilitate primară menționăm că în cazul a 55,4% a fost stabilit grad accentuat de dizabilitate, pentru 29,0% – grad mediu, iar în cazul a 15,5 % persoane expertizate primar a fost determinat gradul sever.

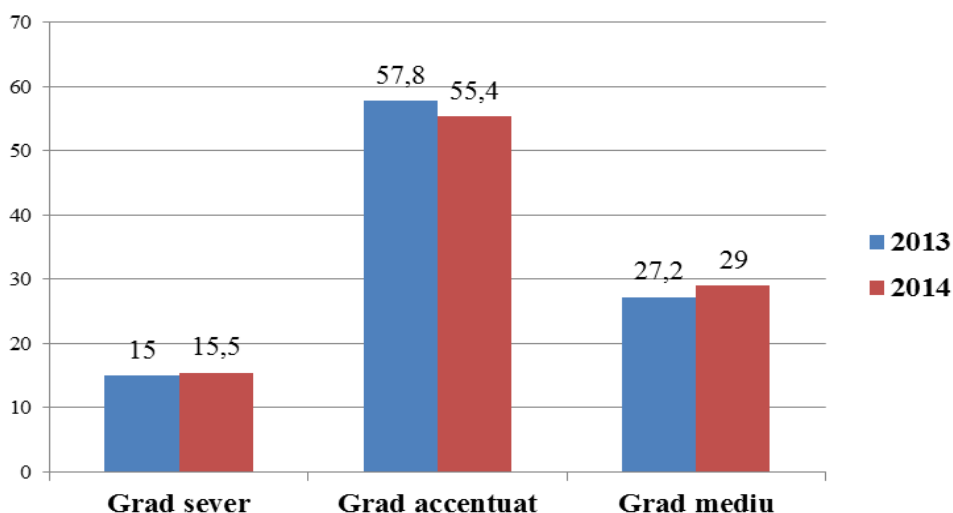
Tabelul 7.12. Repartizarea persoanelor în vîrstă de 18 ani și peste cu dizabilitate primară conform gradului de dizabilitate, 2010-2014

Gradul de dizabilitate	2010	2011	2012	2013	2014
Total, persoane, inclusiv:	13275	12690	12582	11962	12254
gradul sever	1634	1535	1450	1795	1900
gradul accentuat	7893	7559	7668	6910	6795
gradul medie	3748	3596	3464	3257	3559
% față de total persoane cu dizabilitate primară:	2010	2011	2012	2013	2014
gradul sever	12,3	12,1	11,5	15,0	15,5
gradul accentuat	59,5	59,6	60,9	57,8	55,4
gradul medi	28,2	28,3	27,6	27,2	29,0

Sursa: CNDDCM

Față de anul 2013 numărul persoanelor recunoscute cu dizabilitate primară severă și medie a sporit neînsemnat cu 0,5% și 1,8%, iar cu dizabilitate medie a diminuat cu 2,4%.

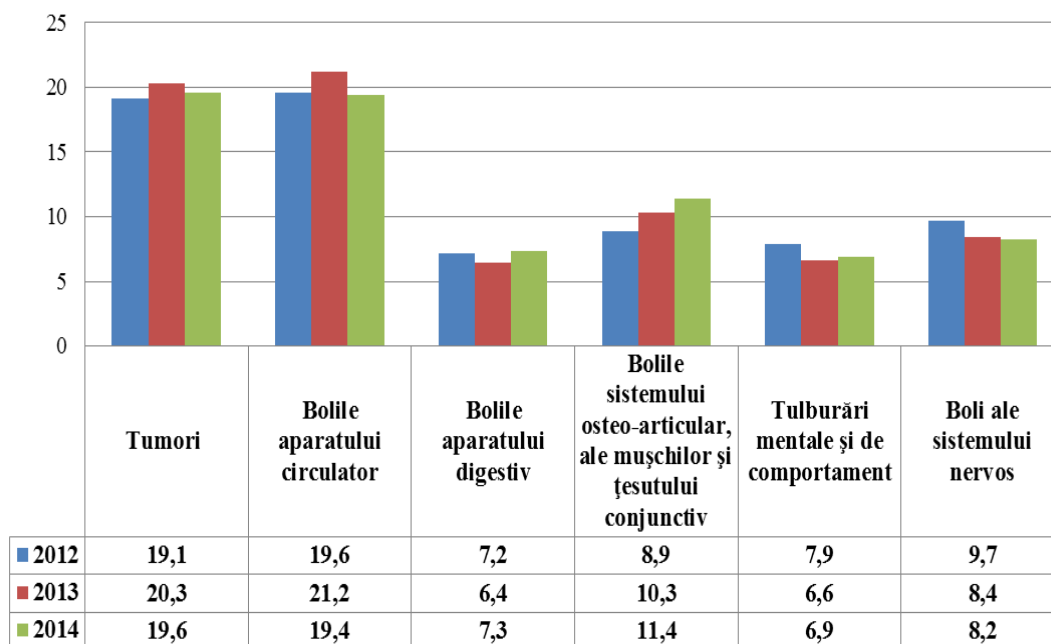
Figura 7.4. Rata gradelor de dizabilitate la persoanele expertizate primar în vîrstă de 18 ani și peste, 2013-2014



Sursa: CNDDCM

În funcție de formele nozologice în baza cărora s-a stabilit dizabilitatea primară, pe parcursul ultimilor ani primul loc l-au deținut constant bolile aparatului circulator. În anul 2014, preponderente sînt tumorile cu 19,6% (a.2013 – 20,3 %); bolile aparatului circulator – 19,4% (a.2013 – 21,2%); bolile sistemului osteo-articular, mușchilor și țesutului conjunctiv – 11,4% (a.2013 – 10,3%). De asemenea, anual rămîne sporită și dizabilitatea primară din cauza bolilor sistemului nervos – 8,2% (a.2013 – 8,4%), dar și a bolilor aparatului digestiv 7,3% (a.2013 – 6,4%) și a tulburărilor mentale și de comportament 6,9% (a.2013 – 6,6%).

Figura 7.5. Structura dizabilității primare după nozologii la persoane în vîrsta de 18 ani și peste,%



Sursa: CNDDCM

Dizabilitatea repetată

Dizabilitatea repetată reprezintă atribuirea gradului de dizabilitate după expertiza medico-socială repetată a persoanei. În anul 2014 au fost reexpertizate 40270 persoane, cu 25 persoane mai puțin comparativ cu anul 2013 (40295 persoane), dintre care din nou încadrați în grad de dizabilitate 39827 persoane (98,8%). Din ei 14158 sînt locuitori urbani, ce constituie circa 35,5% (36,5% - 2013) iar 25669 sînt locuitori din sectorul rural în proporție de 64,5 la sută (63,5% -2012).

Tabelul 7.13. Încadrarea repetată a persoanelor cu dizabilități în vîrstă de 18 ani și peste în grad de dizabilitate, 2010-2014

Dizabilitate repetată	2010	2011	2012	2013	2014
Persoane cu dizabilități expertizate repetat:	45337	43894	42119	40295	40270
-persoane reîncadrate în grad de dizabilitate	44878	43549	41801	39870	39827
-nivelul de reîncadrare în grad de dizabilitate	99,0%	99,2%	92,2%	98,9%	98,8%

Sursa: CNDDCM

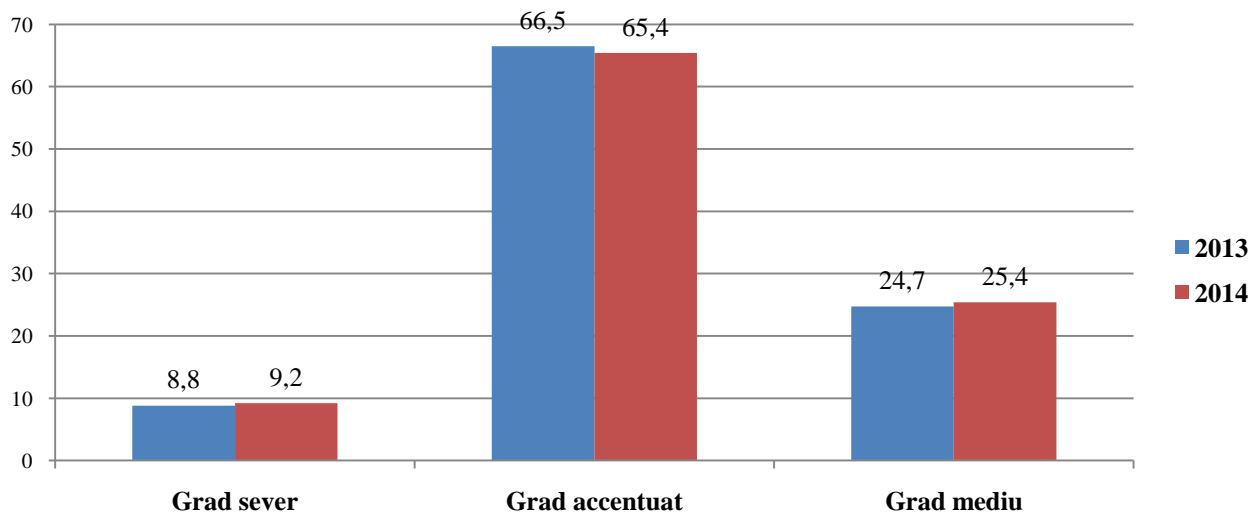
Tabelul 7.14. Rata gradelor de dizabilitate la persoanele reexpertizate în vîrsta de 18 ani și peste, 2013-2014

Gradul de dizabilitate	Dizabilitate repetată 2013		Dizabilitate repetată 2014		Sporul 2013/2014
	Numărul de cazuri c/a	%	Numărul de cazuri c/a	%	
Total	39870	100,0	39827	100,0	
Grad sever	3493	8,8	3663	9,2	+ 0,4
Grad accentuat	26512	66,5	26041	65,4	- 1,1
Grad mediu	9865	24,7	10123	25,4	+ 0,7

Sursa CNDDCM

În cazul repartizării persoanelor reexpertizate conform gradului de dizabilitate menționăm, că 9,2 % sînt cu dizabilitate severă, 65,4% cu dizabilitate accentuată și 25,4% cu dizabilitate medie sau comparativ cu anul 2013 numărul celor cu dizabilitate severă și medie a crescut cu 0,4% și respectiv 0,7%, dar s-a redus în cazul celor cu dizabilitate accentuată cu 1,1%.

Figura 7.6. Ponderea persoanelor reexpertizate conform gradului de dizabilitate, 2013-2014



Sursa: CNDDCM

Dizabilitatea fără termen de reexpertizare la persoane în vîrstă de 18 ani și peste

În anul 2014 gradul de dizabilitate fără termen de expertizare a fost stabilit pentru 3,9%, comparativ cu 4,7% în 2013 din total persoane cu dizabilitate primară (474 persoane) și pentru 16,1% (6399 persoane) din cei expertizați repetat.

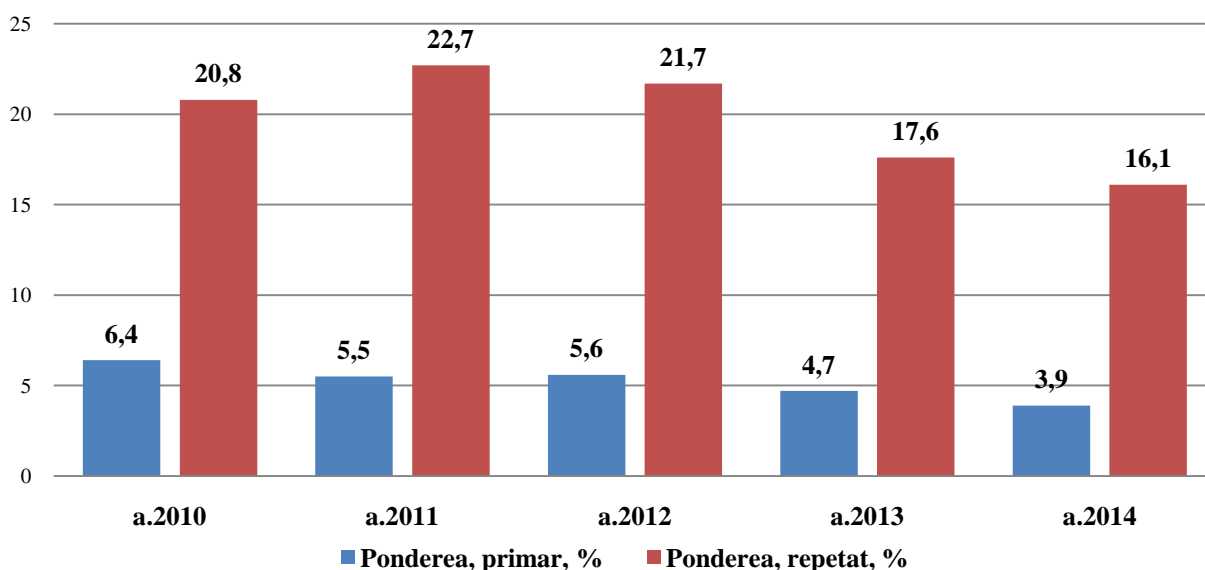
Tabelul 7.15. Încadrarea persoanelor în grad de dizabilitate fără termen de expertizare la persoane în vîrstă de 18 ani și peste, 2010-2014

Dizabilitatea fără termen	2010	2011	2012	2013	2014
Persoane încadrate în grad de dizabilitate primar fără termen, mii	0,8	0,7	0,7	0,6	0,5
Persoane încadrate în grad de dizabilitate repetat fără termen, mii	9,3	9,9	9,1	7,1	6,4
Ponderea în total persoane încadrate în grad de dizabilitate primar, %	6,4	5,5	5,6	4,7	3,9
Ponderea în total persoane încadrate în grad de dizabilitate repetat, %	20,8	22,7	21,7	17,6	16,1

Sursa: CNDDCM

Datele relatate în figura următoare denotă, că pe parcursul perioadei de referință 2010-2014 se observă o tendință stabilă de diminuare a numărului de persoane cărora li s-a stabilit gradul de dizabilitate fără termen, atât pentru încadrarea primară, cît și pentru încadrarea repetată în grad de dizabilitate.

Figura 7.7. Încadrarea persoanelor în grad de dizabilitate fără termen de expertizare la persoane în vîrstă de 18 ani și peste, 2010-2014, %



Sursa: CNDDCM

Dizabilitatea la persoanele în vîrstă de 0 – 17 ani 11 luni 29 zile

În conformitate cu prevederile Hotărîrii Guvernului nr. 65 din 23.01.2013 „Cu privire la determinarea dizabilității și capacității de muncă”, determinarea dizabilității la persoanele de vîrstă de pînă la 18 ani a devenit responsabilitatea CNDDCM. În acest scop în martie 2013 a fost instituit Consiliul Specializat pentru Determinarea Dizabilității nr.4 profil pediatric.

Dizabilitatea primară la persoane de vîrstă 0 – 17 ani 11 luni 29 zile

În anul 2014, au fost expertizați primar 1555 persoane, gradul de dizabilitate a fost stabilit primar pentru 1533 persoane (a.2013 – 1317 persoane), dintre care 59,2% revine sexului masculin. Distribuția dizabilității primare după mediul de trai este de 536 copii din mediul urban (a.2013 – 500 copii) și 997 din sectorul rural (a.2013 – 817 copii).

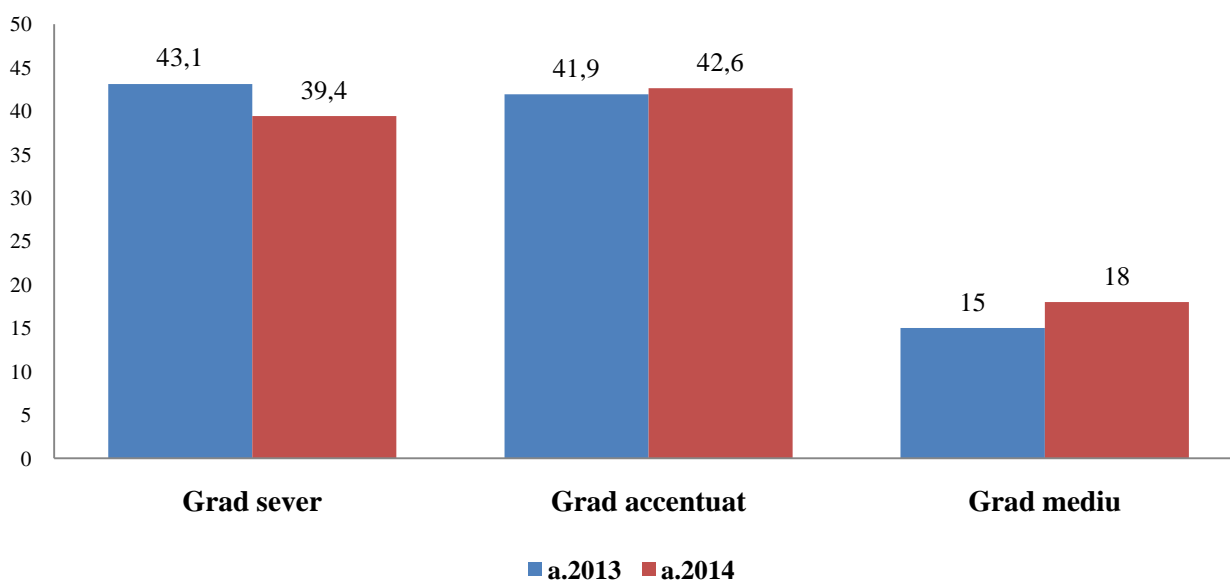
Tabelul 7.16. Dizabilitatea primară la persoane de vîrstă 0 – 17 ani 11 luni 29 zile, 2013-2014

Gradul de dizabilitate	Dizabilitate primară 2013		Dizabilitate primară 2014		Sporul 2013/2014
	Numărul de cazuri c/a	%	Numărul de cazuri c/a	%	
Total	1317	100,0	1533	100,0	
Grad sever	567	43,1	604	39,4	- 3,7
Grad accentuat	552	41,9	653	42,6	+ 0,7
Grad mediu	198	15,0	276	18,0	+3,0

Sursa: CNDDCM

De menționat, că aproape jumătate din cei încadrați primar în grad de dizabilitate 42,6% sînt de grad accentuat și circa 39 sînt de grad sever, gradului mediu îi revine cea mai mică pondere de 18,0%.

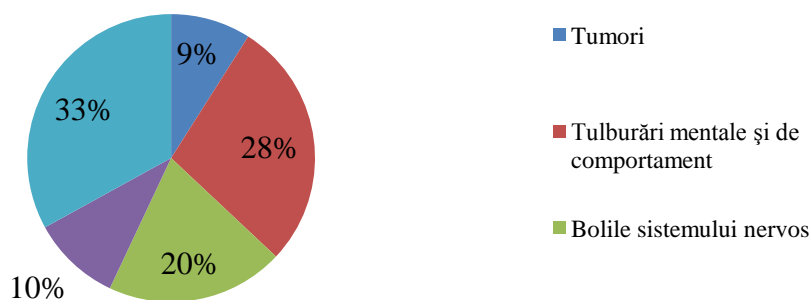
Figura 7.8. Rata gradelor de dizabilitate primară la persoane de vîrsta 0 – 17 ani 11 luni 29 zile, 2013-2014



Sursa: CNDDCM

În funcție de diagnosticul în baza căruia s-a stabilit dizabilitatea primară, în anul 2014 preponderente sînt malformațiile congenitale 368 cazuri, ceea ce constituie 33%, tulburările mentale și de comportament- 305 cazuri - 28%, bolile sistemului nervos – 224 cazuri, 20%, bolile sistemului osteoarticular, mușchilor și țesutului conjunctiv 114 cazuri, 10% și tumori – 76 cazuri - 9%. Primele trei nozologii repetă structura dizabilității primare la copii din a.2013.

Figura 7.9. Structura dizabilității primare în vîrstă de 0-17 ani 11 luni 29 zile după nozologii, %



Sursa: CNDDCM

Dizabilitatea repetată la persoane în vîrstă de 0-17 ani 11 luni 29 zile

În anul 2014, gradul de dizabilitate a fost stabilit repetat pentru 7705 persoane sau aproximativ 16% din total persoane cu dizabilitate repetată 47532 persoane. Totodată menționăm, că aproape jumătate din cei încadrati repetat în grad de dizabilitate 45% sînt de grad accentuat și circa 35% sînt de grad sever, gradului mediu îi revine cea mai mică pondere de doar 20 %. Comparativ cu anul 2013 datele statistice relevă o diminuare a gradului sever cu 9%, o majorare a gradului accentuat 4,6% și cu 4,4% a gradului mediu.

Tabelul 7.17. Dizabilitatea repetată la persoane în vârstă de 0-17 ani 11 luni 29 zile, a. 2014

Dizabilitate repetată	Populați a medie, copii	TOTAL		sever		accentuat		mediu	
		abs	La 1000 copii	abs	La 1000 copii	abs	La 1000 copii	abs	la 1000 copii
Total pe municipii	155501	1600	10,3	673	4,3	601	3,9	326	2,1
Total pe raioane	550472	6105	11,1	2022	3,7	2870	5,2	1213	2,2
Total RM Malul Drept	705973	7705	10,9	2695	3,8	3471	4,9	1539	2,2

Sursa CNDDCM

Incidența dizabilității după reexpertizare la persoane în vârstă de 0 – 17 ani 11 luni 29 zile constituie 10,9 la 1000 copii (a.2013 – 6,4); gradului sever – 3,8 (a.2013 – 2,8); gradului accentuat – 4,9 (a.2013 – 2,6); gradului mediu – 2,2 (a.2013 – 1,0).

Dizabilitatea fără termen de reexpertizare la persoane în vârstă de 0-17 ani 11 luni 29 zile

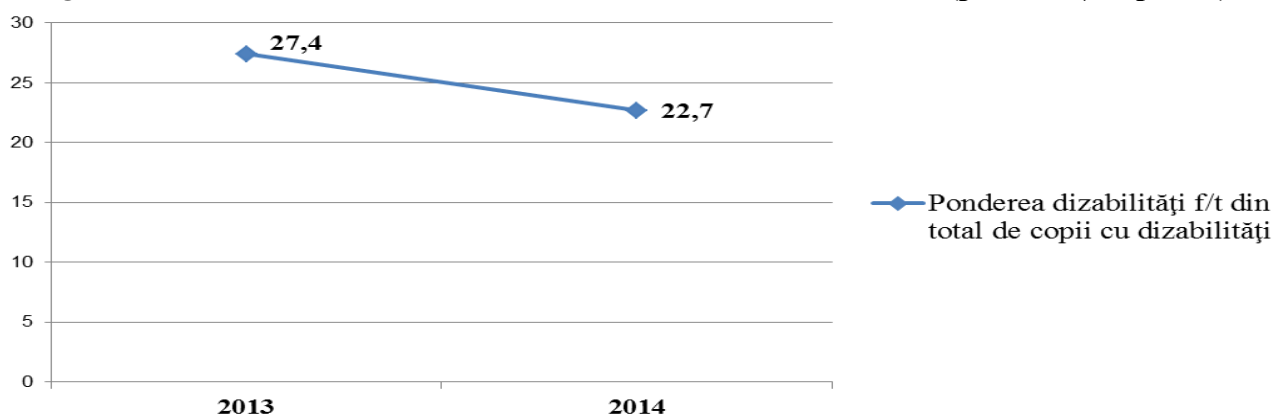
Pentru categoria de vârstă 0 – 17 ani 11 luni 29 zile, în anul 2014, gradul de dizabilitate fără termen de expertizare a fost stabilit pentru 22,7% din numărul total de copii cu dizabilitate primară și repetată (9238 persoane), în a. 2013 – 27,4%.

Tabelul 7.18. Încadrarea persoanelor în vârstă de 0-17 ani 11 luni 29 zile în grad de dizabilitate stabilită fără termen, 2014

CDDCM	Număr total dizabilități (prim și repet)		Număr persoane cu dizabilități stabilite f/t		Ponderea dizabilități f/t din total dizabilități (prim și repet)	
	a.2013	a.2014	a.2013	a.2014	a.2013	a.2014
Total RM Malul Drept	5893	9238	1614	2097	27,4	22,7

Sursa CNDDCM

Figura 7.10. Ponderea dizabilități fără termen din total dizabilități (primare și repetate)



Concluzii. Recomandări

Odată cu ratificarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități prin Legea nr. 166-XVIII din 09.07.2010, Republica Moldova a demonstrat interes în ceea ce privește elaborarea și promovarea politicilor în domeniul incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități, precum și ajustarea legislației naționale în vigoare la prevederile celei internaționale.

Ratificarea Convenției de către Republica Moldova a marcat o schimbare importantă în domeniul dizabilității, Convenția venind cu un nou concept de abordare a acestei categorii de

persoane și anume: abordarea persoanelor cu dizabilități nu doar prin prisma protecției sociale și a stării de sănătate, dar în primul rând prin prisma drepturilor omului și a incluziunii sociale, acestei categorii de persoane fiindu-le recunoscute valoarea umană, beneficiind de aceleași drepturi civile, politice, sociale, culturale ca și ceilalți cetățeni.

Pe parcursul perioadei de referință au fost elaborate și aprobate mai multe acte legislative și normative care reglementează procesul de reformare a domeniului, inclusiv: a fost reformată instituția responsabilă de determinarea dizabilității și capacității de muncă, au fost reglementate și dezvoltate diferite tipuri de servicii sociale pentru persoanele cu dizabilități, au fost majorate unele prestații sociale, ș.a.

Totodată, în contextual implementării și realizării cu succes a reformelor în domeniul protecției sociale a persoanelor cu dizabilități este necesară implicarea tuturor autorităților publice centrale și locale, a societății civile, precum și asistența tehnică din partea donatorilor.

**Repartizarea salariaților după mărimea salariului, conform
investigației din septembrie 2012 - 2014**

	Total			inclusiv pe ramuri:														
	2012	2013	2014	agricultura			industria			comerțul			transporturi și depozitare			învățământ		
				2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Efectivul de personal care a lucrat luna întreagă, mii persoane	461,7	455,0	451,1	31,3	27,8	29,8	70,4	69,7	53,4	64,3	63,5	60,2	32,9	31,1	23,4	91,2	87,1	85,9
Procentul angajaților cărora li s-a calculat salariul în mărime de:																		
pînă la 600 lei	0,2	-	-	1,3	-	-	0,0	-	-	0,0	-	-	0,1	-	-	0,0	0,0	-
600,01 – 1200 lei	10,3	6,7	4,6	21,5	15,3	6,9	2,9	7,0	0,6	4,9	2,3	1,4	3,0	1,4	1,4	24,4	24,4	14,0
1200,01 – 1600 lei	16,0	16,2	7,6	19,9	20,1	14,3	15,0	8,2	3,2	27,1	24,6	2,7	17,0	14,6	2,7	12,8	12,8	16,5
1600,01 – 2000 lei	11,6	11,1	15,7	14,8	14,8	19,0	11,4	10,8	19,3	15,6	15,5	28,6	10,8	10,3	28,6	8,0	8,0	8,1
2000,01 – 3000 lei	20,6	20,8	20,0	21,0	24,5	24,8	22,1	20,1	22,5	22,9	24,1	26,8	21,1	22,0	26,8	17,5	17,5	13,8
3000,01 – 4000 lei	16,4	16,5	16,5	11,9	13,0	17,2	17,5	17,1	18,3	12,4	13,1	15,8	17,0	16,6	15,8	16,5	16,5	15,3
4000,01 – 5000 lei	10,9	11,6	13,1	4,6	5,9	8,0	12,2	13,1	13,9	7,0	7,7	9,9	10,9	11,4	9,9	11,4	11,4	13,9
5000,01 – 6000 lei	5,7	6,7	8,5	2,2	2,7	3,8	7,1	8,8	8,6	3,6	4,6	4,9	6,7	7,0	4,9	5,4	5,4	9,4
Peste 6000 lei	8,2	10,3	14,1	2,7	3,6	6,0	11,7	14,8	13,7	6,5	8,1	10,0	13,4	16,7	10,0	4,0	4,0	9,0

Sursa: Repartizarea personalului conform mărimii salariului în unitățile economice (sectorul real) cu 4 și mai mulți salariați și toate unitățile bugetare, indiferent de numărul de salariați calculat pentru luna septembrie 2012 - 2014, BNS, Chișinău

**INDICII OPERATIVI DE ACTIVITATE
AI INSPECTORATULUI DE STAT AL MUNCII**
în perioada ianuarie - decembrie a anului 2014
în comparație cu anul 2013

Nr. d/o	INDICII		2014		2013		Variații	
			decembrie	ianuarie- decembrie	decembrie	ianuarie- decembrie	decembrie	ianuarie- decembrie
1.	Numărul de controale efectuate privind respectarea legislației muncii	relații de muncă	285	3715	259	3122	26	593
		securitatea și sănătatea în muncă	211	2971	229	3087	-18	-116
		total	496	6686	488	6209	8	477
2.	Numărul de încălcări consemnate	relații de muncă	2210	34507	2618	34196	-408	311
		securitatea și sănătatea în muncă	1805	34110	2510	36419	-705	-2309
		total	4015	68617	5128	70615	-1113	-1998
3.	Petiții examinate		257	3067	293	3355	-36	-288
4.	Accidente de muncă cercetate		10	95	14	112	-4	-17
	din care: mortale		2	34	8	38	-6	-4
	grave		8	61	6	74	2	-13
	Numărul persoanelor accidentate		10	99	22	129	-12	-30
	din care: mortal		2	37	16	47	-14	-10
	grav		8	62	6	82	2	-20
5.	Procese-verbale cu privire la contravenție încheiate		20	457	46	563	-26	-106
	inclusiv:	pe persoane fizice	5	103	9	107	-4	-4
		pe persoane juridice	5	138	15	183	-10	-45
		pe persoane cu funcție de răspundere	10	216	22	273	-12	-57
6.	Nr. informațiilor parvenite de la unitățile controlate, vizavi de înlăturarea deficiențelor		547	4476	437	4079	110	397
7.	Numărul persoanelor, cărora li s-au lezat drepturile		198	2650	282	3548	-84	-898
8.	Numărul persoanelor repuse în drepturi		180	2089	214	2499	-34	-410

**Date privind aplicarea în anul 2014 a Acordurilor în domeniul securității sociale
încheiate de Republica Moldova**

Nr. d/o	Statul	Semnat la/ în vigoare din	Nr. interpelărilor parvenite	Nr. pensiilor stabilite conform legislației RM	Nr. pensiilor trasferate de RM
1.	Republica Bulgaria	Sofia, 5 decembrie 2008 / 1 septembrie 2009	44	14	86
2.	Republica Portugheză	Lisabona, 11 februarie 2009/ 1 decembrie 2010	33	4	5
3.	România	București, 27 aprilie 2010/ 1 septembrie 2011	156	25	94
4.	Marele Ducat de Luxemburg	Luxemburg, 14 iunie 2010/ 1 ianuarie 2012	2	-	-
5.	Republica Austria	Chișinău, 5 septembrie 2011/ 1 decembrie 2012	29	7	10
6.	Republica Estonia	Tallinn, 19 octombrie 2011/ 1 august 2012	7	N/A	9
7.	Republica Cehă	Praga, 29 noiembrie 2011/ 1 octombrie 2012	48	12	24
TOTAL			319	62	228

Sursa: CNAS